

CIUCHIȚĂ LUCIAN TOMA DANIEL
TIHAN EUSEBIU

**SCURTĂ ANALIZĂ ASUPRA
TERORISMULUI CONTEMPORAN.
ORIENTĂRI. STRATEGII DE COMBATERE.**

OPINFO

CIUCHIȚĂ LUCIAN TOMA DANIEL
TIHAN EUSEBIU

**SCURTĂ ANALIZĂ ASUPRA
TERORISMULUI CONTEMPORAN.
ORIENTĂRI. STRATEGII DE COMBATERE.**

OPINFO

București,
2006

© 2006, București,

1. **CIUCHIȚĂ LUCIAN**, PhD
2. **TOMA DANIEL**, psiholog-sociolog; jurist
3. drd. **TIHAN EUSEBIU**, psiholog-sociolog
4. **Jack MENDELSON** (traducere și adaptare realizată de Eusebiu Tihan)

CIUCHIȚĂ, LUCIAN

Scurtă analiză asupra terorismului contemporan: orientări : strategii de combatere / Lucian Chiuchiță, Daniel Toma, Eusebiu Tihan. – Opinfo; București; 2006

Bibliografie. 402 format A5

eBook format .pdf

ISBN 973-88027-2-5 ; ISBN 978-973-88027-2-8

I. Toma, Daniel Titus

II. Tihan, Eusebiu

Cuprins

INTRODUCERE	11
CAPITOLUL I	13
SCURT ISTORIC. PREZENTAREA SUCCINTĂ A EVOLUȚIEI ȘI A PRINCIPALELOR CARACTERISTICI ALE FENOMENULUI TERORIST	13
APARIȚIA TERORISMULUI	13
TERORISMUL “CLASIC”	16
TERORISMUL ANTE- SI INTERBELIC	18
TERORISMUL DIN TIMPUL CELUI DE-AL DOILEA RAZBOI MONDIAL .	19
TERORISMUL CONTEMPORAN	19
DEFINIREA TERORISMULUI SI IMPLICATIILE SALE ASUPRA CLIMATULUI SOCIAL	21
CONCEPTUL DE TERORISM-MEGATERORISM. TENDINTELE ACTUALE IN DEFINIREA ACESTUI FLAGEL.	23
CAPITOLUL II	29
DEFINIREA CONCEPTULUI DE TERORISM ÎN CONDIȚIILE ACTUALE	29
NOȚIUNEA DE TERORISM	29
ELEMENTELE CARACTERISTICE ALE TERORISMULUI ...	31
<i>Probleme psihosociale ale formării, organizării și funcționării grupărilor eroriste..</i>	35
<i>Instruirea și antrenamentul grupărilor teroriste</i>	39
<i>Matricea terorismului sinucigaș</i>	41
CONCEPTUL DE TERORISM ÎN DOCUMENTE CU VOCAȚIE INTERNAȚIONALĂ ȘI ÎN LITERATURA DE SPECIALITATE.	47
CAPITOLUL III	55
APRECIERI GENERALE PRIVIND RECRUDESCENȚA FENOMENULUI TERORIST	55

CAUZE CARE GENEREAZĂ ȘI FAVORIZEAZĂ PROLIFERAREA TERORISMULUI.....	55
CAUZE NOI SPECIFICE PERIOADEI ACTUALE	61
ALTE ASPECTE PRIVIND RECRUDESCENȚA FENOMENULUI TERORIST	65
MODUL DE STRUCTURARE AL UNOR ORGANIZAȚII ȘI GRUPĂRI TERORISTE.....	66
MANIFESTĂRI ALE MEGATERORISMULUI. NOILE AMENINȚĂRI.....	70
CATEGORII DE AMENINȚĂRI MEGATERORISTE. ARMELE DE NIMICIRE ÎN MASĂ.....	82
<i>Terorismul nuclear și radiologic. Terorismul nuclear. Arma nucleară. Principiile care stau la baza armei nucleare.....</i>	<i>83</i>
Tipurile de arme nucleare.....	85
<i>Terorismul radiologic. Armele radiologice.....</i>	<i>88</i>
<i>Terorismul biologic și chimic.....</i>	<i>93</i>
Indiciile unui atac	94
Elemente de profilaxie	97
Pregătirea capacității de reacție.....	99
Combatere	100
Evaluarea potentialului de răspândire	102
<i>Terorismul Biologic.....</i>	<i>105</i>
<i>Terorismul chimic.....</i>	<i>109</i>
<i>Cyberterorismul și Tehnologiile de Avangardă.....</i>	<i>111</i>
<i>Tehnologiile de avangardă.....</i>	<i>113</i>
<i>Criminalitatea Organizată și Terorismul.....</i>	<i>114</i>
<i>Impactul psihologic al megaterorismului și rolul mass-media în diminuarea efectelor negative a acestuia.....</i>	<i>118</i>
Funcțiile psihosociale ale mijloacelor de informare în masă.....	118
Rolul mass-media în propagarea terorismului.....	120
CAPITOLUL IV.....	127
ANALIZA ACȚIUNILOR TERORISTE ÎN PERIOADA ACTUALĂ	127
ASPECTE PSIHOSOCIOLOGICE ALE PREGĂTIRII ȘI DESFĂȘURĂRII ACȚIUNILOR TERORISTE	127
CLASIFICAREA ACTELOR DE TERORISM	131

<i>După mobilul sau intenția care stă la baza actului terorist.....</i>	<i>131</i>
<i>După spațiul în care este apreciat, după natura factorilor implicați sau afectați și din punct de vedere al amplitudinii efectelor sale</i>	<i>133</i>
<i>După principalele cauze generatoare</i>	<i>135</i>
<i>După modalitățile de executare a actelor teroriste</i>	<i>141</i>
FORMELE, METODELE ȘI PROCEDEEELE DE BAZĂ ALE ACTELOR TERORISTE.....	142
<i>Formele și metodele actelor teroriste</i>	<i>142</i>
<i>Procedee de acțiune folosite de teroriști.....</i>	<i>143</i>
<i>Matricea terorismului sinucigaș</i>	<i>145</i>
PSIHOLOGIA ȘI COMPORTAMENTUL TERORIȘTILOR PE TIMPUL ACȚIUNII	151
ANALIZA SIMPTOMELOR COMPORTAMENTALE	152
<i>Analiza comportamentală a persoanelor suspecte.....</i>	<i>161</i>
<i>Indicatori vocali/verbal</i>	<i>163</i>
<i>Timbrul/tonalitatea vocii.....</i>	<i>163</i>
<i>Volumul/ritmul vorbirii.....</i>	<i>163</i>
<i>Indicatori verbali/cuvinte cheie</i>	<i>165</i>
<i>Expresiile faciale.....</i>	<i>166</i>
<i>Contactul vizual/ mișcarea oculară.....</i>	<i>166</i>
<i>Alte acțiuni – faciesul și corpul</i>	<i>167</i>
<i>Mișcările corpului</i>	<i>168</i>
<i>Poziționarea corpului</i>	<i>168</i>
<i>Utilizarea mâinilor, palmelor.....</i>	<i>168</i>
<i>Alte mișcări (picioarele, gambele).....</i>	<i>169</i>
<i>Mod de abordare. Implementarea indicatorilor.....</i>	<i>170</i>
ELEMENTE DE EVALUARE PSIHOCOMPORTAMENTALĂ A PERSOANELOR SUSPECTE	172
<i>Metoda Observării</i>	<i>173</i>
CAPITOLUL V	187
COMBATERICA TERORISMULUI CU AJUTORUL INSTRUMENTELOR DE DREPT INTERNAȚIONAL	187
PERSPECTIVELE TERORISMULUI INTERNAȚIONAL.....	187
IMPORTANȚA CUNOAȘTERII DREPTULUI INTERNAȚIONAL ÎN COMBATERICA TERORISMULUI.....	188

RĂSPUNDEREA INTERNAȚIONALĂ A STATELOR PENTRU COMBATAREA TERORISMULUI	194
PRACTICA STATELOR REFERITOARE LA TERORISM	205
INTERZICEREA ACTELOR DE TERORISM ÎN TIMP DE RĂZBOI	220
CAPITOLUL VI.....	231
DISTRUGEREA ARSENALELOR. CONTROLUL ARMAMENTULUI ȘI NOUA AGENDĂ INTERNAȚIONALĂ ..	231
ARMELE NUCLEARE	232
PREVENIREA CONFLICTELOR NECUGETATE	234
APĂRAREA STRATEGICĂ.....	236
ARMELE CONVENȚIONALE.....	238
STĂVILIREA RĂSPÂNDIRII ARMELOR ATOMICE	242
CAPITOLUL VII	247
IMPLICAȚIILE FENOMENULUI TERORIST ASUPRA SIGURANȚEI NAȚIONALE A ROMÂNIEI	247
CONTRIBUȚIA ROMÂNIEI LA LUPTA ÎMPOTRIVA TERORISMULUI.....	251
CONTRIBUȚIA SERVICIULUI DE PROTECȚIE ȘI PAZĂ LA CUNOAȘTEREA PREVENIREA ȘI CONTRACARAREA FENOMENULUI TERORIST	259
AUTORITATEA NAȚIONALĂ ÎN COMBATAREA TERORISMULUI.....	262
CONCLUZII ȘI PROPUNERI.....	263
PROGNOZE ALE EVOLUȚIEI FENOMENULUI	269
TERORISM-MEGATERORISM.	269
<i>Dezvoltarea terorismului contemporan</i>	<i>269</i>
<i>Posibile noi forme de atacuri teroriste-megateroriste.</i>	<i>275</i>
<i>Rolul autorităților în lupta împotriva amenințărilor de acest gen.....</i>	<i>278</i>
ROMÂNIA ȘI CONSOLIDAREA ROLULUI SĂU DE FURNIZOR DE SECURITATE. COOPERAREA ÎN DOMENIUL COMBATERII BIOTERORISMULUI.....	281
BAZELE PREVENIRII TERORISMULUI ȘI A AMENINȚĂRILOR BIOLOGICE.....	283

PREVENIREA BIO-CRIMELOR. PROVOCĂRI ȘI OPORTUNITĂȚI PENTRU LUMEA ARABĂ.	287
PREVENIREA BIO-CRIMINALITĂȚII: SEMNIFICAȚIA PENTRU LUMEA ARABĂ.	289
CENTRUL INTERNAȚIONAL PENTRU STUDII AVANSATE ÎN BIOSECURITATE ȘI ÎN PREVENIREA BIOCRIMINALITĂȚII	292
CAPITOLUL VIII	297
EFFECTUAREA URMĂRIII PENALE	297
NOȚIUNI GENERALE PRIVIND PROCESUL PENAL.	297
<i>Acțiunea penală. Acțiunea civilă.</i>	299
<i>Participanții, părțile în procesul penal.</i>	302
<i>Asistența juridică.</i>	303
RAPORTURILE DINTRE ELEMENTELE OBIECTIVE ȘI SUBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII.	306
CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND URMĂRIREA PENALĂ.	310
<i>Obiectul urmăririi penale.</i>	310
<i>Trăsăturile caracteristice ale urmăririi penale.</i>	311
DEONTOLOGIA ORGANELOR DE URMĂRIRE PENALĂ ȘI COMPETENȚA LEGALĂ A ACESTORA.	313
<i>Principiile investigației criminalistice.</i>	313
<i>Deontologia organelor de urmărire penală și competența legală a acestora.</i>	315
<i>Organele de urmărire penală și competența legală a acestora.</i>	317
EFFECTUAREA PROPRIU-ZISĂ A URMĂRIII PENALE.	321
<i>Sesizarea organelor de urmărire.</i>	321
<i>Începerea urmăririi penale.</i>	330
<i>Desfășurarea urmăririi penale.</i>	339
<i>Rezolvarea cauzelor de către procuror.</i>	345
<i>Terminarea urmăririi penale. Prezentarea materialului de urmărire penală.</i>	349
CONCLUZII	361
ANEXE:	365
HOTARAREA NR. 21 DIN 19 SEPTEMBRIE 2001 PRIVIND PARTICIPAREA ROMÂNIEI, ÎMPREUNA CU STATELE MEMBRE ALE NATO, LA ACTIUNILE DE COMBATERE A TERORISMULUI INTERNAȚIONAL	365

ORDONAȚA DE URGENȚĂ NR. 153 DIN 21 NOIEMBRIE 2001 PENTRU APLICAREA REZOLUȚIEI NR. 1.373/2001 A CONSILIULUI DE SECURITATE AL ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE PRIVIND COMBATERICA TERORISMULUI INTERNAȚIONAL.....	367
REZOLUȚIA NR. 1.373/2001 A CONSILIULUI DE SECURITATE AL ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE ...	369
AUTORITĂȚILE ȘI INSTITUȚIILE PUBLICE REPREZENTATE IN CONSILIUL INTERMINISTERIAL PENTRU URMARIREA APLICARII REZOLUTIEI NR. 1.373/2001 A CONSILIULUI DE SECURITATE AL ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE	375
ORDONAȚA DE URGENȚĂ NR. 141 DIN 25 OCTOMBRIE 2001 PENTRU SANCTIONAREA UNOR ACTE DE TERORISM SI A UNOR FAPTE DE INCALCARE A ORDINII PUBLICE	376
LEGEA 535/2004 PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATERICA TERORISMULUI	379
DISPOZITII GENERALE	379
REALIZAREA ACTIVITĂȚII DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A TERORISMULUI	382
<i>Secțiunea 1</i>	<i>382</i>
<i>Sistemul Național de Prevenire și Combatere a Terorismului..</i>	<i>382</i>
<i>Măsuri privind desfășurarea unor activități în scopul culegerii de informații.....</i>	<i>387</i>
PREVENIREA FINANTARII ACTELOR DE TERORISM	389
<i>Operațiuni financiar-bancare interzise</i>	<i>389</i>
<i>Operațiuni financiar-bancare supuse autorizării.....</i>	<i>390</i>
CAPITOLUL IV	391
INFRACTIUNI SI CONTRAVENTII.....	391
CAPITOLUL V.....	396
DISPOZITII FINALE.....	396
BIBLIOGRAFIE:.....	398

INTRODUCERE

Pericole și tragedii ne pândesc peste tot dar în fața amenințării teroriste, nimeni, fie că este demnitar, copil sau bătrân, nu mai este în siguranță. Fenomenul terorist a devenit o realitate nefericită a acestui început de mileniu. Zilnic, acțiunile extremist-teroriste aduc în sufletul oamenilor, mulți dintre ei copii, femei și bătrâni, sentimentul de spaimă și insecuritate. Prezent ca formă de manifestare din vremuri îndepărtate, terorismul își exercită puterea malefică prin acte de cruzime, răpiri, asasinare, execuții sau alte forme ale violenței oarbe cum ar fi: incendieri, sabotaje, detonarea de bombe în locuri publice etc. Vizând mai cu seamă lideri politici, șefi de state ori de guverne și alți înalți demnitari, teroriștii își direcționează deseori acțiunile spre medii cu o cât mai largă audiență, situându-se pe poziții de „tribuni ai cauzei”.

În fața amplificării pericolului terorist, constituirea unor unități specializate de ripostă antiteroristă a devenit o preocupare majoră în întreaga lume.

În lupta cu teroriștii sunt puse față în față două psihologii și personalități diferite – **teroristul** și **luptătorul de intervenție antiteroristă**. Din confruntarea cu moartea viața a demonstrat că cele mai mari șanse de a trăi le are cel ce este cel mai bine instruit, antrenat, echipat tehnic și nu în ultimul rând fortificat psihic.

CAPITOLUL I

SCURT ISTORIC. PREZENTAREA SUCCINTĂ A EVOLUȚIEI ȘI A PRINCIPALELOR CARACTERISTICI ALE FENOMENULUI TERRORIST.

Apariția terorismului

Istoria umanității este, într-o anumită măsură, istoria violenței speciei umane; o formă aparte de manifestare a violenței o reprezintă terorismul, fenomen care presupune folosirea deliberată și sistematică a unor mijloace de natură să provoace teroarea.

Din timpuri imemorabile, terorismul a fost asociat cu viața politică a omului, asasinatelor și răpirile au fost utilizate de primele comunități tribale pentru a provoca teroare în rândul altor comunități similare și pentru a le determina, astfel, să părăsească terenurile fertile pe care se constituiseră, deoarece expansiunea teritorială a fost dintotdeauna un obiectiv politic.

Terorizarea adversarului nu este caracteristică doar speciei umane, ea se regăsește și la alte specii din regnul animal, însă deosebirea constă în faptul că, omul uzitează de teroare nu doar pentru a slăbi sau distruge moralul adversarului, ci pentru a

submina ordinea socială, și a obține, astfel, atingerea unor obiective care, de regulă, au caracter politic.

Noțiunea de “terorism”¹⁾ este din punct de vedere etimologic, un derivat de la “teroare”, cuvânt de origine latină. Încă înainte de romani, în mitologia greacă, teroarea-Phobus și frica-Deimos, erau numele celor doi cai care trăgeau carul de luptă al zeului Ares, zeul războiului, al violenței instituționalizate.

Resorturile psihologice ale acestui proces sunt: frica-teama și teroarea, iar grecii antici subliniau independența relativă dintre cele două concepte ce se interrelaționează.

Frica era cunoscută de ei ca o reacție la lucruri noi și ciudate, neașteptate și periculoase, frica era o reacție a cetățenilor eleni la schimbările politice majore din cetate (polis), dacă erau de natură încât să amenințe securitatea lor individuală și a comunității.

Încă din antichitate, frica și teroarea au reprezentat instrumentele convingătoare ale voinței iar violența era calea cea mai des utilizată pentru realizarea scopurilor politice, fiind îndreptată fie împotriva membrilor unei elite, contra unor pretendenți la putere sau împotriva populației pentru a o supune, voinței celui ce deținea puterea. Realitatea existenței terorismului menționată în izvoarele istorice și de către Tucidide, a reprezentat o prezență continuă în cetățile grecești și apoi în Imperiul Roman.

Zeloții evrei au reușit să provoace o revoltă masivă a hebreilor împotriva ocupației romane, care prin legiunile desfășurate au ripostat foarte dur, finalizându-se cu distrugerea templului - centrul ritual al iudaismului, decimarea populației evreiești din

¹⁾ **Ion Eugen Sandu, Florin Sandu, Gheorghe Iulian Ioniță** – *Criminologie*, Ed. Sylvi, București, 2001 pag.370.

Egipt și Cipru și producerea “Celui de-al Doilea Exil” sau Diaspora. Reprezentativ pentru acea perioadă, este masacrul care a avut loc la Masada, în anul 70 î.d.H., unde s-a înregistrat una din primele sinucideri colective de proporție.

Teroarea mesianică, caracteristică zeloților și sicarilor, a reprezentat forma cea mai cunoscută de manifestare a prototerorismului, fiind cunoscută de către aceștia, ca premergătoare “Armagedonului” - Sfârșitul Lumii.

Ca armă eminamente politică, terorismul a fost folosit la început exclusiv, în secolul 12 și 13, de către un ordin islamic, disident secret în perioada medievală, cunoscut sub denumirea populară de “Asasini”, fondat de un misterios “Bătrân din munți”.

Aceștia au fost primii care au folosit crima planificată și sistematică, pentru a induce teroarea pe termen lung, transformând atentatele în armă politică, reușind să-și folosească cu succes reputația pentru a obține diferite avantaje materiale sau de altă natură.

Deși “Asasinii”, s-au menținut 200 de ani, constituind primul exemplu de conspirație teroristă contra reprezentanților statului, obiectivele lor nu au putut fi atinse, însă gruparea prezintă similitudini certe cu organizațiile teroriste moderne sau contemporane.

De asemenea, în antichitate, hopliții spartani efectuau periodic raiduri de decimare a hiloților, populație majoritară în scopul de a menține constant un climat de teroare, necesar conservării echilibrului de forțe dintre clasa dominantă și majoritatea aservită, stare de fapt care a constituit unul din fundamentele statului spartan.

Pe aceleași coordonate, dar în alt spațiu geografic, marele gânditor militar chinez Sun-Tzu, concentra într-o butadă o realitate dezarmantă, “omoară unul-terorizează o mie”; victima de moment fiind mai puțin importantă, decât efectul general pe care îl produce, asupra unui grup anume căruia în realitate îi este destinat, actul exemplar.

La fel ca și astăzi, prototerorismul Antichității a avut un caracter coercitiv, menit să manipuleze voința victimelor sale și a publicului martor. În esență, intimidarea se bazează pe amenințare, iar aceasta trebuie întărită constant cu acte violente pentru a se menține credibile, iar dacă se produc victime individuale, destinatarul acestui mesaj, act, este colectivitatea-țintă aleasă.

Teroarea este un fenomen natural iar terorismul reprezintă exploatarea conștientă a acesteia.

Terorismul “clasic”

Folosirea modernă a conceptului de teroare, a început în revoluția Franceză din anul 1789, denumirea de teroare fiind atribuită perioadei care a urmat preluării puterii de către o grupare radicală a “montagnearilor”, iacobinii, perioadă în care violența fizică, asociată cu amenințarea prin folosirea violenței, a fost practică în scopul creerii bazei unei noi ordini sociale.

Caracteristica cea mai spectaculoasă și mai cunoscută a terorii a fost executarea tuturor opozanților, teroarea fiind privită ca o metodă de eliminare a indezirabililor regimului, cca. 35.000 de mii de persoane au fost arestate, din care 17.000, fiind judecați de “Tribunalul Poporului” printre care și mulți nevinovați. Începând cu anul 1880, termenul de terorist a început să fie

asociat cu violența și teroarea premeditat antistatală sub impactul acțiunilor teroriștilor ruși și monarhiști din anii 1890.

Semnificativ este exemplul lui Ivan Cel Groaznic, care a folosit teroarea nediscriminatorie, pentru a insufla teama în rândul majorității populației, indiferent de convingerile politice sau intențiile acesteia. Ulterior, țarul Nicolae I a transformat poliția secretă - OKHRANKA¹⁾ - într-un instrument de guvernare a terorii discriminatorie, ce viza grupuri țintă, capabilă a fi reglată ca intensitate în funcție de necesitățile impuse de situație. În secolul 19, în Europa Occidentală și Centrală, s-a practicat teroarea împotriva marilor latifundiați, a perceptorilor și în general a reprezentanților puterii, dar și împotriva fugarilor prea docili față de autorități.

De regulă nemulțumiții sociali, extremiștii naționaliști, care acționau împotriva “străinilor”, s-au bizuit pe o oarecare simpatie a compatrioților, anarhiști sau revoluționari, primii bucurându-se de bunăvoința intelectualilor și a unor reprezentanți ai claselor de mijloc, care au încercat să-i apere de riposta autorităților.

¹⁾ **OKHRANKA**, acronim din rusescul OTDELENIZE PO OKHRANENIYU OBNCHESTVENNOY BEZOPASNOSTI I PORYADKA, cât și din englezescul DEPARTMENT FOR DEFENSE OF PUBLIC SECURITY AND ORDER (1881 - 1917), organizație de poliție secretă din Rusia pre-revoluționară ce a fost fondată pentru a combate terorismul politic și activitatea revoluționară a aripilor stângi. Modul de operare a principalului grup s-a concretizat prin infiltrarea în sindicate, partide politice și în două cazuri, la ziare: agenți ai poliției au fost editori ai jurnalelor marxiste Nachalo (1899, "The Beginning") și în 1912 - 1913 la Pravda. După eșecul Revoluției din 1905, Okhranka a fost deosebit de activă dar după Revoluția din februarie 1917, organizația a fost desființată de către Guvernul Provizoriu. Utilizarea tacticilor informative și contrainformative în menținerea securității naționale cât și în derularea afacerilor internaționale erau atribuțiile de securitate internă și externă ale guvernului răsturnat de către mișcarea de reformă, sub Alexandru al III-lea (1881 - 1894). Sursa: R. Raikhlin, (traducere: Tihan E., Tihan L.) *Război civil, terorism și gangsteri*. Editura OPINFO, 2006

Problemele social-politice din Europa, ale secolului 18-19, și începutul secolului 20, au fost determinante, în germinarea și diseminarea terorismului și anarhismului clasic din lipsa drepturilor constituționale, de a reglementa pe cale legală, abuzul de putere.

Scopul politic al actului terorist a fost mai puțin clar și a reprezentat o mare atracție pentru indivizii marginalizați sau dereglați psihic, caracteristica definitorie a anarho-terorismului clasic o constituie individualismul acțional. Epoca modernă nu s-a confruntat numai cu asaltul teroriștilor individuali, cu iluminiști de sorginte divină, ci și cu mișcări clandestine, adeseori promotoare a unui terorism organizațional disimulat sub promovarea unor scopuri înalte. Tandemul complot-atentat a dat specificitate terorismului discriminatoriu practicat în epoca respectivă.

Terorismul ante- și interbelic

Atentatul de la Sarajevo a constituit punctul de tranziție spre noi forme de manifestare a terorismului și anume a terorismului sponsorizat, terorismul acceptat mutual și terorismul de stat, forme definitorii pentru această perioadă.

Atentatele politice vor deveni tot mai des o modalitate de rezolvare a unor divergențe de ordin extern, iar dacă în epoca modernă majoritatea teroriștilor proveneau din rândul nemulțumiților, în perioada interbelică, terorismul va deveni un mijloc de coerciție internă și o formă de agresiune externă.

Promovarea deschisă a terorismului ca metodă de luptă și ca instrument politic, a provocat, în întreaga perioadă interbelică, un val masiv de atentate, crime, asasinat politice și violențe care au erodat statul democratic al țărilor vizate de extremiști.

Terorismul din timpul celui de-al doilea război mondial

Este știut faptul că, cel de-al doilea război mondial, a debutat în urma unui act terorist (atacul postului de radio de la Gleiwitz, inițiat de către naziști), însă actele, atentatele teroriste comise în această perioadă, sunt confundate cu simple acte de război, majoritatea împotriva comandanților militari, executate fie de inamic sau aliații/apropiații demnitarilor vizați.

Acestea au căpătat justificări “postfactum”, în numele cauzei, a necesităților obiective ale momentului, ale disciplinei militare fiind, de regulă, cercetate și condamnate numai de către învingător.

Terorismul contemporan

Valurile de terorism care au afectat întreaga lume, au surprins total democrațiile occidentale, și până în momentul în care grupările transnaționale și internaționale nu au atacat în mod organizat și sistematic ținte din marile metropole, responsabili naționali considerau că violența politică există doar în republicile bananiere din țările lumii a treia.

La jumătatea anilor 1960, practic toate mișcările de gherilă erau sprijinite de blocul comunist, terorismul extinzându-se și în America de Nord și Europa, chiar în condițiile în care aceste continente nu se confruntau cu insurgențe.

Decizia istorică dar și funestă de a răzbuna înfrângerile arabe și de a pedepsi statul Israel cu ajutorul terorismului internațional, a marcat începutul unei noi ere în folosirea premeditată a teroarei transnaționale.

La sfârșitul anilor '60, terorismul s-a schimbat radical, din următoarele motive:

- vechile imperii și-au găsit sfârșitul și multe din țările lumii a treia și-au declarat independența.
- lupta lor pentru independență s-a transformat într-un război sângeros între diversele grupuri politice interne, datorate fie problemelor minorităților, precum și faptului că granițele geografice, rezultat al politicii de colonialism, nu au realizat separarea etnică a noilor state.
- datorită apariției celor două super-puteri cu ideologii opuse, lumea s-a împărțit în două mari zone de influență.
- revoluția tehnologică a determinat o stare de frustrare a diverselor grupuri politice din țările slab dezvoltate.
- dezvoltarea comerțului internațional a determinat apariția unei importante interdependențe în relațiile economice internaționale și apariția unor investiții industriale cu participare străină și care ulterior au devenit obiectivele preferate ale acțiunilor teroriste.
- disparitățile privind nivelul de trai dintre țările bogate și cele sărace au crescut permanent, acutizând astfel discrepanța valențelor materiale.

Acești factori au condus la instabilitate internă, revoluții, rebeliuni și alte acte de violență politică iar pe fondul acestor mutații, terorismul a luat amploare în deceniul următor, prin formarea unor grupuri politice care au utilizat violența, pentru a obține rezolvarea propriilor obiective.

Definirea terorismului și implicațiile sale asupra climatului social

Terorismul este clasificat și definit în mod divers. Este foarte greu de extras o definiție a conceptului de terorism din sutele de definiții deja existente.

Se apreciază astfel că există un terorism național (intern) și unul internațional, un terorism de drept comun (banditism) și unul politic, cât și un terorism legal (de stat) și unul ilegal¹⁾, toate aceste forme având drept caracteristici esențiale, caracterul violent, brutal și organizat al acțiunii cât și urmările sale ample din care principala constă în instituirea stării de panică și teroare în sânul unei colectivități.

Conceptul de terorism internațional este amplu discutat și controversat pe plan mondial, în legătură directă cu cauzele, formele, răspândirea și legitimitatea sa, fapt pentru care definirea lui este dificilă în ciuda eforturilor unor comitete ONU special înființate.

Actul de terorism internațional reprezintă un act de violență efectivă sau potențială (terorismul psihologic) ce comportă un caracter internațional privind autorul (autorii), victimele, locul comiterii (aeroporturi internaționale, reședințe diplomatice, ambasade, hoteluri etc), obiectivele urmărite și consecințele sale (conflicte politico-diplomatice, destabilizare internă).

Primul caz de terorism în această accepțiune este consemnat în anul 1904 moment în care un cetățean marocan a răpit un cetățean american și unul englez pentru a forța astfel guvernele SUA și al Marii Britanii să intervină pe lângă guvernul Franței pentru ca acesta să îl determine pe sultanul Marocului să-i satisfacă o serie de cereri.

¹⁾ Dicționar diplomatic, Editura Politică, 1979, pag.846

Actul de terorism are însă și ample consecințe în planul vieții politice interne: paralizarea funcționării normale a vieții sociale, instituirea stării de panică și nesiguranță publică, neîncrederea populației în partidele de guvernământ și autorități, introducerea unor măsuri publice represive și autoritare odată cu pierderea unor drepturi democratice și constituționale, șantajarea autorităților etc. Exemplul cel mai elocvent în acest sens îl reprezintă răpirea și asasinarea premierului italian Aldo Moro.

În sfârșit, dar nu în cele din urmă, pe lângă efectele și consecințele amintite, teroriștii urmăresc și obținerea de foloase materiale, eliberarea altor teroriști dar mai ales obținerea de avantaje morale publicitare asupra mișcării pe care o reprezintă. Specialiștii în lupta antiteroristă spun că „actul terorist în sine și pentru sine este egal cu zero: publicitatea sa este totul”. Tendința de a face publicitate în jurul acțiunilor lor este o altă caracteristică a terorismului și se concretizează prin revendicarea atentatelor de către gruparea autoare, de regulă la redacțiile unor mari cotidiane sau prin solicitarea directă autorităților, în acțiunea unui program politico-ideologic al mișcării respective.

În cazul ocupării ambasadei RFG din Suedia în anul 1975 teroriștii a solicitat autorităților ca posturile de televiziune din cele două state să aibă în transmisiune directă televizată plecarea lor.

Adesea, în goana lor după noutăți și senzațional, jurnaliștii fac fără voia lor cel mai de preț serviciu grupărilor teroriste și anume reclamă. Tot un element publicitar îl constituie și denumirea grupării, menită să sugereze cel mai adesea, mișcări revoluționare, democratice, progresiste sau naționaliste: Armata roșie japoneză, Brigăzile roșii, Armata de eliberare populară (Turcia), Libertatea (Spania), Armata Republicană Irlandeză etc.

Putem afirma că, bruma de popularitate de care s-au bucurat câteva din grupările teroriste în unele state occidentale s-a datorat fie faptului că ele și-au îndreptat acțiunile asupra imigranților (ex: „Comandoul pentru nimicirea străinilor”, „Leii”-RFG), fie asupra bazelor militare străine aflate pe teritoriul național („Brigăzile roșii”, „Baader-Meinhoff”, „Formațiunea Armata Roșie” RFG). De exemplu, poliția estima numărul simpatizanților „Brigăzilor roșii” cam la 100.000.

Conceptul de terorism-megaterorism. Tendințele actuale în definirea acestui flagel.

Apărarea persoanei împotriva violenței, sub orice formă s-ar manifesta ea, este comună tuturor sistemelor de drept, însă fără îndoială că modul în care se realizează incriminarea diverselor forme în care se manifestă violența, ca act conștient al omului, prezintă interes atât teoretic, cât și practic, având în vedere necesitatea intervenției justiției penale.

După cum bine se știe, o definiție este în esență o ecuație ce redă exact sensurile unui cuvânt, însă în cazul conceptului de terorism situația este puțin diferită din cauza naturii sale emoționale, a conotației negative a termenului și discursului politic pe care îl presupune deoarece toate acestea contribuie la mărirea complexității surprinderii sale în totalitatea componentelor ce îl caracterizează.

Deocamdată, specialiștii din întreaga lume nu au reușit să se pronunțe în privința unei definiții complete care să acopere toate aspectele terorismului, așa cum sunt infracțiunile săvârșite cu violență, luate individual.

De-a lungul timpului încercările de definire a terorismului, au evoluat în funcție de noile schimbări intervenite privind

formele, motivațiile, mijloacele, metodele etc, folosite în săvârșirea actelor teroriste din întreaga lume.

Deși s-au emis peste 100 de definiții, experții din țara noastră în analiza și combaterea terorismului, au ajuns la concluzia că, acesta (*terorismul*) „*reprezintă folosirea violenței sau a amenințării cu violența în scopuri politice, de către grupuri sau persoane, indiferent dacă acționează pentru sau împotriva autorității guvernamentale instituite, dacă asemenea acțiuni urmăresc influențarea unui grup-țintă aflat dincolo de victimele imediate*”²⁾.

În paralel cu eforturile privind definirea terorismului, specialiștii au încercat identificarea și cuantificarea formelor sale de manifestare, de înțelegerea cauzală a emergenței terorismului.

De asemenea, capacitatea de înțelegere a fenomenului terorist este îngreunată de existența mai multor perspective de abordare conceptuală, în general, se disting trei puncte de vedere distincte:

- al publicului-incluzând și mass-media. Percepția publică fiind de obicei influențată de răspunsurile emoționale vis-a-vis de organizațiile teroriste responsabile de atacuri împotriva intereselor naționale proprii sau ale statelor aliate.
- al teroriștilor-privitor la ei înșiși. În cazul în care scopurile politice urmărite de un anumit grup terorist coincid sau sunt relativ apropiate de cele ale țării în cauză, politicienii vor opta pentru o ripostă temperată, iar dacă grupul se dovedește a fi o amenințare certă a intereselor naționale, răspunsul antiterorist, va fi mult mai amplificat.

²⁾ Ghe. ARĂDĂVOAICE, Dumitru ILIESCU, Laurențiu Dan NIȚĂ – *Terorism. Antiterorism. Contraterorism*. Ed. Antet, Oradea, 1997, pag. 19, 49.

- al specialiștilor chemați să studieze fenomenul și să-l combată. Problema căutării unei definiții “legale” a terorismului privit ca act criminal, se circumscrie căutării în vederea descoperirii unei definiții general acceptate a fenomenului.

Motivele care întârzie rezultatele pe măsura așteptărilor, sunt de regulă de ordin politic, întrucât considerațiile calate pe acest aspect, au mai multă greutate decât interpretările legale.

Inabilitatea de a finaliza o definiție a terorismului, face ca justiția să-și extindă jurisdicția și asupra actelor specific criminale, implicit considerate “teroriste”, și care în accepțiunea unor specialiști, rămân cel, puțin discutabile.

Din aceste considerente ce țin de specificitatea fiecărui atac terorist, întrucât nu există două acte teroriste identice, noțiunea de megaterorism este și mai greu de cuantificat astfel încât, aceasta să înglobeze în conținutul său totalitatea diverselor acte/atentate săvârșite și a formelor/modalităților de concretizare.

În urma atentatelor din 11 septembrie 2001 din S.U.A., pericolul terorist a atras atenția omenirii, într-un mod cu totul nedorit și cu totul special asupra acestui fenomen care prin amploarea, diversitatea și complexitatea formelor sale de manifestare tinde să depășească cu mult efectele celor mai grave acte de violență. Analiza detaliată a acestui eveniment deosebit poate concluziona faptul că, prin natura efectelor produse, omenirea a intrat în epoca megaterorismului.

Obiect de studiu pentru sociologi, criminologi, psihologi, juriști, politicieni, terorismul este încă insuficient studiat atât sub aspectul cunoașterii detaliate a diferitelor tipuri de organizații pe profil, al potențialului acestora și al ariei de interes, precum și în

privața identificării cauzelor și motivațiilor actelor de mare violență.

Totuși, analiza fenomenului terorist și tendințele sale actuale ce denotă schimbări la nivel ideologic dar și al strategiei de luptă, reclamă cu stringență necesitatea de a identifica în primul rând noile categorii de amenințări teroriste, noii factori de risc la adresa valorilor sociale apărute de statul de drept, concomitent cu identificarea noilor vulnerabilități.

De aceea, noțiunea de terorism-megaterorism, trebuie să fie general acceptată, funcțională, aplicabilă și în același timp maleabilă.

Deși nu a fost încă definit, conceptul de megaterorism, trebuie analizat în toată complexitatea sa, inclusiv sub aspectul efectelor generate de actul terorist, a diversității de metode și mijloace utilizate, specificitatea, unicitatea fiecărui act terorist, a obiectivelor/vulnerabilităților pretabile, vizate/atacate de teroriști.

Un aspect secvențial care poate fi luat în considerare, în conceptualizarea megaterorismului, pe segmentul aferent mijloacelor/modalități utilizate, este faptul că, acesta poate fi înțeles ca fiind acel fenomen de o violență extremă, în expansiune continuă sub raport calitativ și cantitativ, care prin: modalitățile/mijloacele (convenționale sau non-convenționale) tactico-tehnice concrete de acțiune directă/indirectă asupra obiectivelor vizate și a modului de percepere a impactului psihosocial de către grupul țintă etc, dinamizează, amplifică rezultatul socialmente periculos, urmărit de teroriști care nu s-ar fi produs, în lipsa folosirii acelor modalități/mijloace.

De asemenea se poate spune că megaterorismul evoluează odată cu societatea în care trăim, se adaptează noilor contexte

politice, economice, sociale, teroriștii reconfigurându-și obiectivele, strategiile și tacticile în raport de mutațiile survenite, poziția adoptată de către guverne, etc.

Până în prezent, de regulă, noțiunea de **MEGATERORISM** a fost asociată cu **ARMELE DE NIMICIRE ÎN MASĂ**, sub aspectul mijloacelor utilizate de teroriști, însă evenimentele din 11 septembrie 2001, au demonstrat că fenomenul este mult mai complex, insuficient studiat, fiind posibil aproape orice.

De aceea, în studierea, interpretarea, analiza și sinteza detaliată a fenomenului, se impune introducerea în calcul, a tuturor aspectelor ce au tangență sau sunt circumscrise fenomenului terorist-megaterorist, din tot spectrul social, economic, militar, etc care reprezintă pe de o parte cauze generatoare, motivații, forme de manifestare, mijloace utilizate, metode de acțiune, surse de finanțare etc, și terminând cu celălalt pol, strategii de securitate compatibile și funcționale, intercomplementare și interoperabile la nivel global.

Cu siguranță această încercare de a concentra în câteva cuvinte acest flagel este departe de a acoperi întreaga problematică, însă din considerente de ordin conceptual, dacă în prezent nici noțiunea de terorism nu este unanim acceptată de specialiști, cu atât mai mult, definirea megaterorismului este și mai dificilă.

Dacă scopul tactic, obiectivul imediat al unui grup terorist este crearea terorii, scopul strategic îl constituie, folosirea panicii, a fricii, a dirijării nemulțumirilor publice generate de starea de teroare ce poate obliga puterea la concesii politice pe linia scopurilor propuse iar sub acest raport terorismul-megaterorismul poate fi înțeles și ca o tactică psihosocială cu două elemente determinante: frica și publicitatea.

Este imperios necesar ca pentru a înțelege terorismul și megaterorismul, să analizăm fenomenul în toată dimensiunea sa, dar mai ales pe segmentul cauzelor generatoare a acestei plăgi a începutului de secol, deoarece, “Este mai ușor să previi decât să combați”.

Acest concept ar trebui să dirijeze și să capaciteze în procent covârșitor activitățile instituțiilor specializate, rolul lor fiind acela de a preveni în special și de a combate acțiunile și actele organizațiilor/grupărilor teroriste în secundar.

Aproape nici un stat nu mai dorește o confruntare de tipul celui de-al doilea război mondial, deci este de așteptat ca terorismul să fie principala formă de luptă, arma cea mai performantă sub aspectul efectelor distructive cu potențial degenerativ, către megaterorism, forma extremă de manifestare a actelor teroriste.

CAPITOLUL II

DEFINIREA CONCEPTULUI DE TERORISM ÎN CONDIȚIILE ACTUALE

NOȚIUNEA DE TERORISM

Terorism înseamnă, în esență sa, ca și în sensul cel mai larg ce se poate da acestui termen, înfricoșarea unei populații prin acte de violență. Cuvântul vine de la latinul *terror, terroris* care înseamnă groază, frică, spaimă provocată premeditat, prin amenințare sau intimidare.

Prin terorism, ca metodă de acțiune, se înțelege practicarea terorii. El desemnează acte de natură să provoace într-un anumit mediu un sentiment de teamă intensă, prevestitoare a unui rău inevitabil, cu alte cuvinte, acte intimidante sub toate raporturile. Se poate adăuga că în categoria infracțiunilor, privite în ansamblu, sunt considerate infracțiuni de terorism acelea care, într-un caz concret, constituie amenințări grave, cu tendința de a se repeta. În înțelesul noțiunii de terorism nu ne

ocupăm de natura mobilului acțiunii, ci de metoda de executare. De aceea, vom evidenția mai târziu actele de terorism după specificul lor – în care mobilul va putea determina diferențierile – deoarece trăsătura comună tuturor este elementul teroare, element de primă însemnătate și cu pondere gravă din punct de vedere moral și juridic.

Este evident că atentatele teroriste sunt săvârșite în mod frecvent cu mijloace care pot provoca o primejdie comună și care lezează, prin efectele lor morale, interesele unor grupuri mari de oameni, ale unor state și chiar ale umanității întregi.

Totuși, dacă analizăm lucrurile prin prisma folosirii de mijloace capabile să provoace un pericol comun, acestea nu presupun, în mod necesar, nici ca intenție nici ca rezultate, un act de terorism; pentru a contraria terorismul nu implică obligatoriu folosirea de mijloace proprii a da naștere unui pericol comun; o populație poate fi terorizată prin asasinarea unor persoane, fără ca populația să fie în pericol nemijlocit.

Terorismul obișnuit, mai exact spus terorismul de drept comun, se poate înfățișa sub forma oricărei infracțiuni de drept comun, fără a interesa dacă constituie un mijloc care să tindă la un scop oarecare. Este suficient să prezinte caracteristicile intimidării. În acest sens se pot da ca exemplu uciderea succesivă a femeilor din sadism, incendierea repetată a clădirilor din instinct piroman, calomnierea și amenințarea continuă de persoane, sau chiar a unei singure persoane, din răutate sau răzbunare, ori dintr-un instinct patologic, săvârșirea de acte de tâlhărie repetată la drumul mare etc. Aceasta nu înseamnă că terorismul de drept comun nu este atât de periculos, mai ales atunci când el se manifestă sub forma unor infracțiuni care au drept efect o primejdie comună; în asemenea împrejurări dacă un singur act

trezește bănuiala de repetare, aceasta este de natură să dezlănțuie teroarea, iar autorul să capete atribut de terorist.

ELEMENTELE CARACTERISTICE ALE TERORISMULUI

Terorismul este o stare de spirit specială, este un mesaj. Cel care ucide un adversar politic, pentru ai intimida pe ceilalți, săvârșește o omucidere.

Numai scopul specific care este înfricoșarea și înspăimântarea unei colectivități umane face ca actul respectiv să fie considerat terorist.

Terorismul are la bază o acțiune violentă, menită să atragă atenția generală a publicului asupra scopurilor unor astfel de acte, să genereze o puternică reacție a publicului. În acest sens Ulrike Meinhoff întemeietoare a fostei organizații teroriste germane „Baader-Meinhoff” scria că: *„atentatele nu sunt destinate doar să semene teroarea. De asemenea, ele au drept scop să provoace o puternică reacție...”*.

Terorismul constă într-o varietate de acte și fapte ilegale, inumane, dar ceea ce caracterizează este utilizarea constantă a violenței pentru atingerea scopurilor, precum și dorința manifestată de a le aduce la cunoștința opiniei publice. Nu întâmplător, în planurile de acțiune ale organizațiilor teroriste o atenție sporită este acordată “modalităților de evidențiere a scopurilor” în ochii publicului.

Actul terorist este îndreptat împotriva unor persoane, grupuri, categorii și clase sociale sau chiar a statului, precum și împotriva reprezentanților intereselor acestora. De regulă victimele sunt alese după criteriul reprezentativității simbolice (diplomați,

oameni politici, militari de rang înalt, oameni de afaceri importanți etc).

O altă caracteristică a terorismului o constituie lovirea prin surprindere și fără nici o discriminare a victimelor, tactică ce urmărește, pe lângă „uciderea unei persoane sau distrugerea unor valori”, „asasinarea conștiinței sociale” și perturbarea gravă a relațiilor interumane. Din acest motiv, autorii actelor teroriste concep cu minuțiozitate un plan de acțiune, pe care îl pregătesc și execută într-o manieră coerentă, menită să producă neîncredere și nesiguranță, să inducă un climat de pericol general sau comun.

Terorismul nu trebuie confundat, în nici un caz cu alte forme de violență politică cum este lupta de gherilă. Aplicat terorismului, termenul de gherilă este un nonsens, acesta implică o strategie politică complet diferită. Obiectivul luptei de gherilă nu este doar cel militar, acțiunile sale fiind concepute și ca instrumente principale ale politizării și mobilizării maselor. Gherila se organizează în jurul unui nucleu de luptători, iar unitățile de gherilă se pot transforma într-o adevărată armată, care se răspândește și se dezvoltă, sau poate deveni o adevărată forță politică, capabilă să elibereze o regiune sau o țară.

Forța unui grup terorist este invers proporțională cu dimensiunile sale. Cu cât un astfel de grup este mai redus, cu atât el este mai periculos, pe când în cazul gherilei situația este inversă.

Un alt element ce caracterizează terorismul contemporan îl constituie trecerea de la actele sporadice ale unor indivizi izolați la acțiunile teroriste de amploare, comise de regulă, de către grupuri teroriste bine organizate, precum și diversificarea tacticilor și metodelor de acțiune, concomitent cu folosirea unui larg evantai de mijloace. În acest sens, se pot menționa luările

de ostatici și sechestrările de persoane, ocuparea sediilor unor instituții de stat sau politice, atacuri armate întreprinse împotriva unor persoane sau obiective, provocarea de avarii, incendii sau explozii, acțiuni de tip militar-diversionist, infestarea/infectarea unor medii sau obiective, deturnările de mijloace de transport terestru, maritim, aerian, folosirea teroriștilor sinucigași etc.

Expansiunea pe care o cunoaște, ramificațiile sale, scopurile care și le propune și urmărește, fac ca terorismul să reprezinte un fenomen internațional. În prezent, în Europa, se vorbește tot mai mult despre un “*euro-terorism*”.

Atentatele comise în anul 1991 în Italia, multe dintre ele îndreptate împotriva unor obiective spaniole, au pus în evidență colaborarea existentă între grupurile teroriste din mai multe țări.

Autoritățile italiene și-au exprimat teama față de posibila recrudescență a “*euro-terorismului*” confirmând existența legăturilor menționate. De asemenea, s-a afirmat că există probe referitoare la o reuniune desfășurată la Paris, la care au participat membrii grupării separatiste basce “ETA”, din Spania, ai “Facțiunii Armata Roșie” (RAF) din Germania, ai “Brigăzilor Roșii” din Italia și ai unor grupări extremiste din Orientul Mijlociu. La această întrunire s-au stabilit principalele orientări ale “*euro-terorismului*”. Teroriștii din Orientul Mijlociu au promis celor vest-europeni ajutoare și arme, în schimbul fidelității lor față de strategia luptei acestora.

Acțiunilor teroriste puse la cale și realizate de către persoane izolate sau anumite grupuri, ale căror obiective rămân uneori necunoscute li se alătură actele de terorism de stat, care au ca scop înlăturarea unor personalități politice sau de stat străine.

Recurgerea tot mai frecventă în ultimii ani la acele forme de acțiune deosebit de periculoase, denumite generic „terorism de stat”, a provocat în anumite situații consecințe deosebite asupra relațiilor politice dintre state, amenințând, nu de puține ori chiar pacea, securitatea și stabilitatea mondială.

Dacă în trecut terorismul viza cu precădere oameni politici, diplomați, oameni de afaceri, astăzi este din ce în ce mai “orb”.

Terorismului i-au căzut victime în ultima vreme oameni nevinovați din diverse categorii socio-profesionale, care nu au nimic comun cu scopul urmărit prin acțiunea săvârșită ceea ce a generat o stare de panică în rândul unor largi grupuri de oameni. Lipsa, cu puține excepții, a unui suport în mase și a unei baze ideologice clare constituie o altă caracteristică a terorismului contemporan, indiferent de orientările sau tendințele acestora.

Un specialist în problemă Walter Laqueur, declara referitor la ponderea ideologiei în activitatea teroristă “nu trebuie exagerată importanța ei”. Printre altele, ideologia nu este decât una din motivațiile terorismului. Ceea ce contează mai mult este voința de acțiune directă, sentimentul că o situație este intolerabilă și că trebuie să i se pună capăt prin toate mijloacele.

În numeroase cazuri, este afișată o ideologie de stânga, dar aceasta nu este decât o fațadă. A pretinde că masele populare sunt incapabile să se elibereze fără ajutorul unei minorități, care va acționa pentru ele sau care le va furniza cel puțin un detonator, este o concepție elitistă, mult îndepărtată de principiile stângii și împărtășită de asemenea de dreapta. De aici, surprinzătoarea ușurință cu care unii teroriști au trecut de la stânga la dreapta și invers.

Câmpul de acțiune al terorismului s-a extins în sfera social-politicului și în cea a economicului, terorismul și criminalitatea

organizată a “gulerelor albe”, cum o definește Edwin Sutherland, acționează reciproc și conlucrează, iar sub „acoperișul” unor pretense revendicări și motivații politice, se adăpostesc exponenți ai criminalității cele mai sordide.

În concluzie, apreciem că pentru a putea califica în mod corespunzător faptele denumite generic “acte de terorism” este necesar o analiză foarte complexă pornind îndeosebi de la mobilul acțiunii, scopul urmărit, pericolul social pe care îl reprezintă, calitatea autorilor, starea de spirit a acestora, metodele și mijloacele folosite, locul săvârșirii, cine sunt victimele și ale cui interese se vizează a fi prejudiciate, consecințele și implicațiile. Numai astfel se poate face o distincție clară între un act criminal de drept comun și un act de terorism propriu-zis.

Probleme psihosociale ale formării, organizării și funcționării grupărilor eroriste

Un prim aspect al procesului de recrutare a indivizilor pentru activitatea teroristă îl constituie alegerea și studierea îndelungată pe parcursul a luni, ani a candidatului. Cel mai adesea el este propus pentru recrutare de unul din membrii grupului care îl cunoaște mai demult și consideră că subiectul corespunde sub aspect motivațional, atitudinal, ideologic, național-extremist sau prezintă suficiente înclinații aventuriste. Inițial se încearcă o apropiere și o tatonare discretă a atitudinilor, dorințelor și intențiilor sale referitor la activitatea ilegală, teroristă cât și la adeziunea sa la valorile grupului.

Un alt moment al recrutării este cel al testării capacității volitive a individului. Este vorba de probarea curajului, îndrăzneției, stăpânirii de sine, cruzimii, tenacității și perseverenței. Pentru

testarea acestor însușiri, grupările teroriste imaginează sau improvizează diverse probe, unele incluse în însăși activitatea generală de pregătire și instruire, altele prealabile, eliminatorii. Din această ultimă categorie face parte de exemplu, proba „câinelui mort” utilizată de gruparea arabă „Septembrie negru”.

Subiectului i se cere să poarte pe brațele dezvelite, pe distanța câtorva zeci de metri cadavrul în putrefacție al unui câine mare, subiectul trebuind să-și stăpânească perfect orice grimasă de scârbă sau semn de slăbiciune, apoi să depună mortăciunea într-o ladă. Cei care nu reușesc acest lucru sunt respinși și în cazuri limitate sunt acceptați în grupare sub alte calități decât cele de combatanți (ex: curieri).

Alteori, subiectului i se cere să comită o anumită infracțiune, să ucidă o anumită persoană, de regulă din categoria celor care se arată împotriva grupării.

În afara testării, însușirile amintite, rezolvarea acestor probe are și semnificația adeziunii individului la valorile grupării dincolo de orice sacrificiu, aduce anumite beneficii materiale sau morale grupului și oferă acestuia suficiente temeiuri de siguranță că individul ales nu va trăda sau părăsi gruparea.

Vârsta teroriștilor se situează în general între 22-25 ani. În America latină și Spania, media de vârstă a teroriștilor este apreciată în intervalul de vârstă 30-31 de ani. Se observă însă tendința de scădere a pragului de vârstă la teroriștii arabi unde ajunge până la 12-14 ani. Vârsta liderilor tinde să crească în măsura în care aceștia se mențin în fruntea mișcării.

Sexul. Predomină bărbații, totuși, într-o serie de grupări teroriste ca de exemplu Baader Meinhoff femeile reprezentau peste 60%, multe dintre ele ocupau posturi de conducere (Ulrike Meinhoff în fruntea grupării), ca și în alte organizații teroriste de altfel (Brigăzile roșii, Armata roșie japoneză).

Se observă tendința de sporire continuă a ponderii femeilor în grupările teroriste occidentale cât și utilizarea lor tot mai frecventă în acțiuni violente. Ele sunt preferate și pe considerentul că:

- în general, sunt mai puțin suspecte de violență de către populație și chiar de către poliție;
- au mari posibilități de mascare, deghizare și de scăpare din supraveghere,
- pot pătrunde mai ușor în obiective și pot fi utilizate cu bune rezultate și a surori medicale, curier, gazde, propagandă, mânuirea fondurilor etc.

Originea socială. Majoritatea teroriștilor s-au născut și trăit în marile orașe și provin din clasa mijlocie și din pături înstărite ale societății. Surprinde de asemenea ponderea ridicată a celor proveniți din familii de intelectuali și funcționari guvernamentali.

Studii și profesia. Majoritatea membrilor grupărilor teroriste au studii superioare sau urmează cursurile unor universități. Astfel, de exemplu, organizația extremist-teroristă italiană Brigăzile roșii a fost înființată de către studenți extremiști catolici de la facultatea de sociologie a Universității din Trento. Tot la umbra unor universități se formează Armata roșie japoneză (formată din profesori și studenți) cât și gruparea libiană „Gamal Abdal Nassel”. Profesiile extremiștilor sunt și ele extrem de diverse:

Andreas Baader, fără ocupație, fiul unui reputat istoric împușcat în război.

Ulrike Meinhoff, fostă ziaristă, redactor șef al unei reviste contestatare, se bucura de o bună reputație în înalta societate hamburgheză.

La incendierea a două supermagazine (1968) constituind prima lovitură a grupului iau parte patru teroriști: Andreas Baader, logodnica sa fică de preot, un student în istoria artei și un actor de teatru.

Cât privește organizarea și funcționarea grupului teorit, vom lua ca exemplu gruparea teroristă Brigăzile roșii înființate în anul 1969 de către studenți și profesori extremiști, în climatul de dezordine și frământări sociale al societății italiene. Manifestările grupării au îmbrăcat inițial forme relativ ușoare de genul, proteste, manifeste, amenințări ca apoi, odată cu conturarea unei ideologii și orientări de nuanță ele se concretizează în atacuri cu bombe, răpiri și asasinate politice (perioada radicală a organizației).

Membrii grupării sunt organizați într-un sistem piramidal, pe baza principiului compartimentării acțiunilor, cu structuri etanșe, conduse de un responsabil, singurul care are acces la compartimentul superior. Unitatea de bază o constituie celula compusă din 3-5 membri împărțită în două grupe. Responsabilii celulelor formează conducerea unei brigăzi iar două sau mai multe brigăzi formează o coloană a cărei conducere este formată din două perechi de „coordonatori centrali” care nu trăiesc în clandestinitate. Coloanele sunt constituite după criteriul „reuniunii” geografice a membrilor grupării: Genova, Torino, Milano, Roma.

Fiecare mebru primea lunar o soldă de 200-500 de mii de lire iar fiecare celulă și brigadă trebuie să-și asigure următoarele: un apartament-dormitor, un apartament de rezervă și un apartament ascunzătoare, depozit, arhivă și loc de pornire într-o operație.

Pentru procurarea de fonduri, Brigăzile roșii, în afară de alte lovituri, planifica anual cel puțin trei răpiri de persoane în vederea răscumpărării.

Prin regulamentul de ordine interioară se stipulează obligația membrilor brigăzilor de a-și întreține o locuință curată, ordonată și complet înzestrată, inclusiv cu dispozitive antifurt.

Din exterior ea va trebui să apară ca locuința unui om bine situat, în afara oricăror bănuieli și să nu fie așezată în imediata apropiere a unor instituții publice sau locuri aglomerate care ar ușura supravegherea imobilului.

Membrii organizației dispuneau de automobil pe care erau obligați să îl întrețină în permanentă stare de funcționare și să evite încălcarea regulilor de circulație și a altor contravenții cum ar fi cele fiscale. Aspectul fizic și vestimentar al membrilor brigăzilor trebuia să fie ireproșabil¹⁾.

Ca principale elemente care determină coeziunea grupului terorist se pot enumera:

- omogenitatea națională,
- unitatea de motivații personale,
- unitatea ideologică sau religioasă,
- gradul de fanatizare al membrilor,
- comportarea liderilor și satisfacția membrilor,
- structura pe sexe.

Instruirea și antrenamentul grupărilor teroriste

Antrenamentul teroriștilor urmărește ca obiective atât cunoașterea, fabricarea și utilizarea explozivilor clasici și artizanal, a armamentului, a luptei corp la corp dar mai ales îndoctrinarea membrilor și pregătirea lor psihologică și morală.

¹⁾ Revista „În slujba Patriei”, pag.12, nr.13/aprilie 1981

Locul de antrenament este găsit de grupările teroriste în pădurile și suburbiile orașelor sub acoperirea unor grupări sportive de tineret (gruparea Hoffmann-Köhler autor al atentatului cu bombe de la sărbătoarea berii München, 1980).

Grupările arabe dispun de tabere oficiale de pregătire militară, antrenamentul fiind dur, pe intervalul a câteva luni, cu program continuu între 5-22 și în condiții climatice aspre. Alte grupări teroriste (Baader-Meinhoff, Armata roșie japoneză) și-au petrecut câteva luni de antrenament în condiții asemănătoare în tabere specializate, închiriate în Orientul Mijlociu.

Îndoctrinarea teroriștilor se face cu valorile ideologice sau religioase pe care grupul își propune să le apere sau să le impună și sunt menite să-i determine pe teroriști să acționeze cu hotărâre și fanatism, rezistenți oricăror presiuni morale și afective mergând fără nici o ezitare până la sacrificiul vieții. Ideea de moarte ajunge astfel să reprezinte în mintea teroriștilor ideea de martir pentru cauza și valorile grupului sau pentru eliberarea națională.

Pregătirea psihologică și morală urmărește dezvoltarea trăsăturilor de curaj, îndrăzneală, cinism, stăpânire de sine dar și a sentimentelor de solidaritate și colaborare pentru acțiunea în echipă. În ciuda acestui fapt, regula antrenamentului este de a-și ucide colegul rănit sau căzut în mâinile forțelor de ordine. Pentru exacerbarea acestor trăsături în timpul antrenamentelor, pe lângă efortul extrem la care sunt supuși prin exercițiile fizice, „elevii” vizionează filme de extremă violență după care, de exemplu, sunt chestionați asupra unor elemente ne semnificative de genul cât de mare era iarba în zona X. La auzul faptului că va fi chestionat asupra materialului, „elevul” își rearanjează elementele de semnificație pe care le-a perceput dar chestionarea nu se pliază pe schema ce și-o propune elevul.

Întrebările de genul celei de mai înainte nu face decât ca elevul să-și rederuleze tot filmul în memorie astfel, elementele de agresivitate sunt acceptate și încastrate în cortexul său. Astfel, elevul va deveni un terorist fără complexe pentru acțiunile ce le derulează.

Se pare că instructorii acestora sunt europeni.

Matricea terorismului sinucigaș

Contrar judecății tradiționale, grupările teroriste islamice, de la Al Qaeda la Hamas, interacționează și se sprijină una pe alta într-o matrice a activității teroriste internaționale, logistice, financiare și, câteodată, operaționale. Statele care sponsorizează terorismul, îndeosebi Iranul și Siria, s-au strecurat, în mod asemănător, în țesătura terorismului militanților islamiști. Mulți dintre protectorii Al Qaeda au finanțat atacurile teroriste sinucigașe, precum și rachetele Qassam ale Hamas-ului.

(Matthew A. Levitt - Institutul Washington pentru politica Orientului Apropiat)

Terorismul sinucigaș se poate defini ca o acțiune violentă, motivată politic, executată în mod conștient, determinat și cu intenție de către un individ sau un grup de indivizi, care se sinucid împreună cu țintele alese în decursul unei acțiuni.

De asemenea, terorismul sinucigaș este apreciat ca fiind un mod de acțiune a cărei finalitate depinde de moartea atentatorului care știe că, dacă nu se sacrifică, operațiunea nu poate fi considerată încununată de succes.

Tot mai mulți analiști ce studiază acest fenomen apreciază că terorismul sinucigaș nu poate fi înțeles pe deplin de către europeni sau americani, deoarece construcția psihologică a persoanei implicate este un rezultat al culturii sale bazată pe exacerbară simțului datoriei față de structura religioasă, statală,

familială etc, din care fac parte, în timp ce structura psihologică a populației creștine are la bază iubirea față de oameni.

- Părintele terorismului sinucigaș este considerat a fi organizația teroristă Hamas, care încă de la înființare (1978), a adoptat Jihadul (războiul sfânt) ca formă de luptă împotriva Israelului, luptă care a cunoscut o radicalizare accentuată în perioada 1993-1994, când a fost introdus conceptul Istishhad (sacrificiul voluntar).

Radicalizarea luptei trebuie concepută în acest caz nu prin continuitate, amplificarea acțiunilor și extinderea domeniilor considerate ținte, ci prin faptul că se elimină orice restricții religioase sau morale din calea acțiunilor criminale,

- Principalele grupări teroriste care au executat (începând cu 1998) atentate sinucigașe au fost:

- Hamas - peste 70
- Brigăzile Martirilor "AI-Aqsa" - 50
- Jihadul Islamic-40
- Frontul Popular de Eliberare a Palestinei - 5

- La sfârșitul anului 2002, Hamas a lansat un site, intitulat Academia Militară, pe care a fost postat un curs privind fabricarea de bombe pentru atentate sinucigașe și rachete utilizabile împotriva armatei israeliene.

- Atacurile sinucigașe sunt considerate modalități eficiente de acțiune ale grupărilor teroriste deoarece:

1. provoacă pierderi umane și pagube materiale mari;
2. au un impact deosebit în media și prin media;
3. depind, ca loc și timp, de alegerea atentatorului;
4. libertatea de decizie asigură un efect sporit și rezultate

deosebite;

5. sunt greu de prevenit, datorită libertății de mișcare și de decizie ale atentatorului;
 6. nu necesită măsuri de revenire la locul atentatului sau de recuperare a atentatorului;
 7. se asigură păstrarea secretului prin dispariția atentatorului.
- Lumea spirituală musulmană nu are o autoritate religioasă de genul papalității, care să asigure o unitate de vederi și de comportament.

Astfel, deși Coranul interzice sinuciderea ca formă de soluționare a unor probleme personale, nu precizează nimic în legătură cu săvârșirea acestui act pentru o cauză comună, dacă aceasta se petrece cu binecuvântarea unui imam sau șeic.

Pentru a legaliza aceste acțiuni, o serie de lideri religioși au adoptat poziții comune, interpretând prevederile Coranului în așa fel încât actele teroriste sinucigașe să fie considerate acte de război în numele lui Allah, iar autorii acestora martiri.

La data de 05.04.2003, liderul celei mai înalte autorități a islamului sunnit (Universitatea AL-AZAR), șeicul Mohammed Sayyed Tantavi a afirmat că "operațiunile sinucigașe împotriva forțelor de invazie sunt autorizate de legea isiamică".

- Etapele pregătirii unui atac sinucigaș sunt considerate a fi:
 - *recrutarea:*
 - pe bază religioasă prin intermediul recrutorilor din moschei și seminarii;
 - pe bază voluntară:
 - dintre membrii organizațiilor radicale;

- dintre cei care urmăresc scopuri personale de răzbunare;
- dintre femeile care vor să-și modifice statutul social minor acordat în societatea arabă și musulmană;
- prin intermediul unei rude;
- forțată, din rândul celor suspecți de colaborare cu Israelul sau lumea occidentală;

- *pregătirea:*

- religioasă și ideologică;
- psihologică, pentru depășirea fricii de moarte;
- operațională și tehnică (plan de pătrundere în obiectiv, pregătirea explozibililor și a rețelei de colaboratori);

- *ceremonia de rămas bun* - este cel mai important moment. Prin cutume și mediatizare, în acest moment, voluntarul devine un martir și nu mai poate da înapoi;

- *executarea atacului,*

- *mediatizarea atacului,*

- *asumarea responsabilității atentatului de către organizație.*

- Succesul pe care îl înregistrează grupările teroriste în selecționarea și antrenarea unor atentatori precum și în finanțarea acțiunilor cu victime din ce în ce mai multe, este apreciat ca fiind legat de:

1. specificul construcției mentale a individului, de cele mai multe ori marcat de probleme de ordin psiho-social și izolat de societatea din care

provine;

2. credința fermă în identitatea celor două lumi (pământeană și cerească) și în atracțiile, satisfacțiile și recompensele ce îi vor fi oferite în lumea cerească (teoria celor 72 de fecioare care așteaptă martirul);
3. puternica influență exercitată de climatul familial, respectiv supunerea oarbă față de decizia părinților, în cele mai multe cazuri împinși de sărăcie să-și sacrifice unul din (mulți) copii pentru a obține "*fabuloasa*" sumă de 25.000 USD;
4. puternicele legături ale individului cu grupul uman al societății arabe și dependența sa față de statutul pe care i-l acordă acest grup în funcție de gradul de confirmare a atașamentului față de valorile sale. Mândria și rușinea sunt cei mai mari dușmani ai unui individ iar excluderea din grup este egală cu statutul de paria. Pe aceste criterii morale a fost clădită o structură artificială, pe nivele de respect, cele mai înalte fiind atinse doar de familiile sinucigașilor;
5. implantarea, de la o vârstă fragedă, în structura individului, a unei stări, considerată normală, de raliere benevolă la un grup de potențiali sinucigași.

Un exemplu concludent este cel al colecționării, de către copii, a cartoanelor cu imagini. Spre deosebire de societățile democratice, unde imaginile prezintă fotbaliști sau actori, imaginile din cartoane ale copiilor palestinieni prezintă

sinucigași, valoarea acestora fiind dată de criterii ce nu aparțin rațiunii. Astfel, cele mai valoroase sunt cartioanele cu **femei sinucigașe**.

La data de 20.01.2004, fostul lider spiritual al organizației teroriste Hamas, șeful Ahmed Yassin, declara că "era femeilor sinucigașe a început".

- În multe cazuri, religia este utilizată pentru încredințare, justificare, crearea concepției de masă privind legitimitatea actului și a importanței sociale pe care o dobândește familia sinucigașului.

De asemenea, tehnicile sociologice și psihologice sunt utilizate pentru controlul influențării maselor, selecționarea și pregătirea sinucigașului.

- Pentru anticiparea unei acțiuni teroriste sinucigașe este necesară studierea atât a rațiunii de a acționa a teroriștilor, cât și a modului de operare.

Pregătirea psihică a unui candidat pentru acțiuni sinucigașe îi asigură acestui personaj o siguranță maximă în desfășurarea acțiunii. Acesta nu este nici disperat, nici nervos, nu va încerca să dispară de la locul acțiunii, va urmări provocarea a cât mai multe victime, înainte de a muri.

Concluzii

- terorismul sinucigaș reprezintă un mod de acțiune unic față de celelalte forme și metode de atac terorist, succesul operațiunii fiind legat nu atât de efectul pe care îl produce ci de moartea atentatorului;
- terorismul sinucigaș a devenit un fenomen social, cu bază religioasă, susținut prin cutume dar mai ales, printr-o finanțare corespunzătoare;

- atentatele sinucigașe sunt considerate, de către organizațiile teroriste fundamentalist-islamice o formă privilegiată de atac;
- amenințările fundamentalismului-islamic se remarcă, în primul rând, prin existența unor motivații "divine" și "mistice", ceea ce îi conferă un potențial agresiv net superior față de terorismul promovat de celelalte grupări;
- terorismul sinucigaș își fixează obiective strategice ce vizează eliberarea de teritorii și "alungarea necredincioșilor (occidentalilor) de pe pământurile sfinte".

CONCEPTUL DE TERORISM ÎN DOCUMENTE CU VOCĂȚIE INTERNAȚIONALĂ ȘI ÎN LITERATURA DE SPECIALITATE.

Sarcina de a da o definiție terorismului internațional, pentru ca astfel să poată fi sancționat prin mijloace de drept, a revenit Comitetului Special al Națiunilor Unite asupra terorismului internațional, după cum, în perioada interbelică, această sarcină revenise unui comitet instituit Liga Națiunilor ce avea să propună proiectul Convenției de la Geneva din 1937.

După cum rezultă în lucrările sale, din nefericire fără nici un rezultat concret și cert Comitetul Special al Națiunilor Unite asupra terorismului internațional nu a putut să-și onoreze mandatul încredințat de Adunarea Generală a ONU.

În declarația finală, adoptată la sesiunea Comitetului Special din 25 martie 1927, după care lucrările acestui organism au fost suspendate, se arată că: *„...deși necesitatea condamnării și reprimării actelor de terorism internațional nu poate fi pusă la îndoială, s-a*

manifestat totuși o divergență de vederi cu privire la actele care țin de terorismul internațional”.

Anumite delegații au confirmat însă, și cu această ocazie opinia potrivit căreia condamnarea și reprimarea terorismului internațional nu trebuie să facă obiectul nici unei rezerve. Alte delegații au opinat că eforturile trebuie să fie îndreptate contra categoriilor de acte care amenință viața sau securitatea unor indivizi nevinovați, susținând ideea unor măsuri internaționale practice și a unor măsuri naționale concertate în acest sens.

În fine, au existat delegații care au susținut că numai o definiție precisă a actelor ce trebuie condamnate și un studiu profund al cauzelor terorismului ar putea înlătura echivocurile care au paralizat orice acțiune eficientă din partea comunității internaționale.

În răspunsul Guvernului României la problema terorismului internațional, depus la Secretariatul ONU la 16 august 1973, era subliniată ideea că *„...pentru existența unui act de terorism internațional trebuie să aibă loc în primul rând un act de violență, actuală sau potențială, care la rândul lui, trebuie în mod necesar să comporte elemente cu caracter internațional în ce privește autorul, victima, locul comiterii acțiunii și consecințele sale. Fără ca aspectul internațional să existe în privința unuia din aceste elemente, ne-am găsi în fața unor fapte ce sunt calificate numai după regulile de drept intern al fiecărui stat”.*

Documentul la care ne-am referit preciza actele de natură să trezească teamă, panică și teroare în opinia publică și care se cer avute în vedere la încercarea de definire a terorismului internațional: deturnările, sechestrările sau doborările de aeronave sau nave având la bord persoane inocente, represaliile, răpirile de persoane sau diplomați, luarea de ostatici, asasinatul, folosirea de explozivi, distrugerea și incendierea edificiilor.

În încercarea actuală de definire a terorismului internațional nu trebuie neglijată experiența și acumulările din perioada interbelică sub auspiciile Ligii Națiunilor, eforturi ce au dus la elaborarea Convenției internaționale pentru prevenirea și reprimarea terorismului din 1937. Prezintă o deosebită importanță pentru subiectul unor discuții, aspectul că în art.1 al acestei Convenții se definesc prin „acte de terorism”- faptele criminale îndreptate împotriva unui stat, al căror scop sau natură este de a provoca teroarea împotriva unor personalități determinate, a unor grupuri de persoane sau în public.

La edificarea instrumentelor juridice de combatere a terorismului în perioada interbelică, o contribuție deosebită și-a adus și România, prin reprezentanții săi autorizați în acest domeniu, respectiv Nicolae Titulescu și Vespasian Pella.

Vespasian Pella este autorul unor lucrări de prestigiu în care, analizând răspunderea penală a statelor în războiul de agresiune, ridică și problema răspunderii persoanelor fizice, în special a autorilor de infracțiuni teroriste cu caracter internațional. Totodată a enumerat elementele constitutive ale infracțiunii de terorism internațional, arătând că nu o dată actele de terorism sunt rezultatul unui fanatism orb, al „pervertirii” unui țel politic sau social, care subordonează unui scop unic moralitatea și celelalte valori umane.

În perioada postbelică, doctrina românească de drept a reținut diferite definiții date terorismului:

- „*faptele criminale îndreptate împotriva șefilor de stat sau a altor demnitari, împotriva unor grupuri de persoane sau instituții de stat și obștești*” (Grigore Geamănu, 1964)

- „*terorismul constituie săvârșirea unei crime sau a unui delict printr-o metodă specifică, caracterizată prin violență și intimidare; aceasta*

înseamnă îndreptarea atenției asupra modalității de executare a infracțiunii, metoda teroristă constituind o agravantă” (Ion Bodunescu-1978)

- „terorismul internațional constituie o gravă infracțiune îndreptată împotriva vieții sau integrității corporale a șefilor de stat sau a altor demnitari, a membrilor familiilor acestora, precum și contra unor persoane și grupuri oficiale și neoficiale, ori instituții de stat sau obștești. Infracțiunea internațională de terorism are ca elemente constitutive intimidarea și violența, constând în acte de asasinat, distrugeri, degradări și diversiune” (Marian c. Molea-1979).

În literatura de specialitate străină, îndeosebi cea occidentală, problema terorismului este abordată mult mai larg și mai complex, însă se remarcă aceeași diversitate de păreri atunci când este vorba despre definirea conceptului.

În mod foarte concret terorismul se manifestă prin apariția distinctă a unei varietăți de acte criminale destinate vătămării vieții umane, proprietății și a altor interese.

În următoarele definiții, terorismul este caracterizat ținându-se seama mai ales de scopurile sale ultime și mai puțin de ideologie sau de modul de acțiune:

- „terorismul e amenințarea cu violența sau folosirea acesteia în scopuri politice”;

- „amenințarea cu violența, actele individuale de violență sau campaniile de violență concepută în primul rând pentru a inspira teamă și teroare pot fi definite ca terorism”;

- „terorismul internațional este îndeplinit de indivizi independenți de orice stat, indiferent dacă se bucură sau nu de sprijinul vreunui stat simpatizant, terorismul internațional este opera unor indivizi sau grupuri controlate de un stat suveran”;

- „terorismul politic poate fi definit ca o strategie, o metodă prin care un grup organizat încearcă să atragă atenția asupra scopurilor sale, sau să forțeze concesiuni pentru acesta prin folosirea sistematică și deliberată a violenței”;

- „terorismul constă în acte de violență planificate, folosite în scopuri politice explicite, îndreptate împotriva unei puteri organizaționale sau structuri statale și care implică un număr relativ mic de conspiratori”;

- „terorismul este reprezentat de folosirea violenței în scopuri politice prin influențarea atitudinii sau a comportamentului unui grup țintă mai larg decât al victimelor sale imediate și ale cărei ramificații depășesc frontierele naționale. Terorismul e o modalitate specifică de violență care, pe scurt, poate fi definită ca o intimidare coercitivă. Ea implică amenințarea cu moartea, rănirea sau distrugerea, pentru a teroriza o țintă dată, care astfel va fi obligată să se conformeze violenței teroriștilor” - o notă aparte merită această definiție a terorismului, care aparține Guvernului SUA și care se bucură de o acceptare relativ largă;

- „terorismul neguvernamental, este folosirea extinsă și sistematică a violenței ofensive, a crimei și distrugerii, vizând oficialități guvernamentale și populația în general ca și proprietate publică și privată, în scopul de a determina indivizii, grupările, comunitățile, entitățile economice și administrative să-și schimbe comportamentul și strategiile actuale astfel încât să corespundă cererilor politice ale teroriștilor”;

- „terorismul este un sistem organizat de intimidare, violență externă, pentru a crea instabilitatea în cadrul unei societăți democratice. Terorismul internațional caută să lanseze atacuri imprevizibile și nediscriminatorii asupra grupărilor (polițienești, militare, naționale sau multinaționale), pentru a schimba echilibrul politico-economic al lumii”.

Autorii acestor diverse definiții ale terorismului au încercat să contribuie la înțelegerea unui subiect complex, iar definițiile date sunt o consecință directă a diferitelor ideologii și modalități

de abordare a problemei terorismului. Datorită interferenței factorilor subiectivi în discutarea problemei terorii și terorismului, specialiștii întâmpină mari dificultăți în definirea acestei noțiuni.

Este esențial însă ca definirea terorismului să fie abordată în contextul general al fenomenului terorist internațional, făcându-se necesarele corecții cu determinatele istorice, filosofice, psihologice, sociologice, politice legislative și lingvistice.

Totuși cum se poate închide această „spinoasă” dezbateră referitoare la terorism, ce s-ar mai putea adăuga pe post de concluzie?

Ar merita, probabil, să fie amintită, ca o coordonată a spațiului european integrat spre care România își îndreaptă privirea și speranțele, definiția dată terorismului de către Uniunea Europeană în cuprinsul tratatului de la Maastricht: *„terorismul înseamnă utilizarea sau încercarea de a utiliza violența de către un grup structurat, în scopul unor obiective politice”*.

Trecând pe un palier mai înalt, reprezentat de Organizația Națiunilor Unite se cuvine a fi amintit faptul că Adunarea Generală a adoptat două rezoluții. Prima dintre ele, care are nr.39/159 și datează din anul 1984 se referă la *„inadmisibilitatea politicii de terorism de stat și a oricăror acțiuni întreprinse de către state în scopul subminării sistemului socio-politic din alte state suverane”*. Cea de-a doua care datează din anul 1987, se referă la *„măsuri de prevenire a terorismului internațional care pune în pericol sau duce la pierderea de vieți omenești nevinovate”*.

Aceste rezoluții definesc „terorismul internațional” ca fiind acte ale unor persoane fizice sau juridice sau acte ale unui stat.

Pe de altă parte însă literatura de specialitate în domeniul terorismului internațional pare să excludă terorismul de stat din

conceptul de terorism internațional, conferindu-i acestuia doar domeniul restrâns al terorismului individual sau de grup.

Deși Organizația Națiunilor Unite nu a adoptat o definiție oficială a terorismului în sine, în documentele sale acest concept este descris ca fiind: *„utilizarea ilegală sau amenințarea cu utilizarea ilegală a violenței împotriva unor persoane sau proprietăți în vederea realizării unor scopuri politice sau sociale [...] având în general ca obiectiv intimidarea sau constrângerea să-și modifice comportamentul sau politicile”*.

Ca o concluzie, nu neapărat definitorie, și în nici un caz complet lămuritoare se poate aprecia că , deși în materie de terorism nu s-a căzut de acord asupra unei singure definiții, există totuși o largă acceptare a elementelor pe care trebuie să le cuprindă aceasta în sensul că terorismul, reprezintă o activitate umană de esență politică, îndreptată spre crearea unui climat de teamă și este destinată să influențeze în modalitățile dorite de către protagoniști, alte ființe umane și prin aceasta cursul unor evenimente.

CAPITOLUL III

APRECIERI GENERALE PRIVIND RECRUDESCENȚA FENOMENULUI TERORIST

CAUZE CARE GENEREAZĂ ȘI FAVORIZEAZĂ PROLIFERAREA TERORISMULUI

Tendința actuală a terorismului internațional este în mod neîndoiește determinată de evoluția sa la scară mondială, fapt atestat tot mai elocvent, atât de sporirea lui din punct de vedere geografic cât și de frecvența și gravitatea actelor teroriste comise în multe din statele lumii.

În acest context, făcând referire la terorismul internațional, cercetătorul occidental Jay Mallin aprecia, pe bună dreptate, că acest fenomen a devenit o boală a societății moderne, un virus ce se dezvoltă într-un organism bolnav.

La baza apariției și proliferării acestui fenomen stau cauze sau factori ce continuă să-l genereze și să-l adâncească.

Varietatea și complexitatea acestor cauze fac din acest fenomen una dintre cele mai complicate probleme ale zilelor noastre. Și din acest punct de vedere, preocupările pentru definirea terorismului de către organisme internaționale și autoritățile de stat nu sunt suficiente pentru cercetarea cauzelor sau germenilor care, în cele mai multe situații îl generează.

În acest sens, suficient de sugestive sunt concluziile unui colocviu internațional pe această temă care rețineau că: *„problema eşecului prevenirii și suprimării terorismului decurge din faptul că nu există o înțelegere limpede a cauzelor care conduc la actele de terorism”*. Guvernele și comunitatea internațională nu sunt în măsură să ajungă la un punct de vedere comun asupra acestui fenomen și tocmai din această cauză au eşuat să-l controleze în prezent.

Terorismul este, indiferent de zona în care acționează un instrument politic o continuare, de fapt o modalitate extremistă de manifestare a unei poziții politice. Concluzia care se impune o constituie caracterul organizat, sistematic și coordonat prin care terorismul acționează la scară internațională.

S-a dovedit că nici o grupare teroristă nu acționează strict individual, că există relații strânse între grupările teroriste, atât în interiorul unei anumite țări cât și pe plan internațional. Din acest punct de vedere, terorismul nu va putea fi combătut în mod eficace decât prin acțiuni reunite, în care guvernele și organisme diferitele țări să poată colabora nerestrictiv. Tot aici se impune a fi făcută o observație. Terorismul „patronează”, într-o mare măsură, alte două foarte grave fenomene contemporane: traficul de droguri și cel de arme.

Practic, un flagel contribuie la amplificarea considerabilă a altor două, pentru că teroriștii sunt extrem de activi pe aceste

segmente, în scopul obținerii fondurilor necesare susținerii acțiunilor teroriste.

Până în prezent, acțiunile teroriste s-au desfășurat cu predilecție în trei zone:

- zona statelor puternic industrializate, unde terorismul este generat de gravele contradicții sociale și economice, de un puternic sentiment de frustrare și alienare manifestat, mai ales, în rândul tinerilor;
- zona țărilor unde trecutul istoric a generat contradicții naționale sau religioase puternice, determinând, de exemplu (pe baști, pe irlandezi sau musulmani) să treacă de la rezistența organizată la violența teroristă în scopul recunoașterii drepturilor lor de către metropolă ;
- zona țărilor din lumea a treia, unde teoriei dictatoriale îi răspunde violența grupărilor extremiste.

În toate aceste trei zone specifice asistăm, de fapt, la un veritabil război social sau național-religios.

Fenomenul terorismului apare pe fundall simptomatic al apariției și proliferării a violenței sociale, expresie directă a crizei politice, economice și sociale a țărilor care sunt teatru de derulare a unor astfel de acțiuni.

Conform statisticilor internaționale¹⁾, în SUA la 30 de secunde se comitea o infracțiune, la fiecare minut avea loc un atac banditesc, la 10 secunde se comitea un furt iar la fiecare 27 minute era ucisă o persoană, numărul anual al acestora fiind aproximativ 17.000. peste 30% dintre familiile americane au fost la nivelul anului 1981 victime ale unor atacuri armate, în jur de

¹⁾ Revista „În slujba Patriei”, pagina 12, nr.19/ianuarie 1981, 15/februarie 1982, 23/mai 1983, 01/august 1983, 19/sept.1983

150.000 de copii erau anual răpiți și tot anual peste 25 de milioane de oameni au de suferit de pe urma acțiunilor infracționale. Situația era oarecum asemănătoare și în țările Europei vestice: în Italia conform statisticilor anului 1977 se înregistra un atentat la 4 ore, în Franța în 1982 au avut loc 5.535 de spargeri înarmate a băncilor soldate adesea cu luări de ostateci, numărul anual al spargerilor depășind 30.000. În SUA, 7.000 de spargeri în 1982.

Preocupată pe orice cale de sporirea profiturilor în baza cotei de audiență mass-media realizează o adevărată apologie a violenței sociale.

Studii întreprinse în SUA asupra programelor de televiziune pentru copii și tineret, constatau că numărul scenelor de violență pe micul ecran, a crescut de la 15,6 pe oră la 25 pe oră (1978), astfel încât un tânăr american de 18 ani care a petrecut în medie 15.000 de ore în fața televizorului a asistat la peste 20.000 de crime, violuri, spargeri și alte fapte antisociale. Prin cultivarea sistematică a primatului forței, o cercetare efectuată pe un număr de peste 1.500 tineri londonezi între 12-17 ani, arată că aceștia au comis după modelul TV peste 9.000 de acte de violență¹⁾.

Proliferarea, fără precedent a violenței sociale în unele zone și țări din lume au determinat apariția și amplificarea până la paroxism a unui climat de tensiune și nesiguranță chiar de ură între locuitorii unor zone până atunci pașnice. Astfel a apărut teama de a mai părăsi locuința, de a mai merge cu metroul sau cu autobuzul.

În SUA, acest climat psihosocial a fost transformat într-o afacere bănoasă de peste 24 miliarde de dolari doar pentru anul

¹⁾ Revista „În slujba Patriei”, pagina 12, nr.17/ianuarie 1983

1984. Profită astfel producătorii de echipamente de securitate și autovehicule blindate, vânzătorii de arme și sprayuri, detectoare de bombe, antrenorii de tir. Cetățenii bogați adaugă acestor mijloace tehnice și clasicele «gorile» care numai în Suedia depășeau cu 50% numărul funcționarilor oficiali cu însărcinări similare. În SUA, peste un million de astfel de bărbați erau folosiți în 1957 în serviciile personale de securitate¹⁾.

Criminologii germani au stabilit o relație directă între violență, șomaj și droguri, între durata șomajului și aderarea tinerilor la terorismul dde dreapta. Toți acești factori, alături de deteriorarea situației politice, de adâncire a crizei economice, a exacerbarii promiscuității și a inechităților sociale, de elogiul violenței, găsimu-și expresia directă în procesul erodării și prăbușirii generale a valorilor morale, ideologice, civice și educaționale și în debusolarea psihologică crescândă a tineretului în acest mediu al economiei de piață. După expresia unui ziarist german aceștia sunt factorii care constituie «mediul nutritiv specific al violenței sociale».

“În SUA, se ucide în scop de jaf, din ură, din plictiseală sau pentru dobândirea unei notorietăți publice” afirma un specialist american cu referire directă la aspectele amintite.

Pe acest fundal al unei economii de piață constituite de societăți democratice, cercuri din cele mai agresive și reacționare din țări occidentale, interesate în politica de dominație tolerează sau chiar organizează și finanțează mișcări, formațiuni, grupuri paramilitare, partide și chiar armate de stat.

Întărirea și dotarea fără precedent a unor grupări terorist-diversioniste nu s-a realizat de la sine, fără sprijinul susținut al

¹⁾ Revista „În slujba Patriei”, pagina 12, nr.15/februarie 1982, nr.29/nov. 1982, nr.20/ianuarie 1983

unor guverne sau fără amestecul direct al unor servicii secrete. Este cazul unor grupări teroriste arabe dar și occidentale precum „Brigăzile roșii” sau „Baader-Mainhoff”.

De exemplu, gruparea „Baader-Mainhoff” dispunea de numeroase autoturisme, de apartamente închiriate în clădiri cu multe ieșiri-intrări, de instalații de bruij și interceptare a comunicațiilor radio ale poliției, de câteva laboratoare genetice amenajate în subsolul unor clădiri și garaje, de numeroase arme, pașapoarte falsificate și instrumentar adecvat confecționării lor și chiar de un poligon de tir pentru antrenament amenajat în subsolul unui bloc.

Alături de cauzele profunde de natură politică, economică și socială care stau în spatele apariției și proliferării terorismului, epoca contemporană oferă numeroși alți factori capabili să faciliteze realizarea și răspândirea din ce în ce mai amplă a terorismului internațional.

Astfel:

- înmulțirea și diversificarea fără precedent a contactelor și manifestărilor internaționale (congrese, consfătuiri, reuniuni) cu caracter politico-diplomatic, economic, cultural, științific, religios, sportiv etc ce reunesc pe o suprafață restrânsă un număr mare de personalități și cetățeni ce pot deveni cu ușurință ținta unor atentate teroriste. Elocventă în acest sens este acțiunea de sechestrare a miniștrilor petrolului din țările membre OPEC (Viena, 1975), masacrul din satul olimpic de la München (1972), masacrul de la „Sărbătoarea berii” (München, 1980) etc.,
- importante progrese tehnico-științifice realizate în domeniul miniaturizării și artizanării armelor de foc și în

domeniul explozivilor. Descoperirea explozivilor clasici având o stabilitate chimică ridicată în manipulare, depozitare, transport, sensibilitate scăzută la acțiuni termice, mecanice etc, putere detonantă ridicată, posibilitatea de a fi modelați, ascunși, trucați cu multă ușurință (ex: scrisori explozive). Nu întâmplător, peste 35% dintre acțiunile teroriste înregistrate în lume doar la nivelul anului 1980 erau reprezentate de plasarea de încărcături explozive, atentate cu bombe și incendieri;

- posibilitatea procurării relativ ușor a armamentului și explozivilor cam peste tot în lume, utilizând atât mijloace legale (în unele state din SUA nu este nevoie de nici un act la achiziționarea armelor) cât și cele ilegale, prin prezentarea de documente false de identitate, fie prin traficul ilegal de armament.

CAUZE NOI SPECIFICE PERIOADEI ACTUALE

Analiza fenomenului terorist internațional, în diversitatea sa, relevă pe lângă aceste cauze și unele noi, specifice perioadei actuale:

- conflictele politico-militare din diferite state și zone ale lumii, dominate de interese contradictorii, dintre care un loc important îl ocupă lupta pentru putere, dusă deschis sau în secret de către cercuri și forțe interne sau externe, inclusiv de către organizații de tip criminal sau terorist;
- continuarea folosirii, atât pe plan intern cât și pe plan internațional, a terorismului de stat, ori „sponsorizarea” în interes propriu, de către servicii secrete sau cercuri interesate a unor organizații sau grupări teroriste;

- conflictele sociale din diverse state ale lumii, determinate de situații interne de diverse nuanțe (religioase, politice, economice, rasiste, extremiste, naționaliste, xenofobe, etc);
- deteriorarea situației economice a multor state ale lumii, cu efecte dintre cele mai acute: sărăcirea, inflația, creșterea prețurilor, teama de ziua de mâine, nesiguranța socială, marginalizarea unor categorii sociale, șomaj, mizerie, frustrări, etc.;
- virulența tot mai crescută a unor fenomene infracționale (violența, crima organizată, narcoterorismul, traficul de droguri și de armament, etc.) și interferarea tot mai acută a acestora cu activitatea teroristă;
- violul de putere sau insuficiența de structurare a instituțiilor ce au atribuții în combaterea fenomenelor infracționale grave, situație întâlnită mai ales în fostele țări socialiste;
- slăbirea controlului și chiar pierderea acestuia asupra asigurării cu măsuri specifice armamentului, muniției, tehnicii militare, precum și chiar asupra materialelor radioactive, chimice și bacteriologice;
- dezintegrarea unor forțe armate convenționale sau speciale, aparținând în special fostelor state socialiste, ceea ce face ca unii specialiști din cadrul acestora să se pună în serviciul unor grupări și organizații teroriste;
- expansiunea continuă și tot mai accentuată a fundamentalismului islamic și intensificarea luptei, inclusiv prin mijloace teroriste, pentru înlăturarea de la

putere a unor regimuri politice seculare și instaurarea unor conduceri de esență islamică;

- încercările de întrerupere sau împiedicare a unor procese de pace;
- propagarea tot mai intensă și în detaliu a actelor teroriste prin mass-media, ceea ce oferă publicitatea dorită organizațiilor și grupărilor teroriste autoare, putând determina și alte elemente să acționeze în mod similar;
- lipsa de coordonare la nivel global, zonal, regional a măsurilor antiteroriste necesare combaterii fenomenului terorist;
- posibilitățile nelimitate de cooperare și conlucrare între organizațiile și grupările teroriste, chiar de nuanțe și ideologii diferite, precum și cu structuri ale crimei organizate internaționale.

Nu este întâmplător că asemenea fenomene au apărut și se mențin pe fondul crizei de structură a unora dintre societățile actuale.

Lipsa de drepturi și afectarea în diferite forme a personalității umane sunt des întâlnite în multe țări ale lumii, țări în care mecanismul politic și de stat îngrădește și suprimă libertăți elementare. Mijloacele de constrângere îmbracă diferite forme, în timp ce anumite manifestări violente găsesc îngăduința în ochii autorităților, întrucât servesc anumite interese ale cercurilor conducătoare. Se ajunge astfel că violența să fie susținută de ideologii antiumane, iraționale.

Ignorând lecțiile dureroase ale istoriei, în unele state sunt reactivate formațiuni neofasciste și extremist-naționaliste, care

tulbură tinerele conștiințe debusolate, îndemnând la acte reprobabile, criminale.

Opinia publică din mai multe țări ia atitudine, protestează și condamnă organizațiile criminale de tipul Mafiei, pe cele neofasciste și extremiste, care afectează grav democrația, siguranța civică, drepturile și libertățile cetățenești, sfidându-le cu cinism.

Teroarea este prezentă pe stradă, în casă, în automobile, în birouri, în gări și piețe, la cinematograful sau în magazine. Teroarea urmărește individul anonim, generându-i o stare de acută nesiguranță. Este cât se poate de concludent faptul că terorismul seceră nu numai viețile unor demnitari, militari, membrii ai forțelor de ordine sau activiști, ci și ale unor persoane nevinovate.

Diversificându-și metodele și procedeele, organizațiile teroriste urmăresc să transfere violența în structurile statului, să semene panică și derută în rândul opiniei publice, să ațâțe ura de rasă, să favorizeze ascensiunea unor regimuri dictatoriale, antipopulare. Asemenea acțiuni reprezintă grave semnale de alarmă pentru oamenii politici și pentru organele de stat preocupate de stoparea și contracararea fenomenului terorist.

În contextul agravării situației internaționale, a menținerii și înrăutățirii stărilor de tensiune și conflict terorismul, care prin implicațiile și efectele lui deosebit de grave, sporește gradul de insecuritate și instabilitate, perturbă major interesele comunității mondiale.

ALTE ASPECTE PRIVIND RECRUDESCENȚA FENOMENULUI TERRORIST

Pe lângă aceste cauze, pentru înțelegerea corespunzătoare a dimensiunii și problematicei fenomenului terorist internațional, este necesar să fie reliefate și unele caracteristici specifice, ce vin să alimenteze și să dezvolte fenomenul terorist, astfel: grupările teroriste vizează creșterea pericolozității și, concomitent, a consecințelor actelor teroriste, ca răspuns la măsurile de prevenție întreprinse de către state.

În acest cadru se înscrie și preocuparea de a spori continuu numărul acțiunilor teroriste cu victime omenești. Acest fapt este pus în evidență de cazuistica internațională, îndeosebi după anul 1983, când tot mai frecvent au fost vizate obiective umane. Astfel potrivit statisticilor, în anul 1987, aproape 70% din numărul acțiunilor teroriste au fost îndreptate împotriva anumitor persoane sau chiar colectivități umane, în timp ce în 1975 doar 20% din aceste acțiuni vizau obiective umane.

Tot mai mulți membri ai grupărilor neonaziste sunt tineri, care sub influența propagandei de exaltare a violenței și a spiritului revanșelor, de glorificare a neonazismului, îmbrățișează ideile neofasciste.

În rândul unor analiști ai fenomenului terorist, inclusiv occidentali, există un deplin consens asupra cauzelor intensificării din ultimul timp a atragerii tineretului la activitățile grupărilor de extremă dreapta.

Se apreciază că modul de manifestare a crizei prin care trec actualmente unele state împinge spre marginea societății grupări sociale mari, în care se afla și mulți tineri ce devin mai ostili sistemului și care, neputându-l combate prin alte mijloace, se ridică împotriva lui prin acțiuni violente.

Tot mai frecvent, în comiterea de acțiuni teroriste sunt utilizați explozivii, ca urmare a strategiei adoptate de către grupările teroriste de protejare a membrilor lor, prin organizarea de atentate care să nu angajeze o confruntare directă cu forțele de ordine.

Mai mult decât atât, confecționarea, inclusiv pe cale artizanală, a explozivilor, compozițiilor incendiare etc, de către membrii grupurilor teroriste asigură o conspirativitate sporită.

Cauzele specificate demonstrează faptul că nu se va reuși înlăturarea „plăgii” reprezentată de către terorism fără eliminarea acestor cauze și fără o puternică acțiune internațională, concretă, în primul rând datorită faptului că terorismul este favorizat de către progresul tehnologiei și de influențele mass-media în opinia publică.

MODUL DE STRUCTURARE AL UNOR ORGANIZAȚII ȘI GRUPĂRI TERORISTE.

Terorismul este violent, criminal și clandestin, ceea ce obligă la operațiuni efectuate în secret, pentru care este necesar grupuri restrânse numeric, care, ulterior, pot deveni grupuri operative în cadrul unei organizații mai mari, prin grup, înțelegându-se sensul socio-psihologic.

Grupul terorist – reprezintă o entitate suborganizațională, deoarece, cu cât se mărește numărul membrilor, cu atât disciplina, controlul și mistica grupală, realizarea și menținerea valorilor diriguitoare, sunt mai dificil de atins, și totodată mai greu de evitat posibilitățile de infiltrare/penetrare și demascare din interior.

Spre exemplu în cazul grupurilor subnaționale, constituite pe criterii etnice, în scopul realizării unor deziderate subnaționale

(K.A.D.E.K., fostul P. K. K., E.T.A., etc) loialitatea față de statul respectiv este inexistentă la acest nivel de organizare.

Organizarea internă a grupului este foarte importantă, de ea depinzând succesul operațiunilor și însăși rezistența organizației, existând o diviziune a status/rolurilor membrilor acestora, respectată și conservată. Se pot deosebi două tipuri de organizare: ierarhică și centrifugală, fiecare având un potențial puternic în prezervarea statusurilor tuturor componentelor membrilor grupului terorist.

O primă caracteristică a structurii centrifugale¹⁾, este faptul că liderii organizației se află în centrul infrastructurii, dirijând acțiunile/activitățile prin emiterea ordinelor, având totodată rolul de catalizatori direcți, în paralel, fiind percepuți și ca participanți în prima linie.

Se asigură astfel vizibilitatea liderilor care suferă consecințele luptei, pe toate segmentele de desfășurare a acțiunii iar promovarea acestei atitudini induce, în cadrul grupurilor centrifugale, o loialitate mai personalizată decât la structurile ierarhice.

Percepția mesajelor și a imaginii liderului este mai intensă, membrii de rând având posibilitatea de a se identifica cu calitățile acestuia iar prin accesarea directă a informațiilor despre modul său de viață, permanenta colaborare și relaționarea strânsă oferă posibilitatea de a se cunoaște mai bine, de a descoperi reacțiile imediate, nefiltrate de alți intermediari, la cele mai ingenioase planuri și de localizare a obiectivelor raportate de membrii simpli.

¹⁾ **Herman Bryant Maynard Jr., Susan E. Mehrtens** – *Dincolo de Alvin Toffler, Al patrulea val*, Ed. Antet, Oradea, 1997, pag.323-325.

Disproporția de putere dintre teroriști și “inamicii” lor, obligă pe primii la adoptarea unor strategii de luptă care se bazează pe flexibilitate tactică, care să la permită penetrarea eficientă a obiectivelor oportune.

Mărimea redusă și posibilitatea comunicării și a exercitării puterii direct de către lider, vizualizarea tuturor membrilor grupului terorist, evită apariția fenomenului de “umflare”, de interpunere a unor intermediari între actul de comandă și executant, asigurând o mai bună coeziune și un control operativ rapid.

În cadrul structurilor ierarhice, de tip piramidal, fie clasice (tradiționale), fie de tip matricial, se poate constata faptul că, datorită acestor paliere intermediare, flexibilitatea și eficiența, scad în urma influenței pe care o exercită acestea, iar evaluarea personală a acțiunilor de către lider, se poate face doar prin interpușii care asigură legătura dintre conducător și executant.

Un alt dezavantaj al grupării ierarhice este faptul că datorită complexității și mărimii sale, fără un sprijin puternic din partea opiniei publice, aceasta nu poate supraviețui. Spre exemplu opinia publică poate împiedica recrutarea de noi membri, determinând astfel, căderea sa.

La structurile ierarhice, s-a observat un fenomen denumit “principiul lui Peter”, care constă în supradimensionarea, birocratizarea rețelelor de lucru, peste necesitățile reale, până la nivelul maxim de incompetență, de aceea în prezent majoritatea organizațiilor/grupărilor teroriste acceptă structura de organizare centrifugală.

În această formă, mărimea redusă, gradul ridicat de aderență dintre membri pe de o parte și între aceștia și lider, pe de altă parte, coroborat cu încrederea față de cauza pentru care luptă,

reprezintă principalele coordonate pe care se calează coeziunea grupului.

În cazul organizației teroriste “Al-Qaeda”, analiștii au identificat, o structură de tip “fagure”, compartimentată, divizată, cu conducători ce pot acționa independent, reunită sub stindardul islamului, ca principal element comun definitoriu al adeziunii acestora, la idealul pentru care “luptă”, toate sub “umbrela” liderului spiritual Bin Laden.

În paralel, se poate discuta și despre “efectul de recul”, apărut în cadrul acestei organizații teroriste, din cauza resentimentelor motivate de ideea “abandonării” și a exploatării deliberate a resurselor naturale în detrimentul națiunilor de religie musulmană, (din zona Orientului Mijlociu), în favoarea “imperialismului occidental”, în special S.U.A.

Bin Laden¹ a reușit să reunească, să unifice grupările islamice extremiste, (compuse în principal din arabii care au acționat în Afghanistan împotriva sovieticilor), în scopul înlăturării regimurilor considerate “neislamiste” și pentru alungarea occidentalilor din țările musulmane, îndemnând la refacerea “Statului Unit Musulman”.

Categorii de grupări teroriste:

- grupări etnice, religioase, naționaliste.
- grupări care se autointitulează drept revoluționare.
- grupări anarhiste, care se remarcă prin lipsa unor scopuri clare și precise, cu o ideologie confuză și eclectică.

¹ **Florian Gârș** – *Democrația bienelor*, Ed. Obiectiv, Craiova, 2001, pag.168.

- grupări patologice sau individuale, fără revendicări politice, definite totuși ideologic, motivate de inabilitatea adaptării la societate, organizare socială, familie.
- grupări neofasciste de extremă dreaptă.
- mercenarii ideologici.
- alte forme de terorism.

MANIFESTĂRI ALE MEGATERORISMULUI. NOILE AMENINȚĂRI.

De la mijlocul anilor 1990, în urma schimbărilor geopolitice de pe întreg mapamondul, a dispariției ordinii bipolare a lumii, peisajul geostrategic mondial a fost bulversat, ceea ce a dus la noi forme amplificate, expansibile, de manifestare a terorismului, denumit de specialiști **megaterorism**.

Ce s-a întâmplat cu actorii cei mai celebri ai terorismului anilor 1970-1980, adevărate “partide de guerilă”, durabile și ierarhizate, în înalta tehnologie: ETA sau PFLP-Comandamentul General al lui Ahmed Jibril?

Aceste adevărate armate în miniatură sunt acum marginalizate la fel ca și liderul palestinian Yasser Arafat, pe care autoritățile israeliene, nu îl mai consideră un partener de dialog eficient și cu putere de control a acțiunilor teroriste palestiniene.

Așadar ce s-a întâmplat?

Specialiștii care au studiat fenomenul terorist apreciază că actualmente asistăm la o mutație de ordin general, ideologic, structural, logistic etc., vechile structuri ale organizațiilor/grupărilor teroriste, au cedat locul unui gen de terorism destructurat, folosind tehnologii primitive, înscriindu-

se el însuși într-un peisaj amenințător care înspăimântă marile țări dezvoltate.

Totul a evoluat extrem de rapid, din noiembrie 1989, de la căderea zidului Berlinului, apoi odată cu el și U.R.S.S., blocul de est și însăși ordinea bipolară, care a menținut un echilibru fragil, dar constant.

Ulterior șapte ani mai târziu, războaiele fac ravagii în Caucaz, în cornul Africii, zece microstate autoproclamate apar între fostul bloc comunist și Balcani, iar narcotraficul explodează în țările lumii a treia, unde numeroase state-națiuni, sunt în plin naufragiu, lăsând loc debutării unei ere haotice.

Această dezintegrare mondială, fără precedent de aproape un secol, este pentru guverne, state-majore, și spioni un adevărat cutremur de pământ, acestea fiind mereu nevoite să-și reconfigureze strategiile de apărare, în funcție de noile evoluții pe plan mondial și interesele pe care le are de apărut.

Spațiul geostrategic balizat, jalonat, în care evoluează timp de 40 de ani apărarea națională a marilor puteri este fără îndoială abolită de facto, prioritățile, identificarea prietenilor-dușmanilor, chiar hărțile geografice sunt acum noțiuni caduce.

În domeniile clasice de competență a serviciilor secrete ca cel militar, economic sau polițienesc, semnele și simptomele sunt tulburi, greu definibile și uneori chiar indescifrabile.

Deja se prefigurează noi și noi amenințări la nivel strategic-nestatală ci transnaționale, globale chiar - care au apărut din haosul destabilizării echilibrului dintre foștii poli de putere a lumii și a fărâmițării acesteia.

Actori feroce, teritorii inaccesibile, carteluri, mafie sau miliție, rămân inamici redutabili, deseori implacabili, vremea schimbului

de spioni-gentlemen, în bruma unei dimineți berlineze a dispărut de mult.

În locul acestora, au apărut acte de violență extremă, capete de lideri sau membri ai grupărilor rivale stau înfipte la intersecțiile străzilor, la fel ca în vremurile medievale, atentatele cu bombă devin din ce în ce mai dese și fac tot mai multe victime, fără să țină cont de nimic.

Zonele în care domnește haosul, nici o ambasadă, nici un local public, aglomerații anarhice, cartiere de maghernițe unde singura lege este cea a junglei, ce onează pe fondul terorismului sau al războiului. Motivațiile acțiunilor acestora au suferit schimbări profunde la nivel ideologic.

Megaterorismul, nu mai are la bază o ideologie bine definită sau o motivație justificată de realizarea unor necesități de ordin social, etnic, etc, a unor grupuri ierarhizate, ci pur și simplu se poate vorbi în prezent de o tendință generală ca majoritatea acestora, în lipsă de "comenzi" (terorism organizat) s-au angrenat în acțiuni specifice crimei organizate din nevoia de a-și asigura logistica sau de a acționa în numele unor secte religioase.

În prezent, acționează următoarele tipuri de organizații:

I. ORGANIZAȚIILE CRIMINALE TRANSNAȚIONALE (MAFIA).

În luna mai 1997, într-un hangar din vestul Bogotei-Columbia, poliția a descoperit un centru de telecomunicație ultra-modern, dotat cu materiale și echipamente de înaltă tehnologie în valoare totală de aproximativ 10 milioane de dolari, creat de către narcotraficantul Efrin Hernandez, poreclit "Don Efra", și care a fost asasinat în anul 1996.

Centrul respectiv permitea tuturor cartelurilor să țină permanent legătura, atât între ele dar și cu toate navele aeriene sau maritime precum și cu reprezentanții lor din întreaga lume.

În anul 1995 și 1996, narcotraficanții și alți seniori ai războiului din Trunghiul de Aur, s-au dovedit a fi mai activi în Iugoslavia. Drept urmare, o mare parte din nordul Laosului, Cambodgia și Vietnam “sunt acum sub influența mafiei”.

Din 1985 și până în anul 1995, producția de opiu s-a dublat în această regiune iar toxicomania a atins populația locală iar în luna mai 1994, analizele efectuate în nordul Vietnamului, la granița cu China, au fost identificate urme de heroină la 10% din liceeni, lucru care demonstrează nivelul extinderii acestui flagel.

De reținut este și intenția unor grupări mafioate de a achiziționa fie direct, fie prin intermediari, submarine militare dezafectate sau de cercetare, scoase din uz, pe care intenționau să le folosească pentru a transporta drogurile.

Acest lucru fără precedent în istorie, ar trebui să dea de gândit autorităților din întreaga lume, și să atragă atenția asupra faptului că, pentru atingerea scopurilor propuse, MAFIA, nu evită să folosească tot arsenalul de mijloace și că totul este posibil.

II. BANDELE TERORISTE.

Aprilie 1997, Bridgeport Texas, poliția arestează câteva persoane printre care un șomer, un ucenic instalator, un individ care făcea tatuaje și soția acestuia, care erau necunoscuți de către serviciile oficiale, aparent afiliații grupării Ku-Klux-Klan.

Denunțați de o persoană speriată de intențiile lor, aceștia sunt pe punctul de a face să sară în aer uzina municipală de gaz și

profitând de panica care s-ar fi creat datorită scurgerii gazelor mortale ar fi atacat o bancă, riscurile fiind foarte mari, afacerea s-ar fi soldat cu moartea a sute de persoane.

III. ENTITĂȚI IRAȚIONALE VIOLENTE.

În Japonia, în primăvara anului 1997, procesul lui Shoko Asahara, permitea întregii lumi să observe că secta Aum Shinrikyo, era o organizație ramificată și complexă, capabilă să:

- extorcheze milioane de dolari în primul rând de la adepții săi.
- recruteze sute de studenți străluciți, majoritatea în domenii de vârf ale științei și tehnologiei.
- realizeze o rețea de aprovizionare la nivel mondial cu substanțe periculoase, arme, explozivi, etc, conduse de oameni de afaceri competenți și cu o puternică motivație intrinsecă generată de îndoctrinarea la care au fost supuși.
- asasineze, pe o perioadă de mai mulți ani “trădătorii” sectei în perfectă impunitate.
- realizeze amenințări și acte teroriste fără precedent în istoria omenirii, prin modalitatea concretă de executare (împrăștierea de gaz letal SARIN, în metrou).

IV. ECOTERORISMUL.

La sfârșitul lunii aprilie 1996, un atentat cu explozivi provoacă pagube majore căii ferate Luxemburg-Dannenburg, din vestul Germaniei, și două ore mai târziu, rețeaua feroviară este sabotată, prin ruptura cablurilor de alimentare a sistemelor de semnalizare, în două locuri, în apropiere de Hanovra și Göttingen.

Aceste atentate ale unei grupări intitulate "Kollektiv Gorleben", confirmă fără echivoc faptul că, unele nuclee de ecologiști, au trecut la acțiune directă pentru "a salva planeta".

În America de Nord, arestarea lui Theodore Kaczynski, autorul a douăzeci de atentate prin colete capcană în 15 ani, dintre care trei au fost mortale, a permis descoperirea legăturilor dintre bombe și mișcarea ecoteroristă.

Numele a două dintre cele mai recente victime (oct.1994, apr.1995), figurau de fapt pe o listă a "dușmanilor naturii și a pădurilor virgine", publicată într-un buletin de ecoterorism clandestin intitulat "Trăiește sălbatic sau mori!", și reprodusă cu complezență în numărul din februarie-martie 1994 al ziarului ecoapocaliptic "Earth First!" (Mai întâi de toate Pământul!).

Theodore K., participase el însuși, în anul 1994 la o conferință a ziarului menționat, organizată la universitatea din Montana.

În S.U.A. și Canada, alți fanatici au încercat deja să otrăvească resursele de apă și sistemele de aerisire a imobilelor iar militanții din microsectele religioase analoge, impenetrabili și gata de "a deschide ochii" opiniei publice mondiale, au fost surprinși când erau pe cale să "controleze" centrele nucleare, platformele petroliere sau sondele de stocare a carburanților.

După cum se vede, aceste noi amenințări nu sunt artificiale, nici îndepărtate, dar teritoriile și grupurile periculoase nu mai sunt apanajul junglelor ascunse în lumea a treia, ci se găsesc acum mult mai aproape de lumea civilizată, în inima marilor metropole ale lumii, sau la periferia acestora, spectrul amenințărilor teroriste de acest gen, pândind doar momentul favorabil pentru a acționa.

V. TERORISMUL HIBRID DE FACTURĂ CU TOTUL NOUĂ.

Pe măsură ce lumea evoluează, terorismul încetează să mai fie marginal sau folcloric, constituind, de acum înainte, o preocupare centrală a guvernanților noștri în materie de securitate, devenind o problemă de interes atât pentru ministerele de apărare cât și pentru cele de interne, datorită complexităților și intercomplementarităților ce se ridică în soluționarea, dar mai ales în prevenirea actelor teroriste.

Această complexitate a fenomenului terorist, ridică probleme de ordin strategic și tactic, pe care autoritățile din întreaga lume trebuie să le analizeze, într-o concepție unitară de acțiune, în scopul primordial de a preveni o eventuală agresiune îndreptată împotriva valorilor sociale, apărute de statul democratic și garantate prin cadrul legislativ existent.

Invadând totul - bombe care explodează din mii de motive - terorismul a suferit, în egală măsură o schimbare importantă. Astfel, terorismul de stat al războiului rece, de factură politică și ideologică, a dispărut ca atare, însă sub o aparență înșelătoare schimbată, ceea ce a mai rămas din el scoate la iveală o nouă logică.

Entitățile teroriste ale noii dezordini mondiale, reprezintă acum o legiune iar armatele private ale seniorilor războiului, gherile odinioară politice, astăzi sunt vândute traficantilor, mișcărilor iraționale și violente, teroriste de tip fanatic.

De departe cele mai periculoase și cu un potențial logistic ce rivalizează cu posibilitățile unor state cu un slab nivel de dezvoltare, O.C.T., organizațiile criminale transnaționale, sau

MAFIA și “gherilele degenerate”, sunt la ora actuală deosebit de amenințătoare.

VI. “GHERILELE DEGENERATE”

În Europa, cea mai celebră dintre aceste entități hibride care asociază acum “politicul” crimei, terorismul și narcotraficul, este K.A.D.E.K. (fostul P.K.K.-Partidul Muncitorilor din Kurdistan), însă acesta este pe departe de a fi singur, gherile existând acum în întreaga lume, cu reprezentare puternică în majoritatea marilor metropole ale lumii dezvoltate.

De remarcat în ceea ce privește P.K.K., este noua strategie de ripostă la adresa țărilor ostile înființării unui stat kurd independent, ca urmare a interzicerii sau restrângerii unor drepturi în Turcia, unde aceștia reprezintă cam zece mil. de etnici.

Acestea, au suferit mutații, în sensul că datorită lipsei de finanțare au procedat la angrenarea în activități ilicite specifice, în special producția și traficul de droguri, pentru a-și putea asigura în întregime sau parțial logistica necesară pentru a subzista ca organizație/grupare teroristă.

Deja se poate spune că s-au coagulat puternice nuclee care deși la origine au fost de altă factură, ulterior au suferit transformări de orientare, mutante, din nevoie.

Sfârșitul războiului rece a adus cu el fenomenul constrângerii financiare a tuturor protagoniștilor politico-militari ai vechii ordini, obligându-i, să se adapteze, uneori precipitat, sau efectiv să dispară.

Abolirea ordinii bipolare, a ridicat toate obstacolele, întâi cale fizice (zidul Berlinului, alte bariere de netrecut ale frontierelor interne sau externe ale blocului din est) și apoi cele psihologice

(schemele mentale binare reflectând realitatea strategică a lumii de atunci, fie în tabăra din est sau vest, fie politica, fie crima și-au pierdut de asemenea sensul).

Rezultatul: atunci când evoluau, odinioară, în sfere politice divergente, separate ideologic, actorii “politici” (gherile, organizații/grupuri teroriste, mișcări de eliberare națională) și actorii “de drept comun” (crima organizată, mafia, cartelurile drogurilor), au fost împinși să acționeze pe aceeași scenă și au dat naștere la narco-gherile, private de sprijinul nașilor “ideologici” de odinioară. În unele state ale lumii a treia, există schimbări majore, narco-gherile trăiesc în simbioză cu acestea-corupându-le și mai mult – se comportă ele însele ca niște prădătoare sau pur și simplu, pirăți. La comandă, aceste narco-gherile scăpate de sub orice fel de control, dau lovituri în contul statelor-pirat, folosindu-le în schimb serviciile speciale și băncile în scopul reciclării banilor obținuți din acțiuni sau activități ilicite, trafic de droguri, carne vie, substanțe interzise, etc.

Diferența capitală dintre terorismul de stat al erei bipolare - în special față de cel din Orientul Mijlociu - este simbioza realizată între niște state din ce în ce mai slabe economic și gherilele autonome, îmbogățite din narcodolari.

Astăzi, statele pirat depind de partenerii-gherilă în aceeași măsură în care toxicomanul este dependent de heroina sa, însă nu le mai controlează, și cel mai bun exemplu îl constituie Palestina, care până de curând stăpânea traiectoria teroristă a grupurilor extremiste libano-palestiniene.

Fenomenul este în extensie continuă și în zona Caucazului unde pe fondul actualei tendințe mondiale de fărâmițare/fragmentare a statelor pe diferite criterii-în special etnice și religioase-asistăm la o preluare a controlului autorității, de către organizațiile teroriste, până de curând acceptate în simbioză de acestea.

Dezvoltarea terorismului în plan național și internațional, din perioada de după cel de-al doilea război mondial, experiența politică și de luptă acumulată, participarea la fenomenul terorist a unor personalități de înaltă ținută intelectuală, capabili să sintetizeze esența acestui fenomen, au permis elaborarea unor principii universale valabile, cu caracter doctrinar. Dintre acestea se pot enumera:

- *violența este necesară pentru răsturnarea opresiunii, principiu universal, aplicat atât împotriva factorilor de opresiune internă cât și externă.*
- *atunci când violența este justificată, aceasta nu are limite.*

Acest principiu cutremurător a fost confirmat de întreaga evoluție a fenomenului terorist, de la asasinatul politic, până la distrugerea World Trade Center și a Pentagonului, la data de 11 sept 2001, care nu reprezintă limita maximă a violenței, iar specialiștii din întreaga lume știu acest lucru. Dacă nu se va lua în calcul cauzele generatoare ale terorismului, în viitor ne putem aștepta la escaladări și mai mari ale violenței.

- *acțiunile teroriste trebuie să aibă un mesaj foarte clar, să-și facă cunoscute scopurile prin toate mijloacele posibile.*
- *omorurile, ca formă de represalii antiteroriste, sunt contraproductive, teroriștii, în general, și cei din lumea islamică în special, nu se tem de moarte, prin însăși structura lor psihică și educația religioasă primită.*
- *în terorism violența trebuie să fie neîndurătoare și extraordinară, dacă se dorește obținerea succesului.*

Acțiunile teroriste sunt îndreptate, cu precădere, împotriva non-combatanților, a populației civile, din rândul căreia cad victime, oameni nevinovați.

Tocmai în aceasta, constă caracterul neîndurător și extraordinar al violenței aplicate de organizațiile/grupările teroriste, în scopul obținerii efectelor psihologice maxime scontate, diseminarea spaimei și a groazei față de moarte și paralizarea voinței maselor.

Pe același principiu este bazat și terorismul de stat care urmărește paralizarea voinței și a rezistenței unei națiuni, prin lovirea persoanelor non-combatante.

- *eșecurile suferite de guverne, pot fi utilizate pentru a spori popularitatea și atragerea sprijinului civililor și motivarea acestora pentru a adera la “cauză”.*
- *terorismul trebuie să pună în lumină prin toate mijloacele, latura represivă a guvernării. Cu cât represaliile guvernelor împotriva teroriștilor, sunt mai mari, mai violente și mai sângeroase, cu atât teroriștii câștigă în prestigiu, căpătând o aureolă de eroi.*
- *teroriștii urmăresc să incapaciteze guvernele, în mod direct sau indirect. Tocmai în caracterul lor secret, constă eficiența și pericolul terorismului, lipsa unei codificări în dreptul internațional, fără recunoaștere juridică, obligă pe combatanți să fie tratați exclusiv de pe poziția de criminali.¹*

Terorismul ar fi de neconceput în afara cadrului strict al secretului care asigură surprinderea autorităților.

“ Un terorist “bun”, este un terorist mort”, afirma un specialist al Pentagonului, într-un interviu acordat mass-media, cu prilejul actului terorist din anul 1997, din Chile, afirmație suficientă

¹ **Florian Gârț** – *Democrația bienelor*, Ed. Obiectiv, Craiova, 2001, pag.142.

pentru a motiva desfășurarea acțiunilor teroriste în ascuns, în clandestinitate.

- *succesul în terorism are la bază o planificare și o execuție sistematică, organizată în cele mai mici detalii, absolut nimic nefiind lăsat la întâmplare în acțiunile teroriste, tocmai pentru a se asigura reușita acestora. Orice atac este precedat de acțiuni minuțioase de cercetare, de spionaj, împinse până la perfecțiune.*
- *atacurile la scară mică, dar repetate și persistente, dau cele mai bune rezultate.*

Teroriștii nu se pot angaja pe un front larg, “la vedere”, deoarece ar fi repede anihilați într-o luptă deschisă cu autoritățile, de aceea de regulă, aceștia atacă obiective punctuale, dar de mare valoare.

- *atacurile la scară mică, dar repetate și persistente, dau cele mai bune rezultate.*

Teroriștii nu se pot angaja pe un front larg, “la vedere”, deoarece ar fi repede anihilați într-o luptă deschisă cu autoritățile, de aceea de regulă, aceștia atacă obiective punctuale, dar de mare valoare.

- *pentru cauza lor, teroriștii sunt oameni dedicați, capabili de orice cu o puternică motivație intrinsecă.*

Aceste principii pe care specialiștii le-au identificat, trebuie studiate și aprofundate, încercându-se în principal și prioritar, rezolvarea cauzelor generatoare de terorism.

Terorismul modern, așa cum este abordat în mediile academice, prezintă trei trăsături fundamentale:

- este un act criminal, deoarece este cercetat de justiție.

- este un act de război întrucât utilizează forța, o gamă largă de mijloace de lovire, în continuă schimbare și poate produce distrugerii inimaginabile.
- este un act politic, deoarece are în spate o motivație, și chiar mai mult, un program politic.

Stephen Sloan, în cartea sa *“Înfrângând terorismul internațional. O strategie a prevenirii și pedepsei”* nota faptul că, “terorismul a devenit din ce în ce mai mult o manifestare a schimbării conflictelor armate sau o nouă și distrugătoare formă de ducere a războiului, rezultată din revoluția ce acompaniază schimbările majore din arena politică internațională”.

Categorii de amenințări megateroriste. Armele de nimicire în masă

Armele de nimicire în masă¹ sunt acele arme care se folosesc de către agresor, pentru a produce un volum mare de disturgeri de bunuri materiale (construcții, aparatură, utilaje instalații, mijloace de transport etc) și un număr mare de victime în rândul oamenilor și al animalelor.

Sunt categorisite ca arme de nimicire în masă: arma nucleară, arma chimică și arma biologică. Arma chimică și biologică, deși nu provoacă distrugerii de bunuri materiale ca arma nucleară, sunt încadrate totuși în armele de nimicire în masă, datorită faptului că prin acțiunile lor determină un număr mare de victime în rândul oamenilor.

¹ Soare Alexandru, D. Popescu Ghe., Bârsan Ovidiu – *Manual de pregătire a formațiunilor de protecție antichimică*, Ed. Granada, București, 1999 pag. 9, 11, 35.

Terorismul nuclear și radiologic. Terorismul nuclear. Arma nucleară. Principiile care stau la baza armei nucleare

Pentru a înțelege gravitatea agresiunii teroriste cu arme de nimicire în masă, în speță a armei nucleare, este necesar mai întâi să detaliem caracteristicile acesteia, a cărei acțiune distructivă se bazează pe utilizarea energiei nucleare. La baza metodelor de utilizare a acestei energii, stau cunoștințele despre atom.

Atomul, este cea mai mică particulă din care este formată materia și care mai păstrează caracteristicile ei, fiind constituit din nucleu încărcat cu electricitate pozitivă și un înveliș de particule încărcat cu electricitate negativă, numite electroni.

La rândul său nucleul este constituit din două feluri de particule aproape egale în greutate: protonul, încărcat cu electricitate pozitivă și neutronul, fără sarcină electrică. Datorită faptului că aceste particule sunt aproape de 2000 de ori mai grele decât electronii, cea mai mare parte din masa atomului este înmagazinată în nucleu, în care se găsește un număr strict stabilit de protoni, corespunzător fiecărui element chimic.

Între aceste particule (neutroni și protoni), care formează nucleul unui atom, acționează forțe de natură deosebite, numite forțe nucleare, iar energia care se și mii de ani) sau instantaneu când se realizează explozia nucleară.

Fuziunea nucleară constă în reacțiile de unire (sinteză) a nucleelor ușoare, eliberează în mediul înconjurător, în urma diferitelor transformări ale nucleelor, se numește energie nucleară.

Procedeele care stau la baza obținerii energiei nucleare, la realizarea exploziilor nucleare, sunt fisiunea (ruperea) și fuziunea (unirea) nucleară. Fisiunea constă în reacțiile de rupere

a nucleelor grele cu ajutorul neutronilor, cel mai mare interes în realizarea exploziilor nucleare îl prezintă reacțiile de fisiune ale nucleelor atomilor de uraniu-235, uraniu-233 și plutoniu-239.

Când nucleeele acestor izotopi captează neutroni, chiar și cu energie foarte mică, are loc fisiunea nucleară, în două fragmente cu energii mai mari decât nucleeele inițiale.

Totodată, în momentul fisiunii se emit doi-trei neutroni, care pot fisiona la rândul lor cu alte două- trei nuclee ale acestor izotopi, ceea ce poate face să apară încă doi trei neutroni de fiecare nucleu fisionat.

Astfel, în masa izotopilor apar condițiile favorabile izbucnirii reacției nucleare de fisiune în lanț (în cascadă) care se dezvoltă de la sine, numărul de nuclee fisionate crescând ca o avalanșă și într-un interval foarte scurt de timp se degajă o cantitate imensă de energie, care se poate face treptat (în câteva secunde, ore, zile, ani sau zeci izotopii hidrogenului (deuteriu și tritiu) și care se realizează la temperaturi foarte înalte de zeci de milioane de grade (la această temperatură ridicată se înving forțele electrostatice de respingere a nucleelor atunci când sunt unite) și din această cauză, reacțiile de sinteză a nucleelor se numesc reacții termonucleare.

Reacțiile de fuziune ale nucleelor ușoare ale hidrogenului (deuteriu și tritiu) în nuclee mai grele, pun în libertate o cantitate de energie mult mai mare decât în cazul reacțiilor de fisiune a nucleelor grele.

Reacțiile de fuziune/fisiune sunt însoțite de formarea unor substanțe care sunt capabile să emită în spațiul înconjurător radiații radioactive invizibile care prin proprietățile care le au produc boala de iradiație.

Deosebim trei tipuri de radiații radioactive: alfa, beta și gama.

Radiațiile alfa, reprezintă un flux de particule încărcate pozitiv (nuclee de heliu), cu o viteză de 10.000-20.000 km/s și o mare putere de ionizare a atomilor mediului înconjurător cu care vin în contact, însă drumul particulelor este foarte scurt: aer, câțiva cm., iar în corpurile solide și lichide câțiva micrometri. Sunt ușor de absorbit de îmbrăcăminte sau stratul superior al pielii, dar sunt foarte periculoase dacă pătrund în organism pe cale bucală sau prin aparatul respirator, deoarece produc ionizarea țesuturilor vii, producând boala de iradiație.

Radiațiile beta sunt un flux de neutroni sau pozitroni (electroni cu sarcină pozitivă) rapizi, care ionizează atomii din mediu, dar au o capacitate mai mică de ordinul sutelor de mii de ori, comparativ cu radiațiile radioactive alfa.

În mediu însă parcurg un drum mult mai mare, astfel: aer, câțiva metri, iar în corpurile solide sau lichide câțiva milimetri. Sunt reduse la jumătate de echipamentul de vară și total de către foliile din plastic multistrat.

Radiațiile gama sunt radiații electromagnetice, asemănătoare razelor roentgen, se propagă cu viteza luminii, au capacitate redusă de ionizare a atomilor din mediu, dar au o capacitate de penetrație foarte mare. Astfel, în aer se propagă sute de metri iar prin corpurile solide sau lichide pătrund cu ușurință, fiind foarte puțin absorbite de către materialele cu care vin în contact.

Tipurile de arme nucleare.

Se cunosc două tipuri de arme nucleare:

- arme nucleare cu acțiune explozivă (bomba atomică, bomba cu hidrogen, bomba trifazică).

- arme nucleare fără acțiune explozivă (substanțe radioactive de luptă, bomba cu neutroni).

Denumirea de armă nucleară cu acțiune explozivă este generată și se atribuie oricărui tip de armă a cărei explozie are loc pe baza eliberării energiei nucleare în urma unor reacții de fuziune sau fisiune.

Puterea exploziilor nucleare se determină prin cantitatea de energie dezvoltată, luându-se ca bază de calcul, cantitatea de trotil care dezvoltă prin explozie aceeași cantitate globală de energie.

Acest termen comparativ se numește echivalent trotilic al armei nucleare și poate avea următoarele valori: până la 1kt (1kt=1000 t) pentru calibru foarte mic, 1-20 kt pentru calibru mic, 20-60 kt pentru calibru mijlociu, 60-500 kt pentru calibru mare, 0,5-100 Mt, pentru calibru foarte mare.

BOMBA ATOMICĂ

Aceasta are ca principale elemente componente următoarele: încărcătura nucleară, dispozitivul de realizare a exploziei și corpul bombei. Încărcătura nucleară înainte de explozie se află în stare subcritică, masa acestei substanțe este mai mică decât masa critică (masa de substanță fisionabilă în care neutronii formați prin fisiunea unui nucleu provoacă fisiunea altui nucleu), existând posibilitatea de a se realiza bombe atomice cu două sau mai multe mase critice.

Acest principiu de construcție al bombei atomice cu două mase subcritice constă în faptul că acestea sunt dispuse separat și se unesc în momentul declanșării unui dispozitiv clasic obișnuit, fapt care generează o sursă de neutroni, a cărei acțiune în masa de neutroni produce o reacție nucleară în lanț.

BOMBA CU HIDROGEN

În corpul bombei se găsește combustibilul cu hidrogen, conținând deuteriu și tritiu, detonatorul atomic cu uraniu-235, sau plutiniu-239, explozia acestuia va crea condițiile pentru desfășurarea reacției termonucleare, adică pentru explozia hidrogenului.

Spre deosebire de bomba atomică, încărcătura de hidrogen nu are masă critică, putând fi luată orice cantitate și în consecință, poate depăși de câteva ori puterea bombei atomice obișnuite.

De remarcat este faptul că pentru a se putea realiza o bombă de mici dimensiuni, se folosește drept combustibil nuclear, deuterura de litiu, o substanță solidă, un compus al litiului cu deuteriul, care generează tritiu ce ulterior intră în reacție cu deuteriul și așa mai departe, tritiul se formează în procesul reacției termonucleare.

Existența posibilității de a se realiza o bombă cu hidrogen ce poate fi foarte ușor disimulată într-o valiză, spre exemplu, oferă teroriștilor modalități multiple de a introduce sau de a “planta”, în obiectivele vizate, sau în zonele adiacente, bomba termonucleară.

BOMBA TRIFAZICĂ

Este o bombă combinată care se bazează pe procesele de fisiune-fuziune-fisiune, fiind de fapt o bombă termonucleară, la care se adaugă fisiunea uraniului 238.

În urma reacției termonucleare rezultă neutroni foarte rapizi capabili să provoace în continuare fisiunea nucleelor de uraniu-238, și astfel în aceste încărcături au loc procesele de fisiune-fuziune-fisiune.

Terorismul radiologic. Armele radiologice.

SUBSTANȚELE RADIOACTIVE DE LUPTĂ

Acestea sunt produse secundare ale industriei atomice sau produse special preparate, destinate contaminării oamenilor, animalelor, terenului, alimentelor, culturilor, mijloacelor de transport, apei, etc., și se prezintă sub formă solidă (praf), lichidă sau gazoasă (fum) și sunt la fel de periculoase ca și elementele radioactive rezultate din exploziile nucleare.

BOMBA NEUTRONICĂ.

Denumită și arma radiologică sau radiobiologică are drept încărcătură nucleară californiu care prin fisiune produce un puternic flux de neutroni, care au o acțiune puternic iradiantă.

De obicei efectele termice sunt neglijabile, termenul de “bombă” fiind impropriu, însă efectul extrem de periculos care este format îl reprezintă puterea iradiantă a fluxului de electroni.

MIJLOACE PRETABILE A FI FOLOSITE DE CĂTRE TERORIȘTI.

Pentru folosirea armei nucleare se pot folosi următoarele mijloace:

- rachetele de toate tipurile.
- aeronavele purtătoare de rachete, torpilele.
- artileria
- submarinele și navele de luptă de suprafață, purtătoare de rachete și torpilele cu încărcături nucleare.
- fugele nucleare

- rucsacurile, valizele nucleare, numite în termeni militari bombe nucleare de mică intensitate.

Întrebuințarea unora sau mai multor mijloace este determinată de locul de dispunere și caracterul obiectivelor, de puterea muniției nucleare folosite și de o serie de alți factori.

Felul exploziilor nucleare diferă în funcție de obiectivele vizate și vulnerabilitățile existente de scopurile urmărite de către teroriști, de mijloacele de care dispun, de posibilitățile de penetrare a mediului respectiv cât și de măsurile de prevenire antiteroristă întreprinse de către autorități pentru reducerea riscurilor unui atac cu mijloace nucleare.

Astfel, deosebim explozii nucleare aeriene, la diferite înălțimi, la suprafața pământului sau a apei și subterane sau submarine.

De asemenea simpla împrăștiere a substanțelor radioactive în zone urbane, cu mari aglomerări de oameni sau în obiectivele de interes major cum ar fi sursele de apă și energie, depozite de hrană etc și țintele militare.

Evoluția exploziilor nucleare implică o reacție nucleară de fisiune în lanț, se eliberează o mare cantitate de energie în mediul înconjurător, formându-se o sferă de gaze incandescente cu o temperatură de câteva milioane de grade, aspecte exterioare care diferă în funcție de felul exploziilor nucleare.

Factorii distructivi ai exploziilor nucleare sunt:

- unda de șoc
- emisiunea de lumină
- radiația penetrantă
- impulsul electromagnetic
- contaminarea radioactivă

Unda de șoc constituie principalul factor distructiv al exploziei nucleare, consumând aproape 50% din energia totală a exploziei, fiind similară undei de șoc produsă de deflagrația substanțelor explozive obișnuite și constă într-o undă puternică de comprimare a mediului înconjurător, la locul exploziei, (aer, apă, sol) și care se propagă cu viteză foarte mare (supersonică), în toate direcțiile de la centrul exploziei.

Particularitățile ei constau în prezeța unui front care cuprinde limita ei dinainte și în care se produce un salt brusc de comprimare a aerului, intitulat frontul undei de șoc.

Emisiunea de lumină este o radiație de natură electromagnetică care cuprinde domeniul ultraviolet, domeniul vizibil și domeniul infraroșu al spectrului, consumând aproximativ 35% din energia totală a exploziei nucleare, are loc în decursul a două pulsații și se caracterizează prin impulsul de lumină a cărei intensitate scade invers proporțional cu pătratul distanței.

Acțiunea acestui factor distructiv se manifestă prin incendii masive, totul depinzând și de existența materialelor inflamabile iar la oameni apar arsuri grave sau mai puțin grave, în funcție de valoarea impulsului luminos.

Radiația penetrantă este un fenomen caracteristic exploziilor nucleare și se compune dintr-un flux de neutroni și radiații gama în timpul exploziei nucleare, reprezentând circa 5% din energia degajată și durează câteva secunde, acțiunea principală constă în ionizarea puternică a mediului înconjurător, fapt ce determină apariția radicalilor liberi în țesuturile vii și care produc transformări la nivelul organismului uman și în consecință boala de iradiație.

Impulsul electromagnetic este un fenomen generat de radiația penetrantă din primele secunde ale exploziei nucleare și constă

în puternica ionizare a aerului (electroni și ioni pozitivi), și care datorită condițiilor în care se produce, formează câmpuri electrice și magnetice care acționează câteva fracțiuni de secundă, și care au ca efect deteriorarea aparaturii și a echipamentelor electrice și electronice neprotejate, datorită amplitudinii puternice a impulsului electromagnetic.

Contaminarea radioactivă este factorul distructiv care acționează în timp și preia circa 10% din energia exploziei nucleare și produce boala de iradiere datorită contaminării cu substanțele rezutate în urma exploziei, fie direct asupra organismului uman, fie indirect prin împrăștierea fragmentelor de fisiune, a izotopilor artificiali rezultați sau a încărcăturii nucleare nefisionate asupra mediului înconjurător. În cazul unui atac terorist prin împrăștierea unor substanțe radioactive, fie dintre cele folosite în centralele atomoelectrice sau deșeurile rezultate, institute de cercetare pe profil etc., contaminarea radioactivă este factorul distructiv cel mai relevant sub aspectul amenințărilor teroriste, însă în cazul unei explozii nucleare, chiar și de mică intensitate, toți factorii distructivi enumerați vor acționa împotriva populației și a mediului înconjurător.

Cu atât mai mult efectele produse în marile metropole pot fi devastatoare datorită implicațiilor în toate planurile, inclusiv de ordin genetic, lucru cercetat de către specialiști pe copii născuți cu malformații congenitale în Japonia ca urmare a atacului cu arme nucleare din 1945.

După dezagregarea Uniunii Sovietice - urmașele fostei U.R.S.S. – Kazahstan, Belarus și Ucraina au primit moștenire 2.400 de focoase nucleare și 360 de rachete balistice.

În prezent, există în arealul ex-sovietic cel puțin 25-35.000 de mine și proiectile de artilerie din care actuala Federație Rusă a reușit să recupereze doar 15-25.000 de bucăți.

Nici în cazul gestiunii nucleare din Rusia lucrurile nu stau prea bine, depozitele nucleare fiind ticsite cu focoase, iar altele fiind înmagazinate în vagoane de tren.

Guvernele țărilor cu aspirații nucleare, organizațiile criminale și grupările teroriste din întreaga lume duc negocieri cu traficanții nucleari, o grupare iraniană de opoziție reușind efectiv să cumpere patru focoase nucleare din Kazahstan.

În timpul războiului cu Armenia, ministrul de interne al Azerbaidjanului, a afirmat că a dobândit șase focoase nucleare, iar unul din liderii secesioniști georgieni a amenințat forțele gruzine cu folosirea armelor atomice sovietice.

Până în prezent au fost depistate peste 150 de cazuri de circulație ilegală a materialelor radioactive (Germania, Austria și Belarus). Thomas Schelling spunea că: ”În viitor nu vom mai fi capabili să reglementăm armele nucleare din întreaga lume, decât atât cât putem controla azi heroina sau pornografia”.

Componenta nucleară a terorismului fracțional reprezintă un fapt cotidian iar teroarea nucleară promovată de organizații, grupări sau fracțiuni insurgente este infinit mai periculoasă decât fostul ”echilibru al terorii” dintre superputerile antagoniste ale războiului rece, deoarece ”un oponent nu poate fi descurajat prin amenințarea cu retorsiunea nucleară, dacă acel oponent nu are de protejat o societate definibilă”.

Teroarea atomică nu presupune numai amenințarea cu detonarea unui dispozitiv nuclear, ci și simpla împrăștiere a agenților radioactivi în zonele aglomerate, cu toate efectele nocive pe care acestea le pot genera în timp (morți sau copii

născuți cu malformații congenitale, cauzate de radiații, în cazul Hiroșima și Nagasaki)¹⁾.

Terorismul biologic și chimic.

Pentru a da relevanță lucrării noastre considerăm deosebit de important a vă prezenta un extras dintr-un curs al profesorilor Dr. V. Melinte, dr. S. N. Dinescu, *Disciplina de Epidemiologie - UMF Craiova*.

“BIOTERORISMUL

Ce reprezintă bioterorismul? Folosirea ilegală, intenționată a microorganismelor sau toxinelor acestora, cu scopul producerii bolii sau decesului la oameni, animale ori plante. O atitudine deloc nouă, nouă fiind doar posibilitatea apelării la bioterorism la o scală fără precedent, pe baza tehnologiilor disponibile în prezent.

Prima atestare documentată a bioterorismului: în secolul 6 î.Ch, când asirienii otrăveau fântânile inamicilor cu ergot de seară. În 186 î.Ch., în timpul bătăliei navale împotriva regelui Eumenes din Pergamon, armata lui Hanibal arunca serpi pe puntea vaselor inamice. Evul Mediu aduce prima atestare în anul 1346, orasul ucrainean Kaffia fiind asediat de tătari, corpurile victimelor decedate de ciumă erau catapultate peste zidurile cetății. Si unii istorici consideră că aceste evenimente ar fi răspunzătoare de epidemia de ciumă dintre 1347 si 1351 din Europa, soldată cu 25 de milioane de victime. Aceeasi tactică s-a folosit si în bătălia de la Carolstien, sau de către trupele tariste în cursul războiului ruso-suedez din secolul XVII. Descoperirea continentelor americane a fost însoțită de evenimente similare, agentul incriminat fiind virusul variolei, adus de către conchistadorii lui Hernando Cortez (1520), care a decimat în numai doi

¹ Ungureanu Ștefania – Georgeta – *Criminologie*, Ed. Stema, Bacău, 2002 pag.31.

ani peste 3,5 milioane de azteci; iar în timpul campaniilor lui Pizzaro, din jurul lui 1532, soldatii săi dăruiau hainele victimelor variolei, nativilor sud-americieni. Aproape un secol mai târziu (1617-1618) apare și prima epidemie pe teritoriul nord-american. Și tot variola a fost folosită intenționat în conflictele dintre britanici, francezi și indieni în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

O dată cu progresele științei și tehnologiei, ultimele decenii au readus această provocare în atenția întregii lumi. În 1979, accidentul de la Sverdlovsk (fosta URSS), unde s-a produs contaminarea cu antrax a personalului dintr-un centru de cercetare, a atras atenția nu numai asupra pericolului unor programe dezvoltate de unele țări, în ciuda tratatelor semnate, ci și asupra vulnerabilității în fața unor agenți biologici. Salmonella typhi, folosită de către membrii unei secte religioase, a fost implicată în 1984 în afectarea a peste 700 de persoane. Secta Aum (Japonia) - cea care a organizat, în metroul din Tokio, un atac cu gazul toxic sarin (soldat cu 11 morți și peste 5.000 de oameni afectați) - este responsabilă și de încercările (esuate) de răspândire a sporilor de antrax și a toxinei botulinice. În fine, atentatele cu spori de antrax de după 11 septembrie 2001 din SUA, când, din cele 22 de cazuri, 5 au decedat. La aceasta se adaugă panica generală, suprasolicitarea și haosul sistemului sanitar. Prin numai patru-cinci scrisori contaminate, problema bioterorismului s-a plasat în prim-planul opiniei publice mondiale, impunând, astfel, o nouă abordare.

Indiciile unui atac

Atacurile teroriste pot fi nu numai revendicate, dar și nerevendicate, când întregul sistem sanitar se confruntă cu o situație extrem de dificilă. Multe din atacurile revendicate se dovedesc însă alarme false, scopul fiind crearea panicii în rândul populației, tulburarea activităților curente, suprasolicitarea furnizorilor de servicii de sănătate, a autorităților, ceea ce poate determina, implicit, costuri considerabile sau chiar colaps.

Argumentul initial pentru un atac cu arme biologice este aparitia unui număr mare si inexplicabil de îmbolnăviri si decese. Totuși, deosebirea dintre o manifestare endemică naturală si cea produsă prin arme biologice este dificil de precizat. Iar infectiile si intoxicatiile asociate (mixte) pot complica si întârzia suplimentar diagnosticul. Dinamica epidemiei este accelerată, cu vârful în câteva ore sau zile, pentru majoritatea izbucnirilor induse artificial, deosebindu-se de cea care apare în conditii naturale. De asemenea, se pot declansa epidemii simultane sau consecutive la diferite boli.

Desi afectarea populației expuse este mare (rată de atac mare), pot exista si diferente sugestive la persoanele care își desfășoară activitatea în spatii închise, prevăzute cu sisteme de filtrare a aerului (rată de atac mai mică), în cazul transmiterii aeriene. Distributia cazurilor pe directia curenților de aer este analizabilă pe modele computerizate, ratele de atac dovedindu-se mai mari la cei ce lucrează în asemenea clădiri, sau cu diferente între etajele aceleiasi clădiri, dacă eliberarea agentului cauzal a vizat un anumit obiectiv.

Tintele vizate pot fi arii mai mari sau mai mici, obiective tactice importante. Mărimea ariei geografice furnizează indicii despre natura agentului inoculat (anumiti agenti biologici, precum toxinele, sunt mai eficienti în abordarea unor tinte de mici dimensiuni, altii - sporii *B. antracis* - se pot disemina pe arii mai largi). Perioada optimă într-un atac cu arme biologice este în timpul noptii sau dimineata devreme, când inactivarea produsă de radiatiile solare ultraviolete atinge cote minime. Curentii de aer pot purta agentii pe distante extinse acoperind suprafete mari.

Prevalenta implicării unui aparat sau sistem (respirator), neobisnuită în contextul transmiterii naturale (antrax

pulmonar/antrax cutanat, pesta pneumonică/pesta bubonică, afectare pulmonară primară/afectare enterică a enterotoxinei stafilococice), sugerează un posibil atac cu arme biologice.

Elemente aparte - cum ar fi o afecțiune neobisnuită pentru o anumită arie geografică (anumite febre hemoragice în Europa) sau transmisă de un vector care nu se găsește în mod normal în acea zonă ori contextul epidemiologic este neverosimil, când parametrii de mediu nu conduc la concluzia unei transmiteri naturale (VEE, encefalita ecvină, apărută la oameni în absenta antecedentelor de boală la cai sau vectori țânțari) - duc cu gândul la un atac bioterorist. Un alt posibil element suspect ar fi creșterea numărului de îmbolnăviri sau decese la animale, cel mai adesea, la specii diferite. Majoritatea armelor biologice sunt capabile să infecteze sau să intoxice un număr mare de gazde¹⁾.

Cel mai frecvent, simptomatologia indusă de un agent infecțios folosit ca armă biologică este mai precoce, mai severă și rezistentă la tratament. Primele 72-48 de ore după atac sugerează implicarea unor microorganisme, iar mai scurt - toxine microbiene. Tabloul clinic poate fi nespecific sau atipic. Tulpinile neobisnuite, variante ale microorganismelor sau rezistența antimicrobiană neobisnuită față de cele circulante sunt indicii pentru diferențierea unei manifestări induse de cea naturală.

Martori ai atacului, descoperirea echipamentelor de diseminare (bombe, rachete) sau orice altă informație pertinentă furnizată de către servicii de securitate sau de către agresor despre un atac bioterorist ori despre agentul folosit reprezintă un avantaj în

¹⁾ Pentru înțelegerea formelor de manifestare a armelor biologice pe subiecți vii studiați lucrarea „**Documente referitoare la procesul foștilor militari ai armatei japoneze acuzați că au fabricat și folosit arma bacteriologică** / trad.: drd. Eusebiu Tihan, drd. Laura Tihan. - București : Opinfo, 2006”

abordarea medicală, politică și juridică a unui asemenea eveniment.

Detectarea rapidă și completă este esențială din punct de vedere medical, tactic și politic. Principalele dificultăți în identificare tin de elemente clinice precoc - nespecifice sau atipice -, personalul medical putând fi inefficient în diferențierea afectărilor naturale de un atac cu arme biologice sau privind intervalul de timp dintre inițierea atacului și aprecierea extinderii efectelor sau a expunerii.

Pentru identificarea agentului implicat este necesară mobilizarea resurselor umane (epidemiologi, clinicieni, medici de laborator care trebuie să coopereze eficient și să furnizeze informațiile în timp util), dar și a unor importante resurse materiale. Din aceste motive, se consideră o prioritate prevenirea orăruia atentat, în special a eventualelor efecte, printr-o bună colaborare, organizare, stăpânire și utilizare a informațiilor de către factorii responsabili implicați.

Elemente de profilaxie

Identificarea riscului

Prima etapă în atitudinea profilactică a evenimentelor bioteroriste este identificarea riscului. Aceasta implică resurse medicale și științifice, juridice, de furnizare a informațiilor și trebuie să răspundă unor întrebări: *cine este agresorul?; care este agentul implicat?; în ce circumstanțe?* O abordare de acest tip are avantajul îmbunătățirii mijloacelor și abilităților de reacție la o posibilă izbucnire și se va reflecta în modul de abordare a populației, a unui asemenea eveniment, chiar în absența identificării riscului, posibil foarte dificilă.

Evaluarea riscului

După identificarea riscului, trebuie evaluate probabilitatea apariției unui incident și consecințele acestuia. Vulnerabilitatea populației, slăbiciunile sistemului și nivelul capacității de răspuns în fața unor asemenea urgente influențează gradul de risc. O corectă și completă evaluare a riscului va fi urmată de decizii justificate și bine motivate cu privire la alocarea resurselor.

Strategii de reducere a riscului

Introducerea strategiilor de reducere a riscului are ca scop eliminarea oricărui potențial risc. Aceasta implică profilaxia unui atac bioterorist, pregătirea capacității de răspuns, managementul informațiilor către public. Cheia reducerii riscului apariției efectelor unui atac bioterorist? *Un sistem vigilant de supraveghere epidemiologică și de laborator, alături de comunicarea și circulația rapidă și eficientă a informațiilor medicale*, gestionate de o echipă multidisciplinară de experți special pregătiți. Iar avantajul este că respectivul sistem nu trebuie să fie destinat special acestui scop, el nedeosebindu-se de cel folosit în supravegherea curentă: este necesară doar o adaptare la situație. El are și avantajul descurajării agresorului, care știe că un atac va fi inactivat rapid și eficient. Nivelul "vizibilității" acestuia trebuie evaluat realist, publicitatea excesivă și panicată în fața unui asemenea amenințări determină creșterea interesului agresorului.

Pe de altă parte, se dovedeste absolut necesară vigilența serviciilor de securitate asupra informațiilor despre grupările teroriste sau guvernele angajate în dezvoltarea unor programe de producere a armelor biologice și capacitatea și disponibilitatea lor de a le folosi.

Totusi, un element important si controversat este controlul circulatiei informatiilor si a echipamentelor implicate în programe de dezvoltare a armelor biologice. Acestor eforturi trebuie să li se adauge îmbunătățirea legislației internationale si nationale, referitoare la dezvoltarea, producerea, posesia, transferul sau folosirea armelor biologice si urmărirea respectării lor.

Pregătirea capacității de reacție

Pregătirea capacității de reacție presupune:

- achiziționarea, stocarea si elaborarea planurilor de distribuire a echipamentelor si proviziilor necesare
- imunoprofilaxia grupelor de risc, pentru unii agenti suspectati că ar putea fi folositi ca arme biologice
- asigurarea unui diagnostic rapid si eficient prin laboratoare bine utilizate, bine pozitionate, folosind noile tehnici de diagnostic
- un sistem rapid de comunicare, care să furnizeze informatiile necesare în timp util
- asigurarea suportului si a colaborării eficiente între autoritățile locale si nationale.

Este esentială însă evitarea erorii de a considera că disponibilitatea echipamentelor necesare devine sinonimă sau suficientă cu asigurarea capacității de reacție sau, dimpotrivă, lipsa acestora - cu esecul.

Un alt aspect: putini medici au experientă în patologia cauzată de armele biologice. Unele boli sunt foarte rare, altele deja eradicate sau se prezintă clinic nespecific ori atipic, la toate

acestea adăugându-se teama, anxietatea, nesiguranta, panica, lipsa sau circulația deficitară a informațiilor ce apar în contextul unui atac bioterorist.

Din aceste motive, *Educatiei Medicale Continue (EMC)* îi revine un rol important. Ea trebuie să ofere informații despre caracteristicile generale ale agenților biologici, prezentări clinice, metode de diagnostic, profilaxie și tratament. Prin EMC, trebuie să fie pregătiți medicii și oficialitățile pentru un număr foarte mare de pacienți privind distribuția medicamentelor sau programele de vaccinare. Este și cea mai avantajoasă abordare sub aspectul cost/eficiență, pentru pregătirea medicală într-un eventual act de terorism biologic.

Imunoprofilaxia rămâne însă singura modalitate ce poate asigura o protecție continuă împotriva agenților infecțioși. Deși astăzi dispunem de numeroase și diverse tipuri de vaccinuri, totuși, ele pot deveni mai puțin eficiente în cazul aerosolizării agenților infecțioși. Dificultățile legate de perioada necesară stimulării imunității sau de interacțiunile dintre vaccinurile administrate simultan pot fi depășite prin administrarea lor din timp. Creșterea eficienței vaccinării în masă poate fi ridicată prin: administrarea aerosolizată a vaccinurilor sau în jet-injector, dezvoltarea de noi vaccinuri, care să accelereze răspunsul imun, a vaccinurilor multivalente imunopotente.

Combatere

Prima etapă în combaterea unui atac bioterorist o reprezintă identificarea agentului implicat, ceea ce necesită metode rapide de diagnostic și tehnologia aferentă. Alarmerile false pot fi uneori greu de evaluat și confirmat datorită perioadei mari de incubare a unor agenți infecțioși. Următorul pas în algoritmul combaterii unui asemenea atac: elaborarea unei definiții de caz, stabilirea distribuției cazurilor (timp, spațiu, persoană) și definirea

populației cu risc. În urma informațiilor obținute se va elabora o ipoteză de expunere (sursa, modul de transmitere), testată apoi prin mijloace clinice, de laborator, după care urmează aplicarea metodelor epidemiologice analitice etc.

Pentru identificarea agentului cauzal este necesară *colectarea a cât mai multor probe*. De exemplu, probe de sânge, iar atunci când este posibil și din ganglionii limfatici, spută, lichidul pleural, lichidul cefalorahidian (LCR) sau splină, efectuându-se culturi pe medii uzuale și specifice. Este necesară recoltarea a 3 ml de ser pentru fiecare agent infecțios și 20 ml dacă se suspectează o intoxicație. Probele vor fi recoltate cât mai repede, după apariția primelor semne de boală și depozitate la rece. Probe de sânge vor fi prelevate și de la persoanele expuse, nesimptomatice. Serul convalescentilor și al persoanelor neafectate va fi prelevat 3-4 săptămâni mai târziu. Sunt necesare, de asemenea, probe de țesut de la autopsie: minimum două probe - una congelată pentru diagnostic microbiologic și toxicologic și alta în formol, pentru examen histopatologic. Mai pot fi utile probele din leziunile vizibile și din țesutul adiacent plus probe de sânge post-mortem. Acolo unde este posibil, se vor recolta și probe adiționale pentru imunofluorescență PCR (*polymerase chain reaction*).

Toate probele de ser se vor inscripționa cu numele pacientului, codul numeric, unitatea medicală ce urmează să primească rezultatele etc. Vor fi înscrise numărul de zile de la debut și motivul pentru care s-a prelevat proba. Fiecare container va fi inscripționat cu numele, numărul de înregistrare, tipul de probă, data colectării. Va fi inclusă o scurtă descriere a simptomatologiei, câteva date anatomopatologice: locul, data și ora decesului, locul, data și ora colectării probei, numele medicului și al unității respective. Custodia probelor va fi ferm

si clar delimitată, având în vedere posibilul lor rol în disputele juridice, militare, politice.

Diagnosticul etiologic se poate face prin:

- cultură (posibil în una-două zile pentru unii agenti)
- detectarea anticorpilor sau antigenelor (cu metode imunoenzimatic)
- spectroscopie, inoculare la animale sau apelând la alte metode, în vederea identificărilor toxinelor implicate
- identificarea produsilor de metabolism ai agentului infectios sau toxic.

Evaluarea potentialului de răspândire

Pentru stabilirea potentialului de răspândire este necesară cunoasterea metodei de eliberare a agentului în mediu, a posibilității de reaerosolizare si transmitere interumană. De asemenea, evaluarea condițiilor meteorologice - stabilitatea termică, umiditatea, directia si viteza curenților de aer - si elaborarea, pe baza acestor informatii, a unor modele computerizate de transmitere a agentilor infectiosi. O problemă particulară o ridică germenii cu un grad mare de infectiozitate, care pot genera boala la o doză mai mică de 1-100 de germeni inhalati.

Informarea publicului

Informarea publicului reprezintă o problemă delicată, dat fiind riscul amplificării sentimentului de panică. Informatiile trebuie comunicate cât mai clar si mai rapid. De aceea este necesară o abordare realistă, profesionistă, legată de existenta si accesibilitatea evaluării medicale, a tratamentului si a măsurilor preventive ce pot minimaliza riscul de expunere si infectare.

Astfel, mai întâi trebuie identificată informația și caracterul ei, aleasă strategia de comunicare, pregătit mesajul și selectate mijloacele de comunicare.

Controlul infecțiilor

Scopul decontaminării după o posibilă expunere este reducerea extinderii contaminării exterioare. În funcție de natura agentului infecțios implicat, de probabilitatea reaerosolizării sau a riscului asociat expunerii cutanate, poate fi necesară îndepărtarea hainelor contaminate, după care persoanele expuse vor fi instruite (sau asistate, dacă este necesar) pentru efectuarea imediată a dusurilor cu apă și săpun. La clătirea ochilor, pot fi recomandate apa curată, soluții saline sau soluțiile oftalmice din comerț. Hainele contaminate - manipulate de către persoane cu echipament protector - vor fi introduse în saci.

Cloraminele în concentrații de 0,05% sau 0,5% se pot folosi pentru decontaminare când se suspectează virusurile Lassa sau Ebola, iar pentru decontaminarea excrețiilor, cadavrelor, fluidelor etc. - în concentrații de 0,5%. Spălatul mâinilor cu apă și săpun poate fi adecvat și pentru îndepărtarea majorității agenților biologici de pe tegumente. Decontaminarea clădirilor se poate face cu formol sau cloramină. Prin intermediul *Precaution Standard*, se evită contactul cu toate fluidele organismului, secreții, excreții, tegumente cu soluții de continuitate (inclusiv rash-ul) și membranele mucoase. Acestea includ spălatul mâinilor cu apă și săpun, mănuși, măști, protecția ochilor, salopete etc.

În cazul unor anumiți agenți infecțioși pot fi necesare precauții adiționale, în scopul reducerii posibilității de transmitere, mai ales în condițiile aerosolizării. Pentru aceștia sunt utile filtrele respiratorii care pot

retine particulele mai mari de 1-1,5 mm (N-95) si alte echipamente speciale.

Pentru transportul pacientilor sunt necesare particularizări în functie de agentul implicat si de posibilitatea transmiterii de la persoană la persoană si se referă, în principal, la limitarea deplasării pacientilor în interiorul institutiilor medicale la strictul necesar îngrijirilor medicale. Carantinarea, cu delimitarea unei "zone fierbinti", deși dificilă, devine necesară când sunt implicați germeni cu potential mare de răspândire, stabilindu-se "cordonul sanitar". Ea este preferabilă evacuării (aplicabilă în cazul unui atac cu arme chimice), care poate facilita răspândirea infectiei si transmiterea secundară. Rezidenții zonei carantinate vor fi informati si se va reglementa circulatia din interiorul zonei spre exterior si invers, asigurându-se în acelasi timp aprovizionarea si îngrijirile medicale necesare. Circulatia pacientilor în interiorul zonei va fi limitată la necesitățile asigurării serviciilor medicale. Totodată, se vor controla sursele de apă si hrană.

Principii terapeutice

Pentru unii agenti biologici, singurele măsuri disponibile sunt serurile imune specifice. În anumite circumstante poate fi luată în considerare si imunoprofilaxia pasivă cu imunoglobuline. Folosirea acestora poate fi însă limitată de lipsa surselor si a cantităților necesare, de durata protectiei conferite sau de riscul aparitiei efectelor adverse, asociate serurilor imune animale.

Antibioticele pot fi administrate victimelor unui atac cu arme biologice chiar si în lipsa unui diagnostic ferm, majoritatea bacteriilor, clamidiilor si riketsiilor răspunzând la acest tratament. Alegerea antibioticului până la definitivarea diagnosticului etiologic depinde de circumstantele clinice, fiind necesară administrarea unui antibiotic cu spectru larg, preferabil intravenos si cât mai devreme posibil.

Antibioterapia postexpunere, inițiată înaintea apariției simptomatologiei, poate fi salvatoare. În stabilirea schemelor de administrare, trebuie luate în considerare perioada de incubatie și patogeneză. Astfel, pentru antraxul inhalator, asocierea de antibiotice, alături de vaccinare postexpunere, poate fi cea mai bună alegere la persoanele nevaccinate anterior. În alte cazuri însă, administrarea de antibiotice după o anumită perioadă de timp de la expunere nu reușește decât să prelungească timpul de incubatie (de exemplu, în febra Q).

Mai sunt necesare, după caz, măsuri generale suportive: antipiretice, antialgice, menținerea respirației și asigurarea unei linii venoase; terapie antivirală; terapie antitoxică; tratament psihologic.”

Terorismul Biologic

Pentru a înțelege complexitatea bioterorismului⁸⁾ este necesar mai întâi să înțelegem ce reprezintă arma biologică, care în termenii militari de specialitate este definită ca fiind acei agenți patogeni utilizați în scopuri agresive, care în urma răspândirii prin diferite mijloace tehnice și procedee, pot determina îmbolnăviri în masă ale populației și animalelor, cu caracter transmisibil, precum și distrugerea fondului agro-forestier.

Declanșarea efectelor vătămătoare ale armei biologice se bazează pe activitatea specifică provocată de agenții patogeni și toxinele microbiene asupra oamenilor, animalelor și mediului înconjurător. Pentru înțelegerea fenomenului propunem lucrarea
„DOCUMENTE REFERITOARE LA PROCESUL FOȘTILOR MILITARI AI ARMATEI JAPONEZE ACUZATI CĂ AU FABRICAT ȘI FOLOSIT ARMA

⁸⁾ **Andrew Lloyd, Peter Mathws** – *Bioterorismul*, Ed. Hiparion, 2002, Cluj Napoca, pag. 32, 120.

BACTERIOLOGICĂ”¹⁾ în traducerea Tihan E. Tihan L., apărută la editura OPINFO.

¹⁾ Scurtă descriere a lucrării: Între 25 și 30 decembrie 1949 s-a desfășurat la Khabarovsk procesul celor 12 vechi militari ai armatei japoneze acuzați că au fabricat și utilizat arma bacteriologică. În fața tribunalului au compărut: generalul Otozoo Yamada, ex-comandant al armatei japoneze de la Kouangtoug; generalul locotenent al serviciului de sănătate Ryuji Kajitsuka, ex-șef al Direcției de sănătate al armatei sus menționate; generalul locotenent al serviciilor veterinare Takaatsu Takahashi, ex-șeful serviciilor veterinare al aceleiași armate; generalul maior al serviciilor de sănătate Kiyoshi Kawashima, ex-șeful serviciului la detașamentul bacteriologic numărul 731; maiorul serviciului de sănătate Tomio Karasawa, ex-sef de secție la detașamentul 731; locotenent-colonelul serviciului de sănătate Toshihide Nishi, ex-șef de serviciu la detașamentul numărul 731; maiorul serviciului de sănătate Mosao Onoue, ex-șeful unei filiale a detașamentului numărul 731; generalul-maior al serviciului de sănătate Shunji Sato, ex-sef al serviciului de sănătate al armatei a V-a; locotenentul Zensaku Hirazakura, ex-colaborator științific al departamentului bacteriologic numărul 100; sergentul-major Kazuo Mitomo, ex-colaborator al aceluiași detașament; caporalul Norimitsu Kikuchi, vechi infirmier stagiar al filialei 643 a detașamentului numărul 731 și Yuji Kurushima, vechi infirmier la laboratorul filialei nr.162 a detașamentului nr.731. Concluziile referitoare la problemele de ordin bacteriologic și medical au fost prezentate Tribunalului de o comisie de experți compusă din: N.Joukov-Verejnikov, membru al Academiei de medicină a U.R.S.S.; V.Krasnov, colonel al serviciului de sănătate; profesorul N.Kossarev, titular al catedrei de microbiologie a Institutului de medicină din Khabarovsk; E.Livkina asistentă la catedra de microbiologie a Institutului de medicină din Khabarovsk; N.Alexandrov, locotenent-colonel al serviciilor veterinare; O.Kozlovskaja, parazitolog. Nu vom găsi în aceasta carte decât documente oficiale de la proces. Materialele de instrucție prealabilă publicate aici: actul de acuzare, anumite documente care aratau prezumția de culpa și procesul verbal al interogatoriilor care se refera la principalele puncte ale acuzării au fost extrase din dosarele problemei. Materialele de instrucție definitivă; declarații și ultime declarații ale acuzaților, depozitiile martorilor (prescurtate), concluziile expertizei, rechizitoriul și pledoariile au fost publicate din stenograma oficială a procesului. Lucrarea în traducerea Tihan E., Tihan L., are 379 pagini format A4.

Bolile care pot fi provocate sunt: ciuma, holera, variola, antraxul, (folosit deja în S.U.A.), variola, febra tifoidă, tifosul exantematic, febra aftoasă, etc.

Mijloacele și procedeele de răspândire a agenților patogeni sunt diferite și pot fi adaptate, de către teroriști, în funcție de obiectivele sau de vulnerabilitățile pe care aceștia le-au identificat.

În acest sens, agenții patogeni/toxinele microbiene, pot fi împrăștiate de teroriști prin:

- lansarea directă din avion sau cu ajutorul rachetelor de mici dimensiuni (construite artizanal/improvizate), a unor încărcături cu suspensii lichide, pulverulente sau pulverizare de germeni patogeni ori toxine microbiene, care odată ajunși în atmosferă sunt antrenați de curenții de aer pe diferite direcții și distanțe. Expulzarea conținutului biologic se poate face cu ajutorul unei mici încărcături de exploziv sau prin utilizarea unui rezervor de aer comprimat, situat în corpul bombei, care permite răspândirea agentului patogen.
- pulverizarea din avion/elicopter sau alte mijloace de deplasare aeriană, prin folosirea unor dispozitive speciale, a unor mase de germeni microbieni sub formă de pulberi, lichide sau aerosoli, ce pot contamina astfel suprafețe mari de teren, orașe etc.
- lansarea din avion/elicopter, cu ajutorul parașutelor a unor containere din materiale ușoare, încărcate cu diferite insecte sau rozătoare infestate sau parazitate și care la impactul cu solul se distrug/desfac, permițând astfel degajarea conținutului în mediul înconjurător.

- de către terorist prin acte de diversiune, folosind flacoane, fiole, pulverizatoare, recipiente diferiți ce pot fi disimulați cu ușurință, și care conțin agenți patogeni/toxine microbiene, urmărindu-se în general marile aglomerări urbane, unde pierderile sunt mult mai mari. De asemenea acesta poate folosi germenii patogeni pentru a infesta o persoană vizată sau un grup de indivizi “țintă”, locuri, medii, obiective prin expedierea unor scrisori, pachete, colete, etc. disimulate în diferite obiecte care la prima vedere nu prezintă riscuri. (cazurile infestării cu virusul “ANTRAX”, în S.U.A., soldat cu decesul a șase persoane și îmbolnăvirea a câtorva zeci de persoane, care a declanșat o adevărată isterie/psihoză colectivă, intens mediatizată sau cazurile catalogate ca fiind sindromul “GOLFULUI”, sunt relevante în acest sens).

Supranumită și “bomba nucleară a săracului”¹⁾, arma biologică, poate fi relativ ușor fabricată, disimulată, transportată și folosită datorită unui cumul de avantaje care consistă în: costul relativ scăzut, mijloace tehnice și materiale biologice aflate la îndemâna oricui, informații multiple și complexe despre agenții patogeni, volumul foarte mic, efecte letale rapide și pericolul contaminării în progresie geometrică, etc, sunt suficiente argumente ce-i “invită” pe teroriști la folosirea acestui mijloc de instaurare și menținere a terorii.

Există o serie de factori care pot influența succesul atacului terorist, printre care:

- mijloacele tehnice folosite.
- modul de diseminare/dispersie ales de către atacatori.

¹⁾ **Jean-Luc Marret** – *Tehnicile terorismului*, Ed. Corint, 2002, pag. 45.

- puritatea, concentrația agentului patogen.
- volatilitatea produsului biologic folosit.
- condițiile meteo-hidrologice.

Unul din procedeele cele mai simple de răspândire a agenților patogeni constă în atașarea la instalația de evacuare a gazelor de eșapament, a recipientului cu conținut biologic sau la instalațiile cu aer condiționat fiind suficientă doar amplasarea unei “fiole”, aerul preluând conținutul în încăperile respective. Un studiu publicat recent pe internet de către una din agențiile specializate din S.U.A., relevă faptul că, practic nu există nici un fel de protecție antiteroristă pe acest segment, deoarece amenințarea bioteroristă este aproape imposibil de cuantificat datorită complexității și diversității problemelor pe care le ridică.¹⁾

Terorismul chimic.

Prin “armă chimică” specialiștii au definit acea armă de nimicire în masă care folosește unele preparate chimice pentru nimicirea oamenilor și a animalelor, pentru contaminarea construcțiilor, a căilor de comunicații, depozite, rezerve strategice etc precum și pentru distrugerea culturilor agricole, contaminarea surselor de apă și a altor bunuri materiale. Preparatele chimice folosite în acest scop sunt cunoscute sub denumirea de Substanțe Toxice de Luptă (S.T.L.).

Principala proprietate a acestora este că, în cantități mici și în timp foarte scurt provoacă organismului vătămări grave, dacă nu se iau măsuri, putând surveni chiar moartea.

¹⁾ **Patrik M. Hughes** (Directorul Agenției de Informații al Departamentului Apărării din S.U.A.) - *Amenințări și provocări pe plan mondial în deceniile următoare*, 01.03.2002, Internet.

S.T.L. pot fi întrebuințate și pot acționa sub formă de gaze, fum sau vapori, în stare lichidă (micropicături) sau în stare solidă (pulberi fine).

Volumul mic și capacitățile ucigașe enorme ale S.T.L.-urilor, în raport cu “mijloacele tradiționale”, posibilitatea disimulării cu ușurință în obiecte aparent inofensive, transportul facil, existența unei baze logistice în orice magazin pe profil chimic, date și informații, ce se pot accesa oricând pe internet referitoare la modalitățile/condițiile de fabricare artizanală a acestora, costul scăzut, etc, sunt doar câteva elemente, care facilitează teroriștilor o eventuală agresiune cu mijloace chimice.

Astfel, doar blocarea unei butelii cu gaz sarin, a împiedicat secta “AUM”, să provoace moartea a 40.000 de persoane, în metrourile din Tokio, ceea ce dovedește încă o dată că grupările teroriste nu au scrupule pentru atingerea obiectivelor propuse.

Arma chimică, se poate folosi în orice anotimp al anului, în orice spații, îndeosebi cele urbane, ceea ce implică un număr mai mare de victime, însă iarna și pe timp friguros, vor putea fi folosite doar acele substanțe care nu îngheață și care își pot exercita acțiunea toxică, cu toată intensitatea, dacă sunt folosite în spații deschise.

Mijloacele pretabile a fi folosite:

- rachete improvizate, de mici dimensiuni.
- bombe chimice de aviație sau proiectile de artilerie/aruncător.
- pulverizarea prin aparate speciale montate în avioane, elicoptere sau mijloace de deplasare aeriană.
- grenade cu conținut chimic.

Desigur nu este exclusă posibilitatea folosirii unor mijloace chimice militare pe care aceștia și le-au însușit fie prin furt (din depozite sau prin deturnarea unor transporturi) fie prin achiziționarea de pe “piața neagră”, multe organizații criminale oferind astfel de “marfă”.

De asemenea, teroriștii mai pot folosi, “**muniția chimică binară**”, compusă din elemente chimice netoxice, compartimentate separat, care prin combinare, (fie în momentul folosirii, fie anterior, după o perioadă prestabilită, ce nu implică riscuri pentru utilizator), sau cu ajutorul dispozitivelor de pulverizare, transformă elementele nepericuloase, în S.T.L.-uri.

În concluzie, arma chimică, rămâne una din amenințările cele mai grave în viitorul apropiat, datorită avantajelor majore oferite teroriștilor, prin gravitatea și amploarea efectelor, raportate la “efortul depus” și a contramăsurilor de limitare/control a piederilor, umane și materiale, care necesită din partea autorităților concentrarea unui mare consum de forțe și mijloace.

Cyberterorismul și Tehnologiile de Avangardă.

În timp ce motivația actelor teroriste rămâne neschimbată, evoluția extrem de rapidă a tehnicii a pus la dispoziția celor care folosesc teroarea ca metodă de a-și atinge scopurile, arme noi, cu un potențial încă necuantificat. Bazele de date, măsurile de protecție și securitate, echipamentele menite să ne asigure protecția sunt expuse acestor noi tipuri de arme, metodele tradiționale de luptă antiteroristă devenind astfel inutile.

Specialiștii au definit această nouă formă distinctă, ca fiind “*orice atac terorist care utilizează sisteme informatice și/sau tehnologii digitale, fie ca țintă, fie ca mijloc de acțiune*”. Delictelor virtuale sunt similare

cyberterorismului în ceea ce privește metodele utilizate însă motivațiile sunt radical diferite. Multe atacuri informatice sunt provocate fie pentru a produce anarhie, fie din amuzament, fie pentru ca atacatorul să-și confirme propria valoare sau dintr-o sumedenie de alte motive fără legătură cu o motivație politică, acestea neconstituind “atacuri teroriste”.

În cazul terorismului informatic, componenta spațială dispare, neexistând posibilitatea identificării poziției geografice a atacatorului.

Centrul de greutate al actelor teroriste, s-a schimbat și datorită faptului că s-au sporit măsurile de securitate ale obiectivelor care au devenit mult mai greu de atins/penetrat prin mijloace clasice.

Un alt avantaj al atacurilor informatice îl reprezintă distanța de la care se acționează, deoarece în lipsa unei legislații clare, un eventual eșec, nu impune restricții în viitor și deci prin perfecționarea mijloacelor, a resurselor logistice foarte ieftine, sau chiar gratuite, atacurile cyberteroriste se pot repeta la nesfârșit.

Sub aspectul posibilității de a comunica, prin intermediul mijloacelor tehnico-informaționale, membrii grupărilor teroriste, beneficiază de un alt avantaj: “P.G.P.”, sau “dubla cheie”, ce permite ca sub o imagine/mesaj de e-mail, emițătorul să transmită un alt gen de mesaj, ascuns, ce nu poate fi accesat fără cheia de control (parola).

Rathmell¹⁾ identifică trei categorii de forme ale agresiunii informaționale:

¹⁾ Florin DUMITRESCU, Ioan GABOREAN, Maria VOINEA, Mihaela PRUNĂ - *Terorismul înainte și după Ben Laden*, Ed. Mediauno, București, 2001, pag. 175.

- noi tehnici aplicate activităților tradiționale : strângere de informații, comunicare, spălare de bani și propaganda în favoarea organizațiilor teroriste.
- tehnici vechi aplicate noilor activități: folosirea violenței fizice împotriva activităților informaționale ale unor entități considerate inamice, (armate, state, guverne, instituții, companii private etc)
- noi tehnici aplicate noilor activități: atacuri informatice asupra sistemelor informaționale ale entităților sus menționate. Această ultimă clasificare face distincție, între folosirea calculatoarelor pentru scopuri neviolente dar conexe activităților teroriste și activităților în care tehnologia computerizată este componentă specifică (mijloc sau țintă) a actului terorist.

În concluzie, eficacitatea, costurile scăzute, relativa simplitate a utilizării, atacul de la distanță și diminuarea posibilităților de atingere a țintelor prin mijloace clasice datorită sporirii măsurilor de securitate, constituie câteva motive pentru care cyberterorismul a fost inclus în arsenalul organizațiilor și grupărilor teroriste din întreaga lume.

Tehnologiile de avangardă

Unii analiști consideră că este posibil ca în viitorul imediat, teroriștii să ajungă în posesia unor tehnologii de vârf, nefiind exclusă chiar posibilitatea interceptării/coordonării prin satelit a activităților teroriste, unele evenimente evidențiind deja această tendință. “Bombele artisanale” - dispozitivele explozive improvizate, sunt tot mai “dozate”, mai precise, cu dispozitive de inițiere tot mai sofisticate, armament mult mai modern, ceea

ce reflectă faptul că, organizațiile au acces deja, la unele tehnologii de vârf (Hi-Tech).

În epoca comunicațiilor aproape instantanee în care trăim, posesorul informației deține puterea, iar interceptările ilegale de date efectuate de teroriști direct sau prin interpuși, disimulate, acoperite de diferite organizații de afaceri, asociații în scop caritabil etc, le conferă posibilitatea de a accesa informații vitale pentru succesul acțiunilor executate.

În acest sens, aceștia își îndreaptă deja atenția, chiar asupra rețelelor informatice ale unor instituții abilitate să combată acțiunile lor, cu accent pe stocarea/utilizarea datelor de cercetare prin satelit, privind identificarea, dispunerea, dislocarea, obiectivelor vizate, bruiaje radioelectronice pe frecvențele de lucru ale stațiilor de retransmisie-retranzlație, surse logistice alternative etc.

Oare cum ar evolua situația dacă o organizație teroristă ar dispune de un satelit propriu pentru comunicații sau cercetare ?

Criminalitatea Organizată și Terorismul.

Noțiunea de crimă organizată cuprinde totalitatea actelor infracționale internaționale făptuite într-o perioadă de timp bine determinată pe teritoriul statelor comunității internaționale sau a unor zone geografice, de către persoane fizice.

Intersectarea tot mai accentuată a intereselor organizațiilor/grupărilor teroriste cu cele ale O.C.T., organizații criminale transnaționale, sau ale MAFIEI, indiferent de sorginte, completează tabloul apocaliptic al viitorului în lupta pentru prevenirea și combaterea fenomenului terorist.

Specialiștii estimează că este foarte dificil să definești o formă care să înglobeze toate aspectele crimei organizate, datorită diversității mutațiilor survenite, pe toate segmentele și la toate palierele fenomenului.

În România, analizându-se specificitatea formelor de manifestare și corelațiile internaționale, în literatura de specialitate s-a ajuns la următoarea definiție:

Activitățile desfășurate de orice grup constituit din cel puțin trei persoane, între care există raporturi ierarhice sau personale, care permit acestora să se îmbogățească sau să controleze teritorii, piețe sau sectoare ale vieții economice și sociale, interne sau străine, prin folosirea șantajului, intimidării, violenței ori corupției, urmărind fie comiterea de infracțiuni, fie infiltrarea în economia legală. Constituie, de asemenea, acte de crimă organizată, orice alte infracțiuni prevăzute de legislația penală, dacă au fost săvârșite în condițiile și scopurile menționate anterior.¹⁾

Analiza ultimelor aspecte ale evoluției fenomenului terorist induce concluzia că interferența crimei organizate, naționale sau transnaționale, a EUROCRIMEI, (în Europa) cu activitățile de finanțare, a grupărilor teroriste, susținerea logistică a acestora, în special, reprezintă cea mai mare amenințare pentru structurile social-politice, economice (guverne, instituții specializate etc) ale statelor lumii, însă mult mai accentuată în țările din fostul bloc comunist.

Specialiștii sunt de părere că preponderența activităților ilicite ale crimei organizate pe segmentul de interferență cu activitățile teroriste sunt următoarele:

¹⁾ Ion Eugen SANDU, Florin SANDU, Gheorghe Iulian IONIȚĂ – *Criminologie*, Ed. Sylvi, București, 2001, pag. 276.

- răpirile și sechestrările de persoane în scopul răscumpărării.
- jefuirea băncilor și a mijloacelor de transport valori.
- perceperea “taxelor de protecție”.
- traficul de droguri, armament, muniții, explozivi, substanțe halocinogene sau cu regim special.
- evaziunea fiscală.
- comerțul cu autovehicule de lux, furate.
- contrabandă cu băuturi alcoolice, cafea, țigări etc.
- pornografia și prostituția.
- realizarea unor canale de emigrare.
- falsificarea de monede, timbre fiscale, bunuri sau valori.

Analiza sumară a acestor aspecte, concluzionează faptul că, grupările teroriste nu se limitează numai la “paleta” amintită, ci practic pot apela la orice alte metode și mijloace, în scopul obținerii logisticii necesare executării actelor de agresiune extremist-teroristă.

Dintre activitățile licite ale membrilor clandestini, ai organizațiilor teroriste, fie din țările de origine, fie din străinătate se pot identifica unele activități specifice ca:

- comerțul cu bunuri de larg consum, importul-exportul, desfacerea de produse sau materii prime, introduse în mod legal, la prețuri subevaluate ori derularea, procesarea unor cantități mai mari de materii brute.

- rularea rapidă a banilor în scopul obținerii unor beneficii maxime, prin neonorarea obligațiilor fiscale către statul gazdă sau furnizorii/partenerii de afaceri sau întârzierea deliberată a achitării taxelor/impozitelor către statul-gazdă respectiv.
- activități de turism, transport realizate prin administrarea, directă sau indirectă, a membrilor “acoperiți” a organizațiilor teroriste, în case, vile, hoteluri achiziționate în mod legal din banii organizației, în scopul asigurării unui refugiu sigur a membrilor care sunt căutați de autorități, în țările de origine.
- extorcări de fonduri de la concetățenii onești din statele de proveniență sau a altor state.
- cotizații de fonduri sau bunuri în scopuri “umanitare” pentru întraajutorarea celor nevoiași.
- primiri de fonduri la/de la organizațiile/grupările politice, etnice, religioase (colectele religioase), în afara statelor în care acționează gruparea teroristă.
- prin serviciile secrete ale statelor care sprijină terorismul.

În principal activitățile specifice crimei organizate, sunt activități conexe, circumscrise terorismului cu rol preponderent de sprijinire, de finanțare și asigurare a logisticii necesare, acestea fiind efectuate fie de către teroriști, fie de către persoane interpușe, care de cele mai multe ori nu cunosc adevărata destinație a fondurilor respective, obținute prin aceste mijloace, fie de către membri ai unor clanuri mafioate.

Unul din dezavantajele acestei interferențe, terorism-crima organizată, este faptul că structurile de tip mafiot, “lucrează organizat” și cunosc bine “omerta”-legea tăcerii, fiind foarte

greu penetrabile și deci implicit posibilitatea de a obține probe incriminante, este dificilă, iar legătura lor, cu grupările teroriste este și mai greu de demonstrat.

Impactul psihologic al megaterorismului și rolul mass-media în diminuarea efectelor negative a acestuia.

Funcțiile psihosociale ale mijloacelor de informare în masă.

Mass-media constituie legături de comunicare indispensabile societății industriale, devenind în ultimul timp la fel de vitale ca și energia. Creșterea rolului informației în strategiile internaționale de deținere a puterii și avântul tehnologiei electronice, fac ca difuzarea ei să se realizeze mai rapid și pe scară largă.

Față de trecut, accesul ușor al societății la mass-media și încrederea din ce în ce mai mare acordată acesteia, fac impactul psihologic mult mai convingător și pătrunzător.

Rezultatele unor cercetări au scos la iveală cinci funcții de bază ale mass-media¹⁾:

1. **funcția informațională** - furnizează un flux de informații referitoare la evenimentele ce au loc într-o anumite societate și în lume, unui număr crescând de oameni.
2. **funcția de opinie** - se manifestă prin furnizarea unor modele de judecată transmise explicit sau implicit publicului prin selectarea și tratarea unor subiecte sau a unui material pentru a ajuta la interpretarea informației date.

¹⁾ Florin Dumitrescu, Ioan Gaborean, Maria Voinea, Mihaela Prună – ***Terorismul înainte și după Ben Laden***, Ed. Mediauno, București, 2001, pag. 194.

3. **funcția educativă** – se transmite moștenirea socială și universală de la o generație la alta și se definesc obiectivele și valorile sociale.

4. **funcția interactivă** – creează un forum deschis pentru schimbul liber de idei și opinii pentru asigurarea unei baze pentru judecățile individuale și colective.

5. **funcția recreativă** – asigură un caracter distractiv, de divertisment, în vederea eliminării tensiunii prin oferirea unor situații exemplare, din care să se tragă învățăminte.

Raportul dintre terorism și mass-media a devenit un domeniu tot mai cercetat, deoarece actele de terorism au câștigat promptitudine și difuzare prin TV, transmițând astfel mesajul lor milioanei de oameni din lumea întreagă. Obiectivele socio-politice ale celor care folosesc strategii de violență sunt realizate prin exploatarea mediului într-un mod care arată că guvernul este un biet rival.

Mai mult decât atât, are loc sporirea efectului social al terorii și violenței prin anumite tipuri de transmitere sau în funcție de măsura transmiterii.

Indiferent de cât de echilibrată ar fi transmiterea terorismului prin mijloace de informare în masă rămân totuși nerezolvate multe aspecte.

Interesant de remarcat este faptul că făptuitorii actelor de violență-teroare netutelte de stat caută de obicei o expunere maximă față de mijloacele de comunicare, în timp ce făptuitorii terorismului tutelat de stat încearcă să reducă expunerea mass-media a violenței represive. Exploatarea acestui domeniu a sporit imaginea puterii celor care se opun sistemelor socio-politice ale unei societăți vulnerabile și a creat posibilitatea

acestora de a-și mări puterea și influența într-o perioadă scurtă de timp și cu efort relativ redus.¹⁾

Rolul mass-media în propagarea terorismului.

Deoarece actele obișnuite, sporadice de violență au o utilitate redusă în atingerea obiectivelor, autorii terorismului cu motivație ideologică trebuie să intensifice atenția acordată lor și impactul psihosocial realizat de acțiunile inițiate de aceștia, făcând activitățile lor ieșite din comun, senzaționale în ochii publicului.

Sporirea preocupării și cunoașterii actelor teroriste de către public se poate face folosind impactul social creat de mass-media²⁾. Calitatea de a inspira teamă a unui act terorist nu este inerenta acestuia; mai curând, această calitate este o consecință a efectului provocat de act, determinat în mare măsură de relatarea celor întâmplate prin mijloacele de informare în masă.

Organizațiile/grupările teroriste se bazează foarte mult pe stereotipurile create de mediatizarea acțiunilor lor. S-a ajuns la stadiul în care aceste grupări se conformează stereotipurilor în modelarea structurii lor organizatorice interne a ierarhiei, și chiar a atitudinii membrilor. Au fost în același mod influențate și alegerea obiectivelor și comiterea anumitor acte, pentru a corespunde cu imaginea creată în legătură cu modul în care trebuie să se petreacă aceste evenimente spectaculoase.

¹⁾ Herman Bryant Maynard Jr., Susan E. Mehrrens – *Dincolo de Alvin Toffler, Al patrulea val*, Ed. Antet, Oradea, 1997, pag. 165.

²⁾ Tudor Amza - *Criminologie*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, pag. 138.

În literatura de specialitate au fost arătate câteva consecințe ale efectului așa numit “cinematogenic”¹⁾ produs de comportamentul teroristului contemporan prin prisma relației simbolice mass-media-terorism. O primă consecință se materializează prin faptul că manifestările făptuitorilor încearcă să fie pe măsura așteptărilor mijloacelor de informare, conformându-se unor tipare devenite stereotipe prin prezentări reale sau fictive.

Tot ca o consecință a efectului cinematogenic are loc o reacție la portretizările stereotipe care asigură anumite relații între autori, pe de o parte, și personalul care relatează evenimentul și cei care decid ce fel de relatare trebuie să se facă, pe de altă parte.

Stereotipurile fictive create oferă modele comportamentale pe care masele le asociază anumitor valori. Prin conformarea la acestea și, uneori, prin ușoare deturnări, teroriștii sunt în stare să își asume roluri care atrag simpatia publică sau, în orice caz, manifestările lor mult mai tolerante. Există multe considerente pentru care putem spune că relatarea de către mass-media a incidentelor teroriste dă naștere la probleme deosebite.

Această relatare îi poate încuraja pe alții să procedeze la fel, excesele sau lipsurile pot intensifica climatul de intimidare. Spiritul de oprobii al maselor este imunizat, este tocit. După evenimentele din 11 septembrie 2001, acest spirit s-a revitalizat. O altă consecință a terorismului, anticiparea proiectată psihologic, are loc atunci când simboluri sau etichete asociate cu imaginile produse de anumite evenimente sunt ulterior folosite pentru a descrie un altul. Astfel se evocă evenimentul anterior, chiar dacă nu poate fi de aceeași mărime, seriozitate sau impact.

¹⁾ Florin Dumitrescu, Ioan Gaborean, Maria Voinea, Mihaela Prună – *Terorismul înainte și după Ben Laden*, Ed. Mediauno, București, 2001, pag. 197.

Cuvântul cheie, care produce evocarea fermă, are un rol deosebit în anticiparea proiectată a rezultatelor noului eveniment, sporindu-i efectele psihologice.

Contagiunea, ca efect al atenției acordate terorismului de către mass-media se poate manifesta prin încurajarea proliferării acțiunilor teroriste. Cel puțin în cazul indivizilor motivați ideologic, concepția care sprijină ipoteza contagiunii are un oarecare caracter intuitiv, neputând face față pe de-a întregul unei verificări empirice. Ea se verifică însă ceva mai bine în cazurile nemotivate ideologic.

Însăși prezentarea la TV a unui individ oferă un statut și o importanță care pentru mulți delicvenți constituie un stimulent irezistibil.

Relatarea unor evenimente teroriste poate avea și un efect opus, astfel, prezentarea unei stări de nemulțumire socială poate reduce motivația unui potențial terorist de a se angaja în acțiuni violente, iar relatarea publică a eșecului unui atac terorist, poate reduce probabilitatea inițierii unor acțiuni, prin descurajare.

Un efect mult mai grav și direct provocat de mediatizare este climatul de intimidare generat, o angoasă generală de victimizare care scade nivelul de trai și poate destabiliza instituțiile sociale. Rolul pe care mass-media și la asumat inițial a fost acela de a face legătura dintre om și mediul înconjurător. Însă din nevoia de senzațional, tot mai mult se generalizează tendința de a distorsiona, de a maximaliza realitatea, prin prezentarea unor stări de fapt, evenimente, fapte, întâmplări etc., la un nivel mult mai grav, care excede sferei adevărului cotidian, concret.

De asemenea, se constată că încet dar sigur, realitatea în care au loc evenimentele și care afectează viața individului se îndepărtează de sfera lui decizională, din zona în care poate

interveni. Această inaccesibilitate transferă încrederea omului către mass-media, influențându-i modul de a privi lumea și comportamentul adaptat la ea, tocmai prin raportarea sa în funcție de felul cum percepe realitatea, așa cum îi este prezentată.

Spre exemplu transmiterea unor știri în anumite perioade de stres, induce un anumit gen de anxietate publică, care calat pe o situație inflamată, generată de existența/ iminența producerii unor dezastre naturale, poate crea o psihoză publică, cu efecte incontrolabile. Dacă starea de anxietate publică este funcțională aceasta îi face pe indivizi să se confrunte cu primejdii reale într-un mod real. Primejdia apare acolo unde mass-madia oferă standarde false de judecată prin care publicul interpretează în mod eronat știrile. Probleme mai mari sunt în cazurile în care anxietatea este disfuncțională, sporind puterea percepută, proiectată a teroristului în ochii lui, în ochii semenilor din organizație, ai altor grupări asemănătoare, ai indivizilor susceptibili de emulație și ai publicului. În cazul “sindromul Stokhlom” semnalat în cazul ostaticilor, se remarcă o doză semnificativă de atașament a acestora la “cauza” teroriștilor, ce poate fi generată și de o percepție greșită, ca urmare a prezentării distorsionate în mass-media a realității.

Această percepere a puterii sporite, supradimensionate, combinată cu nivelul ridicat de vulnerabilitate al societății moderne, duce la un sentiment de intimidare resimțit în masă.

Creșterea efectelor impactului pe măsură ce repetarea evenimentelor produce “sindromul de predicție a proiecției psihologice” determină la un moment dat un nivel de toleranță care produce un efect de imunizare. Astfel putem enumera trei moduri de manifestare:

Un prim mod de manifestare derivă din ridicarea pragului de tolerare și acceptare a violenței de către public. Mai mult decât atât, atunci când faptele respective, sunt asociate cu proeminența socială, cu succesul financiar sau importanța politică, are loc un proces de creștere a toleranței în psihologia socială concomitent cu scăderea fermității în negarea fenomenelor.

Într-un al doilea plan de manifestare prezentarea teroristilor drept indivizi nebuni sau organizații necontrolabile social, îndreptățește opinia care ia naștere în rândul populației cum că fenomenul străin de societate, este ca atare justificat.

A treia manifestare a acesteia i-a naștere din prezentarea abstractă și impersonală a terorismului și efectelor lui dăunătoare. Înlocuindu-se înfățișarea, numele, familia, modul de viață al victimelor cu termenul de “ostatic” se scade reacția maselor față de efectul vătămător propriu-zis asupra indivizilor implicați, luând proporții indignarea și vizându-se, mai degrabă, semnificația politică a actului.

Opinia publică a devenit imună la dimensiunile umane ale incidentelor, perceperea lor repetată și sub anumite influențe, dirijate sau nu, centrându-se exclusiv asupra dimensiunilor politice.

Ca urmare a acestui lucru două consecințe apar ca o necesitate logică:

Crește nivelul de violență necesar depășirii pragului de toleranță și pentru a putea obține un efect cu adevărat de teroare și, ca rezultat al scăderii oprobiului public, tot mai multe persoane pot recurge la violență în general și la terorism în special.

Din studiile efectuate până în prezent în acest domeniu, reiese, în mod diferit de opinia conform căreia mass-media sunt în

aceeași măsură ca și societatea victime ale terorismului, că teroriștii au făcut din aceste mijloace adevărate arme.¹⁾

Terorismul modern demonstrează pe zi ce trece că guvernul este un biet rival, profitând de setea de senzație, în multe țări unde libertatea cuvântului și a comunicării erau drepturi bine apărute, organizațiile teroriste au reușit să controleze, într-o așa măsură mijloacele de informare în masă, încât practic, cele cinci funcții de bază, sunt deziderate destul de îndepărtate.

¹⁾ Jean-Luc Marret, *Tehnicile terorismului*, Ed. Corint, 2002, pag. 59.

CAPITOLUL IV

ANALIZA ACȚIUNILOR TERORISTE ÎN PERIOADA ACTUALĂ

ASPECTE PSIHOSOCIOLOGICE ALE PREGĂTIRII ȘI DESFĂȘURĂRII ACȚIUNILOR TERORISTE

Desfășurarea unei acțiuni teroriste presupune o serie de activități și momente prealabile, pregătitoare, menite să-i asigure reușita și eficiența maximă, activități cu largi implicații psihosociologice a căror cunoaștere și depistare timpurie poate conduce la prevenirea acțiunii teroriste propriu-zise.

O primă etapă o constituie fixarea și studierea obiectivului actului terorist. De exemplu, în cazul răpirii premierului Aldo Moro, teroriștii au studiat în amănunt, vreme îndelungată, obiceiurile, programul de lucru, traseele parcurse, fluxul și strangulările circulației rutiere la orele respective, sistemul de pază și protecție etc.

Acțiunile preparative constituie un alt moment al pregătirii actului terorist și constau în acțiuni de procurare de substanțe

exploziv-incendiare, bani, autoturisme, tehnică de comunicații, documente de identitate, confectionare, ascundere și trucarea încărcăturilor explozive sau a armelor, terorismul „cu mâna goală” fiind un non-sens. Deși își propune obiective politico-sociale și diplomatice, terorismul nu se poate disocia întodeauna de infracțiunile „de drept comun”, acestea constituindu-se ele însuși în surse de finanțare.

Tot în categoria acestor acțiuni intră și atragerea uneori fără voie, a unor cetățeni autohtoni la buna reușită a acțiunilor când acestea sunt comise în țări străine. Se urmărește astfel găzduirea unor teroriști înainte sau după comiterea actului, sustrăgându-i pe aceștia urmării autorităților sau ascunderea de material exploziv și armament etc. De exemplu, teroristul „Carlos” avea trei asemenea gazde în Franța, la diverse femei și alte câteva în alte țări.

Tot prin intermediul unor asemenea complici, teroriștii realizează atragerea unor diplomați și personalități politice în anumite locuri pentru șantaj sau asasinate, schimbul de mesaje și informații cu emisari ai organizațiilor extremiste, „fabricarea” unor acoperiri convenabile șederii mai îndelungate într-o țară (studenți, logodnici, colegi de facultate, bișnițari etc) sau chiar obținerea unor schițe și studii asupra unor obiective ce vor constitui ținta atentatelor teroriste.

Elaborarea în detalii a planului de acțiune, inclusiv proiectarea etapei de după comiterea actului. Rareori actul terorist a fost întreprins spontan, nepregătit și atunci el a fost rodul minții unor bolnavi psihici.

Acțiunea teroristă propriu-zisă. Sub aspect psihologic, acțiunile teroriste se pot clasifica în două categorii:

1. acțiuni prin confruntarea directă cu forțele de poliție - sunt acțiuni prin care teroristul riscă, se expune direct represiunii antiteroriste, condiția scăpării și supraviețuirii sale constituind-o „acoperirea” ostatecilor. Astfel de acțiuni se întreprind asupra personalităților politice și diplomatice, asupra obiectivelor fixe (ambasade și reședințe diplomatice, aeroporturi, hoteluri, lăcașuri de cult etc.), sau mobile (deturnări de aeronave, autobuze, vase maritime) și constau în răpirea, sechestrarea și luarea de ostateci.
2. acțiuni teroriste de la distanță ce presupun prezența teroristului departe de locul atentatului, prin aceasta asigurându-se un risc scăzut și posibilități scăzute de a fi identificat și urmărit ulterior de poliție. Aceste acțiuni sunt și cele mai frecvente:
 - a) Plasarea de încărcături exploziv-incendiare în obiective, clădiri, locuri publice etc. De exemplu, atentatul din gara Bologna (Italia, 1980) soldat cu 85 de morți și 200 de răniți.
 - b) Lovirea de la distanță cu mijloace de telecomandă. Exemplu: atacul unei aeronave a unei companii israeliene aflate în aeroportul Orly (Franța, 1975) în care s-au utilizat lansatoare de rachetă;
 - c) Expedierea de colete sau scrisori explozive, „capcană”. În 1972, 12 asemenea scrisori erau expediate din Belgia în Anglia vizând importanți oameni de afaceri și politicieni;

- d) Infestarea cu substanțe toxice sau bacteriologice a unor clădiri, mărfuri, alimente, hoteluri, cămine etc;
- e) Terorismul psihologic cuprinde forme cum ar fi: amenințarea și șantajarea unor personalități politici, oameni de afaceri, diplomați etc., terorizarea unei populații prin știri false și zvonuri și frecvent utilizate astăzi, alarmele false. De exemplu, în Franța pe parcursul a trei zile în 1980 s-au primit cinci asemenea alarme false fiind necesară evacuarea urgentă a unor săli de spectacol, redacției unui ziar, a unor burse cât și a unor cluburi particulare. Ca procedee sunt utilizate: -
 - apelurile telefonice anonime,
 - bilețele „lăsate”, false;
 - „capcane” explozive;
 - scrisori de amenințare, de avertizare, intimidare;

Etapă post-acțiunii constă fie în retragerea/dispariția teroriștilor de la locul faptei conform planului prealabil, fie în supravegherea de la distanță sau sub diverse „acoperiri” a celor ce se petrec (acțiunile teroriste de la distanță, fizice sau psihologice). Cunoscând acest ultim aspect, organele de poliție ale unor state plasează specialiștii în mulțimea de oameni care asistă la derularea efectelor unui act terorist, aceștia încercând să observe și să identifice după fizionomie sau comportament (neliniște, iritare, nervozitate, satisfacție etc) eventuala prezență în mulțime a unor teroriști sau complici.

CLASIFICAREA ACTELOR DE TERORISM

Datorită faptului că terorismul s-a manifestat sub multiple aspecte, scopurile și mobilele acțiunilor teroriste nefiind aceleași, acesta a fost clasificat de către specialiști după anumite criterii, reținându-se din acest punct de vedere următoarele:

După mobilul sau intenția care stă la baza actului terorist

a) **Terorism de drept comun** - caracterizat printr-o violență odioasă în realizarea scopului propus, în cadrul căruia se comit infracțiuni obișnuite (șantaj, amenințări, răpiri, crime etc.) fapte ce intră sub incidența legii penale. Practica terorismului de drept comun, ca formă a violenței în scopuri personale, este foarte veche. Jaful la drumul mare, săvârșit individual sau în cadrul unor bande, precum și pirateria, din cele mai vechi timpuri, sunt grăitoare în acest sens.

Această formă de terorism constă, în esență, într-o acțiune violentă sau de intimidare, comisă de către un individ sau un grup de persoane, în scop de extorsiune sau răzbunare, ori pentru obținerea unor avantaje materiale sau morale imediate.

b) **Terorism social** – care urmărește schimbarea orânduirii sociale dintr-o țară, impunerea unei anumite ideologii, doctrine sociale și chiar economice. Spre finele secolului al XIX-lea, în Rusia, America de Nord, Franța sau chiar Anglia, acționau o serie de grupări anarhiste, care căutau să-și impună, prin acțiuni teroriste, convingerile.

Caracteristic acestui gen de terorism este faptul că el nu depășește granițele țării respective.

c) **Terorism politic** – în cadrul său, toate actele teroriste manifestate printr-o gamă variată de forme, sunt dirijate contra

statului și organelor sale reprezentative. Dintre acestea am putea menționa: atentatele contra șefilor de state și a altor personalități politice, actele de diversiune, comploturile, etc.

În general, terorismul politic are următoarele scopuri:

- ruperea relațiilor pașnice dintre state sau agravarea acestora, atunci
- când s-a ajuns la anumite neînțelegeri;
- răsturnarea orânduirii politice a unui stat;
- înlăturarea, în interesul anumitor cercuri, a unor oameni politici;
- influențarea politicii interne sau externe a unui stat.

Dintre cele mai reprezentative acte de acest gen, amintim uciderea președinților J.F. Kenedy (S.U.A.), Anwar El Sadat (Egipt) și Salvador Allende (Chile), a premierilor Indira Ghandi (India) și Ytzhak Rabin (Israel) a doctorului Martin Luther King, proeminentă personalitate a mișcării de emancipare a negrilor din S.U.A. etc. Această enumerare ar putea continua la nesfârșit, cu nenumărate lovituri de stat, cu numeroase acte de violență cărora le-au căzut victime magistrați, militari, personal din organele de poliție, etc.

Terorismul politic reprezintă, așadar, o amenințare directă pentru ordinea de drept a unui stat.

d) **Terorism de stat** - constituie forma cea mai gravă și distrugătoare, fiind folosit ca instrument de politică guvernamentală, fie internă, fie în relațiile cu alte state.

Realitatea a demonstrat că acest gen de terorism se poate, atât pe plan național, prin politica de forță a unor guverne

dictatoriale față de masele populare, partidele și organizațiile democratice, cât și pe plan internațional, prin acțiunile de amenințare cu folosirea violenței, actelor de teroare exercitate de către un stat împotriva altui stat, materializat în atacuri armate, bombardarea și mitralierea populației civile, producerea de distrugerii materiale, toate acestea vizând impunerea prin forță a voinței politice a unui stat asupra altuia sau obținerea de avantaje de ordin economic, politic, social ori teritorial.

Gravitatea deosebită a acestor forme de terorism constă și în faptul că poate prejudicia în cel mai înalt grad pacea, securitatea și stabilitatea mondială.

Marea majoritate a țărilor lumii sunt de acord că, fiind fapte ilicite din punct de vedere al dreptului internațional, actele de terorism nu trebuie încurajate, sprijinite sau tolerate de către nici un stat, indiferent de interesele ce l-ar putea determina să facă acest lucru, după cum nici recurgerea la represalii împotriva unei asemenea țări nu poate fi admisă, nefiind conformă cu dreptul internațional.

După spațiul în care este apreciat, după natura factorilor implicați sau afectați și din punct de vedere al amplitudinii efectelor sale

Astfel, terorismul poate fi clasificat:

- a) **Terorismul național sau intern** – atunci când toate elementele constitutive aparțin spațiului național al unei singure țări. Cel mai adesea, se manifestă sub forma terorismului politic, la care am făcut deja referire.
- b) **Terorismul internațional** – săvârșirea, factorii implicați sau afectați, precum și efectele actelor teroriste se prelungesc pe

teritoriul mai multor state sau când acestea aduc atingere unor bunuri juridice de înaltă valoare, a căror protecție constituie o condiție esențială pentru menținerea raporturilor de bună înțelegere între state.

Actele teroriste, săvârșite sub această formă, îmbracă obligatoriu elementele de extraneitate cu caracter internațional, în ceea ce privește autorul, victima, locul comiterii sau pregătirii acțiunii, locul de refugiu al autorilor și complicilor, natura intereselor lezate și consecințele actului în sine.

În acest sens, actele de terorism internațional sunt pregătite de cele mai multe ori pe un alt teritoriu decât cel unde sunt efectiv executate.

Ca principale forme de manifestare, amintim pirateria aeriană, luarea de ostatici, răpirea de diplomați sau demnitari, pentru a căror eliberare se pun condiții grele, de ordin politic sau material în a căror rezolvare sunt angrenate mai multe state.

În materializarea sa, terorismul internațional păstrează însușirile oricărui act terorist, însă în cadrul acestuia se disting mai multe elemente: naționalitate autorilor sau a complicilor, naționalitatea victimelor, pe teritoriul cărui stat s-au produs efectele actului terorist, în ce țară s-au refugiat autorii și ce state concură la înlăturarea efectelor.

c) **Terorismul transnațional** – este o nouă formă întâlnită în literatura de specialitate, care aproape se confundă cu terorismul internațional, deosebirea constând în faptul că autorii actelor de terorism sunt autonomi față de orice stat.

De asemenea, în tratarea acestei forme de terorism se are în vedere cooperarea din ce în ce mai activă dintre organizațiile și grupările teroriste. Mai mult, se constată chiar o tendință de unificare a grupărilor teroriste, aspect evidențiat și de faptul că

la executarea unor acțiuni au participat membri aparținând mai multor grupări teroriste.

Semnificative în acest sens sunt și aprecierile guvernului german din 10.06.1986, care afirma că organizația teroristă “Facțiunea Armata Roșie” (R.A.F.) a luat în 1985 inițiativa regroupării cu alte organizații teroriste europene, în vederea formării unui front menit să pună bazele unei strategii comune de acțiune.

Toate aceste aspecte, cât și alte considerente, ne fac să apreciem că această formă de terorism poate fi tratată separat, ea având din ce în ce mai multe trăsături distinctive.

După principalele cauze generatoare

a) **Terorismul rasist** – a apărut în S.U.A. la jumătatea secolului trecut, având ca reprezentant de frunte vestita organizație “Ku-Klux-Klan”. Deși a fost formal interzisă, în 1960, ea continua să existe într-o deplină clandestinitate, iar acțiunile sale teroriste seamănă în continuare groază în rândul populației de culoare.

Terorismul rasist, provocat de politica de apartheid a guvernului sud-african de până acum câțiva ani, a cunoscut dimensiuni fără precedent. O privire retrospectivă permite să se constate că, în cursul celor patru decenii, conducerea reprezentată de minoritatea albă, ridicase rasismul la rang de lege.

În slujba Partidului Național, de guvernământ, au fost angajate bande de mercenari transformate în grupări teroriste, care au generat un adevărat val de teroare împotriva luptătorilor pentru eliberarea națională a majorității negre. De asemenea, Republica Sud-Africană a acționat pentru menținerea supremației albilor în zonă, îndeosebi asupra Namibiei și statelor din “linia întâi” –

Mozambic, Zambia, Zimbabwe- și de sprijinire a luptelor fratricide din Angola.

Forțele democratice și opinia publică progresistă de pretutindeni au marcat la 21 martie “ Ziua internațională pentru eliberarea discriminării rasiale.”

Trebuie subliniat că întâia manifestare de acest gen a fost proclamată de către Adunarea Generală O.N.U. prin rezoluția 2142 din 26.10.1966, spre a comemora ziua de 21.03.1966, când în orașul Sharpeville – cu prilejul unei mari demonstrații la care participau bărbați, femei și copii – polițiștii au deschis focul ucigând 69 de persoane și rănind grav alte 180. A fost un act de cruzime fără seamăn și cu atât mai reprobabil cu cât a fost comis împotriva unor oameni total lipsiți de apărare, în timpul unei manifestații pașnice. De aceea, el a declanșat în rândul comunității internaționale, ample acțiuni de condamnare a politicii de apartheid și de discriminare rasială. În intervalul de timp ce a trecut de atunci, opinia publică internațională a fost tot mai puternic sensibilizată de practicile profund inumane ale fostului guvern de la Pretoria, condamnând cu rigoare orice nouă formă de discriminare rasială, solidarizându-se cu cei care luptau pentru a-și cuceri drepturile fundamentale de libertate și demnitate umană.

b) **Terorismul extremist-naționalist**, care în general, își limitează aria de acțiune la interiorul unei anumite țări.

Astfel, unele studii de specialitate conduc la aprecierea că o mare pondere a acțiunilor teroriste, comise îndeosebi în ultimii ani, se înscriu sub semnul tezelor anarhist-nihiliste. În acest context, o parte mai restrânsă a manifestărilor de violență teroristă sunt inspirate de concepții naționaliste, semnificative fiind acțiunile organizațiilor palestinienene, armene, irlandeze, basce, corsicane și kurde.

În acest sens, reținem:

- sporirea virulenței fenomenului terorist în Spania, ca urmare a intensificării acțiunilor organizației teroriste E.T.A., îndreptate împotriva autorităților spaniole, vizând îndeosebi cadre ale organelor de poliție și siguranță, precum și obiective turistice;
- perpetuarea activităților teroriste, desfășurate de către organizația teroristă I.R.A. – Aripa Provizorie;
- acțiunile multiple și tot mai grave întreprinse de-a lungul timpului de către organizațiile teroriste palestiniene, armenе și kurde, care evidențiază actualitatea și pericolitatea sporită a acestei forme de terorism.

c) **Terorismul neofascist/neonazist** – grefat pe fondul unor situații internaționale complexe și contradictorii, neofascismul, ca manifestare politică și ideologică de extremă dreaptă, încearcă astăzi să reactualizeze cultul violenței, îndeamnă la nesocotirea drepturilor legitime ale popoarelor, la amestecul în treburile interne ale statelor, la acțiuni de forță de natură să pericliteze climatul internațional. Iată de ce apare ca necesară, de la bun început, raportarea acestei concepții politice reacționare a timpului nostru la conținutul vechii ideologii fasciste.

Între fascism și neofascism există – fapt demonstrat de cercetări istorice – numeroase elemente de continuitate și similitudine, afinități ce nu pot fi ignorate, în ciuda faptului că extremiștii de dreapta, neofasciștii se ascund astăzi în spatele unor titulaturi pretins revoluționare.

Obiectivele pentru care militează neofascismul sunt descendente directe ale obiectivelor vechiului fascism. Astfel, diferite grupări sau organizații neonaziste încearcă astăzi să

justifice politica reacționar – agresivă a statului nazist, neagă răspunderea predecesorilor lor ideologici în declanșarea celui de-al doilea război mondial, glorifică “operațiunile de luptă al S.S.”. În diferite lucrări, continuând să inoculeze tradiția nazistă sub pretextul prezentării istorice obiective, trupele S.S. sunt prezentate ca “a patra armă a Wehrmacht-ului” alcătuită din “soldați exemplari”. În numele vechilor idealuri, neonaziștii acționează în sensul destabilizării statului democratic, pentru a instaura “legea și ordinea”, respectiv un stat de tip fascist.

Pe de altă parte, așa după cum s-a evidențiat, între neofascism și fascismul clasic nu poate și nu trebuie pus semnul egalității. Între ele există diferențe care nu pot fi neglijate. Neofascismul reprezintă un instrument polifuncțional al intențiilor și obiectivelor celor mai reacționare forțe ale societății actuale, formațiunile neofasciste și membrii acestora sunt folosiți pentru reprimarea, cel mai adesea violentă, a acțiunilor organizațiilor democratice. Nu de puține ori, prin actele teroriste și tezele revizioniste pe care le conțin, contribuie la încordarea și tensionarea relațiilor dintre state. Pe linia diferențelor relative față de vechiul fascism, putem aminti principiile de organizare și modalitățile de acțiune ale formațiunilor neofasciste, care funcționează, de regulă, în perimetrul activității subversive, propunând și erodarea lentă, degradarea sistematică, golirea treptată de conținutul oricăror direcții de schimbare pozitivă în lumea contemporană.

În fine, în același context, maniera nouă în care sunt prelucrate și difuzate unele doctrine care au aparținut ideologicii și implicit, posibilitățile de creație ca urmare a valului de imigranți de pe alte continente. Această atitudine, deschis rasistă, pe care neofascismul o adoptă față de imigranți și măsurile radicale pe care le propune împotriva acestora, reflectă de fapt maniera brutală în care unele state europene încearcă în prezent să se

debaraseze de forța de muncă străină, de care a avut efectiv nevoie în perioada anterioară crizei actuale.

Organizațiile neofasciste au de cele mai multe ori, un caracter ilegal și o activitate subversivă.

Reglementările juridice din țările în care ele activează interzic propaganda fascistă și acțiunile îndreptate împotriva statului democrat, ceea ce obligă grupările neofasciste la o permanentă mobilitate organizațională.

Un alt aspect se referă la aria deosebit de vastă de răspândire și activitate a acestor grupări. Ele nu sunt numai în țările care au cunoscut nemijlocit regimuri fasciste. Este surprinzătoare, având în același timp și o semnificație specială, constatarea că grupările neofasciste proliferază și își intensifică activitatea în țări tradițional inamice ale fascismului, precum și în țări victime ale agresiunii naziste.

O altă trăsătură, care merită să fie în mod special subliniată, privește diversitatea formațiunilor neofasciste/neonaziste, indiferent de țara unde ființează, acționează sub aceleași culori sumbre ale ideologiei care le-a născut, constituind, prin întreaga lor activitate criminală, dominată de cultul violenței, unul dintre cele mai nocive și periculoase fenomene ale contemporaneității. Din acest motiv, recrudescența terorismului de inspirație fascistă impune o ripostă tot mai hotărâtă, nu numai a statelor în cauză, ci și pe plan internațional, pentru ca ororile suferite de omenire de pe urma nazismului/fascismului să nu se mai repete niciodată. De altfel, este obligația fiecărui cetățean de bune moravuri să lupte împotriva oricărei forme de asuprire și intoleranță asupra oamenilor.

d) Terorismul de nuanță fundamentalist – religioasă

Deși poate părea paradoxal, terorismul a devenit totuși un mijloc și o metodă de acțiune pentru o serie de grupări și organizații ce se pretind a avea un caracter religios.

În acest sens, experții în materie vorbesc, în ultima perioadă de timp, despre grava amenințare mondială reprezentată de către ofensiva fundamentalismului islamic, în componenta sa militant – teroristă. Astfel, se apreciază că la cei aproape 840 de milioane de musulmani existenți în prezent se adaugă, anual, un plus de circa 16 %, ceea ce reprezintă un indiciu clar asupra pericolului real reprezentat de integrismul islamic, care se erijează în “păstor” al acestei doctrine. Pe de altă parte, integriștii islamici consideră că lupta trebuie extinsă în toate țările lumii, admitând ca fiind “logice și inevitabile” acțiunile teroriste.

Sesizând pericolozitatea actuală a fanatismului religios musulman, sporirea pe acest fond a actelor teroriste comise de către organizațiile teroriste de nuanță islamică, mai multe state, printre care și unele țări arabe, sunt tot mai preocupate de combaterea acestei periculoase amenințări, astfel, spre exemplu, guvernul egiptean a înființat un “Comitet suprem de luptă împotriva fanatismului și terorismului”, organism cu largi competențe, subordonat direct primului ministru.

Prognostizând evoluția fenomenului terorist de inspirație islamică, analiștii estimează că acesta va cunoaște o nouă intensificare. Aprecierea se confirmă atât prin repetatele amenințări atribuite unor grupări teroriste musulmane, reunite sub titulatura generică de “Jihad Islamic” cât și prin frecventele atacuri întreprinse împotriva unor obiective aparținând statelor occidentale, îndeosebi americane și franceze, de astfel Franța a

devenit un obiectiv prioritar al grupărilor teroriste fundamentaliste.

În analiza fenomenului terorist din zona Orientului Mijlociu se evidențiază, printre altele, exacerbară fanatismului religios și comiterea, pe acest fond de fanatizare, a numeroase acte teroriste de tip sinucigaș.

După modalitățile de executare a actelor teroriste

a) **Terorismul direct** – în care atacul vizează direct scopul propus, acesta constituind chiar obiectul atacului terorist.

Actul terorist săvârșit în acest fel poate îmbrăca, în principal, următoarele forme:

- atacul în forță asupra obiectivului vizat;
- atacul la distanță împotriva obiectivului;
- producerea de incendii sau explozii;
- deturnare unor mijloace de transport;
- răpirea, luarea de ostatici sau sechestrarea de persoane.

b) **Terorismul indirect** – prin care actele de terorism se comit folosind mijloace și procedee de acțiune indirecte, care conduc la atingerea scopului urmărit și concură la realizarea acestuia.

c) **Terorismul psihologic** – care se manifestă îndeosebi prin amenințări, anonime sau semnate, privind iminența comiterii unor acte teroriste împotriva unor obiective.

FORMELE, METODELE ȘI PROCEDEEELE DE BAZĂ ALE ACTELOR TERRORISTE

Formele și metodele actelor teroriste

Acțiunea directă – constituie forma de bază a actelor executate de elementele teroriste și constă în atacul deschis, armat sau amenințarea cu arma asupra obiectivului vizat, în scopul ocupării acestuia și luării de ostatici, distrugerii, capturării, nimicirii, răpirii unor persoane ori creării de panică și derută, frică și groază în rândul populației.

Un alt scop urmărit prin comiterea unor asemenea acțiuni îl constituie crearea unui climat politico-social tensionat în statul în care au avut loc atentatele, cu consecințe pe plan intern și extern.

Principala metodă folosită de teroriști în cadrul acțiunilor directe este atacul în forță, executat rapid și prin surprindere asupra obiectivului vizat.

Acțiunea acoperită – cuprinde asasinarea unor persoane, distrugerea, incendiarea unor obiective atât prin folosirea încărcăturilor explozive, cât și prin lovirea de la distanță a țintelor cu mijloacelor telecomandate ori cu mașini-capcană.

Actualmente, țările Europei Occidentale se confruntă tot mai mult cu acte de violență comise de numeroase grupări de extremă dreapta sau stânga care desfășoară o adevărată teroare de masă. S-a constatat o amplificare a organizațiilor neofasciste, mai ales în Germania și Italia.

Acțiunile indirecte (psihologice) – sunt actele de intimidare, influențare și amenințare cu violența, săvârșite de elemente specializate ale organizațiilor și grupărilor teroriste prin lansarea premeditată de zvonuri, alarme false și apeluri telefonice, șantaj de natură să creeze stări de nesiguranță, derută și panică în rândul unor personalități și grupuri politice sau al unei mase de persoane.

Acțiunea psihologică, ca formă principală de înfricoșare, capătă în ultimul timp o amploare tot mai mare, prin faptul că generează un climat de insecuritate numai prin amenințarea cu violența, fără a folosi mijloace violente.

Procedee de acțiune folosite de teroriști

Pentru realizarea scopului propus, forțele teroriste desfășoară în prealabil diferite acțiuni pentru obținerea de informații despre obiectivul vizat și executarea unor acțiuni de diversiune.

Diversiunea – reprezintă acțiunea desfășurată în scopul atragerii atenției și influențării moralului celui sau celor vizați, prin executarea de distrugerii, sabotaje, atentate, capturarea de persoane, răspândirea de zvonuri, pentru a crea panică, derută și neîncredere în rândul populației.

Ambuscada – este executată cu efective mici, înarmate și se organizează în scopul capturării de persoane, documente, armament etc.

Atacul direct – se organizează când grupul terorist beneficiază de un număr însemnat de elemente și se execută asupra locului de dispunere a obiectivului vizat.

Distrugerile – sunt executate în scopul:

- paralizării producției în întreprinderi, incendierea sectoarelor vitale (centrale termice, rezervoare de combustibili, depozite etc.);
- paralizării circulației pe anumite căi de comunicație;
- întreruperii legăturilor telefonice prin distrugerea unor posturi radio, de televiziune, stații-radio-relee, centre de calcul etc.

Raidul – este o formă de acțiune complexă executată prin surprindere, ce se organizează în vederea capturării unor personalități importante, nimicirii sau distrugerii succesive a mai multor obiective, urmată de retragerea și înșelarea adversarului.

În concluzie, putem aprecia că teroarea, distrugerile, omorurile, zvonurile false, brutalitatea și alte acțiuni întreprinse de grupurile teroriste sunt mult mai periculoase decât cele ce apar în conflictele armate clasice.

Matricea terorismului sinucigaș

Contrar judecății tradiționale, grupările teroriste islamice, de la Al Qaeda la Hamas, interacționează și se sprijină una pe alta într-o matrice a activității teroriste internaționale, logistice, financiare și, câteodată, operaționale. Statele care sponsorizează terorismul, îndeosebi Iranul și Siria, s-au strecurat, în mod asemănător, în țesătura terorismului militanților islamisti. Mulți dintre protectorii Al Qaeda au finanțat atacurile teroriste sinucigașe, precum și rachetele Qassam ale Hamas-ului.

(Matthew A. Levitt - Institutul Washington pentru politica Orientului Apropiat)

Terorismul sinucigaș se poate defini ca o acțiune violentă, motivată politic, executată în mod conștient, determinat și cu intenție de către un individ sau un grup de indivizi, care se sinucid împreună cu țintele alese în decursul unei acțiuni.

De asemenea, terorismul sinucigaș este apreciat ca fiind un mod de acțiune a cărei finalitate depinde de moartea atentatorului care știe că, dacă nu se sacrifică, operațiunea nu poate fi considerată încununată de succes.

Tot mai mulți analiști ce studiază acest fenomen apreciază că terorismul sinucigaș nu poate fi înțeles pe deplin de către europeni sau americani, deoarece construcția psihologică a persoanei implicate este un rezultat al culturii sale bazată pe exacerbarea simțului datoriei față de structura religioasă, statală, familială etc. din care fac parte, în timp ce structura psihologică a populației creștine are la bază iubirea față de oameni.

- Părintele terorismului sinucigaș este considerat a fi organizația teroristă Hamas, care încă de la înființare (1978), a adoptat Jihadul (războiul sfânt) ca formă de luptă împotriva Israelului, luptă care a cunoscut o

radicalizare accentuată în perioada 1993-1994, când a fost introdus conceptul Istishhad (sacrificiul voluntar).

Radicalizarea luptei trebuie concepută în acest caz nu prin continuitate, amplificarea acțiunilor și extinderea domeniilor considerate ținte, ci prin faptul că se elimină orice restricții religioase sau morale din calea acțiunilor criminale,

- Principalele grupări teroriste care au executat (începând cu 1998) atentate sinucigașe au fost:
 - Hamas - peste 70
 - Brigăzile Martirilor "AI-Aqsa" - 50
 - Jihadul Islamic-40
 - Frontul Popular de Eliberare a Palestinei - 5
- La sfârșitul anului 2002, Hamas a lansat un site, intitulat Academia Militară, pe care a fost postat un curs privind fabricarea de bombe pentru atentate sinucigașe și rachete utilizabile împotriva armatei israeliene.
- Atacurile sinucigașe sunt considerate modalități eficiente de acțiune ale grupărilor teroriste deoarece:
 8. provoacă pierderi umane și pagube materiale mari;
 9. au un impact deosebit în media și prin media;
 10. depind, ca ioc și timp, de alegerea atentatorului;
 11. libertatea de decizie asigură un efect sporit și rezultate deosebite;
 12. sunt greu de prevenit, datorită libertății de mișcare și de decizie ale atentatorului;
 13. nu necesită măsuri de revenire la locul atentatului sau de recuperare a atentatorului;

14. se asigură păstrarea secretului prin dispariția atentatorului.

- Lumea spirituală musulmană nu are o autoritate religioasă de genul papalității, care să asigure o unitate de vederi și de comportament. Astfel, deși Coranul interzice sinuciderea ca formă de soluționare a unor probleme personale, nu precizează nimic în legătură cu săvârșirea acestui act pentru o cauză comună, dacă aceasta se petrece cu binecuvântarea unui imam sau șeic. Pentru a legaliza aceste acțiuni, o serie de lideri religioși au adoptat poziții comune, interpretând prevederile Coranului în așa fel încât actele teroriste sinucigașe să fie considerate acte de război în numele lui Allah, iar autorii acestora martiri.

La data de 05.04.2003, liderul celei mai înalte autorități a islamului sunnit (Universitatea AL-AZAR), șeicul Mohammed Sayyed Tantavi a afirmat că "operațiunile sinucigașe împotriva forțelor de invazie sunt autorizate de legea islamică".

Etaplele pregătirii unui atac sinucigaș sunt considerate a fi:

- *recrutarea:*

- pe bază religioasă prin intermediul recrutorilor din moschei și seminarii;
- pe bază voluntară:
 - dintre membrii organizațiilor radicale;
 - dintre cei care urmăresc scopuri personale de răzbunare;
 - dintre femeile care vor să-și modifice statutul social minor acordat în societatea arabă și musulmană;
- prin intermediul unei rude;

- forțată, din rândul celor suspecți de colaborare cu Israelul sau lumea occidentală;

- *pregătirea:*

- religioasă și ideologică;
- psihologică, pentru depășirea fricii de moarte;
- operațională și tehnică (plan de pătrundere în obiectiv, pregătirea explozibililor și a rețelei de colaboratori);

- *ceremonia de rămas bun* - este cel mai important moment. Prin cutume și mediatizare, în acest moment, voluntarul devine un martir și nu mai poate da înapoi;

- *executarea atacului,*

- *mediatizarea atacului,*

- *asumarea responsabilității atentatului de către organizație.*

- Succesul pe care îl înregistrează grupările teroriste în selecționarea și antrenarea unor atentatori precum și în finanțarea acțiunilor cu victime din ce în ce mai multe, este apreciat ca fiind legat de:

6. specificul construcției mentale a individului, de cele mai multe ori marcat de probleme de ordin psiho-social și izolat de societatea din care provine;

7. credința fermă în identitatea celor 2 lumi (pământeană și cerească) și în atracțiile, satisfacțiile și recompensele ce îi vor fi oferite în lumea cerească (teoria celor 72 de fecioare care așteaptă martirul);

8. puternica influență exercitată de climatul familial, respectiv supunerea oarbă față de decizia părinților, în cele mai multe cazuri împinși de sărăcie să-și sacrifice unul din (mulți) copii pentru a obține "*fabuloasa*" sumă de 25.000 USD;
9. puternicele legături ale individului cu grupul uman al societății arabe și dependența sa față de statutul pe care i-l acordă acest grup în funcție de gradul de confirmare a atașamentului față de valorile sale. Mândria și rușinea sunt cei mai mari dușmani ai unui individ iar excluderea din grup este egală cu statutul de paria. Pe aceste criterii morale a fost clădită o structură artificială, pe nivele de respect, cele mai înalte fiind atinse doar de familiile sinucigașilor;
10. implantarea, de la o vârstă fragedă, în structura individului, a unei stări, considerată normală, de raliere benevolă la un grup de potențiali sinucigași.

Un exemplu concludent este cel al colecționării, de către copii, a cartoanelor cu imagini. Spre deosebire de societățile democratice, unde imaginile prezintă fotbaliști sau actori, imaginile din cartoane ale copiilor palestinieni prezintă sinucigași, valoarea acestora fiind dată de criterii ce nu aparțin rațiunii. Astfel, cele mai valoroase sunt cartoanele cu **femei sinucigașe**.

La data de 20.01.2004, fostul lider spiritual al organizației teroriste Hamas, șeful Ahmed Yassin, declara că "era femeilor sinucigașe a început".

- în multe cazuri, religia este utilizată pentru îndoctrinare, justificare, crearea concepției de masă privind legitimitatea actului și a importanței sociale pe care o dobândește familia sinucigașului.

De asemenea, tehnicile sociologice și psihologice sunt utilizate pentru controlul influențării maselor, selecționarea și pregătirea sinucigașului.

- Pentru anticiparea unei acțiuni teroriste sinucigașe este necesară studierea atât a rațiunii de acțiune a teroriștilor, cât și a modului de operare.

Pregătirea psihică a unui candidat pentru acțiuni sinucigașe îi asigură acestui personaj o siguranță maximă în desfășurarea acțiunii. Acesta nu este nici disperat, nici nervos, nu va încerca să dispară de la locul acțiunii, va urmări provocarea a cât mai multe victime, înainte de a muri.

Concluzii

- terorismul sinucigaș reprezintă un mod de acțiune unic față de celelalte forme și metode de atac terorist, succesul operațiunii fiind legat nu atât de efectul pe care îl produce ci de moartea atentatorului;
- terorismul sinucigaș a devenit un fenomen social, cu bază religioasă, susținut prin cutume dar mai ales, printr-o finanțare corespunzătoare;
- atentatele sinucigașe sunt considerate, de către organizațiile teroriste fundamentalist-islamice o formă privilegiată de atac;
- amenințările fundamentalismului-islamic se remarcă, în primul rând, prin existența unor motivații "divine" și "mistice", ceea ce îi conferă un potențial agresiv net

superior față de terorismul promovat de celelalte grupări;

- terorismul sinucigaș își fixează obiective strategice ce vizează eliberarea de teritorii și "alungarea necredincioșilor (occidentalilor) de pe pământurile sfinte".

PSIHOLOGIA ȘI COMPORTAMENTUL TERORIȘTILOR PE TIMPUL ACȚIUNII

Întreaga acțiune teroristă solicită intens planul psihologic al teroriștilor și se desfășoară sub o puternică și intensă implicare emoțional-afectivă, stare ce cunoaște variații pe întreg parcursul acțiunii. Astfel, starea de tensiune afectivă, de neliniște și încordare crește odată cu începerea acțiunii, deplasarea și pătrunderea teroriștilor în obiectiv și eventual așteptarea momentului oportun (ex: îmbarcarea și decolarea avionului). De aici și necesitatea instruirii adecvate a personalului de pază și securitate și a altor categorii de personal din punctele de trecere a frontierei pentru observarea cu atenție a comportamentului pasagerilor.

Starea de nervozitate cunoaște de regulă intensitatea maximă odată cu declanșarea acțiunii, când șeful pune stăpânire pe obiectiv și ostateci. În asemenea situații, se înregistrează de regulă, cele mai dure, violente și periculoase comportări ale teroriștilor, mergând de la bruscări și loviri până la uciderea unora dintre ostaticii care neînțelegând ce se petrece sau nu știu să se comporte în asemenea situații, opun rezistență.

Ulterior, starea de încordare și tensiune a teroriștilor scade. Apare detensionarea prin consumare a actului în care au investit emoțional. Astfel, ei se calmează putând manifesta chiar și îngăduință și înțelegere față de ostatecii aflați în situații critice.

Neliniștea teroriștilor revine însă în intensitate, odată cu sentimentul nesiguranței și incertitudinii indus de posibilele riposte surpriză și la reacția autorităților. Este momentul în care teroriștii doresc negocierea cu autoritățile și cu cât acestea întârzie cu atât starea lor de tensiune și incertitudine se agravează, putând să comită abuzuri asupra ostatecilor spre a grăbi apariția negociatorului.

În continuare, starea emoțional-afectivă a teroriștilor oscilează în funcție de rezultatele negocierii, de evoluția generală a evenimentelor cât și de starea psiho-comportamentală a ostatecilor. O conduită calmă, supusă a ostatecilor se va răsfărânge pozitiv asupra stării de tensiune a teroriștilor.

În condițiile prelungirii negocierilor pe o perioadă mai lungă, în rândul teroriștilor apare starea de oboseală, ei capătă de regulă încredere în ostateci și în personalul de deservire al obiectivului cu care inițiază chiar dialoguri și glume. Acesta este considerat a fi și momentul optim pentru descurajarea psihologică și predarea teroriștilor.

ANALIZA SIMPTOMELOR COMPORTAMENTALE

Cu fiecare an, datorită noii conjuncturi internaționale, țara noastră se confruntă cu noi și noi valuri de turiști, pasageri care intră pe cale aeriană sau terestră, mai nou dezvoltându-se și turismul pe Dunăre. Lucrătorul din punctele de frontieră, este solicitat să prelucereze acești pasageri într-o manieră atentă dar expeditivă. În fiecare zi, lucrătorului i se cere să facă zeci de analize decizionale pentru a stabili dacă persoana (subiectul) cu care discută este doar un călător inocent, un contrabandist sau membru al vreunei grupări de crimă organizată. Acest exercițiu de analiză este cu atât mai greu deoarece prin actele și mijloacele pe care și le propun prin valorile ideologice sub care acționează

cât și prin modul de recrutare, selecționare, instruire și antrenament se înțelege ușor că în grupările teroriste nu poate intra orice fel de personalitate ci numai structuri de personalitate specifice.

Sub aspectul aptitudinal, teroriștii sunt în general persoane bine dotate fizic și intelectual, rezistenți la condiții dificile de viață și de antrenament. Elementele definitorii pentru profilul lor caracterial și volitiv sunt însă curajul, stăpânirea de sine, tenacitatea, duritatea/cruzimea, fiind indivizi apt în general și în orice moment pentru orice act de agresiune și risc. Aceste trăsături sunt potențate și dezvoltate prin antrenamente specifice și prin procesul de îndoctrinare ideologică sau religioasă care urmărește fanatizarea teroristului, câștigarea sa totală pentru cauza grupului, asociată cu rezistența sa oricăror presiuni morale, afective sau logice. Fanatismul, duritatea și spiritul de sacrificiu par ai caracteriza prin excelență pe teroriștii arabi.

Sub aspectul motivațional se pot descrie următoarele tipuri psihologice de teroriști :

- ☛ fanaticul religios,
- ☛ martirul național,
- ☛ protestatarul politic,
- ☛ aventurierul,
- ☛ răzbnătorul,
- ☛ infractorul de drept comun,
- ☛ criminalul plătit,
- ☛ bolnavul mental.

În analiza completă și complexă a persoanelor suspecte se utilizează analiza comportamentului non-verbal.

Analiza comportamentului non-verbal, ca în situația interviului în aeroport, nu este un fenomen nou. De-a lungul timpului, funcționarii vamali au folosit indicatori făcând parte din limbajul corpului, pentru a vedea dacă un călător face sau nu contrabandă. Totuși, această analiză era realizată la nivel empiric, pe o bază subconștientă sau subliminală. Ne referim la ea ca la al șaselea simț, intuiția, sau ca presentimente. Utilizând aceste tehnici, unii lucrători au avut mai mult succes decât alții. Unele cadre au ignorat în aparență aceste intuiții, sau nu le-au recunoscut drept ce erau în realitate. O evaluare conștientă a comportamentului unui alt om, o analiză a comunicării non-verbale se bazează pe ani de exercițiu personal, de percepții, analize valorice și recunoaștere a comunicării non-verbale. Toate acestea înseamnă educație specifică.

Dacă în realitate există un conflict între mesajul vorbit și mesajul non-verbal, în procent de 80% din timp vom percepe mesajul non-verbal ca fiind cel adevărat. Realitatea obiectivă a recunoscut importanța analizei simptomelor comportamentale în detectarea indivizilor potențial membri ai grupărilor de crimă organizată sau terorism, ca și facilitarea prelucrării pasagerilor, datorită recunoașterii acelor persoane care prezintă riscuri mici. Astfel, trebuie recunoscute reacțiile psihofiziologice care au loc involuntar în corpul uman în timpul unui stres (conflict) extrem datorat fricii de a nu fi detectat de către lucrătorul din vamă. Cunoașterea tipologiilor permite recunoașterea și diagnosticarea în timp real a unor astfel de indivizi suspecti. Cunoașterea va permite lucrătorului să părăsească domeniul celui de-al șaselea simț și să intre în domeniul analizei științifice a simptomelor comportamentale.

Interpretarea comportamentului non-verbal nu este dificilă. Tot ce se cere este să înțelegem în esență, de ce oamenii au anumite reacții fiziologice involuntare, atunci când sunt puși într-o situație care le amenință confortul, ce sunt unele dintre aceste reacții observabile, fapt care va dezvolta disponibilitatea lucrătorului pentru a le căuta în timpul interviului din vamă. Atunci când un pasager întreprinde în mod conștient un act de contrabandă, sau un alt tip de comportament din sfera anomiei, devianței sau a patologiei sociale, el/ea este de obicei informat asupra consecințelor faptului de a fi detectat. Fie că este vorba de plata unei taxe suplimentare sau de confiscare – pentru un contrabandist de bijuterii, fie că este vorba de o pedeapsă mai severă – ca închisoarea pentru traficanții de narcotice, teama de a nu fi detectat de către lucrătorii vamali constituie o amenințare pentru confortul respectivului individ. Atunci când un individ percepe o amenințare pentru confortul său, există o reacție fiziologică involuntară care îi spune fie să înfrunte fizic acea amenințare, fie să fugă. Această explicație este cunoscută în psihologie ca mecanismul “*luptă sau fugă*”.

Mecanismul “luptă sau fugi” reprezintă o funcție a sistemului nervos autonom, care are două părți. Prima, **componenta simpatică**, sau **acțiunea**, pregătește corpul pentru o acțiune fizică extremă – ca lupta sau fuga. A doua **componentă**, cea **parasimpatică**, sau de **frânare**, este răspunzătoare cu păstrarea corpului sub control, prin menținerea energiei și readucerea ei în parametri obișnuiți sau homeostatici.

Atunci când este percepută o amenințare, creierul comandă componentei simpatice să se pregătească de acțiune. Survine o creștere imediată a ritmului cardiac, a volumului și presiunii sanguine. Se secretă adrenalină în sânge și apare vasoconstricția sau îngustarea arterelor periferice. Sângele este redirijat de la organele sistemului digestiv și trimis către creier, plămâni și

grupele de mușchi de la picioare, umeri și spate. Pentru a dezvolta mai multă energie, este eliberat zahăr în sânge. Glandele salivare sunt inhibate, ceea ce are ca rezultat uscarea gurii, în timp ce glandele sudoripare își măresc activitatea pentru a răci corpul și acționează ca un lubrefiant pentru a preveni frecările care survin în timpul unei lupte. Viteza respirației crește pentru a facilita schimbul de gaze în sânge. Apare piloerecția (pielea de găină), care ajută la răcirea corpului. Pupilele ochilor se dilată pentru o mai bună vedere la distanță și pentru a primi mai multă lumină. În timpul “amenințării”, componenta parasimpatică începe să domine și, după o scurtă perioadă de ușurare corpul revine în parametrii anteriori amenințării. Multe dintre reacțiile fizice care se dezvoltă în timpul procesului de luptă sau fugă pot fi observate de către lucrător chiar fără a recurge la instrumente științifice. Lucrătorul poate remarca și alte tipuri de comportament pe care individul le are în timpul stării de amenințare pentru a părea calm și sincer, ca de exemplu mișcarea mâinilor și picioarelor, activități de deplasare cum ar fi culegerea de scame, sau pur și simplu blocarea fluxului senzorial (evitând să îl privească pe lucrător sau acoperindu-și gura în timp ce vorbește).

Exemple de dialog:

Lucrător: De ce sunteți Doamnă nervoasă?

Pasagera: Fiindcă

L: Aveți prieteni, familie?

P: În București?

L: Da.

P: Un frate. Unul.

L: Ce profesie are fratele ?

P: Nu are, vinde de toate.

L: Care este profesia Dvoastră?

P: Sunt croitoreasă.

L: Cât timp veți sta în București?

P: În București? Zece zile, nu mai mult.

L: Nu mai mult? (și pasagera trebuie privită insistent în ochi).

Artera carotidă zvâcnește la fel de repede ca după o alergare de o milă.

P: Da.

L: Foarte nervoasă.

P: Cine, eu? De ce?

L: Nu știu.

P: Foarte nervoase, mâinile Dvoastră.

.....

L: Fără soț?

P: Fără.

L: Mâinile vi s-au relaxat.

Pe lângă manifestările fiziologice ale minciunii, vor exista și unele manifestări psihologice ca evazivitatea în răspunsuri, lipsa de cooperare sau realizarea deliberată de gesturi false, cum ar fi mascarea fricii cu un zâmbet prefăcut. Fiți atenți și la persoanele prea pasive, sau care nu răspund la un tip relevant de întrebări. Atunci când observă comportamentul non-verbal, lucrătorul trebuie să fie atent pentru a se asigura că ceea ce vede este determinat de teama de a nu fi detectat, și nu de un comportament inocent (a nu se confunda persoanele aflate la primul voiaj, care sunt speriate). Este important ca gesturile pe care le remarcați să survină la momentul corespunzător pe parcursul interviului. Altfel spus, atunci când îi adresează întrebări relevante, care pentru subiect constituie o amenințare, ele (gesturile) trebuie să apară în serie, și de fiecare dată când sunt repetate întrebările amenințătoare.

Atenție! Nu diagnosticați niciodată ca fiind minciună, bazându-vă doar pe un singur gest.

Cuvintele trebuie să se potrivească cu muzica. În timp ce pasagerii se apropie de linia lucrătorului, trebuie ca acesta să îi treacă rapid în revistă (observație rapidă gen scanare) pentru a

vedea dacă vreunul dintre ei corespunde profilului vizual obișnuit al unui individ, membru al vreunei grupări de orientare negativă. Pe măsură ce pasagerul (care considerăm că vrea să violeze legea) se apropie de momentul contactului efectiv cu lucrătorul, care reprezintă o amenințare pentru starea sa de siguranță, cu atât stresul său și frica de a nu fi detectat vor fi mai mare (reacțiile vor fi mai ample). Atunci când începe interviul, subiectul va fi la apogeul tensiunii, întrebările lucrătorului accentuându-i frica.

L: Ce sumă ați înscris?

P: Spuneți-mi, este necesar să dau detalii?

L: Da.

P: 9.000 \$

Teoria complexului fiziologic afirmă că, un individ va reacționa mai puternic la acele întrebări care ridică cea mai mare amenințare pentru siguranța sa. Lucrătorul poate accentua sau reduce această tensiune, pur și simplu prin tipul întrebărilor pe care le adresează.

Punctarea cu întrebări neutre vis-à-vis de călătorie sau despre alte subiecte inofensive va micșora tensiunea.

Întrebări mai concrete sau relevante o vor mări (ex: Ați adus ceva ce nu ați declarat?).

Atunci când pasagerul începe interviul în fața lucrătorului, trebuie privit. Pare sincer cu D-voastră? Pare că minte? Este relaxat? Tensionat? Pare îngrijorat? Vrea să vă transmită ceva? Mișcările sale corporale sunt calme, liniștite? Sau sunt nervoase, agitate și incongruente cu ceea ce spune sau cu zâmbetul de pe față? Afișează un zâmbet sau un rictus?

Subiectul este conștient de expresia sa facială și ca atare va încerca să-și disimuleze adevăratele sentimente cu zâmbete prefăcute sau cu o aparență sau sinceritate prefăcută. Faciesul

reprezintă elementul cel mai rapid de transmitere de mesaje non-verbale. Ca urmare, este partea corpului cel mai greu de citit. Totuși, fața este cea care oferă simptomele comportamentale (datorită celor 300 de mușchi ai feței) cele mai observabile ale prefăcătoriei.

Unii dintre indicii cei mai siguri ai fricii sunt, paloarea sau roșeața feței, buzele uscate, linsul buzelor și înghițitul în sec. Dilatarea pupilelor (midriază), atunci când este observată, este un indiciu foarte sigur. (Atenție, dacă lumina în punctul de control este slabă, pupilele subiectului se vor adapta prin dilatare). Pulsarea exagerată a carotidei (artera gâtului), pufnitul, căscatul sau dresul vocii în timpul răspunsului sunt de asemenea indici ai fricii. Mișcarea mărului lui Adam (în sus și în jos), transpirația abundentă a faciesului și frunții atunci când temperatura în cameră este agreabilă, sunt indicatori la fel de valabili ai stresului și tensiunii. Subiectul este mai puțin conștient despre ce emoții relevă acestea, și ce relevanță au pentru lucrătorul-evaluator. Brațele încrucișate peste piept indică rezistența (poziție închisă), reținere sau refuzul de a colabora cu lucrătorul. Măinile sunt extrem de expresive. Ele sunt folosite pentru a atinge fața, pentru a liniști individul, pentru a ilustra în timpul vorbirii. Un indiciu foarte sigur al prefăcătoriei dezvăluit de către mâini (și mișcarea lor) îl constituie acoperirea ochilor, urechilor sau gurii pentru a bloca fluxurile senzoriale. Atingerea nasului în timpul discursului, tragerea lobului urechii sau frecatul ochilor, sunt buni indicatori că există schimbări în fluxul sanguin către piele determinate de către mecanismul luptă sau fugi. Trosnirea articulațiilor, tamburinatul cu degetele (mișcări nervoase cu degetele, tip darabana), tremorul sau chiar jocul cu bijuteriile sunt indicii excelente ale stresului. Gesturile, cum ar fi aranjarea părului, a hainelor sau culegerea de scame imaginare, indică stres sau

evitarea lucrătorului. Măinile sunt folosite pentru a liniști individul prin atingerea claviculelor sau frecatul feței. În timp ce fața este cel mai greu de interpretat datorită vitezei transmisiilor non-verbale, picioarele sunt cel mai ușor de interpretat datorită inerției, lentorii acestor transmisii și, faptului că individul este mai puțin conștient de mișcările lor. Bătutul din picior indică tensiunea. Cu cât este mai puternic, cu atât mai mare este stresul. Schimbarea greutateii corpului de pe un picior pe altul, încrucișarea și depărtarea picioarelor în timpul pregătirii pentru răspuns sau a emiterii răspunsului indică trebuința individului de a disipa o parte din energia dezvoltată de către corp. Alte aspecte fiziologice care pot fi observate sunt, pielea de găină pe mâini la întrebări pertinente, scărpinatul gâtului determinat de piloerecție, viteza exagerată a respirației sau, mișcări ale pieptului și semne sonore ale ușurării pe măsură ce subiectul trece de faza întrebărilor amenințătoare. (Lucrătorul își va structura interviul în maniera în care va readuce șirul de întrebări-capcană). Gesturile neconcordante, ca de exemplu fața zâmbitoare dar pumnii strâns închiși, sunt indicii excelente ale efortului de a masca sentimente și conflicte emoționale. În analiza comportamentului non-verbal, lucrătorul trebuie să judece subiectul după următoarele elemente interogative: aparența subiectului este sinceră sau prefăcută? Tipul vorbirii este comunicativ sau necomunicativ? Contactul vizual cu subiectul este bun sau slab? Răspunsurile la întrebările lucrătorului sunt directe sau evazive? Subiectul este prefăcut sau excesiv de prietenos? Subiectul este liniștit? Sau se mișcă nervos? Atitudinea subiectului este destinsă sau temătoare? Expresia facială este relaxată sau tensionată? Atitudinea subiectului este cooperantă sau nu?

După ce a realizat interviul (structurat) și o observație sistematică asupra comportamentului subiectului, lucrătorul

poate lua o hotărâre obiectivă dacă respectivului subiect trebuie să i se facă o examinare mai intensă sau nu. În ceea ce privește lucrul pe aeroport acest mod de abordare-evaluare (observare și interpretare a simptomelor comportamentale) poate favoriza capturi importante de marfă de contrabandă dar în special a agenților de promovare (membri ai grupurilor de orientare negativă).

Analiza comportamentală a persoanelor suspecte

Această secțiune de analiză psihologică aplicată își propune educarea lucrătorilor din punctele de frontieră, în vederea conștientizării indicatorilor verbali și non-verbali ai tentativelor de înșelăciune din partea călătorilor care trec prin formalitățile de inspecție verbală într-o vamă aeroportuară sau chiar navală.

În mod frecvent, funcționarul însărcinat cu aplicarea legii recunoaște faptul că a fost posibilă o arestare deoarece a fost remarcat ceva în legătură cu atitudinea persoanei care era verificată, și anume, afișarea unei “nervozități”, care a avut drept rezultat o examinare mai atentă. Lucrătorii vorbesc de un al șaselea simț, care se manifestă în legătură cu persoanele care încearcă să îi inducă în eroare și să treacă ceva de ei. În ambele cazuri, ei se referă la abilitatea lor de a decela, de a discrimina asupra unor indicatori, verbali și/sau non-verbali, ai tentativei de inducere în eroare. Capacitatea lucrătorului de a citi “**limbajul trupului**” subiectului poate fi realizată la nivel subconștient dar poate conduce la identificarea tentativelor de a evita detectarea.

Specialistul care aplică analiza comportamentală va căuta atât reacții fiziologice, cât și psihologice ale călătorului (subiectului). Premiza analizei comportamentale este faptul ca atunci când o

persoană minte, acest fapt induce o stare de stres interior. Această stare activează sistemul nervos central pentru a pregăti corpul pentru acțiune, declanșând mecanismul *“luptă sau fugă”*. Frecvența bătailor inimii și ritmul respirației crește, fluxul de sânge este redirecționat și au loc și alte activități interne (ex: eliberarea de globule roșii suplimentare, producerea de adrenalină). Cu acestea coincid anumite acțiuni externe și indicii că individul este într-o stare de stres. Citirea acestor indicii îi permite lucrătorului-intervievator să identifice stresul generat în interiorul subiectului.

Un aspect important este acela că, din diverse motive pot apare variate aspecte ale comportamentului nonverbal. Doar atunci când apar în serie, fiind prezenți mai mulți indicatori diferiți, se poate considera că, la nivelul individului este prezentă o stare de stres și tensiune și, că acesta nu este sincer. Aceasta nu este o dovadă concludentă, deoarece simpla situație de a fi controlat la un punct de control (ex: vamă) poate constitui pentru unii călători o situație stresantă. Unele semne, spre deosebire de altele, se pot constitui în indicatori mai siguri ai comportamentului nesincer, fapt care poate sugera stresul generat din diferite motive.

Factorul cheie în analiza comportamentală nu este simpla remarcare a unui anumit comportament, ci sesizarea unei deviații de la normal. Deviația poate fi un exces, o deficiență sau ceva în neconcordanță cu situația, dar aceasta este cea care indică tentativa de fraudă. În situația unui punct vamal, aceste aspecte pot surveni în special în momentul în care lucrătorul trece de la întrebări “inofensive”, la care persoana poate răspunde sincer, la întrebări “amenințătoare”, în domeniul în care persoana trebuie să mintă.

Indicatori vocali/verbali

Pe lângă diversele tipuri de indicatori nonverbali referitori la expresiile faciale și mișcările diferitelor părți ale corpului, există câteva indicii, ce probează stresul și/sau tentativa de a induce în eroare, care pot fi considerate verbale. Acestea includ ce se spune și modul în care se spune.

Timbrul/tonalitatea vocii

Timbrul și tonalitatea vocii sunt indicatori cu o anumită cotă de credibilitate spre deosebire de expresia facială sau limbajul corpului, și aceasta fiindcă oamenii nu își aud propria voce în același mod cum o aud ceilalți. În consecință, ei nu sunt conștienți de inflexiunile proprii voci, de modul în care spun ceva și nu sunt capabili să își controleze vocea.

Atunci când o persoană este într-o stare de stres, ca de exemplu atunci când încearcă să facă contabandă, timbrul vocii sale tinde să devină mai subțire. De asemenea, și tonalitatea vocii se poate schimba. Teamă poate face tonalitatea vocii să devină mai aspră. O altă posibilitate este să devină mai moale, atunci când persoana încearcă să îl "vrăjească" și să-l înșele pe lucrătorul care realizează inspecția. În ambele cazuri schimbarea de ton constituie un indiciu.

Volumul/ritmul vorbirii

Volumul și ritmul vorbirii pot fi considerați indicatori ai stării de stres. Deși sunt mai ușor de controlat decât timbrul vocii, aceștia sunt totuși afectați de faptul că individul nu își aude vocea la fel cum o aud ceilalți, fapt foarte important și în construirea imaginii de sine. Când persoana este marcată de

stres, vocea unei persoane devine de obicei mai puternică, în special dacă încearcă să fie sigur pe sine și să prezinte un aspect convingător lucrătorului din punctul de control. Dacă îi este teamă să nu se trădeze, vocea poate deveni mai slabă, ajungând până la nivelul la care răspunsurile sale la întrebări sunt dificil de auzit. Relatările lucrătorilor din punctele de control menționează că suspiciunea le-a fost trezită de faptul că răspunsurile unei persoane erau date cu o voce foarte slabă sau murmurată.

De asemenea, și ritmul vorbirii poate fi afectat. În efortul de a încheia contactul cu lucrătorul (cu toate riscurile pe care le implică acesta), cât mai curând posibil, persoana poate vorbi foarte repede. Acest fenomen (logoreea) poate fi cauzat de nervozitate și este însoțit adesea de informații eronate furnizate de către persoana respectivă. În alte situații, discursul persoanei poate căpăta un ritm foarte redus, prezentând numeroase pauze și ezitări în răspuns. Această situație poate fi determinată de necesitatea persoanei de a inventa răspunsuri la întrebările lucrătorului de control, deoarece nu poate spune adevărul. Se poate datora și necesității subiectului de a-și analiza răspunsurile pentru a se asigura că ele concordă.

Atât în ceea ce privește volumul, cât și ritmul discursului, indiciul poate fi, fie o creștere, fie o reducere. Aceasta, poate părea contradictoriu dar adevăratul indicator în aceste domenii este faptul că persoana deviază de la modul său cotidian, normal de a vorbi. Identificarea tentativelor de înșelăciune, ascultând cum vorbește o persoană, poate fi adesea mai importantă decât a asculta exact ce se spune.

Indicatori verbali/cuvinte cheie

Indicatorii stresului și ai tentativei de înșelăciune pot fi dezvăluiți de cuvintele rostite de către o persoană. Printre indicatorii de bază în acest domeniu se numără utilizarea cuvintelor sau expresiilor “sincer”, “într-adevăr” și, “ca să fiu sincer”. Acestea sunt folosite pentru a arăta cât de sinceră și deschisă este persoana cu lucrătorul dar în realitate sunt uzitate în încercarea de a influența percepția, opiniile și acțiunile specialistului-evaluator. De obicei, aceste cuvinte sunt folosite de către subiecți cu scopul de a deturna vigilența, de a masca starea de încordare. Trebuie remarcat în discursul subiecților prezența paraziților psiholingvistici, de genul, “deci”, care ei înșiși constituie indicatori ai tensiunii, încordării chiar a agresivității verbale.

Un alt domeniu al comportamentului verbal este ceea ce se numește “disimularea”. Aceasta constă în prezentarea de către călător a unor informații excesiv necorelate sau cu dese exagerări în afirmațiile/răspunsurile sale. Părând în general să fie foarte cooperantă, persoana va încerca să deruteze lucrătorul, eludând inspecția, inducând în eroare lucrătorul și/sau distrăgându-i atenția.

Un potențial indicator este faptul că persoana începe să-și schimbe povestirea în timpul prelucrării. Să presupunem că lucrătorul manifestă interes pentru anumite părți ale bagajului călătorului. Răspunsul inițial afirmativ la întrebarea “Este valiza D-voastră?” este modificat ulterior prin afirmația “Am împrumutat-o de la un prieten” sau, “Cineva mi-a cerut să i-o duc”. O altă formă de modificare survine atunci când persoana începe să manifeste amnezic selectivă pe măsură ce întrebările lucrătorului se apropie de tentativa de contrabandă. Răspunsurile persoanei se schimbă de la acuratețe și cooperare

inițială spre “nu știu”, “nu-mi amintesc” sau devin vagi și generale.

Expresiile faciale

Contactul vizual/mișcarea oculară

Existența sau absența contactului vizual al unei persoane cu lucrătorul, în timpul formalităților de control nu constituie în mod necesar un factor de suspiciune. De obicei, contactul vizual este susținut 50-60% din timpul unei întâlniri. Prin prisma studiilor de antropologie culturală putem afirma că, la multe popoare, persoanele sunt educate să privească în jos atunci când vorbesc unei autorități, la altele, este încurajat contactul vizual direct, în special pentru bărbați. În acest caz, indiciul îl constituie întreruperea contactului vizual la posibilele întrebări periculoase sau la întrebările la care este necesar un răspuns incorect sau destinat să inducă în eroare. Schimbări ale contactului vizual survin în mod natural atunci când atenția este concentrată către un anumit obiect, de exemplu un bagaj sau un colet, și nu pot fi interpretate ca ridicând suspiciuni atunci când au loc asemenea condiții.

În condițiile stresului de a minți, pupilele unui individ se vor dilata, ca o componentă a răspunsului organismului la starea de “luptă/fugi”. Acest excelent indicator, deși este dificil de observat, este mai vizibil la persoanele cu ochi albaștri decât la cele cu ochi căprui. Alte mișcări oculare indicând stresul, sunt clipitul rapid sau mișcarea rapidă dintr-o parte în alta, care indică tentativa de a evada dintr-o situație dificilă.

Alte acțiuni – faciesul și corpul

Faciesul, deși este cea mai expresivă zonă a unei persoane, este și cel mai ușor de controlat. Modificările pot avea loc foarte rapid și sunt dificil de citit datorită structurii musculare complexe a faciesului, faptului că este capabilă să exprime emoții simultan, vitezei de exprimare și abilității de a exprima false emoții. De exemplu, un zâmbet poate fi fals sau adevărat și trebuie să fie în contextul stării individului și al altor indicatori observați (exprimarea de false emoții sau reacții este o altă formă de disimulare). Acestea pot fi detectate deoarece sunt afișate la momente nepotrivite, expresia este menținută prea mult timp, afișată prea des sau este excesiv de exagerată.

Alți indicatori faciali ai stresului sau tensiunii sunt contractarea buzelor sau linsul buzelor. De asemenea, colorația facială este un element predictor important – paloarea sau pierderea de culoare indicând atât stres cât și surprindere. Pulsarea vizibilă a arterei carotide la nivelul gâtului și mișcările mărunții lui Adam, pot fi observate în situații extreme. Mișcarea și poziționarea capului, în special atunci când persoana nu este conștientă de ele, pot indica de asemenea tentative de a induce în eroare. Înclinarea capului într-o parte indică în general cooperare și convingerea pentru ceea ce se exprimă. Balansul capului (dintr-o parte în alta) este o expresie a negării celor spuse. O mișcare pe verticală indică acord, coborârea capului, cu retragerea bărbiei, poate indica retragerea din fața a ceea ce este considerată o stare de amenințare. Căscatul poate surveni atât de plictiseală și oboseală, cât și ca urmare a stresului și tensiunii (necesitatea oxigenării cerebrale și a cordului). Transpirația vizibilă a frunții și a altor zone ale feței constituie și ele indicii ale stării de nervozitate și ai stresului.

Mișcările corpului

Studiile de specialitate asupra indicatorilor prefăcătoriei se bazează pe faptul că în general, corpul este într-o stare de echilibru. Atunci când o persoană încearcă inducerea în eroare, apare o creștere de tensiune care o face să fie mai puțin stabilă. Apare necesitatea de a reduce această tensiune și, utilizarea energiei generate prin activarea mecanismului “luptă sau fugi”. Cel mai bun mod de a o face este prin mișcare fizică, fie prin mișcări faciale minore cum au fost cele descrise anterior, fie prin mișcări fizice evidente ale brațelor, antebrățelor, picioarelor și corpului. În anumite cazuri, stresul va determina pierderea într-o anumită măsură a coordonării sau va altera precizia în mișcări.

Poziționarea corpului

Poziționarea corpului unei persoane poate constitui uneori un indiciu. Dacă este înclinat înainte, persoana este încordată și își pregătește corpul pentru acțiune. Dacă persoana își ține corpul întors în raport cu lucrătorul, acesta indică dorința de a încheia contactul, ceea ce se poate întâmpla deoarece se teme să nu fie descoperit ceva dacă contactul se prelungește, este mai amplu sau pur și simplu deoarece se grăbește să prindă un zbor de legătură. O rigiditate generală sau imobilitatea corpului, pe lângă rolul lor de potențiali indicatori ai îngrijorării, poate fi și un semn de tensiune, frică.

Utilizarea mâinilor, palmelor

Poziționarea mâinilor și palmelor poate fi un bun indicator al tensiunii și prefăcătoriei. În multe cazuri, persoana nu va fi

conștientă de tot ce face cu mâinile și ce indică aceste mișcări. Utilizarea mâinilor pentru a gesticula spre exterior în timpul discursului indică o încercare de a distra atenția de la sine și de la subiectul în discuție. Plasarea unei mâini lângă gură în timpul vorbirii poate fi interpretat ca un semn de teamă de a nu spune adevărul, de parcă mâna ar putea acoperi gura pentru a împiedica aceasta. Atingerea sau frecarea nasului în timpul vorbirii este un indiciu cert că vorbitorul nu crede ce spune și încearcă să înșele lucrătorul.

Persoana care se joacă cu ceva, ca de exemplu o bijuterie sau trage de haine, resimte o stare de tensiune și probabil minte. Închiderea palmelor denotă atât tensiune cât și antagonism. Reciproc, dacă palmele sunt deschise și sunt expuse, persoana este de obicei sinceră în ceea ce spune. Alte mișcări, care nu pot fi văzute în mod obișnuit în timpul unui contact de scurtă durată, dar pot surveni în cadrul unei întrevederi sau unui interogatoriu mai lung, includ aranjarea părului, scărpınatul, tragerea de ureche și tamburinatul cu degetele. Toate acestea pot proveni din activitatea mecanismului “luptă/fugi” al individului și indică tensiune și probabil prefăcătorie.

Alte mișcări (picioarele, gambele)

Mișcările picioarelor și gambelor survin mai puțin frecvent ca indicii. Totuși, deoarece tind să reacționeze la o viteză mai mică și sunt mai puțin vizibile, asigură indicii sigure, deoarece majoritatea oamenilor nu se așteaptă ca ele să fie observate. Indiciile de tensiune/prefăcătorie din acest domeniu includ schimbarea greutateii înainte și înapoi, de pe un picior pe altul, bătutul din picior, târâtul picioarelor și flexarea/încordarea genunchilor.

Mod de abordare. Implementarea indicatorilor

Observarea și analizarea comportamentului unui călător de către un lucrător pot fi realizate cel mai bine atunci când are contact direct, unul la altul, cu individul. Formularea de întrebări și observarea răspunsurilor și reacțiilor oferă ocazia de a decela indicii cum ar fi cele menționate. Totuși, aceasta se poate aplica și în alte situații: atunci când persoana, să spunem, așteaptă la rând pentru verificarea primară sau secundară, pentru a-și ridica bagajele sau chiar pentru a-și selecta linia. Conceptul de “evaluator”(cercetaș) aplicat atât la aeroporturi cât și la punctele de trecere terestre se bazează în principal pe utilizarea de către aceștia a analizei comportamentale pentru a selecta persoanele pentru prelucrare secundară.

Aspectul cheie care trebuie reținut atunci când este prelucrat un călător, îl constituie trebuința de a se uita la subiect pentru a îi remarca (surprinde) reacțiile. Aceasta trebuie realizată și în timp ce îi sunt ascultate răspunsurile. Dacă în timpul examinării vizuale a subiectului și documentelor, a vehiculului și bagajului acestuia lucrătorul remarcă ceva, un aspect pe care vrea să-l clarifice, atunci trebuie să îl privească pe călător înainte de a pune întrebarea. Reacțiile inițiale, survenite înainte ca persoana să se controleze, pot fi mult mai semnificative decât acelea care au loc după ce persoana a avut timp de gândire.

Toți acești indicatori descriși nu constituie o listă rigidă, completă, inflexibilă. Aceasta ar fi imposibil deoarece există multe variații individuale. Ei acoperă gama principalilor indicii ale prefăcătoriei. Nu există semne incontestabile ale unui terorist, fiecare trebuie să manifeste vigilență în situațiile în care implică un contact între lucrător și călător și apoi trebuie localizate răspunsurile în contextul acelei întâlniri.

Indiciile nu apar singure. Dacă unul este remarcat, izolat, probabil se datorează altor cauze decât tentativa de înșelăciune. Atunci când sunt sesizate indicii asociate, lucrătorul (evaluatorul) trebuie să-și intensifice eforturile în vederea examinării. De asemenea, lucrătorul trebuie să își mărească **vigilența** atunci când răspunsurile date nu au legătură cu conținutul interviului (răspunsuri alătura). Astfel de discrepanțe constituie o altă gamă de indicii cheie.

Rezumat

Aspectele importante care trebuie reținute în procesul de evaluare a unor subiecți, sunt:

- Lucrătorului i se cere să facă zeci de analize decizionale.
- Identificarea inconsistențelor sau neconcordanțelor în comportament. Trebuie să ne întrebăm: Acțiunile unei persoane concordă cu cuvintele ei?
- Plasați acțiunile persoanei în contextul situației. Rețineți posibilele diferențe de natură culturală în comportament.
- Supravegheați subiectul în timp ce îi adresați întrebări cât și pe durata răspunsurilor.
- Fiți atent la modul în care răspunde, la fel ca și la ce răspunde. Schimbările în timbrul și tonalitatea vocii survin probabil mai frecvent în timpul unei tentative de inducere în eroare.
- Urmăriți seturile de indicatori. Un indicator care survine singur are probabil altă cauză.
- Crearea stărilor de tensiune/stres determină modificări în organism. Efectele acestor schimbări și încercarea corpului de a reveni la echilibru determină apariția diferitelor indicii.

ELEMENTE DE EVALUARE PSIHOCOMPORTAMENTALĂ A PERSOANELOR SUSPECTE

Dacă secțiunea precedentă a avut ca subiect aspectele tehnice în acest capitol autorii își propun să determine care dintre subiecții supravegheați corespund cu profilul teroristului.

Una din metodele cele mai eficiente stabilite pentru a realiza aceasta combină trecerea în revistă a documentelor cu utilizarea tehnicilor observaționale și, interviuarea subiecților. În loc să se focalizeze asupra unui tip anume de agresor, această metodă folosește principii cu o bază largă, care încearcă să determine credibilitatea și onestitatea individului care este interviu.

În continuare ne vom concentra asupra acelor metode care pot determina legitimitatea și credibilitatea individului interviu. Aplicarea acestor concepte primare are rolul de a ajuta semnificativ la identificarea acelor indivizi-potențial teroriști.

Pentru început să derulăm firul istoric al **detecției de minciuni**.

În vremuri antice, abilitatea de a detecta minciunile era o necesitate pentru a supraviețui, capacitate ce avea ca rezultat final supraviețuirea celui mai puternic.

Din anul 1900 î.H. ne parvine o veche remarcă babiloniană: *“Când un om minte, el privește în pământ și își mișcă degetul mare de la picior, în cer”*. Conceptul este bazat pe observația fenomenului fiziologic, după care o persoană vinovată are dificultăți în a-și privi acuzatorul în ochi. Sentimentul de culpabilitate determină mișcări nervoase ale extremităților fizice.

În China, în anul 1000 î.H., suspecții mestecau un pumn de orez și apoi îl scuipau. Acest fapt avea ca rezultat:

orez ud → nevinovăție: activitate normală a glandei salivare

orez uscat → vinovăție: glandă salivară inhibată

În anul 300 î.H., medicul grec Erostrat a înregistrat frecvența pulsului persoanelor supuse chestionării. Aceasta a fost prima încercare înregistrată de a măsura manifestarea fiziologică a stresului.

1532: În Talmud a fost scris, *“Tăcerea este echivalentă cu acceptarea”*.

1891: Angelo Mosso, un fiziolog italian a creat “leagănul lui Mosso”, un sistem de rotație care demonstra cum poate fi observată modificarea fluxului sangvin. Acesta a inventat și sfigmomanometrul sau dispozitivul de măsurare a tensiunii.

1895: Cesare Lombroso a creat “mănușa lui Lombroso”, un borcan plin cu apă și acoperit cu o membrană, care măsura deplasarea sângelui ca reacție la stres.

1918: John Larson, un polițist, student la Universitatea California, a creat primul instrument proiectat special pentru detecția de minciuni, “instrumentul cu două penițe”. Asistentul său, Leonard Keller, a inventat primul poligraf așa cum este el cunoscut astăzi.

Metoda Observării

În rutina zilnică, actualizarea fișelor respectiv crearea profilului călătorului tipic din zona de interes, ajută la identificarea călătorilor care prezintă un nivel de risc. Acest profil trebuie să conțină:

- a. aspectul fizic și vestimentar,
- b. origine etnică,
- c. cantitatea și calitatea bagajului,

- d. itinerariul,
- e. motivul călătoriei,
- f. ocupația.

Pe lângă aceste date este importantă observația asupra călătorului, bagajului și însoțitorilor de călătorie:

- a. dacă tipul de bagaj este adecvat pentru a ascunde arme,
- b. corespondența tipului de bagaj cu statutul socio-economic al călătorului,
- c. corespondența tipului și cantității de bagaj cu scopul declarat al călătorului,
- d. caracteristicile însoțitorilor de călătorie, dacă există.

Indici vizuali valabili în cazul analizei unei persoane suspecte.

Datorită naturii sale limitate, subiectul provoacă suspiciuni numai atunci când este asociat cu alte aspecte care se pot discerne:

Vârsta: 18-35 ani,

Sex: masculin, feminin,

Aspect: bine îmbrăcat,

Aspect financiar: folosește numerar, nu cărți de credit.

Analiza simptomelor comportamentale:

A. Filosofia

1. stresul determină schimbări fiziologice involuntare la nivelul corpului uman,
2. acest fenomen este cunoscut ca mecanismul luptă sau fugi,

3. adresând întrebări selectate cu grijă și observând cu atenție reacțiile călătorului, lucrătorul poate determina dacă subiectul este obosit sau are anumite intenții;
4. aplicând această tehnică, specialistul poate identifica persoane care pot fi potențial teroriști.

B. Mecanismul luptă/fugi

1. mecanismul solicită toate excitațiile involuntare psiho-fiziologice ale sistemului nervos autonom determinate de gestul de a spune o minciună,
2. sistemul nervos autonom (SNA) are două componente:
 - 2.1. componenta simpatică a (SNA) pregătește organismul pentru acțiuni prin:
 - 2.1.1.mărirea frecvenței bătăilor inimii și a presiunii sanguine,
 - 2.1.2.eliberarea de glicogen din ficat pentru obținerea rapidă de energie,
 - 2.1.3.eliberarea de globule roșii suplimentare din splină pentru a transporta oxigenul și, a îndepărta toxinele,
 - 2.1.4.mărirea activității glandelor sudoripare pentru a ajuta la răcirea corpului și a acționa ca un lubrefiant pentru a preveni frecările,
 - 2.1.5.creșterea ritmului (frecvenței) respirației pentru a asigura mai mult oxigen pentru celule,
 - 2.1.6.dilatarea pupilelor pentru o mai bună vizibilitate,

- 2.1.7.eliberarea de enzime de coagulare pentru a preveni sângerarea,
- 2.1.8.crearea de vasoconstricție la nivelul arteriolelor periferice, concentrând sângele cât mai aproape de inimă,
- 2.1.9.rigidizarea părului de pe corp, pentru a facilita răcirea, fenomen spontan observabil la câini și pisici,
- 2.1.10. încetinirea procesului digestiv pentru a permite sângelui să fie redistribuit către mușchii mari ai brațelor, picioarelor și spatelui, ca și către creier,
- 2.1.11. inhibarea acțiunii glandelor salivare.

C. Componenta parasimpatică, sau de frânare, a sistemului nervos autonom, urmărește aducerea corpului la o stare de normalitate, de homeostazie, la încheierea crizei.

D. Funcționarea sistemului:

1. În condiții normale, componenta parasimpatică menține funcționarea normală a corpului,
2. Când este confruntat cu o amenințare, componenta simpatică pregătește corpul pentru acțiune:

Luptă,

Fugă

3. La încheierea amenințării, componenta parasimpatică face corpul să revină în starea de normalitate.

D. Adevăr sau minciună:

1. Adevăr:

- a) comunicarea unei alte persoane, a unei percepții despre care individul crede că a survenit,
- b) influențat de percepție, de exemplu convingerea că ceva este adevărat îl face să fie adevărat pentru individ,
- c) poate fi comunicat verbal, în forma scrisă sau prin gesturi.

2. Minciună

- a) comunicarea a ceva despre care individul nu crede că a survenit, cu scopul deliberat de a înșela,
- b) unele forme sunt acceptate în societate:
 - “spune-le că nu sunt acasă”,
 - a-i spune cuiva care este bolnav, “arăți bine”.
 - a-i răspunde soției atunci când te întreabă “cum îți place rochia mea cea nouă?”
 - în general minciunile inofensive, spuse pentru a evita situațiile jenante pentru tine sau pentru alții.

c) încercări deliberate de a înșela:

- 1. pentru a te răzbuna,
- 2. pentru a băga pe cineva în necaz,
- 3. pentru evaziune fiscală sau pentru a-ți înșela soțul/soția,
- 4. pentru a ieși sau a te feri de necazuri.

d) teama de a nu fi depistat determină reacții psihobiologice decelabile.

E. Simptome comportamentale nonverbale

1. Autoamăgirea:

a) reprimarea: încercarea de a bloca reamintirea unui eveniment,

b) disocierea: este în realitate doar o variantă de reprimare. Este încercarea de a separa individul de context,

c) amnezia selectivă: mecanism de blocare:

- persoana într-adevăr nu își poate aminti,
- afirmații că nu știe.

2. Înșelarea celorlalți sau inducerea deliberată în eroare a altora,

A) Inhibiția: Retragerea sau refuzul de a comunica.

B) Simularea: Uzitarea deliberată de informații false:

i) O acoperire pregătită, o încercare verbală de a înșela,

ii) Justificarea aparent reală a agitației corpului, ca de exemplu întârzierea la o altă cursă, nervozitatea datorată așteptării prea îndelungate, iritarea datorată pierderii bagajelor.

3. Simptome comportamentale interpretabile:

a) Afirmații verbale spontane,

b) Răspunsuri verbale provocate,

c) Comportament nonverbal sau fizic

- i) determinat de un stres fiziologic,
 - ii) decelabil prin manifestări specifice ale corpului și particularități care sunt observabile și identificabile.
- d) Valabilitate: analiza comportamentală este valabilă numai acolo unde există seturi de gesturi care se susțin reciproc, însoțind afirmații verbale.

E. Simptome verbale ale prefăcătoriei

- (1) modificări ale tonalității vocii,
- (2) creșterea ritmului vorbirii,
- (3) creșterea intensității vorbirii,
- (4) întârzierea răspunsurilor la întrebări,
- (5) recunoașterea numai acelor contravenții care pot fi dovedite,
- (6) tendința de a discuta în contradictoriu:
 - a) atac la persoana și/sau poziția interogatoriului,
 - b) echivoc la aspecte banale,
 - c) contestarea în avans a unui argument (ex: chiar nu credeți că va crede cineva asta, nu-i așa?)
- (7) exagerarea,
- (8) minciuna prin trimitere (ex: i-am spus deja celui alt funcționar), reflectând refuzul de a repeta povestea de frică să nu dezvăluie neconcordanțe,
- (9) căutarea unei scăpări pentru a își putea contesta răspunsurile în eventualitatea că ar putea fi pus

ulterior în fața unei probe contrarii (ex: dacă îmi aduc bine aminte...),

(10) încercarea de a obține reacții referitoare la atitudinea întrebătorului față de răspunsurile sale,

(11) utilizarea constantă a clișeului “Da, Domnule” sau a altora echivalente,

(12) utilizarea anumitor cuvinte cheie:

- a) sincer,
- b) într-adevăr,
- c) credeți-mă,
- d) sincer vorbind,
- e) cuvinte și expresii similare.

F. Tipuri de întrebări și utilizarea lor:

(1) Există patru tipuri de întrebări care trebuie utilizate în timpul examinării într-o manieră metodică și precisă, spre deosebire de întrebările aleatoare.

- 1) întrebări relevante: se referă la implicarea directă în aspectul care este investigat. Aceste întrebări sunt folosite pentru a provoca reacții fiziologice și gestică asociată (ex: sunteți terorist?).
- 2) întrebări de control: sunt folosite pentru a provoca o minciună pentru a identifica fie similaritățile, fie diferențierile față de reacțiile la întrebările relevante (ex: în viața D-voastră, ați furat vreodată ceva?).
- 3) întrebări simptomatice: sunt folosite pentru a determina dacă un alt aspect îl determină pe individ să

reacționeze prin stres (ex: există ceva despre care vă temeți că vă voi întreba?).

- 4) întrebări neutre: sunt folosite pentru a ne asigura de normalitatea reacțiilor individului într-o situație care nu constituie o amenințare. Acestea nu trebuie să pericliteze sentimentul de siguranță al individului. Ele trebuie inserate prin chestionar pentru a face răspunsurile la întrebările relevante mai evidente sau mai ușor de analizat (ex: ați avut o călătorie plăcută?).

G. Fiți propriul D-voastră detector de minciuni:

- (1) Chestionarea se face cu un anumit scop, utilizând:
- Întrebări relevante,
 - Întrebări de control,
 - Întrebări simptomatice,
 - Întrebări neutre.
- (2) Scanați (analizați) subiectul și reacțiile sale la întrebări:
- i) priviți-l pe subiect:
- (a) capul, inclusiv ochii, urechile, nasul, nările, gura și gâtul,
 - (b) corpul, inclusiv postura și mișcarea,
 - (c) mâinile și palmele,
 - (d) picioarele și gambele.
- iii) ascultați cu atenție:
- (a) ce se spune,
 - (b) cum se spune,

(c) de ce spune.

- (3) Învățați mișcările cheie și manifestările stresului utilizând:
- a) materialele studiate,
 - b) experiența proprie
- (4) Determinați valabilitatea răspunsurilor primite asigurându-vă că întrebările la răspunsurile semnificative au fost însoțite de succesiuni de gesturi care le susțin.

4. PARCURGerea DOCUMENTELOR

A. Parcurgerea documentelor unui călător îi permite lucrătorului să:

- 1. compare informațiile obținute din documentele de drum cu impresiile dobândite pe parcursul observării inițiale,
- 2. analizeze ruta și chiar statutul social,
- 3. să determine autenticitatea documentelor

B. Documentele primare de călătorie:

(1) Pașaportul:

Nume, prenume; data nașterii; tipul vizei; data și locul eliberării vizei; călătorii anterioare; ocupații; călătorii în/din țări care conțin baze teroriste.

(2) Biletul de avion:

Modalitatea de plată; locul cumpărării; data cumpărării; originea și destinația finală; ruta; data întoarcerii, dacă este precizată; prețul biletului.

(3) Formularele de vamă și de emigrare:

Domiciliul și adresa de destinație; valoarea totală a bunurilor declarate.

5. CHESTIONAREA

A. Chestionarea îi permite lucrătorului să surprindă starea psihică prezentă a subiectului:

1. Îi permite să determine dacă “povestea” călătorului este plauzibilă, dacă concordă cu informațiile obținute în timpul parcurgerii documentelor și observațiilor inițiale.

B. Tipuri de întrebări:

(ii) pentru un turist:

- a) numele persoanelor pe care urmează să le viziteze și relația cu acestea,
- b) locurile pe care urmează să le viziteze,
- c) suma în cash sau valoarea documentelor negociabile pe care le are cu sine,
- d) dacă au fost făcute sau nu rezervări la hotel,
- e) numele hotelului,
- f) familiarizarea cu atracțiile turistice locale,
- g) numele persoanelor care au cumpărat biletul de avion și relațiile cu acestea, dacă respectivul călător nu și-a cumpărat singur biletul,
- h) numele firmei de la care a fost cumpărat biletul, data și prețul cumpărării biletului,

- i) modalitatea de plată,
- j) gradul de fluentă al călătorului în limba țării de destinație.
 - (ii) pentru un om de afaceri:
 - (a) natura afacerii,
 - (b) pentru afaceri de natură comercială, se va accentua pe:
 - cataloage sau alte materiale descriptive pentru articolele comercializate,
 - comenzi, facturi sau alte documente care conțin nume și adrese de firme cu care are tranzacții,
 - cecuri ale companiei și scrisori de credit,
 - conosamente, frahaturi sau alte documente care arată modul în care sunt expediate bunurile.
 - (c) cărți de credit.

Rezumat

Practica de a încerca să distingi între adevăr și minciună este foarte veche și datează dinainte de atestările documentare.

Observarea îi permite lucrătorului să își formeze o primă impresie importantă despre pasager și, constituie primul pas în izolarea celor care prezintă un nivel ridicat de risc.

Utilizarea analizei simptomelor comportamentale poate avertiza un lucrător (evaluator) atunci când un călător nu este sincer în răspunsuri la întrebări.

Parcurgerea documentelor îi permite lucrătorului să compare informațiile cu impresiile sale despre pasager, formate în timpul

observării și, îi oferă posibilitatea de a determina autenticitatea documentelor.

În timpul evaluării, lucrătorul face conexiuni între toate elementele de mai sus prin formularea de întrebări care urmăresc să exploateze contradicțiile aparente între povestea călătorului și aspectul și documetele sale.

În funcție de importanța contradicțiilor aparente, evaluatorul poate recomanda examinarea secundară (reținerea) a subiectului (călătorului).

CAPITOLUL V

COMBATEREA TERORISMULUI CU AJUTORUL INSTRUMENTELOR DE DREPT INTERNAȚIONAL

PERSPECTIVELE TERORISMULUI INTERNAȚIONAL

Analiztii în domeniu apreciază că terorismul își va mări sfera de acțiune pe plan geografic și își va perfecționa mijloacele tehnologice vizând atacuri împotriva oamenilor dar și asupra sistemelor de infrastructură.

Vom analiza o serie de factori care, în accepțiunea unor specialiști par să favorizeze menținerea și extinderea terorismului:

- în Orientul Mijlociu continuă să fie la putere personalități care au folosit terorismul pentru realizarea intereselor personale și de grup - Arafat, Nidal Gaddafi, S. Hussein etc.;

- Europa este apreciată de teroriști ca fiind foarte atractivă din următoarele considerente: include multe comunități arabe, palestiniene și kurde, unde sunt mulți

studenți, campusurile acestora fiind frecvent vizitate de oameni de afaceri conaționali care întrețin o adevărată infrastructură logistică de tip terorist: informații, locuințe conspirative, arme, documente false, variante de salvare, acoperire, transport și cazare pentru echipele operaționale; este o zonă geografică ce permite numeroase și excelente căi de transport și fără controale deosebite la frontiere; oferă o popularizare gratuită și eficientă a acțiunilor lor prin goana după știri de senzație. În concluzie putem aprecia că bătrânul continent va continua să rămână principalul teatru de operați al terorismului internațional.

De asemenea, s-a mai constatat o amplificare a terorismului religios precum și a narcoterorismului, fabricarea și furnizarea narcoticelor constituind cea mai importantă sursă de finanțare a acțiunilor teroriste.

Grupările teroriste se vor perfecționa mereu din punct de vedere organizatoric și tehnic, incluzând în arsenalul lor de luptă cele mai moderne și sofisticate arme și vor acționa pentru folosirea tehnologiilor nucleare și chimico-biologice, ceea ce implică în mod obiectiv inițierea și adoptarea unor contramăsuri complexe și calificate pe plan internațional.

IMPORTANȚA CUNOAȘTERII DREPTULUI INTERNAȚIONAL ÎN COMBATEREA TERORISMULUI

Prevederi în dreptul internațional

Anul 1885 se înscrie în istoria combaterii terorismului drept anul de debut, deoarece Belgia a introdus în legislația sa penală “clauza atentatului” făcând astfel extrădabile asasinatele politice.

Următorul pas important s-a făcut în perioada interbelică, atunci când implicațiile internaționale ale terorismului au atins cote de neimaginat. Astfel, în 1934 s-au produs tragicele atentate asupra regelui Alexandru al Iugoslaviei și ministrului de externe al Franței, L. Barthou. Evident că reacția statelor lumii a fost pe măsură, problema fiind adusă în fața Ligii Națiunilor pentru ca în 1937 să se producă și adoptarea unor convenții. România se mândrește cu eminentul jurist Vespasian Pella, considerat artizanul convențiilor adoptate în 1937.

Noțiunea de “terorism” a fost folosită pentru prima dată la cea de-a doua Conferință de unificare a dreptului penal de la Bruxelles în 1930, fiind definită astfel: “Folosirea internațională a unor mijloace capabile să producă un pericol, reprezintă acte de terorism ce constau în crime împotriva vieții, libertății și integrității fizice a unor persoane sau care sunt îndreptate contra proprietăți private sau de stat.”

Primul instrument juridic internațional în materie, a fost Convenția pentru prevenirea și represiunea terorismului din 1937 care, prevedea la art. 1 că “Înaltele părți contractante, reafirmând principiul dreptului internațional potrivit căruia, datoria fiecărui stat de a se abține de la orice fapt destinat să favorizeze activitățile îndreptate împotriva altui stat și să împiedice actele prin care acestea se manifestă, se angajează să prevină și să-și acorde reciproc concursul.”

Deoarece terorismul reprezintă și o problemă cu caracter național, multe state au încercat să-i răspundă prin adoptarea unor norme legislative, precum și prin implementarea practică a unor astfel de norme. Activitățile de culegere de informații de către organe specializate, s-au extins și s-au îmbunătățit, ținutele vizate au fost dotate cu dispozitive de securitate mai bune, iar

teroriștii au început să fie arestați, judecați și condamnați, numeroase rețele și organizații fiind decapitate.

Terorismul este mai ușor de descris decât de definit, în ciuda faptului că omenirea se confruntă din greu cu acest flagel de mai multe decenii. Jurisdicțiile care au încercat să descrie termenul de "terorism" prin enumerarea unor anumite infracțiuni, sunt de regulă de părere că țelul suprem al terorismului implică de fapt un scop politic. Cu toate acestea, experiența a demonstrat că acest lucru nu este valabil întotdeauna. Cea mai frecvent utilizată expresie, în măsură să sintetizeze această dilemă, este cea care afirmă că cel care pentru o națiune este un terorist, pentru o altă națiune poate fi un luptător pentru libertate. O definiție ar putea fi următoarea: "terorismul este violența premeditată, motivată politic, comisă împotriva unor ținte necombatante, de către grupuri subnaționale sau agenți clandestini, având de regulă, scopul de a influența auditoriul.

Adunarea Generală a ONU a adoptat, în această materie, două rezoluții. Prima rezoluție, adoptată în 1984, are nr. 39/159 și se referă la "inadmisibilitatea politicii de terorism de stat și a oricăror acțiuni întreprinse de către state în scopul subminării sistemelor social-politice din alte state suverane". Cea de a doua rezoluție, adoptată în 1987, se referă la "măsuri de prevenire a terorismului internațional care pune în pericol sau ucide ființe umane nevinovate sau periclitează libertățile fundamentale și studiu al cauzelor ce generează aceste forme de terorism și acte de violență, care rezidă în mizerie, frustrare, lipsuri și disperare și care-i fac pe unii oameni să sacrifice vieți omenești, inclusiv propriile vieți, în încercarea de a efectua schimbări radicale".

Aceste rezoluții ale ONU definesc terorismul internațional ca fiind acțiuni întreprinse de către persoane fizice sau persoane

juridice, precum și acțiuni întreprinse de către state. O astfel de definiție pare, așadar, să includă și acțiunile cunoscute sub numele de terorism de stat. Pe de altă parte, literatura de specialitate în domeniu exclude terorismul de stat din sfera terorismului internațional, restrângând sensul acestuia din urmă la terorismul individual și de grup. Nici ONU nu a adoptat o definiție oficială a termenului de terorism, limitându-se la a-l descrie în general "utilizarea ilegală a violenței sau amenințarea cu utilizarea violenței împotriva unor persoane sau bunuri materiale, în scopul atingerii unor obiective politice sau sociale urmărind în general intimidarea sau forțarea unui guvern, unor indivizi sau unor grupuri să-și modifice comportamentul sau politicile".

În anii care au trecut de la Convenția Ligii Națiunilor, din 1937, eforturile legislative internaționale în problema combaterii terorismului internațional pot fi încadrate în două mari linii directoare. Prima dintre acestea, care poate fi numită "abordarea globală", a acționat dinspre "sus" înspre "jos", urmărind să creeze un consens internațional în problema definirii și contracarării terorismului, prin elaborarea unui unic standard comprehensiv ca bază a unui mecanism legal de suprimare a terorismului. Cea de a doua linie majoră, care poate fi denumită "abordarea incrementală", a acționat dinspre "jos" înspre "sus", urmărind să creeze "zone" clar delimitate, reprezentate de anumite infracțiuni. Ansamblul acestor "zone" ar putea reprezenta un cadru legal general, deschis, care să slujească aceluiași scopuri finale, respectiv suprimarea terorismului. Această ultimă linie poate fi considerată ca un proces legal desfășurat pas cu pas, direcționat spre realizarea unor acorduri internaționale, referitoare la desemnarea unor varii infracțiuni ca fiind infracțiuni cu semnificația internațională.

Primele încercări ale comunității internaționale de a defini terorismul și de a răspunde amenințării reprezentate de către aceasta s-au încadrat în ceea ce denumim abordare globală. Spre exemplu, în 1970, Adunarea Generală a ONU a adoptat o Declarație referitoare la principiile legale internaționale ale relațiilor prietenești și cooperării dintre state, în conformitate cu Carta Națiunilor Unite, în care se prevedea: "Fiecare stat se va abține de la organizarea, instigarea, sprijinirea sau participarea la acte de dezordine civilă sau acte teroriste pe teritoriul altor state și nici nu va tolera organizarea pe teritoriul său a unor activități direcționate înspre comiterea unor asemenea acte, atunci când actele la care se face referire implică amenințarea cu violență sau utilizarea violenței".

Tot în această declarație este enunțat principiul fundamental, derivat din art. 2 (4) al cartei ONU, respectiv: "Statele se vor abține, în relațiile lor internaționale, de la amenințarea cu forța sau utilizarea forței împotriva integrității teritoriale sau independenței politice a oricărui stat".

Aceeași abordare poate fi percepută într-un document mai recent, respectiv Codul politico-militar de comportament, adoptat în decembrie 1994 de către șefii de state din țările membre ale Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (O.S.C.E.).

Negociat în Forumul O.S.C.E. pentru cooperare în domeniul securității, acest cod reprezenta un acord politic angajat pentru statele din O.S.C.E., fără a constitui însă un tratat sau document legal. Codul stabilește standardele pe care țările din O.S.C.E. le folosesc drept ghid în acțiunile unora față de altele și față de proprii cetățeni. Articolul 6 prevede: "Statele participante nu vor sprijini în nici un fel actele teroriste și vor lua măsuri

corespunzătoare pentru prevenirea și combaterea terorismului, în toate formele sale de manifestare”.

Ele vor coopera fără rezerve în combaterea amenințărilor teroriste, prin implementarea instrumentelor și angajamentelor internaționale cu care au fost de acord în materie. În mod special, ele vor întreprinde măsuri de satisfacere a cerințelor acordurilor internaționale prin care sunt obligate să pună sub acuzare sau să extrădeze teroriști.”

Abordarea incrementală este o manieră de abordare de dată mai recentă, fiind dezvoltată după ce comunitatea internațională a făcut progrese pe calea ajungerii la un acord cu privire la măsurile legale concrete ce trebuie adoptate pentru combaterea terorismului. În 1985, un congres organizat de către ONU în problema prevenirii infracțiunilor și tratamentul infractorilor a adoptat rezoluții referitoare la actele criminale cu caracter terorist. În această rezoluție erau detaliate diversele convenții internaționale ce se adresează unor categorii concrete de acte criminale, cum ar fi de exemplu pirateria aeriană, atacurile comise împotriva persoanelor protejate internațional și luărilor de ostatici, încercând să creeze un singur cadru legal global de abordare a violenței internaționale ilegale.

În acest scop, Rezoluția nr. 40 a Adunării Generale a ONU, din decembrie 1985, condamnă fără echivoc ca fiind criminale toate actele, metodele și practicile teroriste indiferent de autori și loc de desfășurare, făcând o legătură clară între conceptul de terorism și acele acte criminale concrete vizate de către convențiile internaționale cu aplicabilitate practică.

Prin urmare, abordarea incrementală se manifestă în practică prin numeroasele și variatele convenții internaționale care formează un corp de măsuri legale internaționale concrete, adoptate ca răspuns la amenințările teroriste. După cum

menționa un analist "caracteristic acestor tratate internaționale este faptul că ele reglementează inculparea internațională a actelor criminale ale unor indivizi, acte ce se răsfrâng asupra intereselor a două sau mai multe state și care ating jurisdicțiile acestora. Convențiile sunt îndreptate împotriva persoanelor fizice sau juridice care comit infracțiuni. Scopul lor este de a unifica legile penale naționale și prin aceasta, de a spori eficiența contracarării acestor forme de infracțiuni".

Cele mai importante tratate care se referă la aspecte concrete ale terorismului sunt prezente în continuare, fiind grupate după tipul de terorism vizat. Convențiile au un rol esențial în asigurare exercitării jurisdicției penale, extrădării jurisdicției penale, extrădării măsurilor preventive și ripostelor la acțiuni licite. De asemenea, ele pot impune statelor-membre obligația de a preveni pe teritoriile lor naționale, pregătirea unor atacuri teroriste ce urmează a fi comise în altă parte. Cele mai importante sunt Convențiile de la Tokio, Haga și Montreal, ele beneficiind de o aderență aproape universală. În luna iunie 1994, Convenția de la Tokio, referitoare la infracțiunile comise la bordul aeronavelor, avea aproape 150 de membri, în timp ce Convenția de la Haga, referitoare la deturnări și Convenția de la Montreal, referitoare la sabotaje, aveau fiecare peste 150 de membri.

RĂSPUNDEREA INTERNAȚIONALĂ A STATELOR PENTRU COMBATEREA TERORISMULUI

Dreptul internațional consideră ca principiu general răspunderea statelor pentru acte sau fapte ilicite. Prin faptul sau actul ilicit al unui stat se înțelege comportamentul acestuia, care constă într-o acțiune sau o misiune (în acțiune) care constituie o încălcare a unei obligații internaționale. În dreptul internațional

contemporan, răspunderea statelor, precum și (în raport de specificul lor) a altor subiecte de drept internațional (organizații internaționale, națiuni care luptă legal pentru independența lor) intervine ca o obligațiune și în același timp ca o exprimare a voinței acestora de a asigura respectarea concomitent cu sancționarea încălcărilor normelor dreptului internațional convențional sau cutumiar, ca o măsură de combatere și prevenire a faptelor delictuale.

Subiectele, în baza raporturilor și legăturilor stabilite liber consimțit, se angajează, pe de o parte să respecte anumite reguli sau norme juridice codificate prin convențiile sau documentele cu valoare universală la care au aderat, iar pe de altă parte să implementeze în cadrul juridic intern măsuri, norme și reglementări care să vină în sprijinul aplicării și respectării celei dintâi și nu invers.

Astfel, statele își asumă obligații, nerespectarea acestora, dar și mai grav încălcarea voită, atrage răspunderea juridică față de un stat, grup de state sau față de comunitatea internațională.

Carta Națiunilor Unite proclamă o serie de principii precum și anumite drepturi universale: principiul reglementării pe cale pașnică a diferendelor dintre state, principiul neamestecului în treburile interne, al nerecurgerii la forță și la amenințare cu forța, al respectării tratatelor, dreptul la autodeterminare, dreptul la autoguvernare, dreptul popoarelor de a dispune de ele însele, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului etc.

Din cele analizate până acum rezultă că actele teroriste încalcă vădit aceste norme de conduită internațională. Mai întâi, orice act terorist izbește în dreptul pe care îl are orice stat de a-și menține pe baze democratice securitatea națională, ordinea și

liniștea publică internă, astfel măsurile prevăzute pentru reprimarea actelor teroriste apar ca măsuri de legitimă apărare.

Guvernele statelor sunt obligate să îi apere pe cetățenii săi și pe străinii aflați pe teritoriul național fără abordarea nici unei distincții discriminatorii, dar să și prevină răspândirea actelor de terorism.

Măsurile luate în acest caz nu trebuie să inducă teroarea și violența în rândul majorității populației.

Având un caracter subversiv și clandestin, terorismul exercitat din afară asupra populației și instituțiilor statului poate destrăma unitatea națională a acestuia, accentua lupta pentru putere internă, vizând chiar subminarea autorității și integrității teritoriale.

Pe de altă parte, actele de violență lovesc în dreptul de autodeterminare pe care îl au popoarele, în dreptul lor de a-și hotărî viitorul, acestea (popoarele) reacționând și luptând contra comiterii oricăror acțiuni inclusiv de terorism ale unor forțe sau persoane interesate, mai ales dacă acestea au susținere statală.

Cât privește drepturile omului, este clar că actele de terorism aduc grave prejudicii mai ales libertăților fundamentale, demnității și valorii ființei umane garantate solemn în preambulul Cartei O.N.U., în numele tuturor popoarelor care alcătuiesc aceasta organizație (O.N.U.).

Art.3 din Declarația Universală asupra Drepturilor Omului proclamă că „orice individ are dreptul la viață, la libertate și la siguranța persoanei sale, la libera exprimare și circulație”.

Ori, terorismul internațional degradează existența umană subordonându-i libertatea, demnitatea și drepturile, unor interese care-i sunt străine.

Fiind o manifestație asimilată cu violența sau agresiunea și uneori definit ca o continuare a ducerii războiului cu alte mijloace - parafrazându-l în acest mod pe Klausewitz - terorismul vine în contradicție cu principiul care stabilește obligația statelor de reglementare pașnică a diferendelor dintre ele.

Sucesiunea actelor de terorism, fie ele de stat sau internaționale, a constituit și constituie premisa unor stări de tensiune, dacă nu asimilate războiului însuși, cel puțin identificate cu amenințarea unui război regional, conflicte pe care omenirea se străduiește să le înlăture pentru totdeauna. Actele de terorism se înscriu astfel ca un pericol la adresa păcii și securității internaționale, încălcând flagrant principiul enunțat.

Răspunderea internațională a statelor în problema terorismului internațional considerat infracțiune gravă are la baza atât săvârșirea unor acte care constituie crime internaționale, dar și fapte care constituie încălcarea unor obligații internaționale cu efecte grave asupra păcii și securității mondiale.

Conform Proiectului de cod al crimelor contra păcii și securității elaborat de Comisia de Drept a O.N.U. în 1954 - și actele de terorism sunt codificate drept crime internaționale, fiind îndreptate în primul rând împotriva relațiilor pașnice dintre state și reprezentând un pericol pentru pacea și securitatea internațională. Încălcarea obligațiilor asumate, stipulate în instrumentele juridice internaționale atrage după sine răspunderea (penală) internațională mai ales dacă obligațiile asumate au o importanță esențială pentru:

- menținerea păcii și securității internaționale, din care decurge obligația de interzicere a agresiunii;
- protecția ființei umane din care decurg obligațiile care interzic sclavia, genocidul, tortura, represaliile nediscriminatorii sau alte tratamente inumane;
- asigurarea dreptului popoarelor la autodeterminare, din care rezultă obligația care interzice stabilirea sau menținerea prin forță a unei dominații coloniale;
- asigurarea și conservarea mediului înconjurător, implicând obligații care interzic poluarea masivă a oceanelor sau a atmosferei.

Demnă de remarcat în contextul răspunderii internaționale a statelor este Declarația asupra principiilor dreptului internațional încheiat de către state conform Cartei O.N.U., adoptată de Adunarea Generală la 24.10.1970 care stipulează că fiecare stat are datoria să se abțină, să organizeze, să instige, să ajute sau să participe la acte de război civil sau la înfăptuirea de acte teroriste în alte state, să sprijine și să tolereze pe teritoriul său activități organizate în vederea realizării unor asemenea acțiuni, atunci când actele menționate implică o amenințare cu forța sau folosirea forței.

Aceleași principii au fost cuprinse și în Declarația privind întărirea securității internaționale adoptată de O.N.U. la 16.12.1970.

Încălcarea unor astfel de obligații „erga omnes” care apără valori fundamentale ale societății umane, produce consecințe care se răsfrâng în mod negativ asupra întregii comunități, de aceea ele sunt considerate crime împotriva păcii și crime

împotriva umanității, iar în sancționarea lor sunt interesate toate statele.

Comiterea unor astfel de crime atrage obligatoriu și răspunderea penală a persoanelor care le-au comis.

Răspunderea persoanelor fizice pentru faptele comise, apreciate mai sus, nu exclude răspunderea statului pentru o acțiune sau o omisiune care îi este imputabilă.

Astfel, în perioada anilor 1930 s-a ajuns la concluzia că actele teroriste ies din categoria delictelor de drept comun prin pericolele și consecințele pe care le generează. În Convenția internațională pentru prevenirea și reprimarea terorismului din 1937 al cărei artizan și promotor poate fi considerat profesorul și juristul român V.V.Pella, actele de terorism sunt definite ca *„fapte criminale îndreptate împotriva unui stat al căror scop sau natură este de a provoca teroare față de unele personalități determinate, unor grupuri de persoane sau în public”*.

Răspunderea statelor se materializează prin obligații de natură juridică constând în prevenirea și reprimarea acțiunilor teroriste și în acordarea ajutorului reciproc în acest scop.

Dacă se dovedește că statele au favorizat asemenea acte sau că nu le-au împiedicat atunci când se pregăteau sau executau pe teritoriul său, aceste state răspund în conformitate cu principiile generale ale dreptului internațional. Din Convenție rezultă că răspunderea, în afară de aspectul penal poate îmbrăca și aspectul moral, iar în conformitate cu principiile dreptului internațional, nici o faptă care îmbracă aspectele precizate de convenție nu trebuie să rămână nepedepsită sau să li se acorde imunitate autorilor.

De la apariția acestei Convenții, care din păcate nu a intrat în vigoare fiind ratificată numai de două state, și, până în zilele

noastre toate instrumentele juridice internaționale sau cu o aplicare mai restrânsă, au inclus în conținutul lor anumite idei, măsuri și reglementări pozitive referitoare la prevenirea și oprimarea terorismului, condamnarea internațională a acestor acte criminale, obligativitatea statelor de a coopera și de a-și acorda sprijin reciproc pentru prinderea și pedepsirea autorilor, acordarea de ajutor victimelor, completarea legislației interne în ceea ce privește încriminarea și sancționarea faptelor directe dar și adiacente, perfecționarea sistemului juridic privind extrădarea și obligația de a aplica principiul „*aut dedere, aut punire*” de către toate statele contractante.

Răspunderea internațională a statelor față de terorism a început să preocupe comunitatea internațională concomitent cu pregătirea Convenției din 1937, la începutul secolului XX, când a reapărut ideea constituirii unei Curți Penale Internaționale ce avea origini în proiectele de pace permanentă care sau succedat încă din secolul al XV-lea.

La promovarea acestei mișcări a contribuit major și profesorul V.V. Pella care în 1934 propunea crearea unei Curți Penale Internaționale, competentă să judece infracțiunile înscrinate de dreptul internațional.

Astfel, în una din lucrările sale fundamentale intitulată „Criminalistica colectivă a statelor și dreptul penal al viitorului” publicată în 1925, eminentul jurist emitea ideea unui drept penal interstatal și al unei Curți Penale Internaționale, competentă să judece responsabilitatea penală a statului și a persoanelor fizice care au comis infracțiuni de natură a tulbura relațiile pacifiste internaționale. După numeroase dezbateri și întocmirea unor alte proiecte de convenție, Conferința Societății Națiunilor a adoptat la 16.11.1937 Convenția pentru crearea unei Curți Penale Internaționale ce a fost semnată de guvernele a 13 state,

printre care România. Ambele Convenții din 1937 aveau strânsă legătură între ele și urmau să aibă un rol coercitiv în prevenirea și suprimarea acestui flagel tot mai agresiv al lumii contemporane, terorismul.

Proiectul de statut al Curții, ce a fost adoptat de Convenție cu unele modificări este, de asemenea, opera profesorului V.V. Pella. Nici această Convenție nu a intrat în vigoare, fiind ratificată doar de un singur stat.

Existența Curții Penale Internaționale nu excludea competența jurisdicțiilor naționale, întrucât statutul țării de refugiu a acuzatului avea deplină libertate să-l judece prin propriile sale tribunale, în loc să-l extrădeze sau să-l defere C.P.I.

Așadar, în deplina libertate de exercitare a drepturilor sale suverane, statul poate deferi sau nu acuzatul Curții Penale.

Trimiterea acuzatului în fața acesteia era o decizie facultativă a statului. Un stat deținea facultatea de a deferi Curții un acuzat pe care el nu-l vrea, sau putea să-l extrădeze sau să-l judece prin propria jurisdicție națională și aceasta pentru motive a căror apreciere erau la latitudinea sa.

Peste ani, s-a impus ca o necesitate obiectivă, ca în orice sistem de drept, violările trebuie să fie reprimare, iar autorii lor să fie pedepsiți în scopul reafirmării normei de drept.

Instanțele naționale nu s-au dovedit eficiente în reprimarea violărilor săvârșite de proprii cetățeni sau militari. Pentru a rezolva această deficiență comunitatea internațională, prin organismul ei suprem, a înființat tribunale ad-hoc pentru fosta Iugoslavie și Rwanda, ca un prim pas.

După multe încercări, în 1998, s-a reușit instituirea Curții Penale Internaționale la Conferința Diplomatică a Plenipotențiarilor de la Roma din data de 17 iunie.

Curtea Penală Internațională, prin statutul adoptat, este primul tribunal internațional penal cu competență generală (în cazurile anterioare tribunalele de la Nurnberg, Tokio sau privind Rwanda și fosta Iugoslavie aveau competențe limitate la anumite teritorii sau perioade).

Curtea Penală Internațională este o curte permanentă, care își va executa jurisdicția asupra persoanelor ce comit infracțiuni internaționale foarte grave. Sediul său este la Haga, însă își poate exercita atribuțiile statutare pe teritoriul oricărui stat semnatar al statutului sau pe bază de acord pe teritoriul oricărui alt stat.

Curtea Penală Internațională judecă: crima de genocid, crimele împotriva umanității, crimele de război și crima de agresiune.

Crimele penale internaționale au o arie mai largă, ele cuprinzând și propaganda de război sau infracțiuni internaționale comise de persoane particulare ca:

- terorismul, asasinate și crime grave;
- deturnarea de aeronave;
- pirateria aeriană și navală;
- traficul ilicit de stupefiante.

Este cazul să amintim aici că după 11 ani de așteptare pe data de 3.05.2000 s-a declanșat în Olanda procesul celor doi teroriști libieni presupuși vinovați de săvârșirea atentatului de la Lockerbie din 21.12.1988 asupra aeronavei PanAm 103 care survola Scoția. În explozia survenită au fost uciși cei aproape 260 de pasageri aflați în zbor plus alte 11 persoane aflate la sol.

Abdel Baset Ali al-Megrahi, 48 de ani, și Al Amine Charifa Fhimah, 44 de ani, acuzați de complot, crimă și violarea securității aeriene, sunt judecați la această dată de o curte scoțiană alcătuită din trei judecători.

Procesul are loc în fosta bază olandezo-americană Camp Zeist, din centrul Olandei, baza fiind cedată de autoritățile olandeze Marii Britanii pe toată durata procesului. De la predarea celor doi acuzați de către Libia, la 05.04.1999, ei au fost deținuți într-o închisoare amenajată special la baza Camp Zeist. Procesul marchează și o premieră istorică, întrucât niciodată până acum justiția unui stat nu a fost exercitată într-un alt stat. Într-un document al apărării citit de grefierul Curții, avocații lor au susținut responsabilitatea Frontului Popular Pentru Eliberarea Palestinei-Comandamentul General al lui Ahmed Jibril, în atentatul de la Lockerbie. Potrivit actului de acuzare, cei doi, foști membrii prezumtivi ai serviciilor secrete libiene, au fabricat în Malta bomba fatală, care a provocat explozia avionului PanAm, au ascuns-o într-o valiză, care a trecut prin Frankfurt, pentru ca, în final, să fie imbarcată la Londra, la bordul Boeingului 747. Cei 243 de pasageri și 16 membrii ai echipajului au murit cu toții în explozie, la puțin timp de la decolarea de la Londra cu destinația New York, în seara zilei de 21 decembrie 1988. În explozia survenită au fost ucise și alte 11 persoane aflate la sol. Șeful statului libian, Muammar Ghadafi a afirmat, în cadrul unui interviu televizat, că va respecta verdictul, dar a prevenit că responsabilitatea statului libian va putea fi angajată întrucât regimul său nu are „nici o legătură cu atentatul. Tribunalul va judeca doar doi suspecti și dacă va trece peste aceasta se va ajunge la un lanț fără sfârșit”, a ținut să avertizeze președintele libian.

Reamintim că în urma acestui atentat, stabilindu-se implicarea Libiei, Consiliul de Securitate al O.N.U. a emis la 31.03.1992

Rezoluția nr. 748 pe baza căreia Libia a fost supusă unui embargou al transportului aerian și de armament, respectiv sancționată conform Cartei O.N.U.

Un alt caz în care un stat este sancționat, este cel al lui Osama Ben Laden acuzat de Statele Unite că a finanțat atentatele comise la ambasadele americane de la Nairobi și Dar Es Salaam. După aceste atentate, S.U.A. a lansat o vastă operațiune de bombardare a locurilor din Afganistan unde se bănuia că locuiește Ben Laden sau partizanii lui, dar și o uzină farmaceutică din Sudan. Talibanii, care controlează aproape în totalitate teritoriul afgan au declarat că nu-l vor preda niciodată pe Ben Laden justiției americane, deoarece „nu este corect să-l dăm pe Ben Laden unei țări infidele”.

Cu câteva zile înainte de împlinirea primului an de la atentatele la ambasadele americane, canalul de televiziune prin satelit Al-Jazirah (din Qatar) a anunțat că două avioane americane militare au aterizat pe aeroporturi pachistaneze pentru a pregăti o operațiune împotriva lui Ben Laden. Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite a adoptat o rezoluție prin care Afganistanul urma să fie supus unor sancțiuni dacă nu-l va extrăda pe disidentul saudit. Rezoluția a fost susținută și de Rusia și urma să fie pusă în aplicare la 14.11.1999.

Printre aceste sancțiuni amintim: anularea tuturor operațiunilor bancare internaționale în care erau implicați talibanii și interzicerea aterizării tuturor avioanelor în Afganistan, cu excepția celor umanitare și a celor care merg în pelerinaj la Mecca. Toate aceste sancțiuni au intrat în vigoare în ziua de 14 noiembrie.

PRACTICA STATELOR REFERITOARE LA TERORISM

Un studiu al prevederilor legislative în materie de antiterorism, aparținând legilor țărilor ce fac obiectul cercetării, atesta faptul că nu există o definiție clară și comună a termenului „terorism”. Astfel, în Israel, legea definește organizația teroristă și membru al unei organizații teroriste.

Legislația japoneză furnizează o listă de infracțiuni care sunt descrise ca fiind acte teroriste. Legea britanică cu aplicabilitate pentru Irlanda de Nord definește terorismul ca fiind „utilizarea violenței pentru atingerea unor scopuri politice, incluzând orice acțiune violentă care are ca finalitate înspăimântarea publicului sau a unei părți a unui public”, teroristul este definit ca fiind „persoana care este sau a fost preocupată de comiterea sau tentativa de comitere a unui act terorist ori dirijarea, organizarea sau pregătirea unor persoane în scopuri teroriste”.

În Germania, organizația teroristă este descrisă prin enumerarea listei de infracțiuni a căror comitere reprezintă obiectul organizației. Cu toate acestea, legea germană nu conține o definiție specifică a terorismului. Noul cod penal francez definește actele teroriste ca fiind infracțiuni comise de către indivizi sau grupuri, în scopul tulburării grave a ordinii publice prin intimidare sau teroare¹⁾.

De asemenea, trebuie arătat că, în conexiune cu Tratatul de la Maastrich, Uniunea Europeană a dat următoarea definiție terorismului: „*utilizarea sau tentativa de utilizare a violenței de către un grup structurat, în scopul atingerii unor obiective politice*”.

¹⁾ David C. Rapaport, “Inside Terrorist Organization”, Ed. Frank Cass & Comp. LMT, London, 1988, pag.202.

În ceea ce privește chestiunea unei eventuale distincții între „terorismul internațional” și „terorismul domestic”, în legislațiile acestor state, răspunsul pare a fi negativ. Totuși, trebuie remarcat că în Marea Britanie, în 1984, statutul terorismului a fost amendat, în scopul aducerii terorismului internațional în interiorul prevederilor legii.

Ca o consecință a numărului mereu în creștere al actelor teroriste, atitudinea publicului s-a modificat, orientându-se în favoarea aplicării unor măsuri antiteroriste mai dure. Una din metodele folosite a constat în adoptarea unei legislații speciale în materie de terorism. O atare legislație antiteroristă specială a fost promulgată în Israel, Japonia și Marea Britanie. În Marea Britanie a fost implicată o lege specială, ce se aplică în exclusivitate Irlandei de Nord. Ambele legi cuprind derogări de la puteri uzuale de percheziție și arestare ale poliției. Legea japoneză suplimentează codul penal în ceea ce privește anumite activități subversive.

În materie de antiterorism, Israelul are o legislație specială. Totuși, teritoriile ocupate nu fac obiectul acestei legi. În aceste zone (Gaza și Cisiordania) se aplică o reglementare militară (stare de urgență). Această reglementare enumeră o multitudine de infracțiuni teroriste și conferă armatei puteri foarte ample în combaterea terorismului¹⁾. În Mexic există o prevedere cu caracter general referitoare la terorism. Franța are în codul penal capitole separate despre terorism, în noul cod penal, precum și prevederi aparte despre acest subiect în codul de procedură penală²⁾.

¹⁾ G. Geamănu, “Dreptul internațional penal și infracțiunile internaționale”, Editura Academiei, București, 1977.

²⁾ Idem

În Grecia, o lege referitoare la combaterea crimei organizate a servit drept bază legală a activității antiteroriste până în 1993, când a fost abrogată ca urmare a unor prevederi contradictorii. Actelor de terorism în această țară le sunt aplicabile prevederile generale ale codului penal. În India, legea antiteroristă specială a fost în vigoare până în mai 1995, în prezent neexistând o legislație specială în domeniul combaterii terorismului.

Cea mai mare parte a țărilor își bazează activitatea antiteroristă pe prevederile codului penal, cum sunt de exemplu infracțiunile contra statului, infracțiunile contra securității naționale și infracțiuni contra publicului. În unele țări, cum este de exemplu Canada, prevederile respective sunt special formulate pentru contracararea unor anumite tipuri de activități, practicate de regulă de către teroriști. În Germania, mai multe faze ale legislației antiteroriste au adus amendamente ale codului penal, în sensul sporiri pedepselor și lărgirii domeniului de aplicabilitate a posibilităților de scoatere în afara legii a unor organizații teroriste. O anumită prevedere a codului penal se ocupă chiar direct de terorism.

Referitor la penalitățile impuse actelor de terorism, aproape toate statele impun pedepse severe pentru actele teroriste agravate. Unele țări, ca India, impun pedeapsa cu moartea, în timp ce unele țări ca Franța, Canada, Germania, Italia și Suedia se poate ajunge până la detenție pe viață.

În legislația majorității țărilor sunt incluse prevederi de extraterritorialitate pentru legea penală. În afară de aplicabilitatea legii naționale la infracțiuni comise în străinătate de către cetățenii proprii sau de către rezidenți străini, cum este de exemplu Israelul, include în jurisdicția națională infracțiuni comise în străinătate împotriva umanității sau împotriva intereselor naționale ale statului respectiv. În Germania și Hong

Kong, o serie de infracțiuni comise în mod internațional sunt considerate infracțiuni care cad sub incidența legii penale a statelor respective.

Unele state, cum este de exemplu Marea Britanie, își extind jurisdicția asupra unor infracțiuni comise în străinătate pe baza unor tratate multilaterale, încheiate cu alte state. Chiar și Canada, o țară ce aderă la principiul teritorialității și care nu aplică legea națională infracțiunilor comise în străinătate, acceptă aplicarea principiului extrateritorialității legislației proprii în domeniul terorismului¹⁾. În ansamblu, se pare că majoritatea statelor consideră sprijinul financiar acordat terorismului ca fiind o infracțiune. Acest aspect se regăsește, de exemplu, în prevederile legii penale din Germania, Italia, Israel, Olanda și Suedia, cu referire la sprijinirea, solicitarea sau participarea la o infracțiune.

În principiu, majoritatea țărilor au legi foarte stricte privind controlul, mânuirea, comerțul și tratarea explozivilor, precum și a materialelor nucleare sau alte materiale letale. Astfel de materiale nu sunt ușor accesibile publicului. Doar persoanele autorizate, posesoare ale unor licențe speciale, pot manipula acest gen de materiale. Lucrul cu explozivii, în țările europene, este supus unor reglementări specifice, atât în ceea ce privește producția cât și comercializarea. Toți explozivii trebuie să fie corespunzător marcați. În Canada s-a introdus o lege specială, conform căreia este obligatorie „marcarea” chimică a explozivilor plastici.

În principiu, majoritatea țărilor au legi specifice referitoare la extrădări sau sunt semnatare ale unor acorduri speciale, regionale sau universale, privind extrădarea. Cu toate acestea, în

¹⁾ David E. Lan, Laquer, M. Alexander, “The Terrorist Reader” („Magazinul Terorismului”), vol. III, nr.108, iunie 1992.

cele mai multe state, în special europene, extrădarea nu poate fi aprobată dacă persoana în cauză urmează să fie judecată din motive rasiale, religioase, politico-ideologice sau de naționalitate. Majoritatea țărilor europene nu-și extrădează proprii cetățeni, indiferent de infracțiunea de care ar fi acuzați, o altă caracteristică a condițiilor europene privind extrădarea este aceea ca persoana cerută nu trebuie să fie subiectul unei condamnări la moarte, lucru valabil și pentru Mexic. Trebuie notat, totuși, că Suedia, pe baza unui acord special încheiat cu țările nordice, are o lege specială privind extrădările, în conformitate cu care un cetățean suedez nu poate fi extrădat într-o țară nordică.

Acordul de la Schengen, după implementarea completă, va crea o graniță exterioară complexă, ce va permite țărilor participante, prin cooperare, să verifice mai bine trecutul persoanelor ce solicită vize de intrare și să interzică intrare pe teritoriul comun al persoanelor suspecte de activități teroriste.

Practic, toate țările supuse analizei expulzează cetățenii străini suspecti de terorism, indiferent că o fac sau nu prin intermediul unei proceduri juridice. Spre exemplu, în Mexic există un mandat constituțional radical, care permite expulzarea imediată, fără nici un fel de acțiune anterioară, a oricărui cetățean străin a cărui prezență este considerată indezirabilă. În Canada, persoanele suspecte de apartenență la organizații teroriste pot fi arestate la frontieră. Pe de altă parte, în Italia și alte câteva state, este necesar ca o persoană să fi fost anterior condamnată pentru infracțiunea de terorism pentru a se putea lua măsura expulzării persoanei respective¹⁾.

¹⁾ David E. Lan, Laquer, M. Alexander, "The 'Terrorist Reader'" („Magazinul Terorismului”), vol. III, nr.108, iunie 1992.

Suedia are o lege specială, în conformitate cu care un străin poate fi deportat, dacă această măsură este necesară pentru protejarea securității naționale și dacă trecutul străinului sau din alte circumstanțe rezultă posibilitatea ca străinul respectiv să comită o infracțiune în Suedia. Decizia referitoare la deportarea unui străin de acest gen, dacă necesitatea deportării este stringentă, nu este obligatoriu o audiere în fața unei instanțe judecătorești.

Majoritatea statelor asigură asistență victimelor terorismului, într-un fel sau altul. În unele țări, ca de exemplu în Germania, Italia, Olanda și Suedia există legi în virtutea cărora sunt asigurate compensații victimelor unor infracțiuni în general, ceea ce acoperă și domeniul terorismului. În baza acestor legi, se garantează plata unor compensații pentru daune aduse integrității fizice, precum și pentru daune de natură materială. În unele cazuri se compensează pierderea posibilităților de întreținere materială sau cheltuielile de înmormântare. Israelul și Grecia au legi speciale de compensare a victimelor terorismului.

În mai multe state au fost adoptate măsuri cu caracter inovator în combaterea terorismului. Spre exemplu, în Germania a fost introdus un sistem de cărți personale de identitate, citibile electronic. Fiecare locuitor în vârstă de peste 16 ani, trebuie să posede o astfel de carte de identitate în cazul în care nu are un pașaport. Un element inovator introdus în legislația germană se referă la obligativitatea fiecărui locuitor de a notifica autoritățile privind orice modificare de domiciliu. Fiecare land ține un registru cu rezidențele locuitorilor, în care sunt înregistrate datele personale ale fiecărui individ.

În Marea Britanie, controlul asupra difuzării declarațiilor teroriștilor este reglementat de către legislația referitoare la Radio-Tv, precum și de către licențele eliberate BBC-ului și

altor companii de televiziune. În conformitate cu aceste reglementări, companiilor de Radio-Tv le este interzis să difuzeze declarațiile unor organizații scoase în afara legii, precum și orice alte mesaje prin care se exprimă sprijinul sau se solicită sprijin pentru aceste organizații. Similar, legea care a funcționat în Grecia până în 1993 interzicea difuzarea prin mass-media a oricăror forme de declarații, proclamații sau anunțuri provenind de la organizații sau grupări angajate în activități teroriste¹⁾. În Israel, un raport al unui comitet de cercetare a activității serviciului de securitate internă legitimează o gamă de tactici, printre care utilizarea presiunii psihologice, precum și controversata tactică a unui „grad modest de presiune fizică”.

În Franța a intrat recent în vigoare o lege nouă, menită să garanteze protecția securității generale a statului, a persoanelor și a bunurilor materiale. Principala caracteristică a acestei legi constă în reorganizarea poliției naționale. Acesteia i se conferă o autoritate mai mare. I se asigură o dotare tehnică mai bună iar cadrelor li se garantează o mai mare protecție în îndeplinirea misiunilor. Această lege coordonează activitățile poliției locale, organelor de vamă și forțelor de securitate. În baza acestei legi sunt create fișiere centralizate și sunt utilizate toate mijloacele tehnicii moderne pentru prevenirea și controlul activităților subversive, în scopul protejării securității naționale. Autoritățile competente coordonează toate măsurile întreprinse la frontiere, aeroporturi și gări pentru controlul problemei imigrației clandestine.

¹⁾ Ghe. Arădăvoaice, D. Iliescu, D. Nită, Terorism, antiterorism, contraterorism, Eitura Antet, București, 1997, pag.48.

Implicarea activă a S.U.A. în tratativele de instaurare a păcii în Orientul Mijlociu și insistența cu care autoritățile americane susțin menținerea stării de izolare a statelor ce sprijină terorismul internațional au transformat, de mai multă vreme, acest stat, într-un obiectiv predilect al acțiunilor violente comise de organizații și grupări teroriste, pe întreg mapamondul.

Dacă, până la începutul acestui deceniu, interesele și cetățenii americani au constituit ținte ale atacurilor teroriste numai în exterior, începând cu 1993, teritoriul american a cunoscut primul atentat de proporții - cel de la World Trade Center, din New York.

Acesta a fost urmat, la cca. 2 ani, de acțiunea de la Oklahoma, care a reprezentat o nouă mostră a vulnerabilității S.U.A., pe propriul teritoriu, mai ales că a fost vorba de un atentat comis împotriva unei clădiri aparținând guvernului federal.

Investigațiile efectuate pe marginea atentatului de la Oklahoma conduc la concluzia, care devine tot mai evidentă și îngrijorează guvernul S.U.A., că organizațiilor naționaliste de tip fascist proliferază. Sfârșitul “războiului rece” și al confruntării Est-Vest au avut ca rezultat dezvoltarea fanatismului sub diferite forme (religios, de rasă, etnic etc.).

Profitând de toleranța legilor americane, organizațiile neofasciste din această țară și-au consolidat pozițiile și au reușit chiar penetrarea unor asociații pentru apărarea drepturilor și libertății omului, constituindu-se, astfel, într-o poziție opusă oricăror încercări ale autorităților de a îngrați libertatea de acțiune.

Obiectul activității acestor grupuri îl reprezintă, în afara agențiilor guvernamentale, imigranții, negrii și evreii.

Deviza grupărilor este: folosirea forței, intimidarea și asasinatul.

Din luna septembrie 2001, S.U.A. se confruntă cu situații inimaginabile (atacuri simultane prin surprindere, premeditate de membrii unor organizații teroriste aparținând fundamentalismului islamic), modalitățile de executare a atentatelor cunoscând trecerea de la mijloacele clasice, la acțiuni de proporții (cazul acțiunilor inițiate din 11.09. a.c.), cu mare impact psihologic, în care sunt folosite inclusiv substanțe nocive (bacteriologice), cu efect de arme de nimicire în masă.

Se apreciază că, în viitor, lupta antiteroristă va fi foarte dificilă, atât datorită mijloacelor tehnice foarte moderne folosite în acțiunile teroriste, cât și datorită pericolului crescând, reprezentat de grupările paramilitare naționalist-extremiste de dreapta.

Aceste grupări și-au amplificat acțiunile declanșând o puternică campanie împotriva imigranților.

Ca urmare a “traumelor naționale”, provocate de atentatele de la New York, Pentagon, Pennsylvania, administrația de la Washington a promovat un plan național antiterorist, pe care Congresul S.U.A. l-a aprobat, cu majoritate de voturi, deși discuțiile pe această temă au degenerat, deseori, în dezbateri politice cu frecvente referiri la necesitatea respectării drepturilor constituționale ale cetățenilor americani.

În noua sa formă, acest plan a devenit lege care prevede sporirea prerogativelor F.B.I. în efectuarea anchetelor. Aceste prevederi se referă la posibilitatea expulzării unor cetățeni străini, denunțați de către informatori plătiți ai F.B.I. că desfășoară activități de natură teroristă, precum și reintroducerea folosirii sistemelor de tortură. În plus, amendamentul stipulează posibilitatea ca informatorii respectivi să rămână anonimi, din considerente ce țin de protecția lor.

Se remarcă, de asemenea, acceptarea interceptării convorbirilor telefonice de către F.B.I., chiar fără aprobare prealabilă, în cazurile când se dețin probe concludente referitoare la persoanele care fac obiectul investigației.

Documentul definește amendamente ale legislației privind combaterea terorismului, menite să creeze un cadru juridic mai larg pentru forțele americane implicate în lupta antiteroristă, cum ar fi F.B.I., C.I.A., serviciile secrete ale Armatei (pentru investigații care vizează organizații teroriste și plănuiesc atentate cu diferite tipuri de explozivi).

Deciziile administrației americane sunt determinate, atât de intensificarea actelor teroriste la nivel internațional, care au vizat și interesele S.U.A., cât și de dorința acesteia de a fi principalul coordonator în lupta împotriva terorismului, la nivel mondial.

Cu toată atitudinea fermă a S.U.A., de condamnare a fenomenului terorist, din date obținute recent rezultă că în lumea arabă se apreciază în continuare că Washington-ul sprijină și chiar stimulează fenomenul fundamentalist în țările Africii de Nord.

Se consideră, astfel, că administrația americană, prin poziția sa duplicitară, este dispusă chiar să sacrifice regimurile din aceste țări pentru a-și promova propriile interese politice și economice. Din această perspectivă, există tot mai pregnant sentimentul că, probabil, S.U.A. nu vor renunța la sprijinul moral și chiar material, acordat prin terți, pentru pregătirea ascensiunii spre putere a mișcării integriste din Algeria și Egipt.

Diverse răspunsuri internaționale referitoare la terorism

Răspunsurile și eforturile legislative ale comunității internaționale față de terorism au evoluat foarte mult de la Convenția Ligii Națiunilor din 1937.

Abordarea “globală” a debutat cu Declarația Adunării Generale a O.N.U., din 1970, referitoare la principiile legale internaționale ale relațiilor prietenești și cooperării dintre state în conformitate cu Carta Națiunilor Unite în care se prevedea: “Fiecare stat se va abține de la organizarea, instigarea, sprijinirea sau participarea la acte de dezordine civilă sau acte teroriste pe teritoriul altor state și nici nu va tolera organizarea pe teritoriul său a unor activități direcționate înspre comiterea unor asemenea acte, atunci când actele la care se face referire implică amenințarea cu violența sau utilizarea violenței.”

Este enunțat de asemenea principiul fundamental derivat din art. 24 al Cartei O.N.U., respectiv: “Statele se vor abține, în relațiile lor internaționale, de la amenințarea cu forța sau utilizarea forței împotriva integrității teritoriale sau independenței politice a oricărui stat.”

Negociat îndelung în Forumul O.S.C.E. pentru cooperare în domeniul securității, Codul politico-militar de comportament, adoptat în decembrie 1994 de către șefii țărilor membre O.S.C.E., stabilește standardele pe care statele semnatare le vor folosi drept ghid în acțiunile unora față de altele și față de proprii cetățeni. Articolul 6 prevede: “Statele participante nu vor sprijini în nici un fel actele teroriste și vor lua măsurile corespunzătoare pentru prevenirea și combaterea terorismului, în toate formele sale de manifestare. Ele vor coopera fără rezerve în combaterea amenințărilor teroriste, prin

implementarea instrumentelor și angajamentelor internaționale cu care au fost de acord în materie. În mod special ele vor întreprinde măsuri de satisfacere a cerințelor acordurilor internaționale prin care sunt obligate să pună sub acuzare sau să extrădeze teroriștii.”

Vom puncta în continuare câteva aspecte legate de abordarea incrementală, care este de dată mai recentă fiind dezvoltată după ce întreaga comunitate internațională a făcut progrese importante pe calea ajungerii la un acord cu privire la măsurile legale concrete ce trebuie adoptate pentru combaterea terorismului. În 1985, un congres organizat sub auspiciile O.N.U., în problema prevenirii infracțiunilor și tratamentul infractorilor, a adoptat o rezoluție cu trimitere la actele criminale cu caracter terorist fiind detaliate diversele convenții internaționale ce privesc categorii concrete de acte criminale, cum ar fi: pirateria aeriană, atacurile comise împotriva persoanelor protejate internațional și luărilor de ostatici, încercând astfel să creeze un cadru legal global de abordare a violenței, ilegale internaționale.

În acest sens, Rezoluția nr. 40/61 a Adunării Generale O.N.U. din decembrie 1985, condamnă fără echivoc ca fiind acte criminale metodele și practicile teroriste, indiferent de autori și loc de desfășurare, făcând o legătură clară între conceptul de terorism și acele acte criminale concrete vizate de către convențiile internaționale cu aplicabilitate practică. Un analist al problemei menționa: “caracteristic acestor tratate internaționale este faptul că ele reglementează inculparea internațională a actelor criminale ale unor indivizi, acte ce se răsfrâng asupra intereselor a două sau mai multe state și care ating jurisdicțiile acestora. Convențiile sunt îndreptate împotriva persoanelor fizice sau juridice care comit infracțiunile, scopul lor fiind acela

de a unifica legile penale naționale și, prin aceasta, de a spori eficiența contracarării acestor forme de infracțiuni.”

Convențiile de la Tokio, Haga și Montreal au o aderență aproape universală.

Vom enumera în continuare câteva convenții care sunt “orientate pe o unică infracțiune” și care asigură pedepsirea și făcând dintr-un anume act o infracțiune ce este pedepsită în fiecare din statele membre.

- Convenția asupra prevenirii și pedepsirii crimelor comise împotriva persoanelor protejate, inclusiv agenții diplomatici - New York - februarie 1977
- Convenția împotriva luării de ostatici - adoptată de Adunarea Generală O.N.U. la 17 decembrie 1979 și intrată în vigoare în iunie 1983
- Convenția asupra prevenirii și pedepsirii actelor de terorism întreprinse sub forma infracțiunilor contra persoanelor și a extorcărilor asociate, cu semnificație internațională (Convenția intraamericană) - Washington - 2 februarie 1971. Această convenție a reprezentat primul efort de combatere a atacurilor teroriste îndreptate împotriva diplomaților, ea definind o clasă de infracțiuni comune cu semnificații internaționale, inclusiv răpirea, asasinarea și alte atacuri la adresa vieții și integrității fizice a persoanelor cărora statul, conform legii internaționale, este obligat să le asigure protecție specială. Deși a fost criticată în repetate rânduri pentru faptul că ar conține definiții vagi și neclarități, ea a fost foarte importantă ca model și ca îndemn pentru eforturile întreprinse ulterior în această direcție.

- Convenția asupra infracțiunilor și anumitor acte comise la bordul aeronavelor, Convenția de la Tokio, 14 septembrie 1963, intrată în vigoare la 4 decembrie 1969. Făcând referire în principal la infracțiunile comise la bordul aeronavelor, aceasta obligă statele membre să-și extindă jurisdicția penală asupra aeronavelor zburând sub pavilionul statului în străinătate, furnizând totodată măsurile legale ce se iau în cazul comiterii unor infracțiuni la bordul acestora.
- Convenția asupra suprimării capturării ilegale a aeronavelor - Convenția de la Haga semnată la 16 decembrie 1970 și intrată în vigoare la 14 octombrie 1971. Aceasta s-a constituit ca un răspuns ferm la valul de atacuri teroriste întreprinse în anii '80 împotriva aviației civile, dintre care cel mai semnificativ a fost atacul palestinian concertat în urma căruia au fost deturnate și ulterior distruse patru aeronave aparținând unor companii diferite, precum și ca rezultat al eforturilor intense depuse de O.N.U. și agenția specializată Organizația Aviației Civile Internaționale - O. A. C. I.

Principalele realizări ale Convenției de la Haga sunt:

- stabilirea obligației fiecărui stat membru de a pedepsi sau extrăda infractorii;
- stabilirea prin statele membre a necesității de a prevedea în legislațiile proprii aceste infracțiuni, cu sancțiuni severe;
- obligarea statelor membre de a-și exercita jurisdicția în cazul unor astfel de infractori, oriunde în lume, indiferent de naționalitatea acestora;

- impunerea unor obligații pentru toate statele membre, indiferent de statul de înregistrare a aeronavei sau de statul pe al cărui teritoriu aterizează aeronava cu teroriștii la bord;
- Convenția pentru suprimarea actelor ilicite îndreptate împotriva siguranței aviației civile - Montreal 26 ianuarie 1973. Aceasta completează lacunele celorlalte convenții care nu luaseră în calcul și sabotajele aeriene și pedepsesc persoanele ce atacă sau sabotează aeronavele ori instalațiile destinate navigației aeriene
- Protocolul pentru suprimarea actelor ilegale de violență pe aeroporturile ce servesc aviația internațională, supliment al Convenției pentru suprimarea actelor ilicite îndreptate împotriva aviației civile - Montreal 24 februarie 1988
- Convenția asupra suprimării actelor îndreptate contra siguranței navigației maritime (Convenția I.M.O.) - Roma 10 martie 1988 intrată în vigoare la 1 martie 1992
- Protocolul anexă asupra suprimării actelor ilegale îndreptate contra siguranței platformelor fixe situate pe platoul continental - Roma 10 martie 1988 intrată în vigoare la 1 martie 1992
- Convenția asupra protecției fizice a materialelor nucleare - Viena 3 martie 1980
- Convenția asupra marcării explozivilor plastici în scopul identificării - Montreal 1 martie 1991

INTERZICEREA ACTELOR DE TERORISM ÎN TIMP DE RĂZBOI

Actele de terorism comise pe timp de război capătă o conotație juridică diferită. Violența adusă la paroxism în situații de război este uneori inerentă, dar violențele de natură teroristă petrecute pe timpul desfășurării conflictului fac obiectul dreptului internațional.

Baza legală a normelor de drept internațional umanitar în ceea ce privește terorismul au căpătat substanță odată cu apariția Rezoluțiilor Adunării Generale a O.N.U.

Astfel, la reuniunea plenară nr.3114 din 18 decembrie 1972, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a adoptat Rezoluția nr.3034 (XXVII), intitulată *„Măsuri privind prevenirea terorismului internațional care pune în pericol ori distruge vieți inocente sau compromite libertăți fundamentale și studierea cauzelor profunde ale formelor de terorism și actelor de violență care își au originea în mizerie, decepții, nemulțumire și disperare și care determină unele persoane să sacrifice vieți umane, inclusiv pe cele proprii, în încercarea de a obține schimbări radicale”*¹⁾. Rezoluția sublinia importanța cooperării internaționale în vederea elaborării unor măsuri pentru prevenirea actelor de terorism și identificarea cauzelor care le generează, reafirmă dreptul inalienabil al popoarelor, aflate sub dominație colonială, a unor regimuri rasiste sau dominație străină, la autodeterminare, evidențiază legitimitatea luptei mișcărilor de eliberare națională, condamnând actele represive și teroriste ale regimurilor coloniale rasiste.

Conform paragrafului 9 al acestei Rezoluții a fost creat un Comitet ad-hoc asupra terorismului internațional, format din 35

¹⁾ Rezoluțiile Adunării Generale a ONU pentru stabilirea măsurilor de eliminare a terorismului internațional.

de membri O.N.U. Acest comitet s-a împărțit în 3 subcomitete pentru studierea:

- a) definiției terorismului internațional;
- b) cauzelor sale profunde;
- c) problemelor de prevenire.

Subcomitetul pentru definiția terorismului internațional a avut de examinat șapte proiecte de definiție. Subcomitetul a ajuns la concluzia că lucrările sale s-ar putea orienta în trei direcții: adoptarea unei definiții care ar enumera și analiza caracteristicile terorismului, adoptarea unei definiții care ar combina primele două posibilități.

Majoritatea membrilor subcomitetului au optat pentru cea de-a treia variantă și anume elaborarea unui text general care ar enumera exemple specifice de terorism.

Subcomitetul pentru cauzele profunde a fost sesizat cu sugestia prezentată de Algeria, care excludea terorismul individual și îl reținea numai pe cel politic.

Subcomitetul pentru măsuri preventive a fost sesizat cu un proiect de text prezentat de țările nealiniat, o propunere în zece puncte formulate de Grecia, un document de lucru pregătit de S.U.A. ce conținea „un proiect de convenție” pentru prevenirea și reprimarea anumitor acte de terorism internațional, precum și alte propuneri formulate de Nigeria, Marea Britanie și Uruguay.

S-au conturat două curente în privința măsurilor ce trebuiau elaborate. Pe de o parte, aceste măsuri ce trebuiau să fie îndreptate în principal împotriva actelor de terorism internațional care se produceau din ce în ce mai frecvent și antrenau pierderea a numeroase vieți omenești, iar pe de altă

parte, măsurile respective trebuiau îndreptate contra situațiilor care se aflau la originea actelor de terorism individual.

Observațiile și sugestiile prezentate de state în cursul anului 1973 și ulterior, au pus în evidență patru elemente principale necesare elaborării unei definiții a terorismului internațional: caracterul internațional al actelor comise, mobilul, autorii, victimele.

Caracterul internațional excludea orice activitate care ar viza problemele interne ale unui stat. Criteriul autorilor trebuia să facă distincție între terorismul practicat de indivizi și terorismul de stat. Dezbaterile privind mobilul și victimele nu au permis conturarea unor opinii comune.

În scopul repunerii în mișcare a Comitetului ad-hoc, creat conform Rezoluției 3034, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat la 15.12.1976 Rezoluția nr.31/102, care recomandă membrilor acestuia să examineze în continuare observațiile statelor, să prezinte raportul și să formuleze recomandări în vederea cooperării pentru eliminarea rapidă a terorismului internațional.

Prin reluarea lucrărilor Comitetului ad-hoc (14-24 martie 1977) s-a constatat că pozițiile membrilor săi erau neschimbate, exprimându-se neîncrederea în ceea ce privește obținerea unor progrese.

Potrivit Rezoluției Adunării Generale nr.31/102, statele erau invitate să susțină observații și propuneri. Sintetizând pozițiile exprimate de acestea se poate spune că toate statele sunt unanime în a considera că terorismul internațional constituie o sursă de preocupare pentru comunitatea internațională.

Sesiunea Comitetului ad-hoc din 1979 a elaborat câteva recomandări cu caracter general privind măsuri practice de

cooperare pentru eliminarea terorismului internațional. Aceste recomandări reflectau păreri unanime în vederea soluționării acestei probleme: Adunarea Generală să solicite tuturor statelor să contribuie la eliminarea progresivă a cauzelor terorismului internațional; Adunarea Generală să solicite tuturor statele să-și onoreze angajamentele, conform dreptului internațional, de a se abține de la organizarea, instigarea, ajutorul și participarea la acte de terorism care să provoace dezordine în alte state.

Foarte importantă este recomandarea ca toate statele să ia măsuri corespunzătoare la nivel național în vederea eliminării rapide a terorismului internațional, prin alinierea legislațiilor naționale la convențiile internaționale, reprezentarea obligațiilor asumate, împiedicarea pregătirii și organizării de acte împotriva altor state pe teritoriul lor.

Comitetul a recomandat elaborarea unor convenții internaționale adiționale referitoare la extrădare și autorii acestor acte, în scopul suprimării actelor de terorism internațional.

Problema terorismului internațional s-a aflat pe agenda Adunării Generale a O.N.U. și în anii 1979 (Rezoluția 34/145/1979), 1981 (Rezoluția 36/109/1981), 1983 (Rezoluția 38/130/1983).

Toate aceste rezoluții califică drept criminale și condamnă ferm toate actele, metodele și practicile terorismului, oriunde și de către oricine ar fi comise, în special acelea care pun în pericol relațiile prietenești între state și securitatea acestora. Statele membre sunt chemate să coopereze unele cu altele cât mai strâns, îndeosebi prin schimbul de informații privind prevenirea și combaterea actelor de terorism, arestarea, urmărirea sau extrădarea autorilor unor astfel de acte, încheiate de tratate bilaterale pentru extrădarea lor.

În anul 1984, la inițiativa URSS, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat Rezoluția 35/159 intitulată “inadmisibilitatea politicii terorismului de stat și a oricăror acțiuni de stat vizând sistemul social-politic în alte state”.

Prin această rezoluție sunt condamnate politicile și practicile de terorism în relațiile dintre state și li se cere acestora să nu întreprindă nici o acțiune militară și de ocupație¹⁾.

La 01.12.1985, după o nouă serie de acte teroriste, Adunarea Generală a adoptat Rezoluția nr. 40/161, prin care „condamnă, fără echivoc, drept infracțiuni, toate actele, metodele și practicile teroriste”. Această rezoluție conține un număr de prevederi care cer cooperarea internațională în combaterea terorismului. Totodată, rezoluția reafirma dreptul inalienabil al fiecărui popor la autodeterminare și legitimitatea luptelor împotriva regimurilor coloniale, rasiste și alte forme de dominație străină.

La 18.12.1985, Consiliul de Securitate al O.N.U. a adoptat la inițiativa SUA, Rezoluția nr.57 prin care a condamnat categoric luările de ostatici și răpirile de orice fel și a cerut să fie eliberate toate persoanele răpite.

Consiliul a declarat totodată că statele pe teritoriul cărora sunt deținuți ostatici sau persoane răpite au obligația să ia toate măsurile care se impun pentru eliberarea acestora și pentru a împiedica asemenea acte în viitor.

În urma atentatului din 01.12.1988 de la Lockerbie, Consiliul de Securitate a emis la 01.01.1992 Rezoluția nr.731 și la 31.03.1992, Rezoluția nr. 748.

¹⁾ Rezoluțiile Adunării Generale a ONU pentru stabilirea măsurilor de eliminare a terorismului internațional.

Stabilindu-se implicarea Libiei în acest act terorist, Rezoluția nr.731 emisă la inițiativa Franței, Marii Britanii și SUA, a convocat statul libian să dea curs cererii de extrădare a celor doi suspecți (ofițeri de securitate libieni). Cele trei țări cereau ca suspecții libieni să fie predați Marii Britanii sau SUA pentru urmărire penală.

După ce Libia nu a consimțit la cererea emisă și a propus predarea celor doi Ligii Arabe, fapt ce nu a fost acceptat nici de Marea Britanie și nici de SUA, Consiliul de Securitate al O.N.U. a emis la 31.03.1992 Rezoluția nr.748, întemeindu-se pe capitolul VII referitor la măsurile de constrângere pentru securitatea Națiunilor Unite. Pe baza acestei rezoluții Libia a fost supusă unui embargo al transportului aerian și al traficului de armament, atâta timp cât toate cererile, inclusiv predarea suspecților, din Rezoluția 731 nu vor fi satisfăcute¹⁾.

Convenția asupra prevenirii și reprimării infracțiunilor contra persoanelor care se bucură de protecție diplomatică, inclusiv agenții diplomatici, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. la New York, 14 decembrie 1973

Adoptarea acestei Convenții oferă un cadru juridic adecvat unei cooperări internaționale ce a determinat ca statele să-și îndeplinească mai eficient obligațiile de prevenire și reprimare îndreptate împotriva persoanelor care se bucură de protecție diplomatică.

Această Convenție este deosebit de importantă datorită consacrării aspectului internațional al fenomenului terorist. Pentru prima dată un for internațional atât de larg cum este

¹⁾ Rezoluțiile Adunării Generale a ONU pentru stabilirea măsurilor de eliminare a terorismului internațional.

Adunarea Generală a Națiunilor Unite, reușește să ajungă la un punct final în dezbaterile asupra acestei probleme.

Convenția internațională împotriva luării de ostatici din 17 decembrie 1979

Pe baza unei propuneri a Republicii Federale Germania, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat Convenția internațională împotriva luării de ostatici. Inițiativa Germaniei Occidentale s-a datorat tragediei aeronavei Companiei Lufthansa din toamna anului 1977 deturnată pe aeroportul Mogadiscio. Delegațiile statelor participante la dezbateri au subliniat în unanimitate că luarea de ostatici în timp de pace, cât și în timp de război este ilicită, asemenea fapte șocând conștiința umanității. S-a pus accent pe rolul cooperării internaționale pentru reprimarea unor astfel de acte. Adoptarea Convenției urmărea să acopere o gravă lacună a dreptului internațional, care răspundea în mod insuficient preocupărilor în acest domeniu, Convențiile de la Geneva din 1949 și cele două Protocoale adiționale, ce interzic luarea de ostatici din rândul populației civile, aplicându-se doar la situațiile de conflict armat.

Luarea de ostatici este un act grav de terorism. Ținând seama că de cele mai multe ori acest act nu este îndreptat direct împotriva victimei sale, scopurile lui vizând de regulă alte subiecte de drept, inclusiv statul al cărui resortisant este victima, consecințele infracțiunii de luare de ostatici reprezintă un serios pericol pentru relațiile internaționale.

Alte documente internaționale referitoare la combaterea și reprimarea terorismului.

Documentul final al Reuniunii de la Madrid din anul 1980 a reprezentanților statelor participante la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa. În capitolul intitulat „Principiile”, se arată că „statele participante condamnă terorismul, inclusiv terorismul în relațiile internaționale, ca punând în pericol sau ducând la pierderea de vieți inocente sau primejduind drepturile și libertățile fundamentale ale omului” și subliniază necesitatea adoptării unor măsuri hotărâte pentru combaterea acestuia.

Convenția privind prevenirea și reprimarea actelor teroriste de la Washington din 2 februarie 1971

În sesiunea a VI –a din 30 iunie 1972 Adunarea Generală a Organizației Statelor Americane a adoptat o rezoluție intitulată „Acțiunea și politica generală a organizației pentru prevenirea actelor de terorism și de răpiri de persoane în scop de extorcare”. Rezoluția precizează că „aceste acte constituie delikte de drept comun, agravate de asimilarea lor cu crime contra umanității, pretextelor politice și ideologice invocate spre a justifica aceste delikte nu atenuează cruzimea și iraționalitatea unor asemenea acte, nici caracterul josnic al mijloacelor folosite pentru săvârșirea lor, mai mult chiar, ele nu fac să dispară caracterul actelor, violând drepturile fundamentale ale omului”¹⁾.

Pe baza acestei Rezoluții Organizația Statelor Americane a elaborat Convenția pentru prevenirea și reprimarea actelor de terorism care iau forma de delikte contra persoanelor ca și

¹⁾ Convenția privind prevenirea și reprimarea actelor teroriste, Washington, 1971

exterminarea legate de aceste delikte, când astfel de acte au repercursiuni internaționale. Convenția înlătura caracterul politic al actelor teroriste, asimilându-le cu crime de drept comun. Actele incriminate de convenție sunt enumerate în art. 2: „În baza prezentei convenții sunt considerate ca delikte de drept comun având repercursiuni internaționale, oricare ar fi mobilul lor, răpirea, uciderea de persoane cărora statul are datoria să le acorde o protecție specială conform dreptului internațional, atentatele împotriva vieții și integrității acestor persoane, precum și extorsiunea legată de deliktul arătate mai sus”.

Convenția europeană pentru reprimarea terorismului semnată la Strasbourg la 27 ianuarie 1977

Acest instrument regional a fost adoptat de către statele Europei Occidentale, membre ale Consiliului Europei. Convenția restrânge noțiunea de crime politice în fața democrațiilor libere care au fost principalele semnatare.

Convenția a avut ca scop studierea adoptării unor principii comune în domeniul luptei împotriva terorismului datorită insuficienței prevederilor internaționale existente și dorinței de a-și intensifica cooperarea în acest domeniu.

Reuniunea G7 de la Tokio din mai 1976

Șefii celor 7 state occidentale industrializate au adoptat o rezoluție privind combaterea terorismului, precizându-se măsurile ce trebuie aplicate atât în cadrul legislației internaționale, cât și pe planul normelor interne, împotriva oricărui stat implicat în mod evident în sprijinirea terorismului internațional.

Reuniunea internațională de la Sharm-El-Sheikh (Egipt) din 13.03.1996

Deși s-a desfășurat cu participare internațională, Reuniunea la nivel înalt din 13 martie 1996 a fost consacrată luptei antiteroriste și reinstaurării păcii în Orientul Mijlociu și reprezintă o premieră istorică în acest domeniu.

Conferința G7+1 asupra terorismului din 31 iulie 1996

La data de 31 iulie 1996, la Paris a avut loc întâlnirea miniștrilor de Interne și Externe din cadrul Grupului celor 7 din Rusia.

Ministrul de Interne al Franței, JEAN LOUIS DEBRE a considerat că nu este necesară crearea unor noi organizații pentru combaterea terorismului, cele existente (ONU și INTERPOL) fiind suficiente și având deja experiență.

Cei 16 miniștri s-au întâlnit la Paris cu intenția dinainte declarată de a adopta un plan de măsuri menit să pună capăt valului de atentate teroriste din ultimele luni ale anului 1996, ce-au avut loc în SUA, Marea Britanie, Japonia și Italia¹⁾.

Am căutat în cadrul acestui capitol să prezentăm evoluția, caracteristicile și modul de manifestare a terorismului, determinarea acestuia din perspectiva dreptului penal sub aspectul său național și internațional, demers care ne determină să enunțăm câteva concluzii și anume:

- terorismul este un fenomen complex plurideterminat, deosebit de grav, care este o realitate veche de când lumea și care a evoluat odată cu aceasta;

¹⁾ Conferința G7+1 , Paris, 1996

- se observă tot mai mult tendința de internaționalizare a terorismului, de cooperare zonală, regională și internațională a organizațiilor și elementelor teroriste;
- terorismul va constitui probabil cea mai mare amenințare la adresa omenirii în secolul XXI; se conturează tot mai mult o nouă formă de terorism, mult mai dăunătoare și cu efecte inimaginabile, și anume terorismul cibernetic (terorismul informațional);
- statele fac eforturi din ce în ce mai mari pe linia combaterii terorismului atât la nivel național cât și internațional, promovând inițiativa legislativă națională și internațională;
- se perfecționează structurile de prevenție, dar și de ripostă antiteroristă;
- până în prezent fenomenul nu a putut fi controlat în ansamblul său, reușitele fiind secvențiale și pe timp limitat¹⁾.

¹⁾ David C. Rapoport, "Inside Terrorist Organizations", Ed. Frank Cass & Comp. LMT, Londra, 1988, pag 202

CAPITOLUL VI

DISTRUGEREA ARSENALELOR. CONTROLUL ARMAMENTULUI ȘI NOUA AGENDĂ INTERNAȚIONALĂ¹⁾

Colapsul comunismului și promisiunea unei relații mult mai cooperante, Est-Vest a transformat lumea și din perspectiva controlului armamentului. Obiective ce altădată păreau de neconceput – au creat breșe enorme în forțele strategice sau au distrus centrele de comandă a focoarelor nucleare - sunt astăzi prioritate a tuturor agendelor internaționale. Evoluțiile ce întotdeauna au constituit un pericol dar au fost considerate preocupări secundare și aceasta datorită în primul rând confruntării Est-Vest –, desfășurarea amplă a armelor convenționale, au devenit acum abordări urgente. Măsurile de verificare, structurate inițial pentru inducerea

¹⁾ **Jack Mendelsohn**, funcționar al Departamentului de Stat al SUA, a fost membru în delegațiile SALT II și START și a servit în cadrul misiunii SUA la NATO. Astăzi este *Deputy Director of the Arms Control Association* din Washington DC.

bănuiei, a suspiciunii profunde între Est și Vest și cu intenția de a informa adversarii despre programele militare ale fiecărei părți sunt astăzi disponibile pentru a monitoriza acordurile, pentru a dezvolta încrederea și a reduce tensiunea.

ARMELE NUCLEARE

Se înțelege că, preocuparea primordială atât a SUA cât și a Europei o reprezintă viitorul armelor nucleare din dezintegratul imperiu sovietic. Până acum, obiectivele SUA și ale Rusiei păreau să fie congruente: asigurarea unei comenzi centralizate și controlul forțelor nucleare ale noilor comunități de state independente (CSI), încurajarea stării de siguranță și securitatea retragerii armelor nucleare tactice (și eventual strategice) din republicile îndepărtate față de Rusia și, prevenirea răspândirii programelor și creierelor dezvoltate pe problematica nucleară, spre țările lumii a III-a. Programele conturate pe aceste probleme sunt deja sub control s-au sunt analizate, chiar dacă persistă grija pentru reușita implementării.

Pe termen lung, se conturează un set de probleme distincte în ceea ce privește controlul armelor nucleare, fapt ce captează specialiștii din câmpul politic. Sfârșitul Războiului Rece oferă oportunitatea unică de a lăsa focoasele nucleare strategice ale SUA și ale Rusiei, la nivele considerabil inferioare. Gorbaciov, ca Președinte sovietic al acelor timpuri, sugera iar Bush propunea într-un discurs că, Rusia și SUA erau pregătite să înjumătățească numărul armelor strategice permise sub auspiciile programului **START**¹⁾.

În ce măsură focoasele strategice vor fi diminuate, depindea de rolul actual pe care îl desemnau armelor nucleare. Marea

¹⁾ START: Strategic Arms Reduction Treaty.

majoritate a analiștilor argumentau că SUA își putea menține strategia de luptă (numărul de focoase) cam la 3000-4000 de arme nucleare.

Tabelul 1. Selecțiuni din propunerile pentru reducerea armelor strategice ca urmare a nivelelor de focoase stabilite în programul START.

Număr de focoase	Propunere
600	Andrei Koshin, <i>Bulletin of Atomic Scientists</i> , September 1988
1000	Carl Kaysen, Robert S. McNamara și George W. Rathjens, <i>Foreign Affairs</i> , Fall 1991
1000-2000	Comitetul Securității Internaționale și de Control al Armamentului, National Academy of Science, 1991 (în a II-a sesiune)
1000-2000	Jonathan Dean, Kurt Gottfried, Union of Concerned Scientist, iulie 1990
Sub 2000	Harold A. Feiveson, Frank N. von Hippel, <i>International Security</i> , iulie 1990
2000-2500	Boris Elțan, Națiunile Unite, 1992
Sub 3000	Harold Brown, <i>Arms Control Today</i> , mai 1990
3000-4000	John D. Steinbruner, Michael M. May, George F. Bing, International Security, iulie 1998 ^H
4700	George Bush, Discurs în fața națiunii, 1992
4000-6000	Reed Report, Strategic Air Command, 1991
6000	Tratatul START, 1991 ^{HH}

Pe de altă parte, dacă SUA era pregătită să-și abandoneze strategia sa de luptă (de deținere de focoase), care viza mii de

^H Majoritatea propunerilor consideră nivelul de 3000 de focoase ca fiind nivelul necesar pentru care strategia curentă ar trebuie revizuită iar 2000 ar fi nivelul optim pentru care forțele lumii a III-a ar trebui implicate în negocieri.

^{HH} START permite 6000 de focoase strategice înregistrate pentru fiecare parte.

obiective militare, politice și economice, în favoarea unei simple intimidări ce implica un set foarte limitat de obiective militar-industriale, aceasta avea să faciliteze o reducere chiar mai amplă în focoarele strategice. În mod aparent, aceasta este strategia la care Boris Elțîn s-a oferit să alinieze arsenalul strategic și anume 2000-2500 de focoare.

O strategie esențială de intimidare se va baza pe premiza că, doar câteva focoare sunt suficiente pentru a convinge un adversar de a nu lansa în mod deliberat un atac nuclear. Iată ce spune fostul Secretar al Apărării SUA, Robert McNamara, despre momentul crizei cubaneze din 1962, asupra rachetelor, moment în care SUA avea cam 5000 de focoare strategice față de 300 ale URSS: *„Președintele Kennedy și eu, am fost înspăimântați de ideea unui potențial atac nuclear asupra URSS, în urma căruia ar fi putut ca cel puțin 10 din armele lor să fie lansate împotriva SUA”*.

Nimic, în ultimii 30 de ani nu a invalidat această concluzie sau să diminueze valoarea intimidării a doar câteva arme nucleare.

PREVENIREA CONFLICTELOR NECUGETATE

Odată cu sfârșitul relației de adversitate dintre SUA și Rusia și, cu apariția ideii de reducere pe scară largă a arsenalelor nucleare existente, temerile vechi asupra atacurilor deliberate au fost înlocuite de noile preocupări asupra conflictelor nedorite, necugetate. Pentru a răspunde acestei preocupări, cele două națiuni trebuie să împiedice pe cât poibil declanșarea armelor lor nucleare. Ele trebuie să se asigure că toate armele nucleare sunt subiectul atât a siguranței fizice cât și a aranjamentelor canalelor de comunicare, ce nu pot fi penetrate sau dejucate. În cele din urmă, toate armele nucleare desfășurate sau nedesfășurate trebuie să dețină ultimile modele de tehnologie electronică de securitate pentru a bloca accesul neautorizat. Toate codurile de armare și eliberare-lansare, a tuturor armelor

nucleare trebuie păstrate de o autoritate națională de comandă (comandanții în exercițiu au acces la codurile rachetelor balistice submarine ale SUA).

Un alt mod de a reduce riscul unui război nedorit, nechibzuit, îl constituie încrederea deplină de ambele părți asupra păstrării focoaselor nucleare. Acest fapt poate fi realizat prin unele măsuri relativ simple. De exemplu, președintele SUA a propus ca sistemele balistice de sol, să fie limitate prin acorduri, la un singur focos. Aceasta reprezintă o modalitate de a elimina grija că, un mic număr de rachete multi-focos ale unei forțe pot fi utilizate mai repede într-o criză și în teorie, în cele din urmă, va distruge un număr mare de sisteme similare ale forței adverse. Invers, sistemele de sol pot fi făcute mobile sau chiar dispersate printre multiplele adăposturi protejate. În cele din urmă, reducerea totală a focoaselor, pe scala discutată anterior, va reduce prin eliminarea lor însăși, numărul sistemelor de focoase multiple și va crește supravegherea, făcând dificilă dacă nu chiar imposibilă, experimentarea dezarmării în fața forței nucleare a unor terți.

Ca o măsură de construire a încrederii, focoasele pot fi retrase dintr-o parte a teritoriului și prin înlăturarea stării înalte de alertă. Submarinele cu rachete balistice pot patrula în afara razei țintei iar activitățile de antrenament în stare de conflict antisubmarin pot fi strict limitate. Bombardierele strategice nu trebuie să rămână în stare de alarmă iar încărcătura de arme trebuie depozitată în afara bazelor operaționale. De asemenea, forțele pot să-și limiteze dimensiunea și frecvența exercițiilor pe scară largă și să abordeze aspecte de încredere prin schimbul de informații și prin conferirea în vedere schimbului de notițe de la alarmele practice sau de exercițiu ale focoaselor strategice.

În final, SUA, Rusia și țările relevante din CIS trebuie să fie de acord cu distrugerea depozitelor de arme nucleare retrase sau în surplus, probabil 15-18000 de focoase de fiecare parte. Pe măsură ce ambele părți își vor reduce arsenalele tactice și strategice, numărul de focoase stocate vor crește în mod dramatic – ceea ce constituie o îngrijorare pentru posibile furturi, delapidări, înstrăinări, vânzări sau redistribuiri. Distrugerea focoaselor redundante trebuie însoțită de interzicerea producției ulterioare a materialelor de fisiune pentru armele nucleare, monitorizarea limitei în producția de noi focoase în înlocuirea sistemelor existente și, stocarea sub grantarea internațională a materialelor retrase din armele clasate.

APĂRAREA STRATEGICĂ

Strâns legat de problema reducerii forței nucleare și de comutarea de la pregătirea războiului deliberat la prevenirea războiului nechibzuit, este legat obiectivul pregătirii **Tratatului¹⁾ Rachetelor Antibalistice** asupra limitelor exacte în sistemele de apărare strategică. În ciuda ascensiunii conferite de sistemele antirachetă prin **Scud-Patriot**, în războiul din Golf, SUA a pășit cu atenție în abordarea de apărare cu rachete balistice tactice și strategice. Apărarea strategică, prin natura sa, subminează încrederea în capacitatea de răzbunare a forțelor ofensive strategice și astfel poate scădea vigilența unei părți sau ale alteia de a crea breșe mari în forțele ofensive strategice. În unele cazuri, cum ar fi cele ce implică forțe naționale relativ mici de intimidare, cum sunt în cazul Franței și Marii Britanii, ce dispun chiar de un nivel scăzut al apărării strategice, pot stimula de fapt o accentuare în arsenale, în sensul de a depăși aceste sisteme anti-rachete.

¹⁾ Anti-Ballistic Missile (ABM) Treaty

În acest sens s-au înscris interesele administrației Bush pentru rescrierea Acordului **ABM**, pentru a permite desfășurarea pe scară largă a celei mai noi versiuni din proiectul **Star Wars** (Războiul Stelelor), cunoscut drept, **Global Protection against Limited Strikers** (GPALS) (Protecție Globală împotriva Loviturilor Limitate), a debutat într-un mod contrar interesului fundamental al SUA: reducerea arsenalului nuclear din spațiul CIS la cel mai scăzut nivel posibil. Mai mult decât atât, obiectivul citat de către administrația respectivă în sprijinul GPALS – de a proteja SUA împotriva amenințărilor provenite din țările neintimidate din lumea a III-a – rămâne o problemă de discutat. Robert Gates, Director CIA, a precizat că aceasta va fi ultima decadă în care o altă țară decât China sau cele din CIS va putea provoca SUA cu rachete balistice cu rază lungă de acțiune. Majoritatea observatorilor consideră că rachetele balistice de rază lungă nu vor constitui un sistem ce va fi ales de oricare din națiunile lumii a III-a în încercarea lor de a amenința SUA.

Deși Elțân a propus alăturarea la programul **SDI**, în ciuda situației economice din CSI, se urmărește ca pe termen lung Rusia să înfăptuiască totuși acest program de apărare. Același lucru trebuie să-l realizeze și SUA. Dacă SUA persistă cu toate acestea în eforturile de a desfășura apărarea iar Rusia consimte pentru un program similar, atunci va fi deosebit de important ca orice desfășurare de apărare strategică să fie limitată măcar la câțiva interceptori fixi. Orice sisteme de rachete anti-balistice care se dovedesc a fi în interesul ambelor părți și care nu sunt interzise prin tratatul ABM, trebuie realizate astfel încât nici capacitatea și nici desfășurarea să nu erodeze încrederea în capacitățile strategice de acțiune ofensivă ale fiecăreia din părți.

ARMELE CONVENȚIONALE

Pe termen scurt, obiectivele SUA, ale Europei și CIS, de control al armelor, în ceea ce privește armamentul convențional, tind să devină similare: încurajarea adeziunii prompte la, și implementarea obligațiilor de control al armelor, în special al concluziilor acordului **Forțelor Armate Convenționale (CFE)**¹⁾ și de înfăptuire a programului **Cer Deschis**²⁾ și a CFE, ca urmare a discuțiilor (primul pentru crearea unui regim de inspecție aeriană iar ultimul pentru stabilirea limitelor politice la nivele de trupă).

Un al treilea obiectiv, asigurarea transferului ordonat al bazelor militare convenționale sub controlul Uniunii către state nou formate, este cu siguranță un fapt împărtășit de către Vest cât și de Rusia. Dar tensiunile între statele noi CIS pot face aceasta dificil dacă nu chiar imposibil de a distribui forțele convenționale mai rapid sau mai lent.

Tabelul 2. **Armele Convenționale limitate prin CFE, în statele fostei URSS** (februarie, 1991)

	Tancuri	Vehicule de luptă, blindate	Artilerie	Elicop-tere	Avioane
Armenia	258	641	357	7	0
Azerbaijan	391	1285	463	24	124
Belarus	2263	2776	1384	82	650
Estonia	184	201	29	10	153
Georgia	850	1054	363	48	245
Latvia	138	100	81	23	183
Lituania	184	1591	253	0	46
Moldova	155	402	248	0	0
Rusia	5017	6279	3480	570	2750
Ucraina	6204	6394	3052	285	1431

¹⁾ Conventional Armed Forces in Europa (CFE).

²⁾ Open Skies

TOTAL	15644	20723	9710	1049	5582
Forțele sovietice din Germania ³⁾	5081	9167	4228	432	1029
	20725	29890	13938	1481	6611
Nr. permis de CFE	13150	20000	13175	1500	5150

Pe termen lung, acum, că teama unui vast ținut de război în Europa a devenit, în cuvintele directorului CIA, “virtual non-existentă”, agenda referitoare la controlul armelor convenționale tinde să fie ocupată de patru obiective principale.

Primul, îl reprezintă o mai mare deschidere sau transparență în programele și activitățile militare. După câteva decade de încredere în primul rând în sateliți și senzori de monitorizare a activităților militare, și pe măsură ce infatuarea cu inspectarea site-urilor se estompează, suntem pregătiți să recunoaștem și să exploatăm potențialul sincer, al măsurilor de cooperare de a asigura informații.

Prin schimburi multilaterale extensive și intensive, națiunile își pot dezvolta informațiile disponibile despre buget, mărimea forței, nivelele de producție, programele de cercetare, dezvoltare și modernizare, planurile de desfășurare, transferul armelor și practicile operaționale. O astfel de deschidere îmbunătățește capacitatea de predicție evoluției mediului de securitate pe ansamblu, ceea ce va asigura stabilitate și va reduce riscul de contrareacție.

Un al II-lea obiectiv referitor la armele convenționale îl constituie difuzia pericolului conflictelor localizate sau al celor etnice din Europa. În timp ce în Europa, amenințarea unui război general este minim, există totuși numeroase puncte de descărcare regionale, potențiale, de genul Coația-Serbia,

³⁾ Toate forțele sovietice erau programate a fi evacuate până în 1994. Sursa: **Arms Control Association**

Armenia-Azerbaidjan. Chiar dacă Acordul CFE se instaurează cu forța, totuși trebuie depus un efort concentrat pentru a prelucra această zonă de problemă, de controlul armelor subregionale.

Constrângerile subregionale pot implica:

- diminuarea nivelelor de forțe din anumite zone geografice (de exemplu, distribuția forțelor din Ungaria și România ar fi benefice acordului CFE cam la 25%);
- stabilirea zonelor de neangajare (Ungaria și România pot accepta amândouă ca la o distanță de 50 km de granița comună să nu desfășoare forțe militare) sau,
- instituirea unor măsuri speciale de monitorizare cum ar fi rutele aeriene intensive sau inspecția de către o terță parte.

Un al III-lea obiectiv îl constituie integrarea a cât mai multor soldați demobilizați în viața civilă și evitarea “pieței negre” în ceea ce privește inteligența militară convențională, fapt ce constituie una dintre cele mai provocatoare, chiar dacă nontradiționale, sarcini noi de control al armamentului. De asemenea, poate fi o cale destul de convenabilă pentru intervenția economică directă. SUA a oferit deja spațiului CIS 400 mil.\$ ca ajutor pentru demontarea focoarelor sale nucleare și chimice. SUA și aliații săi europeni doresc constituirea unui fond imilar Conferinței de Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) pentru a jua în situația distrugerii, depozitării în siguranță sau în cele din urmă, a cumpărării a surplusului de material de război din Europa de Est și din statele CIS pentru a-l împiedica să alunece pe piața neagră (după cum în mod aparent s-a petrecut în conflictul Croația-Serbia).

Se dorește de asemenea utilizarea unui fond internațional de ajutor în sensul pregătirii, înzestrării cu locuințe și locuri de muncă sau de a conferi plăți compensatorii la rezilirea contractului de muncă pentru soldații CIS demobilizați, totul pentru menținerea lor în afara unei forțe politice sau sociale de distrugere. Germania a realizat foarte mult pentru a grăbi evacuarea de pe teritoriul său a soldaților sovietici iar actualul buget al forței militare ruse a fost desemnat în întregime pentru oferirea de locuințe. Se dorește de asemenea instituirea de programe de pregătire a soldaților care rămân în uniforme, care să muncească în situații de dezastre în relief, în acțiuni de curățire în mediu și în alte misiuni de sprijin civil.

În fine, cu sau fără participarea SUA, statele europene vor trebui să concluzioneze pentru păstrarea păcii, inducerea păcii (situație de intervenție) și în instituirea rezoluțiilor la conflicte, pentru a obține obiectivele securității întregului continent. Guvernul SUA nu va favoriza astfel unele instituții pentru că ele se tem de diminuarea influenței SUA în obiectivele de securitate europeană. Dar, față de acest punct, tensiunile create prin crize de genul Iugoslaviei, unde SUA a adoptat o politică “hand-off” iar Europa a dovedit slabe mijloace de a controla conflictul, va forța autorizarea uneia sau a altora dintre organizațiile de bază ale Europei (OSCE, UE, NATO), ONU sau alte organisme special create pentru a aborda în mod direct și în forță provocările subregionale la adresa securității europene. Odată desemnată o instituție internațională ca forum executiv, aceasta va avea semnul forțelor multinaționale pentru menținerea păcii iar statele membre vor trebui să elaboreze procesul de luare a deciziei păcii, fapt ce menține părțile în problema de blocare a deciziei.

STĂVILIREA RĂSPÂNDIRII ARMELOR ATOMICE

Pe măsură ce modificările profunde din Europa au condus la diminuarea grijilor asupra conflictului Est-Vest, SUA și alte națiuni dezvoltate și-au orientat atenția către provocările securității internaționale, situație ridicată prin ponderea armelor nucleare în dezvoltarea lumii. În mod ironic, problema se datorează în mare parte rezultatului propriilor politici internaționale dezvoltate în timpul Războiului Rece, când înarmarea inamicului unui inamic era considerată culmea sofisticării geopoliticii. Abordarea proliferării necesită calmul și voința politică ca măsură subtilă și totală a lumii dezvoltate.

Desigur, există deja sau sunt în negociere sisteme de control al câtorva tipuri de proliferare. Tratatul de neproliferare nucleară, cu aproape 140 de membri, a fost timp de un sfert de secol, un fericit exemplu reușit al cooperării internaționale și a perspectivei comune. Negocierile asupra convenției armelor chimice sunt și ele destul de avansate și se va încheia în viitorul nu prea îndepărtat. Au fost deja structurate și își derulează scopul lor, grupuri majore de sprijin (de control al tehnologiei nucleare, al armelor chimice și biologice, tehnologia rachetelor și transferul armelor convenționale spre Orientul Mijlociu).

Construcțiile bazate pe structurile de neproliferare, de control al armamentului, structuri deja existente, pot aduce câteva contribuții utile. Mai întâi, încurajează puternic, sprijinirea restricțiilor. Statele sprijinitoare trebuie mai întâi să reziste propriilor presiuni politice și economice de a vinde arme și apoi să demonstreze un nivel ridicat de capacitate politică în echilibrarea preocupărilor de dezvoltare mondială cu obiecții de la cele mai slab avansate țări pentru care regimurile de nonproliferare vor prinde viață. Grupul de aprovizionare cu armament nuclear își vor alocă cu siguranță timp și fonduri

crescute pentru programul armelor nucleare din Iraq. Fără îndoială, dimensiunea programului iraqian a surprins pe toată lumea, un fapt ce subliniază necesitatea întăririi și extinderii instrucțiunilor în ceea ce privește exportul nuclear, pentru a include limitele asupra itemilor de “utilizare duală” – un efort aflat deja în derulare.

SUA și alți exportatori majori de arme trebuie să realizeze eforturi reale de a limita vânzările de armament convențional în zonele de tensiune. De exemplu, în conjuncție cu un regim de sprijin, “capsule” trebuie considerate la valoarea armelor exportate aprobate de grupul de aprovizionare pentru orice țară.

Tabelul 3. Transferul de arme din Orientul Mijlociu din momentul invaziei iraqiene în Kuwait (în milioane \$)

ȚARA	Valoarea	Echipamentul
	37	Tancuri
EGIPT	2170	Avioane, muniție
ISRAEL	467	Patriot, avioane, elicoptere
KUWAIT	350	Unități de luptă aeriană
MAROC	250	Avioane
OMAN	150	Veste antiglonț
ARABIA SAUDITĂ	14800	Avioane, tancuri, elicoptere
EMIRATELE UNITE	737	Elicoptere
Total	\$ 18.961	

Sursa: **Arms Control Association**. Tabelul de transferuri a fost înregistrat la Congresul din 2 aug. 1990 și 1 Ian.1992.

Acest fapt necesită o înregistrare internațională asupra transferului de rame și acordul a cel puțin cinci mari exportatori (SUA, Marea Britanie, Franța, ex URSS, China, care au o pondere de aproape 90% din armele fabricate în 1990) de a declara transferurile și de respecta pastilele. Pot fi aplicate presiuni receptorilor potențiali de arme prin blocarea directă sau

în mod informal, ajutor american cât și ajutor din partea instituțiilor de împrumut internațional, pentru cheltuieli de nivel militar.

Cu mult mai important decât restrângerea aprovizionării este, controlul regional al armelor care, fără îndoială rămâne calea cea mai eficace pe termen lung de a încetini proliferarea. Există deja modele: **Tratatul de la Tlatelolco** (stabilirea unei zone libere de amenințare nucleară în America Latină) și **Tratatul forțelor convenționale** din Europa, sunt doar câteva exemple. Ralierea la pârgurile și voința politică de a se aplica aceste modele regiunilor din lume unde se înregistrează tensiuni ce nu au fost domolite în mod direct prin noul spirit de cooperare din Europa, constituie o adevărată provocare. Dar atenuarea acestor probleme constituie cheia anulării presiunii din direcția proliferării. De fapt, restrângerea aprovizionării trebuie să constituie doar un instrument de câștigare a timpului în eforturile regionale.

Controlul armelor în zone precum Orientul Mijlociu, Asia de Sud și Coreea, vor implica parteneri majori. SUA, Rusia, Franța sau Marea Britanie, în funcție de regiunea implicată, vor juca un rol activ și interesant în realizarea chiar și a unei reconcilieri modeste. Acest proces de reconciliere va implica mai întâi, dialogul politic (ca în cazul celor două Coree sau în cazul convorbirilor de pace din Orientul Mijlociu), apoi transparență (ca în cazul Sinai și al înălțimilor Golan), restrângerea aprovizionării, măsuri de construire a încrederii și eventual, măsuri explicite de control al armelor pentru limitarea forțelor și dezangajarea (sau separarea) forțelor de amenințare.

Îmbunătățirea verificărilor și monitorizării vor consolida de asemenea eforturile de neproliferare. Încrederea în regimurile de control al armelor și în aranjamentele de securitate regională

sunt capabile în general să fie susținute prin creșterea transparenței și a predictibilității. În arena proliferării, unde cine interacționează, aproape prin definiție cu țări ce încearcă să dobândească capacități militare prin mijloace clandestine, informațiile adecvate, regimurile de monitorizare și verificare sunt critice. Mai întâi, după cum a demonstrat-o experiența Iraq, toate acordurile ce abordează focurile de distrugere în masă trebuie să permită dreptul de realizare a inspecțiilor în locurile suspecte. În al II-lea rând, națiunile cu capacități informaționale sofisticate, SUA în special. Vor oferi informații pe o scară mult mai amplă. Făcând informația mult mai accesibilă se va crește baza atragerii altor state în regimul nonproliferării, captarea încrederii acestora în viabilitatea sa, și, se va întări orice caz eventual împotriva violatorilor.

În cele din urmă, controlul armelor prin exemplu este un aspect important pentru măsurile de cooperare și în tratatele specifice de nonproliferare. Deși nu se poate ca prin ele însele să fie oprite statele sau liderii de a nu mai încălca acordurile internaționale ori înțelegerile tacite, totuși se poate asigura autoritatea morală a puterilor majore. Faptele unei intenții serioase de a implementa restrângeri în aprovizionare, de a urma o reducere profundă a forței nucleare, de a opri producția materialelor de fisiune și de a bloca testele nucleare vor susține cazul “necesității” reducerii în arena proliferării. De asemenea, vor consolida baza forțelor majore în abordarea cazului prin acțiunea colectivă – indiferent dacă este controlul exportului, sancțiuni politice și economice sau măsuri de natură militară – împotriva oricărui stat ce violează prevederile acordurilor sau a standardele internaționale.

CAPITOLUL VII

IMPLICAȚIILE FENOMENULUI TERRORIST ASUPRA SIGURANȚEI NAȚIONALE A ROMÂNIEI

Actualul context geopolitic în care se află țara noastră, nu putea să excludă România de pe lunga listă a țărilor unde acest flagel acționează.

În ultimii ani și-au făcut apariția și la noi actele de terorism clasice dar și o intensificare a situațiilor în care publicul și autoritățile publice sunt alarmate prin false semnale de pericol, stări de natură să provoace panică și derută și să impună autorităților intervenția specializată la fața locului, prin dislocarea forțelor de intervenție.

Începând cu 1990, țara noastră constituie un adevărat punct de atracție pentru diverși cetățeni străini, mai ales de când U.R.S.S. s-a destrămat iar Iugoslavia a devenit “butoiul cu pulbere” al Europei. Aceștia fac tranzitarea între Est și Vest prin teritoriul național al României, care este folosită ca placă turnantă pentru diverse “afaceri periculoase”.

Pericolul terorist intern rezidă din prezența în România, pe perioade îndelungate, a unor străini, cu antecedente pe linia organizațiilor teroriste dar și a unor autohtoni din lumea interlopă, racolați sau implicați în diverse afaceri cu aceste organizații, existând chiar riscul angajării lor în lupta politică.

De asemenea, nu putem neglija existența grupurilor infracționale organizate, exacerbarea naționalismului, a fanatismului politic sau religios. Tot mai des se vorbește despre adevărata “ofensivă islamică” ce ar putea contamina și România unde se află peste 130.000 persoane de cult islamic.

Pentru România, terorismul poate reprezenta un pericol important în contextul eventualelor acțiuni separatiste violente, caz în care grupurile teroriste și alte formațiuni paramilitare vor fi pregătite din timp pentru executarea unor acțiuni specifice având chiar tabere de antrenament pe teritoriul României.

Manifestările extremist-teroriste sunt generate de intoleranța religioasă și revendicările teritoriale care au continuat cu o violență atroce - vezi Iugoslavia și Orientul Mijlociu. Acestea își fac simțită prezența și în România în special în ceea ce privește zvonurile referitoare la “porționarea” țării, care mai apoi să fie “sfășiat” un teritoriu unitar - Transilvania. Ar fi o greșeală să se aprecieze că motivația principală a acestei “desprinderi” ar fi de ordin eminamente etnic, acest criteriu fiind doar “berbecul” concret cu care se încearcă spargerea porții și a zidurilor “cetății”.

În realitate, - explică specialistul Robert Băraru¹⁾ - la baza acestei tentative care datează demult, pare să se afle mai degrabă factorul religios - la fel ca în Bosnia, la fel ca în Kosovo. Dar

¹⁾ Băraru R., *Flagelul terorismului contemporan. Psihologia teroristului*. Edit. IESPU FOCUS., București, 2002.

aici există o deosebire, deoarece nu este vorba despre crearea, întreținerea și dezvoltarea până la violență a animozităților interconfesionale cu musulmanii ci între ortodoxia răsăriteană și catolicismul occidental. Zăzania nu pare a fi deloc străină de Vatican, nici în cazul conflictelor din Iugoslavia și nici în “cazul” încă insuficient conturat al României, unde linia de demarcație a religiilor s-ar vrea statornicită pe Carpații Răsăriteni. O eventuală dezmembrare a României și implicit o slăbire a ceea ce ar mai rămâne din ea, ar scoate “spinul” din talpa unor mari puteri din Vest ce țin neapărat să calce pe un teritoriu cheie al Europei. Nu mai constituie un secret pentru nimeni că în Transilvania au fost descoperite nu doar materiale propagandistice profund antiromânești ci chiar diverse arme și căutători ai depozitelor de arme germane rămase intacte după încheierea celui de-al II-lea război mondial.

România a adoptat o serie de măsuri care se înscriu în ansamblul general de măsuri inițiate de comunitatea internațională pentru combaterea terorismului.

Potrivit principiului teritorialității legii române, toate faptele încriminate petrecute în interiorul granițelor românești sunt pedepsite de legea română, indiferent de cetățenia persoanei autoare și a victimei. Legislația penală română conține prevederi adecvate pentru pedepsirea diferitelor acte de terorism cum sunt: omorul calificat; atentatul împotriva unei colectivități; lipsirea de libertate a unor persoane în mod ilegal; amenințarea; șantajul; tâlhăria; pirateria.

Legea 51/1991 privind siguranța națională a României prevede în conținutul art. 3 lit. g, i, j, k, l:

constituie amenințări la adresa siguranței naționale următoarele:

g) acțiunile prin care se atentează la viața, integritatea fizică sau sănătatea persoanelor care îndeplinesc funcții importante în stat ori ai reprezentanților altor state sau ai organizațiilor internaționale, a căror protecție trebuie să fie asigurată pe timpul șederii în România, potrivit legii, tratatelor și convențiilor încheiate, precum și practicii internaționale;

i) actele teroriste, precum și inițierea sau sprijinirea în orice mod a oricăror activități al căror scop îl constituie săvârșirea de asemenea fapte;

j) atentatele contra unei colectivități, săvârșite prin orice mijloace;

k) sustragerea de armament, muniție, materii explozive sau radioactive, toxice sau biologice din unitățile autorizate să le dețină, contrabanda cu acestea, producerea, deținerea, înstrăinarea, transportul sau folosirea lor în alte condiții decât cele prevăzute de lege, precum și portul de armament sau muniție fără drept, dacă prin acestea se pune în pericol siguranța națională;

l) inițierea sau constituirea de organizații sau grupări ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a acestora, în scopul desfășurării vreuneia din activitățile enumerate la lit. a) - k), precum și desfășurarea în secret de asemenea activități de către organizații sau grupări constituite potrivit legii.

De asemenea, legea penală românească permite pedepsirea unor infracțiuni săvârșite și în afara teritoriului românesc, chiar dacă autorul este un cetățean român, dacă acesta se află pe teritoriul altui stat și faptele ce îi sunt imputate sunt incriminate de legislația țării unde a fost săvârșită.

Țara noastră este supusă riscului terorist, deoarece pe teritoriul ei se află obiective aparținând unor state aflate în conflict și unele din acestea sunt vizate de elemente ale organizațiilor teroriste și terorist-diversioniste care încearcă din diverse motive să acționeze împotriva lor, chiar dacă sunt luate măsurile profilactice de profil - pază și apărare specializată.

Din experiența evenimentelor și analiza situației, rezultă concluzia că eventualele acte teroriste ce se intenționează a se săvârși pe teritoriul României, de regulă, sunt pregătite în exterior. Însă, în prealabil, sunt trimiși agenți care studiază informativ și în teren obiectivele vizate, își creează puncte de sprijin, introduc ilegal și depozitează armament, muniție, explozivi, realizează acte preparatorii premergătoare materializării planurilor și scopurilor pe care le urmăresc.

Pe lunga listă de legi care așteaptă să intre în dezbaterile Parlamentului României, se află și Legea pentru pedepsirea actelor de terorism care, pusă în concordanță cu legislația europeană, are menirea de a netezi drumul țării noastre spre integrarea euroatlantică.

CONTRIBUȚIA ROMÂNIEI LA LUPTA ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

<http://www.mae.ro/>

Lupta împotriva terorismului

Problema terorismului, care până nu demult era tratată în general punctual, de la caz la caz, a devenit o temă cu adevărat globală după evenimentele din 11 septembrie 2001. În deceniile trecute, grupările teroriste erau de regulă concentrate local, aveau obiective clar definite și, de cele mai multe ori, beneficiau de sprijinul financiar și logistic al unor state. Prin contrast,

terorismul de azi este caracterizat prin extensia organizațiilor teroriste la nivel global, grație mijloacelor moderne de comunicație și mobilității resurselor financiare, prin obiective mai difuze și prin creșterea importanței sprijinului din partea unor persoane private, de multe ori greu de identificat. Pentru succesul în lupta împotriva terorismului, statele lumii trebuie să lucreze împreună pentru armonizarea percepțiilor înțelesului noțiunii de terorism și pentru identificarea corectă și contracararea factorilor favorizanti ai terorismului.

În urma evenimentelor din septembrie 2001, România s-a angajat ferm în lupta de combatere a amenințărilor teroriste, atât prin participarea la eforturile comunității internaționale cât și prin măsurile interne luate. Poziția de principiu, exprimată constant de autoritățile române, a fost de respingere a terorismului ca formă de promovare a obiectivelor politice în relațiile internaționale sau a unor revendicări pe plan intern, în diferite state.

În acest sens, România a demonstrat susținerea necondiționată a eforturilor ONU pentru prevenirea și combaterea terorismului, adoptând în regim de urgență o serie de acte normative vizând implementarea în legislația internă a rezoluțiilor ONU în materie. Guvernul României a adoptat Ordonanța de Urgență nr. 153/2001 pentru aplicarea Rezoluției 1373/2001 a Consiliului de Securitate al ONU, privind combaterea terorismului internațional, și Ordonanța de Urgență nr. 159/2001, pentru prevenirea și combaterea utilizării sistemului financiar-bancar în scopul finanțării actelor de terorism.

Totodată, a fost înființat Consiliul Interministerial pentru urmărirea aplicării Rezoluției 1373 a ONU, ce funcționează sub

coordonarea Ministerului Afacerilor Externe și prezintă periodic rapoarte Guvernului.

Să structurăm efortul României:

1. Fenomenul terorismului internațional

- Atentatele de la 11 septembrie 2001 au avut un impact considerabil, nu doar în SUA, ci asupra întregului context de securitate pe plan internațional. Modul de concepere a relațiilor internaționale, paradigma de securitate, percepția riscurilor și definirea metodelor de prevenire și combatere a acestora s-au modificat fundamental. Se poate vorbi de o epocă “post-11 septembrie”.
- Atentatele de la 11 septembrie nu au constituit un eveniment singular și izolat, reprezentând doar începutul unei serii de acte teroriste de amploare (Madrid, Londra, Sharm el Sheikh). Rezultatul este că, în prezent, ne aflăm într-un “război împotriva terorii”, cu atât mai dificil și complex cu cât este unul neconvențional (teroriștii adoptă metode care contravin dreptului clasic al conflictelor armate, nu sunt subiect de drept internațional, reprezintă entități în același timp nestatale și trans-statale, au ca țintă privilegiată civilii, prezintă tendințe autodistructive și se legitimează printr-o ideologie de natură religioasă/ transcendențială).
- Cea mai mare teamă este, în acest moment, posibilitatea ca teroriștii să intre în posesia armelor de distrugere în masă (“mega-terorismul”).
- În prevenirea și combaterea terorismului, este necesară promovarea unui multilateralism eficient, având ca

fundament prevederile dreptului internațional în domeniu. Amenințarea terorismului internațional impune măsuri bazate pe consensul multilateral al statelor. Acțiunea globală împotriva terorismului impune măsuri care să dizolve grupurile implicate în activități teroriste, prin întărirea sistematică a cooperării internaționale. Lupta împotriva terorismului trebuie să fie coordonată și să asigure în același timp respectul pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Dialogul, schimbul de experiență și cooperarea între state reprezintă priorități în lupta împotriva terorismului. Contracararea terorismului trebuie să cuprindă inclusiv factorii sociali și politici precum și creșterea toleranței și cunoașterea opiniilor a tuturor actorilor. Pentru combaterea amenințărilor și riscurilor provocate de fenomenul terorismului internațional la adresa securității globale, comunitatea internațională are nevoie de mai multă coordonare, consultare, precum și de o strânsă cooperare. Nici un stat nu-și poate asigura securitatea fără aliați. Antiterorismul este un domeniu unde puterea stă în numărul partenerilor.

- România susține eforturile depuse în cadrul organizațiilor internaționale, regionale și sub-regionale pentru întărirea solidarității internaționale împotriva terorismului, în conformitate cu dreptul internațional, și cooperează pe plan bilateral pentru prevenirea și combaterea acestui fenomen.

2. Pe plan internațional/ în cadrul organizațiilor internaționale

- **În cadrul ONU:**

- România este parte la cele 13 Convenții ale ONU privind combaterea terorismului și promovează universalizarea acestora.
- România a co-autorat, alături de SUA, Federația Rusă, Marea Britanie, Franța și Spania, Rezoluția 1540 a Consiliului de Securitate al ONU privind proliferarea armelor de distrugere în masă și a rachetelor balistice. Este prima Rezoluție a Consiliului de Securitate care conectează proliferarea armelor de distrugere în masă de fenomenul terorismului internațional, constituind un răspuns concret la preocupările actuale pe plan internațional. România deține, din iunie 2004, mandatul de președinte al Comitetului 1540 al CS-ONU, care are ca obiectiv monitorizarea implementării de către state a Rezoluției 1540.
- România, în calitate de membru nepermanent al Consiliului de Securitate al ONU, a sprijinit în mod activ și adoptarea/ implementarea altor măsuri vizând combaterea terorismului: Rezoluția 1566 care condamnă terorismul internațional și Rezoluția 1373 care constituie Comitetul Anti-Terorism.
- România sprijină adoptarea unor prevederi de substanță cu privire la combaterea terorismului

în cadrul Summit-ului ONU care va avea loc în septembrie 2005.

- **În cadrul UE:**
 - România are o strânsă cooperare cu instituțiile europene implicate în combaterea criminalității. În 2003, România a semnat un acord de cooperare cu EUROPOL.
 - În prezent, România întreprinde măsuri interne pentru implementarea Planului UE de acțiune împotriva terorismului. Adoptat în 2004, acesta are ca principale obiective: prevenirea și combaterea finanțării terorismului, consolidarea cooperării în domeniul aplicării legii și asigurarea securității și transporturilor.
 - România participă, în calitate de observator activ, la Grupul de lucru al Consiliului UE privind terorismul.
- **În cadrul NATO:** România sprijină activ măsurile împotriva terorismului luate de NATO la summit-ul de la Praga și incluse în Planul Parteneriatului pentru lupta împotriva terorismului.
- **În cadrul Consiliului Europei:** România a adoptat în totalitate concluziile Consiliului Europei privind combaterea terorismului precum și înființarea poziției de Coordonator Anti-terorism; în luna mai a acestui an, Președintele României a semnat Convenția asupra prevenirii terorismului, Convenția împotriva traficului cu ființe umane și Convenția revizuită privind spălarea,

descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului.

- **În cadrul OSCE:** România sprijină în mod activ Planul de acțiune pentru combaterea terorismului, precum și Carta pentru prevenirea și combaterea terorismului, adoptate în cadrul Organizației.

3. Pe plan regional

- România, în calitate de coordonator al Task-force-ului pentru combaterea criminalității din cadrul **Organizației pentru cooperare economică la Marea Neagră (OCEMN)**, a condus negocierile pentru definitivarea Protocolului privind lupta împotriva terorismului.
- România este un contributor principal al **Inițiativei de Cooperare Sud-Est Europene (SECI)**, care desfășoară activități de prevenire și combatere a terorismului.
- România a lansat în 2004, cu sprijin american, **Inițiativa privind securitatea la Marea Neagră** (Black Sea Border Security Initiative - BSBSI), o activitate concretă cu caracter operațional, având ca obiectiv creșterea securității la Marea Neagră prin promovarea cooperării și încrederii între statele riverane, precum și dezvoltarea unor mecanisme concrete care să permită contracarea proliferării armelor de distrugere în masă. În prezent, participă la BSBSI: România, Republica Moldova, Ucraina, Georgia și Bulgaria.

4. Pe plan bilateral

- În relațiile cu partenerii strategici: România are o cooperare foarte strânsă cu SUA în domeniul combaterii terorismului, inclusiv prin inițierea unor activități concrete de în domeniul securității la Marea Neagră. Țara noastră a aderat din 2004 la principiile de interdicție ale "Proliferation Security Initiative" – inițiativă americană destinată combaterii proliferării armelor de distrugere în masă prin blocarea transferurilor ilicite pe toate căile de transport.
- România are încheiate, în plan bilateral, peste 50 de acorduri de cooperare în domeniul combaterii criminalității organizate, a traficului ilegal de droguri, a terorismului, precum și altor infracțiuni grave, cu o serie de state europene și de pe continentul american.

5. Pe plan intern

- A fost adoptată, la 25 noiembrie 2004, *Legea privind prevenirea și combaterea terorismului*, care prevede că reprimarea acestui fenomen are loc în conformitate cu prevederile instrumentelor naționale la care România este parte.

Strategia națională de prevenire și combatere a terorismului are ca obiective: identificarea și monitorizarea permanentă a amenințărilor teroriste, protejarea teritoriului național și cetățenilor români, prevenirea funcționării celulelor teroriste pe teritoriul României, participarea la eforturile internaționale în domeniu.

Contribuția serviciului de protecție și pază la cunoașterea prevenirii și contracararea fenomenului terorist

Dorința României de integrare în structurile euro-atlantice și în Uniunea Europeană începând cu 1990 a determinat stabilirea de legături bilaterale cu structuri și organizații pe profil antiterorist din lume. Astfel, Ministerul de Interne, Serviciul Român de Informații și Serviciul de Protecție și Pază au demarat acțiuni de colaborare cu Departamentul de Stat al SUA în cadrul Programului de Asistență Antiteroristă , personalul din aceste instituții beneficiind de cursuri de specializare cu specialiști FBI, FAA din Cadrul biroului de Protecție Diplomatică .

Serviciul de Protecție și Pază a stabilit legături similare cu instituții cu atribuții antiteroriste din Franța, Germania, Elveția, Israel, în cadrul acestor colaborări având loc cursuri de specializare, schimburi de experiență și planificarea unor viitoare direcții de colaborare.

Datorită eforturilor depuse în acest sens, România, prin intermediul Serviciului de Protecție și Pază a devenit membru fondator al Asociației Serviciilor de Protecție (Association of Personal Protection Services- A.P.P.S) în urma unui lung proces demarat în 1983 la Budapesta, continuat în 1995 la Interlaken în Elveția și încheiat la Ierusalim în 1998 cu prilejul celei de-a patra Conferințe, ținută în luna octombrie a aceluiași an.

A.P.P.S. este organizația ce urmărește să eficientizeze schimbul de informații, de know-how și să faciliteze circulația ideilor, programelor și percepțelor privind asigurarea instituțiilor statului și demnitarilor. A.P.P.S. este coordonată de un președinte și de un comitet permanent. La fiecare 18 luni are loc conferința ce realege președintele, comitetul director, stabilește locul viitoarei conferințe, votează primirea de noi membri (sau excluderea dacă este cazul), delegă sarcini comitetului sau

grupului de lucru. Prezența României în calitate de membru fondator în cadrul unei astfel de organizații, prestația activă a reprezentanților țării noastre, reprezintă o direcție ce ar putea fi generalizată la prestația tuturor instituțiilor cu atribuții în apărarea siguranței naționale sau a factorilor de decizie din țara noastră, deoarece în lupta cu fenomen complex, difuz și transnațional nu se poate avea succes decât prin situarea, cel puțin pe poziții echivalente, având drept bază un larg sprijin internațional.

Principala instituție care coordonează activitatea S.P.P. este Consiliul Suprem de Apărare a Țării (C.S.A.T.) care are în componență reprezentanții tuturor serviciilor speciale (Serviciul Român de Informații, Serviciul de Protecție și Pază, Serviciul de Informații Externe, Serviciul de Telecomunicații Speciale), Ministerul Apărării Naționale, Ministerul de Interne, Ministerul de Justiție, Ministerul de Finanțe și Ministerul de Afaceri Externe. Nu de puține ori acest for coordonator a fost pus în situația de a lua măsuri pentru depășirea unor obstacole și rezolvării unor situații de criză. Din păcate, un program coerent cu privire la capacitatea de reacție eficientă, rațională și aplicabilă din punct de vedere legal încă nu a fost stabilit.

„Crima organizată” într-o continuă creștere în România în zilele noastre, cu terorismul ca factor particular al acestui flagel necesită reacții tot mai eficiente, bine coordonate în plan național.

Factorii de risc decurg și din interferarea tot mai strânsă a fenomenului de crimă organizată cu cel de terorism internațional care odată cu epuizarea resurselor sale tradiționale într-o măsură tot mai importantă se finanțează din rezultatele activităților economice cu caracter ilicit derulate în diferite spații, inclusiv în România. Din acest punct de vedere sunt

indicii care evidențiază preocupările și activitățile specifice din țara noastră ale anumitor grupări teroriste, în special arabe și kurde dar nu este exclusă implicarea de aceeași natură a anumitor organizații din țările vest-europene și spațiul fost sovietic. În mod tradițional, fenomenul terorist este studiat și analizat „*post-factum*”, după materializarea unor acțiuni de atentat, urmărindu-se identificarea motivațiilor, precum și circumstanțele ce au permis emergența actelor de acest fel.

Tot în acest fel a fost concepută și instituția S.P.P., cunoașterea aprofundată printr-o analiză mergând până la cele mai mici detalii a tuturor atentatelor, încercărilor nereușite, precum și marilor deturnări sau atentate cu bombe, îndeosebi a celor care s-au petrecut în ultimii 10 ani. Ca posibilități pentru prevenire, se pot enumera atât cooperarea cu celelalte organe cu responsabilități în domeniul siguranței naționale, cât și crearea unei baze de date în sistemul informațional bine pus la punct.

Ca posibilități de contracarare, am putea menționa o bună pregătire profesională, îndeosebi a structurilor de intervenție, atât antiteroristă, cât și pirotehnică. Până la perfecțiune, mai există destui pași de făcut. Până atunci însă, consider că ar trebui toți să reflectăm la binecunoscutul dicton al lui Napoleon: „*Convingerea celor din jur ca voi riposta violent la o provocare, mă ferește să fiu nevoit să acționez violent*”.

Note:

1. David C. Rapoport, „*Inside terrorist organization*”, ed. Frank Cass & comp.lmt, London, 1988, p. 202
2. Geamanu G., „*Dreptul internațional penal și infracțiunile internaționale*” ed Academiei, București, 1977
3. idem
4. David E. Lan, W. Laquer, M. Alexander, „*The terrorism reader*”, vol. iii, nr. 108, iunie 1992
6. Iliescu Dtru, Arădăvoaice Ghe., Niță D., „*Terrorism, antiterorism, contraterorism*”, ed. Antet, București, 1997, p. 48

Autoritatea Națională în Combaterea Terorismului

<http://www.sri.ro/index>.

În cadrul procesului de structurare, într-o viziune integratoare, a Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului, Serviciul Român de Informații a fost desemnat, conform Legii 535/2004, autoritate națională în materie antiteroristă prin Departamentul pentru Prevenirea și Combaterea Terorismului, care răspunde de planificarea, organizarea și executarea, într-o concepție unitară, a activităților de prevenire, descoperire, neutralizare și anihilare a acțiunilor teroriste pe teritoriul României.

În raport cu evoluțiile actuale ale formelor de manifestare ale fenomenului terorist internațional, care cunoaște escaladări succesive de o intensitate fără precedent, strategia Departamentului pentru Prevenirea și Combaterea Terorismului urmărește completarea și reșezarea direcțiilor tactice, necesare protejării eficiente a teritoriului național față de noile manifestări ale fenomenului terorist prin promovarea, potrivit competențelor asumate, a unei concepții integrate la nivel național, pe de o parte, și pe linia cooperării externe, pe de altă parte.

Sistemul național de alertă teroristă

Instituirea Sistemului național de alertă teroristă, ca mijloc adecvat de prevenire, descurajare și combatere a acțiunilor de pregătire și desfășurare a unor eventuale atentate pe teritoriul României, a fost aprobată de Consiliul Suprem de Apărare a Țării, în cadrul ședinței din 15 aprilie 2004.

Această măsură propusă de Serviciul Român de Informații conduce la consacrarea ca obligații legale a responsabilităților SRI și ale celorlalte instituții cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii terorismului.

CRITIC - Informațiile disponibile și evenimentele recente evidențiază că există un risc iminent de producere a unor atentate.

RIDICAT - Informațiile disponibile și evenimentele recente evidențiază că există un risc semnificativ de producere a unor atentate teroriste și se estimează că un atentat este probabil.

MODERAT - Informațiile disponibile și evenimentele recente evidențiază că există risc general de producere a unor atentate teroriste și se estimează că un atentat este posibil.

PRECAUT - Informațiile disponibile și evenimentele recente estimează existența unui risc scăzut de producere a unui atentat terorist.

SCĂZUT - Informațiile disponibile și evenimentele recente estimează că un atentat este puțin probabil.

CONCLUZII ȘI PROPUNERI

Abordările cu privire la natura, scopurile și modalitățile de finalizare a acțiunilor teroriste sunt unanime în ideea necesității fundamentării unei legislații comune, eficiente și cu scop descurajator, la care toate statele, indiferent de natura orânduirii politice, economice și religioase, să adere pentru eliminarea pericolului terorist. Discuțiile conform cărora terorismul este o armă statală sau nu, fenomenul este individual, de grup sau statal, dacă vizează zone interne, internaționale sau dacă utilizează mijloace persuasive sau de forță, trebuie să aibă un scop unic - realizarea unui cadru juridic atotcuprinzător, la nivel intern și internațional, pentru acțiunea antiteroristă „*la origine și nu la efect*”.

Analiza actelor normative elaborate de-a lungul timpului în domeniul antiterorist evidențiază faptul că, reglementările în materie au apărut ca reacție la săvârșirea unui act terorist și cu scopul vădit de a răspunde reacției de indignare a opiniei publice, precum și de a preveni pe viitor asemenea fapte; or tocmai asemenea acțiune defensivă favorizează în mare măsură proliferarea actelor teroriste. România a avut, până în 1989, un sistem de luptă împotriva terorismului, specific statelor cu regim comunist. Odată cu anul 1990, România a devenit terenul fertil al terorismului incipient și a favorizat dezvoltarea acestuia pe o perioadă de zece ani.

După comiterea atentatelor de la 11 septembrie 2001 din Statele Unite ale Americii, România și-a adaptat măsurile proprii de securitate la eforturile depuse de statele lumii asupra cărora planează amenințări teroriste.

În acest sens, Ministerul Apărării Naționale a evaluat factorii de risc, stările de pericol și amenințările de natură teroristă care pot afecta țara noastră.

Serviciile de informații românești au procedat la estimarea riscurilor de securitate ce decurg din amenințările cu caracter terorist care pot afecta România.

Măsurile adoptate – în concordanță cu cele inițiate de cea mai mare parte a statelor lumii pentru care terorismul reprezintă un pericol major – au vizat elaborarea unei strategii naționale pentru prevenirea și combaterea terorismului.

Coordonatorul tehnic al acestei acțiuni de mare amploare este principalul serviciu de informații român - Serviciul Român de Informații – care și-a lărgit sfera atribuțiilor în domeniul cunoașterii, prevenirii și combaterii terorismului.

În funcție de responsabilitățile fiecărei instituții din sistemul siguranței naționale acestea și-au amplificat măsurile specifice contribuind prin activități proprii la anticiparea și anihilarea actelor și faptelor cu caracter terorist. În acest sens, Ministerul Apărării Naționale Ministerul de Interne, alte organisme cu atribuții în domeniul combaterii terorismului au elaborat măsuri comune de cooperare.

Raliindu-se coordonatelor specifice de cunoaștere, anticipare și combatere a fenomenului terorist, instituțiile cu atribuții în acest domeniu și-au intensificat măsurile de control asupra aeroporturilor pentru a se evita producerea unor acte din sfera terorismului de natură a afecta oameni nevinovați, potențiale victime ale unor elemente, grupări sau organizații teroriste, recunoscute pentru fanatismul și cruzimea cu care acționează.

România, care a devenit țară de tranzit a emigrației cât și țară de destinație a emigranților clandestini, și-a înăsprit măsurile de control la frontieră, aliniindu-și activitățile din acest domeniu exigențelor impuse de țările semnatare ale cordului de la Schengen.

Țara noastră acordă atenția cuvenită “importului de terorism” organismele specializate instituind un control riguros asupra nucleelor și grupărilor teroriste provenite din țările arabe ori de pe alte spații cu preocupări de natură teroristă.

Actorilor terorismului internațional și transnațional în România este deja un fapt consumat constatându-se tendința de structurare a unor adevărate rețele și filiere autonome. Aceste structuri acționează ilegal sub diferite acoperiri în vederea strângerii de fonduri pentru grupările sau organizațiile teroriste din care provin, colectări de informații despre potențialele ținte de teritoriul nostru național și organizării unor structuri logistice capabile să sponsorizeze eventualele atacuri.

Prezența în România a circa 10.000 de kurzi, majoritatea membri activi sau simpatizanți ai P.K.K., reprezintă un factor de amenințare majoră întrucât această organizație folosește în mod tradițional teritoriile țărilor gazdă din Europa ca teatru de operațiuni contra intereselor Turciei.

În România acționează și unele grupări fundamentalist-islamice ca Hamas și Hezbollah care folosesc ca acoperire asociații aparținând studenților musulmani având filiale în principalele centre universitare ale țării.

Serviciile secrete românești supraveghează activitățile organizațiilor teroriste din România desfășurând permanent acțiuni specifice în acest sens, de culegere de informații și de protecție antiteroristă a principalelor obiective și personalități-țintă.

Apreciem că la nivel național, trebuie să se adopte în regim de urgență o modalitate ofensivă de lucru, pentru elaborarea unei legislații competitive în plan intern și în concordanță cu tendințele de evoluție a fenomenului terorist.

Această manieră ofensivă poate fi susținută cu următoarele argumente:

- elaborarea unei legislații, care să conducă la măsuri drastice, solicită o perioadă de cel puțin 6-12 luni (studiul tematic, întocmirea proiectului de lege, analiza acestuia în instituțiile beneficiare, discutarea în comisii de profil și în cele două camere ale Parlamentului și promulgarea);
- în această perioadă, elementele cu interes în zona României nu vor precupeți eforturi intelectuale, financiare și fizice pentru a-și întări pozițiile pentru a-și

pregăti personalul de execuție și pentru a se dota cu mijloace de ultimă generație;

- în această perioadă, aceleași elemente vor intensifica agresiunea informațională în scopul discreditării organelor de stat cu atribuții în domeniul siguranței naționale și practic pe fondul unui vid legislativ sau insuficient de competitiv, în raport cu cel al democrațiilor avansate, își vor desfășura nestingherite activitățile;
- personalul specializat în desfășurarea acțiunilor de prevenire și combatere a acțiunilor infracționale și a celor teroriste trebuie echipat, instruit și motivat financiar pentru a se menține la nivel competitiv.

Apreciem că, mai mult decât în orice alt domeniu de activitate, în cel al luptei antiteroriste și infracționale trebuie să se țină cont de aplicarea principiilor legii „*mijlocului și antimijlocului*”. Promotorii actelor antisociale, antieconomice, antipolitice, se dotează cu tehnică de vârf din toate domeniile (comunicații, transport, armament, informatică etc). Pentru a le ține piept și a avea succes în lupta împotriva acestora este imperios necesar ca aceste dotări să poată fi realizate și la nivelul structurilor specializate, abilitate prin lege să desfășoare acțiuni antiteroriste și contrateroriste.

În concluzie, putem afirma că terorismul corespunde unei strategii foarte precise. El apare în cazul unui dezechilibru structural foarte puternic între două sau mai multe grupuri aflate în conflict. În alți termeni, este o formă de strategie indirectă, utilizată atunci când personajul mai slab nu reușește să învingă un adversar mult mai puternic prin metode tradiționale.

Putem afirma că înfruntarea dintre două armate dușmane este un război, iar invadarea unui teritoriu, motiv de război. Dar masacrarea populației civile și atentarea sub orice formă la bunurile și libertățile acestora, constituie un act de terorism. Dacă niște oameni intră în luptă deschisă împotriva unei armate de ocupație, ei nu fac decât să-și apere un drept și sunt, pentru acest fapt combatanți, indiferent care le sunt însemnele, uniforme sau dacă acestea lipsesc. Ei nu devin teroriști decât dacă se dedau la acțiuni de intimidare, amenințare, brutalizare a populației civile și fac presiuni asupra guvernelor pentru a-și atinge scopurile.

Pe teritoriul unei țări, cetățenii nu se pot înfrunta între ei, în ultimă instanță decât prin război civil. Iar dacă structurile unei țări trebuie desfăcute din cauza unei crize grave, din punct de vedere juridic aceasta nu poate avea loc decât în urma unui referendum. În realitate, adesea, facțiunile aflate în conflict recurg la soluția terorismului, rezultatul final fiind instaurarea „Terorii”. LITRE afirma „*Prin terorism se instaurează domnia terorii*”. Nu este vorba de o acțiune scurtă, limitată în timp, și de o strategie foarte precisă cu o anumită continuitate.

De aceea, considerăm că lupta împotriva terorismului la nivel internațional va trebui să includă o cooperare și o strategie comună crescută. Nici un stat nu poate rezolva problema terorismului de unul singur. Colaborarea pragmatică, inițiată la un nivel statal în sus, trebuie urmată și de o armonizare juridică internă și internațională care, în zilele noastre, se pare că a început să facă primii pași.

Proгноze ale evoluției fenomenului terorism-megaterorism.

Dezvoltarea terorismului contemporan

Terorismul anilor viitori va reflecta, în privința mijloacelor dar și a metodelor, dezvoltările tehnologice ulterioare, schimbările sociale, transformările structurate la nivel statal, regional și mondial, ca și transferurile de influență evidente într-o lume în schimbare continuă, determinate de “power shift”, dinamica centrelor de greutate a puterii.

Aceste schimbări la nivel global pot și vor influența tacticile teroriste care se vor adapta și se vor reconfigura, în funcție de contextul vulnerabilităților existente, de dinamismul, evoluția, modalitățile de protejare, măsurile de prevenire inițiate de autoritățile statelor, pe de o parte, dar și factorii de risc prefigurați la adresa valorilor sociale, a vulnerabilităților pe care acestea trebuie să le apere, pe de altă parte.

Deja specialiștii din întreaga lume iau în calcul noile cuceriri ale științei și tehnicii încercând să anticipeze, posibilele vulnerabilități ale noilor tehnologii din diverse domenii, ce pot oferi teroriștilor, suportul logistic pentru executarea sau sprijinirea în orice mod a acțiunilor acestora sau noi ținte.

Astfel se pot prefigura anumite aspecte care vor interveni în acest sens, în măsura în care:

- transportul aerian modern va asigura o mobilitate la scară planetară fără precedent, radioul, televiziunea, comunicațiile digitale, via satelit, magistralele informatice de tip internet, chiar și filmele în care se prezintă scenarii pe profil, vor asigura în viitor, un acces

aproape instantaneu la informații vitale teroriștilor, precum și o audiență mondială nemijlocită.

- sistemele de arme moderne, noile generații de explozivi, de dispozitive de ghidare, de ochire, de comandă de la distanță sau de comandă și control vor deveni tot mai accesibile pe piețele clandestine de arme permițând obținerea unui “rezultat mai bun, decât ca la carte”¹.

Societatea modernă va oferi noi și noi vulnerabilități teroriștilor cum ar fi transportul aerian, centralele atomo-electrice, institutele de cercetări chimice, biologice, fizico-nucleare, platformele de foraj marin, stațiunile de cercetare subacvatică sau spațială, nodurile de comunicații planetare, sateliți de comunicații, posturile T.V., rețelele de televiziune prin cablu, sistemele de alimentare cu apă, gaze, petrol, etc.

Pentru viitorii extremiști, teroriștii contemporani vor reprezenta un model de comportament, terorismul urmând a fi în continuare, o cale de atragere a atenției asupra unor dispute sau nemulțumiri și un mod de presiune asupra guvernelor.

Factorul economic va favoriza în continuare apelul la terorism, obținerea de profituri în urma amenințărilor și a teroarei și se poate vorbi deja de un nouă formă de manifestare a acestuia, “terorismul gulerei albe”, care nu va mai presupune acte de violență extremă, ci atacuri tip ”SOFT” contra rețelelor digitale și a programelor informatice.

Aceste rețele, în prezent controlează activitatea din diferite domenii ca: transporturi, industrie, telecomunicații, asistență medicală și socială etc, iar agresiunea teroristă tip “SOFT” poate afecta, direct sau indirect, parțial sau total, paliere întregi ale

¹ Gh. Arădăvoaice, Dumitru Iliescu, Laurențiu Dan Niță – *Terorism. Antiterorism. Contraterorism*. Ed. Antet, Oradea, 1997, pag. 140.

societății, și care la rândul său poate angrena și alte segmente de activitate care se poate externaliza/”contamina”, situații ce pot genera complicații incalculabile.

Terorismul va costa din ce în ce mai mult, cheltuielile necesare prevenirii devenind astronomice, multe state care deși dispun de posibilități logistice, vor renunța la atribuțiile sale antiteroriste în favoarea unor organizații internaționale de tipul corporațiilor specializate cu caracter transnațional.

Referitor la evoluția terorismului, unii specialiști în materie concluzionează:

- terorismul va persista ca fenomen acut și în actualul mileniu;
- probabil va crește cantitativ și calitativ;
- terorismul demonstrează că POATE derapa spre forma cea mai extremă de manifestare a sa, megaterorismul;
- incidentele de mare anvergură vor deveni tot mai dese iar gestionarea lor va fi tot mai dificilă sub raportul controlului și detensionării acestora;
- în viitorul apropiat terorismul va evolua liniar în materie de scopuri, însă posibil ascendent, în materie de ținte, tactici și mijloace folosite (ca urmare a evenimentelor de la 11.09.2001);
- unele state ale lumii vor apela în continuare la terorism pentru a-și atinge anumite scopuri (Iran, Irak, Libia, Coreea de Nord, etc);
- teroriștii vor putea să genereze prin actele lor, crize care vor obliga statele lumii (guvernele) și organizațiile

internaționale să aloce tot mai multe fonduri pentru combaterea lor.

Gestionarea crizelor implică un mare consum de resurse umane sau materiale, care fiind planificate pentru alte nevoi sociale pot naște disfuncționalități, și care la rândul lor și acestea pot declanșa acțiuni teroriste de altă natură, ducând în final, la mari dezechilibre în subsistemele componente, existând posibilitatea ca autoritățile să fie prinse într-un cerc vicios.

- se va reconfigura și se va lărgi segmentul de interferență dintre terorism și criminalitatea organizată;

În altă ordine de idei, dintotdeauna grupările teroriste urmăresc, în general, preluarea puterii sau chiar a controlului în dauna guvernelor sau a regimurilor politice existente. Succesul este un criteriu greu de atins, deoarece puține grupări insugente care au apelat la terorism ca strategie principală și-au atins scopul. Grupările EOKA din Cipru și mișcarea MAU MAU din Kenia, împotriva dominației britanice respectiv FLN în Algeria, contra francezilor, se poate spune că au reușit în acest sens.

Ca o particularitate a acestora este faptul că organizațiile respective au avut un puternic grad de adeziune la populație, fiind sprijiniți în inițierea și derularea acțiunilor, fie logistic, fie moral, de un procent semnificativ al maselor.

Marea majoritate a organizațiilor/grupărilor teroriste au eșuat lamentabil în demersul de obținere a puterii sau de schimbare a regimului politic atacat. Strategia teroristă a avut succes numai în situațiile luptei anticoloniale, însă acolo unde organizațiile teroriste au urmărit schimbarea social-politică a regimului, statele țintă au reacționat decisiv. Spre exemplu, pentru guvernele Franței, Germaniei, Italiei, lupta împotriva “Acțiunii Directe”, “Facțiunii Armata Roșie” sau împotriva “Brigăzilor

Roșii” a reprezentat o chestiune de viață și de moarte, neexistând posibilitatea compromisului, deoarece succesul terorismului echivala cu căderea regimului din aceste țări.

De curând, în urma unei ample operațiuni specifice, autoritățile elene au anunțat lichidarea grupării teroriste “Organizația Revoluționară 17 Noiembrie”, grup radical de extremă stânga, care milita împotriva instituțiilor democratice ale statului grec, anti N.A.T.O. și anti U.E.

În acest context, pentru menținerea/atingerea intereselor vitale ale Greciei, autoritățile nu aveau alternativă, gruparea teroristă trebuia lichidată, alfel executivul elen, ar fi asimilat constant un deficit de imagine major, în fața opiniei publice a propriilor cetățeni dar și-n plan internațional, ce ar fi dus în mod cert la situații de criză cu efect anarho-destabilizator.

Același lucru este valabil și în majoritatea cazurilor de insurgență separabilă, când teroriștii amenință suveranitatea și integritatea teritorială a statului țintă-cazul separatiștilor baști-Spania, kurzilor-Turcia sau a corsicanilor din Franța. Deși realizarea deplină a scopurilor urmărite de organizațiile-grupările insurgente este rară, teroriștii au reușit deseori să-și realizeze parțial obiectivele propuse.

Se pot deosebi patru tipuri de succese teroriste parțiale¹:

- obținerea sprijinului intern ce permite teroriștilor să ajungă la un nivel mai înalt al insurgenței.
- atragerea atenției internaționale asupra nedreptăților la care sunt supuși.
- dobândirea legitimității internaționale.

¹ Ion Eugen Sandu, Florin Sandu, Gheorghe I. Ioniță – *Criminologie*, Ed. Sylvi, Buc., 2001, pag.396

- câștigarea de concesi politice parțiale din partea autorităților.

Se știe că noțiunea fundamentală a terorismului ca strategie este ideea propagandei prin fapte care consideră acest mod de luptă, ca un instrument de răspândire a motivației și exemplul insurecției servind astfel ca un punct de sprijin prealabil al unei forme mai avansate a luptei armate.

Deși prin felul de a percepe realitatea, actele de violență au câștigat o publicitate uluitoare, atacurile teroriste nu au reușit să atragă simpatia și sprijinul publicului și să genereze marea insurecție populară pe care au sperat să o declanșeze și să o propulseze, ca în cazul mișcărilor radicale de extremă dreaptă/stângă din Europa Occidentală sau Statele Unite din anii 1970-1980.

Deși în prezent în Franța și Germania, se poate vorbi de o puternică mișcare de extremă dreaptă, generată de o multitudine de aspecte, printre care enumerăm doar fenomenul migrației sub toate formele sale, posibila evoluție spre violență, va reduce considerabil sprijinul și simpatia pentru aceste tendințe xenofob-extremiste.

Au fost însă, și cazuri în care terorismul a ajutat, după cât se pare, la apariția unei mișcări mai largi, spre exemplu, socialiștii revoluționari ruși de la începutul acestui secol. Deși nu au reușit să transforme aparatul clandestin într-un instrument politic capabil de a cucerii puterea, faptul că revoluția din octombrie 1917 a fost înfăptuită până la urmă de către bolșevicii mai bine organizați, actele anarhiștilor au contribuit, probabil, la păstrarea flăcării revoluționare.

Ulterior, de-a lungul timpului social-democrației (bolșevicii și mensevicii) și-au constituit propriile infrastructuri clandestine,

fără acțiuni dramatice care să stingă entuziasmul poporului. Socialiștii revoluționari, prin asasinarea miniștrilor și a altor funcționari guvernamentali, au menținut vie ideea și spiritul de luptă în rândul potențialilor revoluționari. Însă, în rândul populației occidentale reacția față de o campanie antiteroristă este una de condamnare vehementă.

Analistul american Martha Crenshaw a observat că: ”O problemă inițială în aprecierea rezultatelor, terorismul este faptul că, el nu este niciodată factorul cauzal unic ce conduce la efecte identificabile”¹.

Îmbinarea efectelor sociale și politice cu alte evenimente și orientări face foarte dificilă izolarea terorismului. Anumite grupuri teroriste nu au reușit să materializeze obiectivele politice, dar au fost capabile, totuși, să-și determine adversarii să facă concesii semnificative, spre exemplu, IRA și ETA împotriva Ulsterului - acordul britanico-irlandez.

Schimbările în politica britanică au fost stimulate de lupta IRA, mai ales că mediatizarea internațională a conflictului, a făcut ca SUA să se implice direct în medierea părților implicate, catolicii și protestanții, sens în care Jerry Adams, a fost acceptat în SUA ca parte reprezentativă cu autoritate morală și legală, în cazul negocierilor de pace.

Posibile noi forme de atacuri teroriste-megateroriste.

Terorismul continuă să provoace îngrijorare și disperare în tot mai multe națiuni ale lumii iar tendința de evoluție care se prefigurează, este tot mai violentă asupra unor ținte civile, cu folosirea unor arme tot mai distructive, cum sunt armele de

¹ Ungureanu Ștefania – Georgeta – *Criminologie*, Ed. Stema, Bacău, 2002, pag. 308.

nimicire în masă: nucleare, biologice, radiologice sau chimice ori neconvenționale cum a fost transformarea unor avioane de pasageri în adevărate rachete de croazieră la evenimentele din 11 Septembrie 2001.

Noile tehnologii pot duce la apariția și aplicarea unor forme noi de manifestare a terorismului/ megaterorismului, și implicit la mutații radicale a practicilor de luptă anti și contrateroristă tradiționale, care trebuie să se adapteze la noile realități dacă guvernele doresc cu adevărat menținerea unui climat de echilibru, prin controlul acțiunilor/actelor teroriste, cu extensie pe accentuarea segmentului anticipativ al intențiilor acestora, înlăturarea sau cel mult temporizarea concretizării acestora.

În general, se știe faptul că teroriștii evită un contact direct cu forțele de securitate, și urmăresc strategii și tactici de luptă care să le permită obținerea unor avantaje maxime cu eforturi minime, care să limiteze sau să diminueze opțiunile autorităților, bazându-se în special pe amenințarea sau folosirea armelor de distrugere în masă, lucru foarte probabil în viitor, ceea ce înseamnă că omenirea a trecut deja în epoca superterorismului, de o factură cu totul nouă.

Deja se pot previziona noi fronturi de acțiune/obiective ale teroriștilor:

Terorismul informațional-reprezentat de acele acțiuni întreprinse pentru a degrada sau a manipula sistemele informaționale ale autorităților concomitent cu apărarea activă a sistemelor proprii.

În următoarea perioadă, amenințarea la adresa sistemelor informaționale ale guvernelor va crește, deoarece o serie de organizații/grupări teroriste de nuanțe diferite, ori state-marionetă, controlate de crima organizată, ori state care sprijină

terorismul, vor pune accentul pe strategiile, doctrina și capacitățile de război care implică informații ofensive și defensive, în scopul atingeri obiectivelor/dezideratelor propuse.

Terorismul cibernetic-este o formă distinctă de terorism informațional, care implică operațiuni de distrugere, refuzare, falsificare sau dislocare a informațiilor din calculatoare sau rețele prin modificarea secretă a datelor și informațiilor.

Pe măsură ce tehnologia și nano-tehnologia, devin din ce în ce mai importante, în viața socială, probabilitatea unor agresiuni de natură cibernetică va crește exponențial cu dezvoltarea acestora și deci implicit li se oferă teroriștilor noi vulnerabilități, care nu pot cuantificabile, cu atât mai mult efectele unor atacuri de acest gen.

Terorismul cibernetic sfidează regulile tradiționale ale timpului și distanței, ale vitezei și ritmului, ca și a capacităților militare convenționale sau tradiționale ale organizațiilor și grupărilor teroriste.

Terorismul contra infrastructurii naționale și transnaționale-este extrem de dificil de calculat/definit sau chiar de identificat, însă se poate discuta despre acele atacuri asupra unor industrii cheie sau utilități ale statului sau grupurilor de state ori asupra unor entități subnaționale/transnaționale (în care au reprezentare), sisteme de telecomunicații, operațiuni bancare sau financiare, transporturi, aprovizionare cu apă, operațiuni guvernamentale, servicii de urgență, energie, electricitate, etc.

Lista ar putea continua, ideea esențială este aceea că, aceste industrii au în mod normal legături și interdependențe complementare esențiale, care ar putea mări semnificativ impactul unui atac terorist asupra unei singure componente.

Rolul autorităților în lupta împotriva amenințărilor de acest gen.

Specialiștii au concluzionat că este mult mai ușor să descrii decât să definești, conceptele de terorism-megaterorism, respectiv contramăsurile inerente pentru combatere, antiterorismul.

La fel ca în cazul definirii conceptului de terorism, fiecare tentativă de conceptualizare va reflecta misiunea, interesele, atribuțiile sau preocupările structurii sau instituției care o elaborează, situație care incapacitează uneori efortul coerent și coordonat al autorităților de combatere a terorismului, deoarece fiecare “vânător” are tendința de a căuta un anumit tip de vânat.

Eforturile de menținere¹ sub control a terorismului pot fi definite astfel:

Antiterorismul, cuprinde totalitatea măsurilor luate pentru a preveni apariția terorismului sau a unui anumit act terorist. Aceste măsuri presupun evaluarea pericolului, întărirea obiectivelor de apărare, protecția personală, anticiparea posibilelor acte teroriste, ofensivitatea și vigilența sporită a asigurării acțiunilor.

Contraterorismul este răspunsul la o acțiune teroristă care a avut loc, și cuprinde riposta tactică, investigarea crimei și structura de conducere a acțiunilor de urgență care dirijează riposta la o acțiune teroristă aflată în curs de desfășurare, cum este spre exemplu, luarea de ostatici sau răpirea.

Combaterea sau contracararea terorismului este un termen generic folosit în principal pentru a defini/descrie totalitatea

¹ Gh. Arădăvoaice, Dumitru Iliescu, Laurențiu Dan Niță – *Terorism. Antiterorism. Contraterorism*. Ed. Antet, Oradea, 1997, pag. 126-127, 133.

măsurilor antiteroriste și contrateroriste. Acestea sunt acțiuni întreprinse de către guverne pentru a contracara pericolul, incluzând măsurile speciale de protecție inițiate de structurile militare, de organele de ordine, etc., inclusiv acțiunile întreprinse ca ripostă la un atac terorist pe un segment ce cuprinde folosirea echipelor tactice, în cazul luării de ostatici, mergând până la bombardarea teritoriului unei țări care patronează o anumită acțiune sau un grup terorist.

Majoritatea programelor guvernamentale elaborate în diverse țări, pentru combaterea terorismului, cuprin cel puțin patru obiective de bază:

Prevenirea - se realizează prin inițiative internaționale și prin diplomație. În mod ideal toate țările ar trebui să fie de acord că terorismul este un fenomen antisocial extrem de nociv, și ar trebui să se unească pentru al combate.

Așa ceva nu se va întâmpla niciodată. Se știe de mult că ceea ce pentru unii se cheamă “terorism”, pentru alții este “luptător pentru libertate”.

Descurajarea - se realizează prin întărirea obiectivelor potențiale de a deveni țintă. Rata obiectivelor speciale s-a schimbat considerabil în ultimii ani, deși este imposibil să se asigure o intimidare totală prin protecția obiectivelor, acest efort trebuie continuat mai ales când este vorba de instalațiile cele mai expuse.

Reacția - la o acțiune teroristă este un element central, al politicii oricărui guvern, atât în sfera organelor militare, cât și a celor de ordine și securitate sau echipe de salvare a ostaticilor, sunt cele mai clare exemple de preocupare a guvernelor contemporane pentru crearea unor capacități de reacție.

Previziunea - sau prevenirea acțiunilor și evenimentelor teroriste se realizează prin întărirea măsurilor informative și contrainformative. Multe țări au făcut progrese importante în activitatea de informații și contrainformații antiteroriste, o parte din acestea elaborând un sistem de schimb de date utile pentru combaterea terorismului.

Capacitatea de a combate terorismul presupune două categorii de programe, ce trebuie opuse acestui fenomen:

Antiterorismul - este definit ca fiind o măsură defensivă folosită pentru a reduce vulnerabilitatea indivizilor și a proprietății, în fața actelor teroriste, și presupune o răspundere pe măsură ce revine forțelor militare locale, de a face față acestor situații.

În cadrul antiterorismului scopul acestuia este de a preveni atacurile și minimaliza efectele, dar aceste atacuri totuși se produc. Aceasta include toate acele acțiuni menite să atragă atenția clasei politice aflate la putere, asupra grupurilor teroriste și să facă potențialele ținte, cât mai greu de atacat.

Contraterorismul - presupune toate măsurile ofensive, luate pentru a preveni și a răspunde terorismului și teroriștilor. Programele contrateroriste sunt de obicei secrete și se adresează în mod normal securității naționale, fiind structurate în planuri de acțiuni. În cadrul contraterorismului obiectivele le reprezintă neutralizarea grupurilor teroriste, inclusiv uciderea teroriștilor dacă este nevoie.

Terorismul este o problemă dinamică, ce se transformă mereu, pe măsură ce se schimbă grupurile și principalii combatanți, apar mutații și în tactica adoptată, respectiv și în modalitatea concretă de acțiune a teroriștilor.

ROMÂNIA ȘI CONSOLIDAREA ROLULUI SĂU DE FURNIZOR DE SECURITATE. COOPERAREA ÎN DOMENIUL COMBATERII BIOTERORISMULUI

Bioterrorismul: Folosirea ilegală, intenționată a microorganismelor sau toxinelor acestora, cu scopul producerii bolii sau decesului la oameni, animale ori plante.

1. Bazele prevenirii terorismului și a amenințărilor biologice.
2. Prevenirea bio-crimelor. Provocări și oportunități pentru lumea arabă.
3. România și Centrul Internațional pentru studii avansate în biosecuritate și în prevenirea biocriminalității

Prima atestare documentată a bioterorismului: în secolul 6 î.Ch, când asirienii otrăveau fântânile inamicilor cu ergot de secară. În 186 î.Ch., în timpul bătăliei navale împotriva regelui Eumenes din Pergamon, armata lui Hanibal arunca șerpi pe puntea vaselor inamice. Evul Mediu aduce prima atestare în anul 1346, orașul ucrainean Kaffa fiind asediat de tătari, corpurile victimelor decedate de ciumă erau catapultate peste zidurile cetății. Și unii istorici consideră că aceste evenimente ar fi răspunzătoare de epidemia de ciumă dintre 1347 și 1351 din Europa, soldată cu 25 de milioane de victime. Aceeași tactică s-a folosit și în bătălia de la Carolstien, sau de către trupele tariste în cursul războiului ruso-suedez din secolul XVII. Descoperirea

continentelor americane a fost însoțită de evenimente similare, agentul incriminat fiind virusul variolei, adus de către conchistadorii lui Hernando Cortez (1520), care a decimat în numai doi ani peste 3,5 milioane de azteci; iar în timpul campaniilor lui Pizzaro, din jurul lui 1532, soldatii săi dăruiau hainele victimelor variolei, nativilor sud-americani. Aproape un secol mai târziu (1617-1618) apare și prima epidemie pe teritoriul nord-american. Și tot variola a fost folosită intenționat în conflictele dintre britanici, francezi și indieni în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

O dată cu progresele științei și tehnologiei, ultimele decenii au readus această provocare în atenția întregii lumi. În 1979, accidentul de la Sverdlovsk (fosta URSS), unde s-a produs contaminarea cu antrax a personalului dintr-un centru de cercetare, a atras atenția nu numai asupra pericolului unor programe dezvoltate de unele țări, în ciuda tratatelor semnate, ci și asupra vulnerabilității în fața unor agenți biologici. Salmonella tify, folosită de către membrii unei secte religioase, a fost implicată în 1984 în afectarea a peste 700 de persoane. Secta Aum (Japonia) - cea care a organizat, în metroul din Tokio, un atac cu gazul toxic sarin (soldat cu 11 morți și peste 5.000 de oameni afectați) - este responsabilă și de încercările (esuate) de răspândire a sporilor de antrax și a toxinei botulinice. În fine, atentatele cu spori de antrax de după 11 septembrie 2001 din SUA, când, din cele 22 de cazuri, 5 au decedat. La aceasta se adaugă panica generală, suprasolicitarea și haosul sistemului sanitar. Prin numai patru-cinci scrisori contaminate, problema bioterorismului s-a plasat în prim-planul opiniei publice mondiale, impunând, astfel, o nouă abordare.

Atacurile teroriste pot fi nu numai revendicate, dar și nerevendicate, când întregul sistem sanitar se confruntă cu o situație extrem de dificilă. Multe din atacurile revendicate se

dovedesc însă alarme false, scopul fiind crearea panicii în rândul populației, tulburarea activităților curente, suprasolicitarea furnizorilor de servicii de sănătate, a autorităților, ceea ce poate determina, implicit, costuri considerabile sau chiar colaps.

Temerile generate de posibila utilizare deliberată a alimentelor și a apei ca vehicule de transport și distribuție a agenților patogeni sunt pe deplin justificate, amenințările grupurilor antisociale (teroriști, criminali, psihopati), pe de o parte, și posibilitățile actuale de a transforma amenințările în realități înfricoșătoare, pe de altă parte, au acutizat preocupările de a dezvolta un sistem de răspuns, de prevenire, de limitare a efectelor chimice, biologice, radioactive (în funcție de agentul utilizat) asupra populației civile.

Cuprinderea întregii planete în procesul dinamic de globalizare justifică includerea obligatorie, treptată, a tuturor țărilor în sistemul de răspuns, vizându-se în mod deosebit agenții patogeni pretabili, fenomenele morbide putând apărea separat sau concomitent, oriunde și oricând.

Bazele prevenirii terorismului și a amenințărilor biologice.

În noiembrie 2001, la inițiativa Președintelui Republicii Polone, Dl Aleksander Kwasniewski, a avut loc la Varșovia conferința internațională asupra combaterii terorismului. La acest eveniment au participat lideri ai statelor din Europa de sud-est, est și cea centrală. Ca obiective s-au abordat acțiuni specifice și inițiative pentru cooperare regională care pot contribui în eforturile comunității internaționale în lupta împotriva terorismului. În Declarația finală și în planul de acțiune care s-au adoptat la conferință, acești lideri și-au luat responsabilitatea stabilirii unui sistem regional pentru combaterea terorismului.

Dat fiind natura bioterorismului înseamnă că lupta împotriva acestuia trebuie să implice toate instituțiile statului nu doar cele de impunere a legii. Acest fapt presupune o provocare pentru armată, poliție, pompieri și poliția de frontieră cât și pentru sectorul de sănătate publică și serviciile de salvare. Pe lângă acestea trebuie realizată o abordare la nivel multinațional.

Conferința “***Bioterorismul-combaterea și cooperarea internațională***” organizată la Varșovia pe 17 iunie 2002 de către Biroul pentru Securitate Națională, a constituit una din cele câteva inițiative luate în urma deciziilor din timpul Conferinței din Noiembrie 2001. Scopul a fost de a se discuta crearea unui sistem de prevenție și recunoaștere, necesar în eventualitatea unui atac bioterorist. La conferință au luat parte experți din 13 țări, cum ar fi: Belarus, Bulgaria, Lituania, Latvia, Estonia, Israel, Polonia, România, Slovacia, Turcia, Ucraina, Ungaria și SUA. Acești participanți au reprezentat diferite instituții ale statelor, instituții responsabile pentru securitatea publică în țările respective: consilii ale securității naționale, ministere ale apărării, sănătății și agricultură, cât și grupuri de management al crizelor.

Conferința își propunea inițierea unui element de cooperare regională, care până la acea dată s-a derulat doar la nivel bilateral și anume între anumite țări. Natura distinctă și dinamica amenințărilor prin bioterorism au constituit subiectul unei cooperări mutuale internaționale și al unui sprijin esențial. O reacție eficientă a acestor țări împotriva atacurilor bioteroriste va fi posibilă doar printr-o combinație de cunoaștere, practică și eficiență. De aceea, se impune ca necesitate crearea unui centru regional pentru prevenția bioterorismului în Europa centrală și de est care va putea structura și consolida metode agreate internațional pentru prevenire și reacție.

Atacurile teroriste pot fi nu numai revendicate, dar si nerevendicate, când întregul sistem sanitar se confruntă cu o situatie extrem de dificilă. Multe din atacurile revendicate se dovedesc însă alarme false, scopul fiind crearea panicii în rândul populației, tulburarea activităților curente, suprasolicitarea furnizorilor de servicii de sănătate, a autorităților, ceea ce poate determina, implicit, costuri considerabile sau chiar colaps.

Acțiunile eficiente de contra-acțiune la efectele atacurilor bioteroriste impun îmbunătățirea comunicațiilor în regiune și implementarea unor proceduri uniforme. Există suficiente modalități pentru diverse țări să-și împărtășească cunoștințele și experiența în efortul de a stabili aceste proceduri. Acest schimb se va focaliza pe formele și metodele de pregătire cât și pe alte obiective cum ar fi de exemplu, crearea unui sistem de atenționare regională împotriva atacurilor bioteroriste și care se bazează pe recunoașterea simptomelor și pe raportarea în timp real a datelor de laborator specifice.

Un alt obiectiv cheie îl constituie răspândirea maladiilor infecțioase. Planul pentru răspuns și eliminarea efectelor atacurilor biologice trebuie să includă acțiuni specifice față de sursele de apă și alimente. De exemplu, ar fi posibil crearea unei baze de date regionale sau îmbunătățirea sistemelor existente pentru schimbul de informații. Eliminarea efectelor unui atac amplu impune rezerve adecvate în special de antibiotice, ser, vaccinuri, dezinfectanți cât și bănci de organe, piele, sânge. Cooperarea internațională în problema schimbului de informații cum ar fi nivelele rezervelor, măsurile de securitate pe termen lung, metode de predicție în ceea ce privește cantitățile și tipurile de rezerve necesare cât și mijloacele de distribuție în cazul unei urgențe vor constitui o resursă importantă.

Pentru consolidarea tuturor eforturilor în Europa CE s-a structurat în Polonia, Fundația pentru Prevenirea Terorismului și a Amenințărilor Biologice.

Forul de conducere este format astfel: Mr. Marec Siwec, Gral Henryk Szumski, Dr. Stanislaw Majcherczyk.

Presupunând că vor fi disponibile fondurile necesare, se preconizează înființarea Centrului regional pentru prevenirea în Europa centrală și de est a bioterorismului.

Iată și motivele desemnării Centrului în Europa CE:

1. Securitatea și managementul crizelor constituie preocupările centrale între țările din regiune dar guvernelor locale le lipsesc resursele necesare, expertiza și fondurile;
2. Fundația, ca instituție non-guvernamentală (ONG) apare ca fiind un factor de consolidare pentru țările reprezentate prin diferite sisteme politice;
3. Există o nevoie urgentă de a implica în lupta împotriva terorii țări care nu sunt nici membre ale UE nici NATO.

Pentru realizarea acestui obiectiv, procedurile și practicile generice trebuie dezvoltate și implementate în toată regiunea. Necesitatea unei comunicări mai bune și schimbul de informații și de experiență între diverse state a fost unul din cele mai importante mesaje reieșite din conferința internațională **“Smallpox Biosecurity”**, ce a avut loc la Geneva. Se impune cu necesitate stabilirea unei colaborări civile între SUA și Europa, pentru a se asigura cea mai bună utilizare a resurselor umane și financiare.

Obiectivele cheie ale Centrului regional pentru prevenirea în Europa centrală și de est a bioterorismului sunt:

1. Supravegherea în timp real a sindroamelor ce pot indica utilizarea în mod deliberat a agenților biologici.
2. Alimentele ca și armă biologică: supravegherea regională, comunicații și cooperare;
3. Centrul va iniția un acord formal pentru construirea unui consorțiu de experți la nivel sub-regional care va lucra în colaborare pentru a ajuta la identificarea subiecților și a zonelor de interes. Pe lângă aceasta, un mic grup de experți internaționali vor fi implicați în proiecte responsabile pentru coordonarea lucrărilor în zone speciale;
4. Pentru a evita barierele de limbaj, Centrul va stabili în fiecare țară mici departamente, multi-lingvistice.

Prevenirea bio-crimelor. Provocări și oportunități pentru lumea arabă¹⁾.

Concept de lucru

Bio-criminalitatea poate genera mii de dezaastre și nivele de panică fără precedent. Consecințe neașteptate ale acestora vor afecta civilii cât și combatanții. Bolile contagioase pot transforma victimele în arme biologice care se propagă, generând o epidemie virtuală generalizată.

Argumentul initial pentru un atac cu arme biologice este apariția unui număr mare și inexplicabil de îmbolnăviri și decese. Totuși, deosebirea dintre o manifestare endemică naturală și cea produsă prin arme biologice este dificil de precizat. Iar infecțiile și intoxicațiile asociate (mixte) pot complica și întârzia suplimentar diagnosticul. Dinamica epidemiei este accelerată, cu vârful în câteva ore sau zile, pentru majoritatea izbucnirilor induse artificial, deosebindu-se de cea care apare în condiții

naturale. De asemenea, se pot declansa epidemii simultane sau consecutive la diferite boli.

Teroriștii au demonstrat că antraxul¹ poate fi diseminat cu urmări fatale.

Dacă teroriștii împrăștie variola² atunci sunetul morții și haosul social ce va urma depășește orice calcul. Deosebit de important, umanitatea a plătit pentru specia sa cu o luptă îndelungată împotriva bolilor. A răspândi în mod deliberat o contagiune reprezintă un act de înaltă trădare – o crimă fundamentală împotriva umanității.

Dintr-o perspectivă total diferită, biotehnologia deține potențialul pentru o îmbunătățire substanțială a calității și duratei vieții umane. Harta genomului uman permite dezvoltarea de noi metode pentru combaterea bolilor prin dezvoltarea de vaccinuri cât și a unor capacități avansate de supraveghere. Astfel, apare o dilemă fundamentală pentru era noastră prin care înzestrările bioștiințifice realizate pentru îmbunătățirea condiției umane nu se mai disting din punct de vedere funcțional de înzestrările ce pot conduce la atacul umanității. Această dilemă este din ce în ce mai mare datorită progresului bio-științelor pe toată planeta, odată cu creșterea numărului și diversității de specialiști instruiți și angajați în acest

¹ **Antrax:** boală infecțioasă importantă, acută datorată *Bacilului antraxului*, dobândit prin contactul cu animalele infectate sau cu produsele lor biologice, cum ar fi carcasele, oasele sau pielea, de obicei prin expunere. Perioada de incubație este de 2-5 zile. Zoonoză universal cunoscută. (*Dicționarul Bailliere de nursing*. Edit. Weller & Wells, 1999)

² **Variola:** în principiu, eradicată în anul 1980, în întreaga lume. Vărsatul negru sau mare. Boală pestilențială, cu mortalitate ridicată; perioada de incubație este de 12 zile; se manifestă prin debut brusc, frison puternic, febră de 40 de grade, cefalee, rahialgii puternice. Bubă mare. (*Dicționarul Bailliere de nursing*. Edit. Weller & Wells, 1999)

sector. Deoarece nu este de nedorit și nerealist să se impună politici de limitare a progresului științei, atunci politica este de a cultiva progresul științific în cadrul unui sistem supravegheat ce promovează securitatea.

Această propunere – explică profesorul Barry Kellman – este destinată în mod explicit să sprijine securitatea cercetării. Ea este desemnată să angajeze sectoare critice și lideri din lumea arabă și din regiunile înconjurătoare. În mod semnificativ, această propunere reflectă simultan, propunerea după care relația intelectuală focalizată și preocupările pot fi urma direcția, legislația și politica de securitate internațională.

Activitățile propuse încearcă să stimuleze atât schimburile reciproce ct și școlarizări, ambele pentru crearea de strategii inovative cât și pentru a crea legături între experți ai lumii academice și politicieni dar și între instituțiile de impunere a legii și membri importanți ai comunității bio-științelor.

Prevenirea bio-criminalității: semnificația pentru lumea arabă

Desi afectarea populației expuse este mare (rată de atac mare), pot exista și diferențe sugestive la persoanele care își desfășoară activitatea în spații închise, prevăzute cu sisteme de filtrare a aerului (rată de atac mai mică), în cazul transmiterii aeriene. Distribuția cazurilor pe direcția curenților de aer este analizabilă pe modele computerizate, ratele de atac dovedindu-se mai mari la cei ce lucrează în asemenea clădiri, sau cu diferențe între etajele aceleiași clădiri, dacă eliberarea agentului cauzal a vizat un anumit obiectiv.

Lumea arabă trebuie să ia în considerare creșterea sectoarelor din bio-știință cât și importanța prevenirii bio-criminalității.

În primul rând, populația arabă înregistrează o mare densitate în centrele urbane, populație care nu este pregătită să facă față unor atacuri biologice sofisticate. Probabil că mai mult decât în alte regiuni, un atac asupra surselor de apă proaspătă se va dovedi devastatoare.

În al II-lea rând, lumea arabă participă din ce în ce mai mult în dezvoltarea farmaceutică și bio-științifică, simultan cu promisiunea de îmbunătățire a sănătății publice și a dezvoltării economice. Dar odată ce această creștere oferă oportunități profunde ce presupune niște riscuri ce trebuie asumate cel puțin din lipsa de pregătire.

În al III-lea rând și foarte important, lumea arabă este situată la intersecția civilizației, unde știința și comerțul au înflorit dar unde fanatismul și violența se resimt în aceeași măsură. Dacă o mică minoritate se va ocupa de niște agenți patogeni pentru a crea o catastrofă, există o mare probabilitate ca Lumea arabă să fie afectată într-un mod oribil.

Propuneri de lucru.

S-a propus organizarea unei întruniri în Iordania, pe tema prevenirii bio-criminalității. Zona de interes a acestei întruniri va fi Orientul mijlociu cât și zona statelor mediteraneene ale Europei și Africii de nord. Durata întrunirii va fi de două zile și va fi urmată de programarea următoarelor întâlniri. Agenda va include prezentări și discuții pe următoarele probleme:

1. Riscuri provenite din bio-criminalitate și din proliferarea armelor biologice de distrugere în masă – estimarea viitorului, dimensiune, magnitudine și caracteristici ale biocriminalității în Lumea arabă.
2. Sectorul bio-științelor în lumea arabă – Obiectivele reglementării dezvoltării și a biosecurității.

3. Bioterorismul și sănătatea publică – Obiective ale colaborării internaționale în vederea controlului bolilor infecțioase și contracararea bioterorsimului;
4. Bioterorismul prin agricultură – prevenirea atacurilor împotriva plantelor și animalelor,
5. Detectarea și interdicția bioterorismului: știință, tehnologie. Obiective de informare, monitorizare și supraveghere,
6. Măsuri legislative pentru biosecuritate: impunerea legii și stabilirea cadrului legal;
7. Cooperarea cu, și asumarea rolurilor organizațiilor internaționale,
8. Inițiative politice și diplomatice în desemnarea bio-securității – structura strategiei de prevenire a bioterorsimului

Responsabilități organizaționale.

Responsabilitățile consorțiului.

1. asigurarea de îndrumare strategică pentru întrunire, inclusiv definirea agendei și oferirea de sugestii asupra bioticii, lecturilor etc.,
2. identificarea a aproximativ 10 experți din afara lumii arabe și care reprezintă organizații internaționale importante sau experți ai sferei academice și, facilitarea participării acestora la întruniri.

Responsabilitățile grupului iordanian

1. încadrarea cu personal și resurse suficiente care să asigure reușita pregătirilor și să conducă întrunirea cât și identificarea acelor autorități adecvate să îndeplinească sarcinile și responsabilitățile,
2. implicarea unor comunități din Iordania și Lumea arabă, din sfera guvernamentală și non-guvernamentală care pot aduce contribuții la această întrunire;
3. aranjarea și pregătirea sălilor de conferință, a transportului și cazării pentru toți participanții, atât a celor din Iordania cât și a celor din alte zone.

Centrul internațional pentru studii avansate în biosecuritate și în prevenirea biocriminalității

Între 6-10 octombrie 2004 s-a desfășurat la București, Grupul de lucru privind Prevenția Bioterorismului eveniment desfășurat în colaborare cu Consorțiul pentru strategii și legislație. Au participat oficiali din Guvernul României, experți în științe biologice și experți străini pe probleme de bioterrorism. Experții participanți erau reprezentanți din: Interpol, OMS, Organizația pentru sănătatea animalelor, Departamentul Apărării al SUA, NATO, UNODC, OSCE UNICRI.

Conferința a evidențiat complexitatea eforturilor de a împiedica bioterorismul, dimensiunile internaționale ale acestor eforturi, necesitatea pentru cooperare între discipline și între state cât și problemele la care trebuie să facă față sănătatea publică și comunitățile de cercetare biologică. Din acest punct de vedere,

scopul conferinței nu a fost de a da răspunsuri definitive ci de a stimula discuția din România și din sud-estul Europei.

Activități ulterioare.

O măsură a succesului conferinței este aceea că s-au trasat indicatorii unor acțiuni viitoare și s-a stimulat interesul multor experți din România și din alte state pentru a participa la astfel de acțiuni. Acești indicatori de acțiune pot fi descriși astfel:

1. Întâlniri cu caracter avansat pe probleme specializate relevante pentru prevenirea bioterorismului.

Conferința din octombrie a constituit introducerea în analiza multor aspecte a prevenirii bioterorismului. Odată cu acest succes, s-a convenit organizarea unei serii de mici întâlniri ce pot aduce laolaltă experți pe probleme specifice, în situația de a dezvolta aprecieri sofisticate.

2. Programe de instruire pentru comunitățile regionale epistemice.

Este știut că deja sunt dezvoltate destule modalități de prevenție a bioterorismului dar organizațiile care trebuie să implementeze aceste modalități nu înțeleg ce trebuie făcut și în ce mod. De exemplu, OMS a emis standardele de securitate în laboratoare dar nu toți managerii de laboratoare de biologie au înțeles corect aceste standarde și în ce mod să le implementeze. Un alt exemplu se referă la schimbul de informații dintre sănătatea publică și impunerea legii. Desigur, s-au elaborat modalități pentru schimbul eficient de informații dar mai sunt piedici în realizarea acestor proceduri.

Programele de instruire pot aduce beneficii valoroase pentru creșterea nivelului de înțelegere.

3. Construirea de rețele informale de cooperare regională.

Prevenirea bioterorismului necesită cooperarea între statele unei regiuni. Ca regiuni importante cunoaștem: Europa de est, statele de Marea Neagră, statele de la marea Baltică și statele de la Marea Mediterană. Pentru a fi eficiente, măsurile trebuie implementate astfel încât să faciliteze cooperarea între statele unei regiuni. Șansele dezvoltării de discuții neoficiale și informale pe probleme relevante pot avansa aceste măsuri. Aceste discuții pot formula recomandări pentru evoluția cooperării trans-naționale.

4. Coordonarea exercițiilor și demonstrații de proiecte

Exercițiile sunt scenarii simulate care impun răspunsuri active din partea oficialilor și organizațiilor sociale.

Exercițiile evidențiază capacitățile strategice și pot ajuta la identificarea slăbiciunilor care trebuie corijate.

Demonstrațiile de proiecte pot ajuta la publicarea capacităților tehnologice ce pot fi apelate la nevoie. Este necesar să se planifice și să se structureze astfel de proiecte pe baze naționale și regionale.

5. Realizarea de studii pe legislația națională și internațională

Eforturile de împiedicare a bioterorismului trebuie să se regăsească în legislație și în măsurile de reglementare. Această bază legală trebuie armonizată în toate statele în special în statele unei regiuni. Primul pas spre realizarea armonizării îl constituie studiul cadrului legal actual în cadrul fiecărui stat. Lucrul cu experți din domeniul legislativ, din alte state se va dovedi util în accentuarea și aprofundarea analizei legislației bio-securității și bio-criminalității.

6. Abordarea și interacțiunea cu grupurile regiobnale și cu statele străine

Prevenirea bioterorismului constituie o abordare globală fapt ce necesită discuții inter-regionale și cooperare. Pentru un centru regional se va dovedi util abordarea altor centre regionale din lume. Astfel, centru regional va oferi atât capacitatea de a aduce laolaltă comunități și experți ai unei regiuni și, va oferi prilejul să conecteze aceste grupuri cu grupuri din alte regiuni.

7. Dezvoltarea de programe pentru cercetarea științifică.

În cel mai practic sens, măsurile de prevenire a bioterorismului trebuie implementate de cercetători științifici în sectoarele guvernamentale, academice și particulare. De aceea, o urgență ar fi structurarea inițiativelor pentru cercetare în științele biologice care oferă capacități de protecție și apărare împotriva bioterorismului și, în același timp, să nu dezvolte posibilități periculoase ce pot fi greșit utilizate. Un centru regional poate coordona astfel de inițiative din cercetare și aceasta în contextul unui efort programat de prevenire a bioterorismului.

Bibliografie

1. Conferința internațională “*Bioterrorism-international combating and coperation*”. Varșovia, 17 Iunie 2002;
2. Dr. V. Melinte, dr. S. N. Dinescu, *Bioterorismul*, Disciplina de Epidemiologie - UMF Craiova,
3. C. Ciufecu, *Alimentul potential vehicul al bioterorismului*. Viața Medicală,
4. Conferința privind combaterea terorismului, Varșovia, noiembrie 2001 ;

CAPITOLUL VIII

EFECTUAREA URMĂRIII PENALE

Noțiuni generale privind procesul penal.

Procesul penal este activitatea reglementată de lege, desfășurată într-o cauză penală, de către organele judiciare cu participarea părților și a altor persoane, ca titulare de drepturi și obligații, având ca scop constatarea la timp și în mod complet a infracțiunilor și tragerea la răspundere penală a celor care le-au săvârșit, în așa fel încât prin aceasta să se asigure ordinea de drept, precum și apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor.

Din definiția enunțată, rezultă că această activitate reglementată de lege are ca *scop direct imediat*, constatarea la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni, în așa fel încât orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.

Scopul mediat este acela de a realiza apărarea ordinii de drept, apărarea persoanei, a drepturilor și libertăților acesteia, prevenirea infracțiunilor, precum și la educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor.

Procesul penal fiind o activitate, judiciară deosebit de complexă, impune anumite reguli de desfășurare care sunt strict reglementate de normele dreptului procesual penal, aspect ce a necesitat o sistematizare a desfășurării lui pe faze.

Fazele procesului penal sunt diviziuni ale acestuia, în care își desfășoară activitatea o anumită categorie de organe judiciare și care încorporează un complex de activități, derulate succesiv, progresiv și urmând să se finalizeze cu soluții proprii.

În structura tipică a procesului penal se disting trei faze: *urmărirea penală, judecata și punerea în executare a hotărârilor penale*. În fiecare din aceste faze se îndeplinesc acte procedurale și procesuale necesare bunei rezolvări a cauzei penale.

În *faza de urmărire penală*, se efectuează cercetări pentru identificarea autorului unei infracțiuni, prinderea acestuia și administrarea probelor în vederea trimiterii în judecată. Conform atribuțiilor pe care le au, în această fază își desfășoară activitatea, organele de cercetare penală și procurorul, acesta din urmă fiind organul judiciar care coordonează întreaga urmărire penală și are competența exclusivă de a dispune soluțiile după epuizarea primei faze a procesului penal.

În mod excepțional, instanța de judecată are unele atribuții legate de desfășurarea urmăririi penale, cum ar fi cazul prelungirii arestării preventive a inculpatului sau soluționării căilor de atac îndreptate împotriva unor măsuri procesuale.

Urmărirea penală are două limite, una inițială, de începere a sa, materializată în *rezoluție, proces-verbal ori ordonanță* și una finală când se dispune trimiterea în judecată, soluția de scoatere de sub urmărire, de încetare a urmăririi sau clasare, marcată printr-o *ordonanță sau rechizițoriu de trimitere în judecată*.

În a doua fază a procesului penal – judecata, își desfășoară activitatea instanțele judecătorești cu participarea de regulă a procurorului, instanța fiind aceea care pronunță hotărârea.

Momentul de început al fazei de judecată este marcat prin rechizitoriu sau plângere prealabilă, iar momentul final prin propunerea hotărârii judecătorești.

A treia fază a procesului penal – punerea în executare a hotărârii penale, se realizează prin aducerea la îndeplinire de către organele competente, a dispozițiilor din hotărârea instanței rămase definitivă. Și această fază are două limite: una inițială determinată de hotărârea rămasă definitivă și una finală, care este determinată diferențiat de anumite acte procedurale, în funcție de sancțiunea penală pusă în executare. Astfel, această limită poate fi determinată prin procesul-verbal în care se consemnează data la care a început executarea pedepsei cu închisoarea sau recipisa de achitare la C.E.C. a amenzii penale.

Sub aspectul structurării sale, procesul penal poate avea și o forma optică când îi lipsește una dintre aceste faze. De exemplu, în cazul proceselor unde acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, potrivit art. 279, al. 2, lit. a C.pr.pen. (acțiunea penală directă), lipsește urmărirea penală, procesul derulându-se direct în fața instanței de judecată.

Acțiunea penală. Acțiunea civilă.

Valorile sociale sunt apărute printr-o diversitate de forme și mijloace, dintre acestea cele mai importante sunt normele de drept.

Încălcarea normelor dreptului prin săvârșirea unui fapt ilicit, conduce la atingerea interesului ocrotit și implicit, produce o

tulburare a ordinii juridice, dând naștere la conflicte de drept între cei care nu au respectat aceste norme și stat, ca titular al puterii publice.

Restabilirea ordinii de drept nu se face de către cel al cărui interes a fost lezat, ci de către organele competente să aplice legea. Mijlocul legal prin intermediul căruia conflictul de drept este adus spre soluționare organelor judiciare, poartă denumirea de *acțiune în justiție*.

Din dispozițiile art. 9 și 14 C.pr.pen. rezultă că, în cadrul aceleiași proces penal se pot exercita două acțiuni, respectiv acțiunea penală și acțiunea civilă.

Acțiunea penală se va exercita atunci când s-a comis o faptă incriminată de legea penală deoarece în această situație s-a produs conflictul juridic de drept penal care trebuie trimis spre rezolvare în fața justiției.

Când prin infracțiune se produce și un prejudiciu material în dauna unei persoane fizice sau juridice, poate fi exercitată și acțiunea civilă în cadrul procesului penal, prin intermediul căreia vor fi trași la răspundere civilă inculpatul, precum și partea responsabilă civilmente (art. 14, al. 1 C.pr.pen.).

Acțiunea penală are ca obiect tragerea la răspundere penală și pedepsirea inculpatului.

Conform art. 10 din C.pr.pen., *acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă:*

- a) fapta nu există;
- b) fapta nu este prevăzută de legea penală;
 - b₁) fapta nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni;

- c) fapta nu a fost săvârșită de către învinuit sau inculpat;
 - c1) există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege;
- d) faptei îi lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii;
- e) există vreuna din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei;
- f) lipsește plângerea prealabilă a persoanei vătămate;
- g) a intervenit amnistia sau prescripția ori decesul făptuitorului;
- h) a fost retrasă plângerea prealabilă ori părțile s-au împăcat, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală;
- i) s-a dispus înlocuirea răspunderii penale;
- j) există autoritate de lucru judecat.

În cazul prevăzut la litera f, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare ulterior în condițiile legale.

În cazurile urmăririi penale procurorul, la propunerea organului de cercetare penală sau din oficiu, dispune (art.11 din C.pr.pen.):

- a) clasarea când nu există învinuit în cauză;*
- b) scoaterea de sub urmărire penală, în cazurile prevăzute în art.10 lit. A-e, când există învinuit sau inculpat în cauză;*
- c) încetarea urmăririi penale, în cazurile prevăzute în art. 10, lit. F-h și j, când există învinuit sau inculpat în cauză; în cursul judecății instanța pronunță – achitarea în cazurile prevăzute în*

art. 10 lit. a-e; încetarea procesului penal în cazurile prevăzute în art. 10 lit. f-j.

Acțiunea civilă va putea fi exercitată în cadrul procesului penal, atunci când paguba materială este determinată de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.

Pentru ca acțiunea civilă să poată fi exercitată în cadrul procesului penal se cer îndeplinite cumulativ, următoarele condiții: infracțiunea trebuie să producă o pagubă; între infracțiunea săvârșită și paguba reclamată să existe un raport de cauzalitate; prejudiciul trebuie să fie cert; prejudiciul să nu fi fost reparat; să existe o manifestare de voință din partea celui vătămat în legătură cu desdăunarea sa.

Acțiune civilă are ca obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului, precum părții responsabile civilmente.

Conform art. 14 al. 3 C.pr.pen., repararea pagubei se face potrivit dispozițiilor legii civile, prin două modalități: în natură, prin restituirea lucrului, prin restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii, prin desființarea totală ori parțială a unui înscris și prin orice alt mijloc de reparare; prin plata unei despăgubiri bănești, în măsura în care repararea în natură nu este cu putință; de asemenea, se acordă despăgubiri bănești pentru folosul de care a fost lipsită partea civilă; acțiune civilă poate avea ca obiect și tragerea la răspundere civilă pentru repararea daunelor morale, potrivit legii civile.

Participanții, părțile în procesul penal.

Procesul penal este o activitate complexă, a cărei realizare implică intervenția unor persoane obiclate sau interesate să

participe în vederea rezolvării conflictului născut prin săvârșire infracțiunii.

În sensul larg, noțiunea de participanți încorporează toți subiecții oficiali sau particulari, care în mod efectiv iau parte la activitățile ce se desfășoară în procesul penal, din rândul acestora făcând parte:

- organele judiciare (instanțele judecătorești, procurorul și organele de cercetare penală);
- părțile (inculpatul, partea vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente);
- apărătorul;
- alte persoane (martori, experți, interpreți, grefieri, executori judecătorești etc.)

În sens restrâns noțiunii de participanți în procesul penal se cuprind organele judiciare părțile și apărătorul.

Este posibil ca, în anumite cauze penale, părțile să nu fie prezente în mod efectiv, drepturile și obligațiile lor fiind preluate de anumiți subiecți procesuali. În funcție de modul în care subiecții procesuali care înlocuiesc părțile intervin în procesul penal și în funcție de natura drepturilor și obligațiilor pe care le au aceștia, pot fi: succesori, reprezentanți și substituiți procesului.

Asistența juridică.

Înfăptuire justiției penale, într-un stat de drept trebuie să se facă cu respectarea drepturilor persoanelor într-un proces penal.

Considerată ca o activitate procesuală complexă, apărarea impune ca la eforturile persoanei ce luptă pentru apărarea

drepturilor și intereselor sale să se alăture și participarea unui apărător, care poate fi o persoană aleasă sau numită în procesul penal, în scopul de a ajuta părțile să-și apere interesele ocrotite de lege.

Apărarea poate fi definită ca fiind o activitate procesuală de necesitate publică, reflectată atât în drepturile procesuale ale părților, cât și în obligațiile organelor judiciare.

Asistența juridică este o componentă a dreptului de apărare și constă în faptul că apărătorul, prin participarea sa în cadrul procesului penal îndrumă, sprijină și lămurește, sub toate aspectele procesuale, partea pe care o aprobă, folosind în acest scop toate mijloacele legale.

Din reglementările C.pr.pen. rezultă ca asistența juridică este un drept al părților. În acest sens, art. 6 al. 4 din C.pr.pen., arată că orice parte are dreptul să fie asistată de apărător în tot cursul procesului penal, iar art. 171, al. 1 obligă organele judiciare să aducă acest drept învinuitului sau inculpatului.

În principiu, asistența judiciară a părților în procesul penal este facultativă, în sensul că cei interesați sunt lăsați să decidă dacă își aleg sau nu un avocat care să le acorde asistență juridică.

De la regula arătată mai sus există și derogări, astfel art.171 al 2 și 3 din C.pr.pen., prevede că asistența juridică este obligatorie când învinuitul sau inculpatul este minor, militar în termen, militar cu termen redus, rezervist, concentrat, elev al unei unități militare de învățământ, internat într-un centru de reeducare sau într-un institut medical educativ ori când este arestat, chiar în altă casă. În cursul judecății, asistența juridică este obligatorie și în cauzele în care legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani sau când instanța apreciază că inculpatul nu și-a putut face singur apărarea.

Dacă învinuitul sau inculpatul nu și-a ales apărătorul, când asistența juridică este obligatorie, organul de cercetare penală ia măsuri pentru desemnarea unui apărător din oficiu, adresându-se colegiului de avocați din județul (sectorul) în raza căruia funcționează, delegația apărătorului desemnat din oficiu încetează la prezentarea apărătorului ales (art. 171 al.4 și 5 C.pr.pen.). Art. 173 al 3 C.pr.pen. prevede asistența obligatorie și pentru celelalte părți, atunci când instanța apreciază că din anumite motive acestea nu și-ar putea face singure apărarea, dispunând din oficiu luarea măsurilor pentru desemnarea unui apărător.

În cursul urmăririi penale apărătorul, învinuitului sau inculpatului, potrivit art. 172 C.pr.pen., are următoarele drepturi:

- să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală (se face mențiune despre acesta, iar actul este semnat și de apărător);
- să formuleze cereri și să depună memorii;
- să ia contact cu inculpatul arestat (numai când inculpatul arestat își manifestă dorința de a comunica cu el);
- luarea de contact cu apărătorul nu poate fi interzisă la prelungirea duratei arestării de către instanța de judecată, iar la prezentarea materialului de urmărire penală, aceasta este obligatorie;
- să facă plângeri, dacă cerințele sale nu au fost acceptate, procurorul fiind obligat să rezolve plângerea în cel mult 48 de ore.

Apărătorul ales sau desemnat din oficiu este obligat să asigure asistența judiciară a învinuitului sau inculpatului; în caz de

nerespectare a acestei obligații, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate sesiza conducerea baroului de avocații spre a lua măsuri.

Raporturile dintre elementele obiective și subiective ale infracțiunii.

Conștiința individuală o dată creată sub acțiunea relațiilor sociale, a mediului ambiant și a conștiinței sociale, în cursul dezvoltării sale după particularitățile spirituale ale individului, dacă se îndepărtează tot mai mult de realitatea obiectivă, lăsându-se influențată de interesele imediate și, uneori, egoiste ale învinutului, intră până la urmă în flagrantă contradicție cu conștiința socială, care de asemenea se dezvoltă continuu, însă în concordanță cu realitatea obiectiv-istorică a societății. În acest fel, conștiința individuală ajunge să reprezinte, în capul individului, o reflectare denaturată a societății, fie – chiar dacă reflectă just realitatea obiectivă – să interpreteze numai prin prisma intereselor sale strict personale necesitatea obiectivă din societate. Și într-un caz și în altul, ea conduce, până la urmă, pe om la săvârșirea unor fapte contrare relațiilor sociale din acel moment istoric.

Așa se explică realitatea că în societate se mai întâlnesc cetățeni, care – stăpâniți de o conștiință individuală ce nu-și are rădăcinile în raporturile sociale existente, deși le cunoaște în esența lor – săvârșesc fapte ce vin în contradicție flagrantă cu relațiile sociale respective. Iar alții, chiar dacă și-au format inițial o concepție corectă despre societate, o conștiință individuală izvorâtă din relațiile sociale, în concordanță deplină cu conștiința socială corespunzătoare - îndepărtându-și prea mult conștiința individuală de cea socială, în continuă dezvoltare – ajunge să-și dezvolte conștiința individuală izolată de cea socială, după

impulsurile egoiste, individualiste, și astfel, până la urmă, sunt împinși la fapte dăunătoare societății.

Unele dintre faptele omului, contrare relațiilor și intereselor sociale, sunt atât de periculoase pentru societate, încât statul este silit *să le incrimineze*, socotindu-le infracțiuni, prevăzând posibilitatea aplicării a felurite sancțiuni penale persoanelor care se fac vinovate de săvârșirea lor. În asemenea situații, societatea „reacționează penal ... pentru că socotește infracțiune ca un *rău obiectiv*, ca o acțiune care-i tulbură într-un fel sau altul existența, activitatea, desfășurarea, dezvoltarea”¹ și pentru că autorul ei a dovedit, prin comportarea sa, că metodele și mijloacele nepenale, folosite de societate în formarea și educarea lui ca cetățean, au fost insuficiente, prea slabe. Astfel, *sancțiunea penală* este ultima încercare a societății de a readuce prin mijloace de constrângere pe infractori și un mijloc eficace de prevenire a infracțiunilor, ca cele mai periculoase fapte pentru propria sa existență.

Infracțiunea, ca fenomen social, cuprinde în conținutul său mai multe elemente, care se află într-o strânsă legătură reciprocă, determinându-se, influențându-se unele pe altele. Ca orice faptă a omului, infracțiunea cuprinde în mod obligatoriu două categorii de elemente componente: *obiective*, în care intră obiectul și latura obiectivă și *subiective*, adică subiectul și latura subiectivă.

Între aceste elemente componente, pe de o parte, există o *unitate dialectică*, o legătură reciprocă, iar, pe de altă parte, sunt de natură diferită și continuu au tendințe contrare.

Deci, orice acțiune a omului, bună sau rea pentru societate, reprezintă înainte de toate poziția spirituală a autorului față de relațiile sociale existente. Și infracțiunea, ca faptă rea a omului,

¹ M. Ralea, T. Hariton, Sociologia Succesului, Edit. Științifică, București, 1962, p. 550.

prin care se violează relațiile sociale ocrotite de legea penală, cuprinde în conținutul său un anumit raport dintre agent și relațiile sociale, adică atitudinea lui negativă față de respectivele relații.

Când relațiile sociale, apărute de legea penală, sunt violate de către om în mod conștient, fapta prin care le încalcă îmbracă haina judiciară de infracțiune, iar relațiile însele devin, sub aspect juridic, obiect al acesteia din urmă. În acest fel, între obiect și subiect – ca elemente constitutive ale infracțiunii – se nasc și se desfășoară anumite raporturi. Întâi, așa cum am arătat mai sus, între aceste două elemente ale infracțiunii, cu toate că nu pot fi ignorate nici legăturile reciproce dintre ele, întâlnim cea mai evidentă luptă a contrariilor. Lupta contrariilor dintre aceste două elemente rezistă, pe de o parte, în atitudinea negativă a subiectului față de relațiile sociale ocrotite de legea penală și în violarea lor de către acesta prin fapta sa, iar, pe de altă parte, în apărarea de către stat a acestor relații împotriva subiectului, prin restabilirea situației anterioare și sancționarea vinovatului.

Procese psihice ale subiectului infracțiunii, în raport cu relațiile sociale, reprezintă o anumită reflectare a lumii materiale și atitudinea sa față de relațiile respective; în schimb, în raport cu infracțiunea, ca entitate social-juridică, ele formează una dintre laturile acesteia. În consecință, procesele psihice ale agentului, devenite parte componentă a infracțiunii, se obiectivizează și intră în anumite raporturi cu celelalte elemente ale conținutului infracțiunii, în special cu cele care caracterizează acțiunea fizică a făptuitorului, adică latura obiectivă.

Însă latura obiectivă și cea subiectivă a infracțiunii se află într-o opoziție absolută una față de alta numai în limitele problemei gnosologice fundamentale, în sensul că realitatea obiectivă se

deosebește de imaginea ei formată în conștiință. În afara acestor limite ele se găsesc într-o continuă legătură reciprocă, precum și într-o opoziție relativă. Tocmai fiindcă sunt părți constitutive ale aceluiași întreg, ale infracțiunii, latura obiectivă și latura subiectivă nu pot fi privite ca fenomene distincte, de sine stătătoare, rupte una de alta. Deci, latura obiectivă și cea subiectivă, fiind părți absolut necesare ale aceluiași întreg, apare de neconceput izolarea lor artificială și prezentarea ca entități independente. Ele se studiază, însă, de către știința dreptului penal în mod separat „...numai pentru că fiecare examinează aceeași realitate (infracțiune) din unghiuri diferite, spre a reliefa mai bine complexitatea fenomenului în raport cu exigențele legii penale dar nu pentru că ar exista ca realități distincte”.²

Întregul proces de realizare fizică a infracțiunii cu toate particularitățile care s-ar putea ivi în timpul comiterii ei, cu urmările necesare sau posibile se proiectează întâi în mintea subiectului, cântărindu-se sub toate aspectele și numai după aceea se declanșează acțiunea fizică, acțiunea musculară. Apoi, în vederea atingerii scopului urmărit, agentul își dirijează și controlează în mod efectiv întreaga activitate fizică.

Conform art. 17 alin.2 din C.pen. unicul temei al răspunderii penale îl constituie infracțiunea. Infracțiunea, ca unic temei al răspunderii penale, așa cum am arătat în pagina anterioară este un fenomen social, periculos pentru societate compus din mai multe elemente obiective și subiective. Aceste elemente, prin raporturile dintre ele de legături reciproce și de continuă luptă a contrariilor fac din infracțiune o entitate dialectică. Elementele obiective din conținutul infracțiunii sunt obiectul și latura obiectivă, iar cele subiective subiectul și latura subiectivă.

² G. Antoniu, Raportul de cauzalitate în dreptul penal, Edit. Științifică, București, 1968, p. 213

Considerații generale privind urmărirea penală.

Obiectul urmăririi penale.

Urmărirea penală este activitatea desfășurată de organele de urmărire penală – procuror, organele de cercetare penală ale poliției și organele de cercetare penală speciale – ce are drept scop strângerea și verificarea tuturor probelor cu privire la săvârșirea infracțiunii, descoperirea făptuitorului, stabilirea răspunderii acestuia, în vederea trimiterii în judecată și luarea măsurilor menite să asigure în continuare buna desfășurare a procesului penal.

Din textul care reglementează obiectul urmăririi penale rezultă, implicit, sarcinile ce revin acesteia, respectiv:

- stabilirea adevărului – sub toate aspectele și în mod complet – cu privire la împrejurările în care s-a comis infracțiunea;

- cunoașterea tuturor participanților la săvârșirea faptei și stabilirea contribuției acestora la pregătirea, derularea și consumarea acțiunilor sau inacțiunilor prohibite de lege;

- identificarea victimei infracțiunii, cu efect atât pe linia soluționării acțiunii civile, cât și pe linia soluționării juste a laturii penale, iar, uneori chiar în ceea ce privește identificarea făptuitorului;

- stabilirea exactă a unei situații de fapt, dublată de obligația organelor de urmărire penală de a face asupra acesteia o judecată de valoare, adică o anumită apreciere;

- analiza complexă a întregii cauze pentru a se stabili dacă făptuitorul răspunde sub aspect penal și în consecință,

dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată a acestuia;

- luarea în condițiile expres stabilite de lege, a unor măsuri de natură să conducă la desfășurarea în continuare, în bune condiții a procesului penal, inclusiv a unor măsuri cu caracter de constrângere;

- luarea măsurilor de asigurare a soluționării laturii civile a procesului fie prin restituirea lucrurilor și restabilirea situație anterioare săvârșirii infracțiunii, fie prin indisponibilitatea bunurilor mobile sau imobile prin măsură asigurătorii.

Trăsăturile caracteristice ale urmăririi penale.

De la început trebuie făcută precizarea că în cadrul urmăririi penale sunt aplicabile toate regulile de bază ale procesului penal și principiile investigării criminalistice. În afara acestor reguli fundamentale, determinate de necesitatea realizării obiectivelor sale, urmărirea penală îi sunt proprii anumite caracteristici.

Dintre acestea pot fi amintite următoarele:

- a) Urmărirea penală este secretă.

Sarcinile urmăririi penale – în general și ale cercetării penale – în special – nu pot fi realizate decât în condițiile în care publicitatea procesului – proprie fazei de judecată – este înlăturată.

- b) Urmărirea penală nu are caracter contradictoriu.

Secretul urmăririi penale determină în mare măsură și lipsa contradictorialității în această fază sub ambele aspecte. Nici nu poate fi concepută posibilitatea ca, în desfășurarea urmăririi penale, părțile să poată realiza în mod contradictoriu drepturile. Ca să existe contradictorialitate ar însemna că, în orice moment

al urmăririi penale părțile să fie prezente, să cunoască acțiunile și susținerile celorlalte părți și să aibă posibilitatea să le contracareze. Totuși unele aspecte de contradictorialitate se manifestă și în această fază a procesului penal, cum ar fi: prezentarea pentru recunoaștere, confruntarea, dispunerea unor efective etc.

De asemenea elemente de contradictorialitate apar cu prilejul participării apărătorului la efectuarea actelor de urmărire penală, acesta putând să formuleze anumite cereri ori să depună memorii.

c) Urmărirea penală are un caracter al formei scrise.

Pentru activitatea de urmărire penală capătă eficacitate și prezintă relevanță juridică numai actele scrise existente în dosarul de urmărire penală.

d) Urmărirea penală are un caracter complet.

Acest caracter derivă din prevederile legii procesuale penale care concură rolul activ al organelor de urmărire penală, acestea fiind obligate să elucideze cauze sub toate aspectele.

e) Urmărirea penală are un caracter obiectiv

Scopul procesului penal este ca oricare persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu facă obiectul tragerii la răspundere penală.

Deontologia organelor de urmărire penală și competența legală a acestora.

Principiile investigației criminalistice.

Realizarea scopului pe care și-l propune investigarea criminalistică nu este posibilă fără respectarea unor principii. Dintre aceste principii, cu valabilitate generală, pot fi amintite următoarele:

a) Principiul legalității.

În întreaga lor activitate, organele de cercetare penală trebuie să respecte cu strictețe dispozițiile legale, drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor. Același principiu obligă organele de cercetare penală să nu întreprindă nici o acțiune ce ar putea duce atingere democrației și statului de drept.

b) Principiul prezumției de nevinovăție.

În esență acest principiu constă aceea că învinuitul sau inculpatul este considerat nevinovat atât timp cât vinovăția lui nu a fost dovedită, potrivit normelor stabilite de lege.

c) Principiul operativității.

Acest principiu presupune, în primul rând luarea tuturor măsurilor în vederea constatării la timp a faptelor ce constituie infracțiune. În al doilea rând, acest principiu presupune ca activitatea de cercetare penală să asigure apropierea momentului tragerii la răspundere penală a făptuitorului, acest lucru având efecte notabile și pe linia prevenirii comiterii în viitor a unor fapte de natură penală.

d) Principiul obiectivității.

Acesta impune ca în activitatea de cercetare penală, atât în pregătirea și desfășurarea activităților necesare administrării

probatoriilor, cât și în fixarea lor procesuală, *să nu se pornească niciodată cu idei preconcepute*. Cu alte cuvinte, organele de cercetare penală trebuie să dovedească tact și răbdare în administrarea probelor și să consemneze întocmai rezultatul activităților întreprinse. Tot astfel, acestea *au obligație de a administra atât probe în acuzarea cât și probe în apărarea celui învinuit*. După cum, potrivit principiului obiectivității, organele de cercetare penală sunt obligate să apeleze la posibilitățile oferite de știința și tehnica modernă, pentru lămurirea tuturor împrejurărilor cauzei.

e) Organele de cercetare penală trebuie să întreprindă numai acele măsuri care sunt necesare pentru administrarea probelor și să aprecieze momentul optim de desfășurare a lor; altfel pot surveni consecințe negative în cazul neaprecierii momentului optim ori în situația când se întârzie luarea unor măsuri.

f) Principiul fermității.

Manifestând un adevărat cult pentru adevăr și dreptate, ca și pentru principiile ce guvernează activitatea de cercetare penală, cei care slujesc această nobilă profesiune, trebuie să acționeze cu toată hotărârea pentru a asigura tragerea la răspundere penală a celor care au săvârșit infracțiuni.

g) Principiul conspirativității.

Acest principiu presupune păstrarea strictă a secretului privind activitățile de urmărire penală desfășurate, precum și a celor ce urmează a fi desfășurate, probele care confirmă ori, după caz, infirmă, învinuirea, datele confidențiale privitoare la învinuiți, inculpați, martori s.a.

Principiile menționate se condiționează reciproc, fiind într-o strânsă interdependență. Respectarea acestora, corelată cu aplicarea regulilor metodologice la specificul cauzelor

instrumentate, constituie garanția desfășurării unei activități de cercetare penală de calitate, în slujba aflării adevărului.¹

Deontologia organelor de urmărire penală și competența legală a acestora.

Deontologia cuprinde totalitatea normelor etico-morale care guvernează această activitate, inclusiv comportarea celor care o desfășoară.

În elaborarea problemei deontologiei organelor de cercetare penală se impune reconsiderarea mentalității acestora privind locul, rolul și metodele de acțiune pentru îndeplinirea sarcinilor ce le revin într-un stat de drept astfel:

a) Rațiunea de a fi a organelor de cercetare penală constă în apărarea vieții, integrității corporale și sănătății persoanelor, a avutului public și privat, a ordinii și liniștii publice, atât de acțiunile infractorului, cât și de propriile acțiuni;

b) Protejarea tuturor valorilor sociale trebuie să se facă respectându-se strict legea, principiile investigării criminalistice, drepturile și demnitatea persoanei, indiferent de calitatea procesuală a acestora;

c) Profesiunea de organ de cercetare penală trebuie exercitată numai de către persoane care cumulează o serie de calități indispensabile: cult pentru adevăr și dreptate, probitate profesională, demnitate, spirit de observație acut, intuiție, răbdare și tenacitate etc.;

d) Profesionalismul ridicat al organelor de cercetare penală trebuie să se manifeste atât în constatarea operativă a faptelor de natură penală și efectuarea în mod responsabil a

¹ V. Berchesan, op. cit. p.74.

activităților necesare administrării probatoriilor, cât și în asigurarea unui nivel calitativ superior tuturor actelor de investigare;

e) Recurgerea la constatarea în flagrant a infracțiunilor să se facă numai în cazul în care activitatea ilicită nu poate fi întreruptă în alt mod; cei care acționează pentru prinderea în flagrant, trebuie să dovedească fermitate, corectitudine și principialitate;

f) Folosirea forței nu trebuie extinsă peste limitele cerute de situația concretă în care se acționează; aceasta trebuie să fie proporțională cu gradul de împotrivire al infractorului;²

g) În instrumentarea tuturor cauzelor penale, organele de cercetare penală trebuie să respecte cu cea mai mare strictețe principiul prezumție de nevinovăție, acordând aceeași atenție atât administrării probelor în acuzare, cât și a celor în apărare, pentru aceasta exercitându-și rolul activ în aflarea adevărului în cauză;

h) Tratarea tuturor participanților la procesul penal trebuie făcută cu respectarea demnității umane, fiind interzisă torturarea, folosirea tratamentelor inumane, degradante sau cu cruzime; tot astfel organele de cercetare penală le este cu desăvârșire interzisă folosirea de promisiuni, amenințări ori violențe pentru obținerea de probe;

i) Organelor de cercetare penală le revine obligația (legală și morală) de a păstra conspirativitatea cercetărilor efectuate și a rezultatului acestora și de a obține de la folosirea – indiferent de scopul și motivul invocat – de date, informații, ori aspecte privitoare la viața intimă a persoanelor cercetate;

² C. Aionîtoaic, Emilian Stancu, op. cit., p.305.

j) Pe toată durata investigațiilor, organele de cercetare penală trebuie să depună toate diligențele pentru asigurarea dreptului la apărare pe toată durata procesului penal, în strictă conformitate cu dispoziția legii procesuale penale.

Acest *cod al meseriei* poate fi, fără îndoială, completat cu alte componente. Respectul față de sine și față de profesia de organ de cercetare penală impune perfecționarea continuă a pregătirii de specialitate, însușirea și aplicarea în tocmai a componentelor legale și etnico-morale³.

Organele de urmărire penală și competența legală a acestora.

Potrivit legii,¹ urmărirea penală se efectuează de către procuror și organele de cercetare penală. Rezultă că în noțiune mai largă de „organ de urmărire” intră cele două categorii de organe menționate. La rândul lor organele de cercetare penală cuprind:

- organele de cercetare ale poliției judiciare;
- organele de cercetare speciale.

În conformitate cu aceleași dispoziții legale² „ca organe de cercetare” ale poliției judiciare funcționează lucrători specializați anume desemnați din M.A.I.

Conform legii³, urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu, de către procuror în cazul infracțiunilor prevăzute în art.:155-173;174 – 177;179;189 alin.3 – 5;190, 191,211 alin.4; art.212, 236, 236¹, 239, 239¹, 250, 252, 254, 255, 257, 265, 266, 267, 267¹, 268, 273 – 276, 279¹, 280, 280¹, 302², 317, 323, și 356

³ C. Aionîtoaic, Emilian Stancu, op. cit. p. 308; V. Bercheșan, op. cit., p.76.

¹ Codul de procedură penală a României, art.201, alin.1și 2 lit. a,b.

² Ibidem, art.201, alin.3

³ Codul de procedură penală a României, art.209, alin.3.

– 361 din Codul penal, în cazul infracțiunilor arătate în art. 27 pct. 1, lit. b–e, art. 28¹, pct.1 lit. b,c și pct.5 și art. 28² pct. 1 lit.b și art. 29, pct. 1 din C.pr.pen. în cazul infracțiunilor împotriva protecției muncii și în cazul altor infracțiuni date prin lege în competența sa.

În ceea ce privește organele de cercetare penală ale poliției, *acestea au o competență materială generală*. Aceasta înseamnă că, ori de câte ori legea nu atribuie o cauză în competența unui anumit organ (procuror sau organe de cercetare penală speciale), aceasta revine organelor de cercetare penală ale poliției⁴

Competența teritorială a organelor de urmărire penală este reglementată legal astfel:

a) Locul unde a fost săvârșită infracțiunea

b) Locul unde a fost prins făptuitorul determină competența după cum urmează:

- locul unde a fost prins făptuitorul determină competența organului de urmărire penală în a cărui rază teritorială se află locul respectiv, condiția ca acel făptuitor să nu fi fost deja învinuit sau inculpat în fața organelor de urmărire penală dintr-o altă localitate; în caz contrar, făptuitorul prins urmează să fie predat organelor de urmărire penală anterior sesizate;

- în cazul participației penale, prinderea unuia dintre făptuitori într-un anumit loc atrage pentru toți participanții competența teritorială a organului de urmărire penală din raza teritorială a locului prinderii;

- dacă au fost prinși doi sau mai mulți dintre făptuitori, dar în locuri situate în raza teritorială a unor organe de urmărire

⁴ Ibidem, art.207

penală diferite, competența revine organului de urmărire în raza căruia s-a produs prima prindere;

- atunci când făptuitorul unei infracțiuni comisă pe teritoriul țării a fost prins pe o navă sau o aeronavă română, locul unde a fost prins făptuitorul este considerat primul port sau aeroport român în care a acostat sau a aterizat nava ori aeronava respectivă și unde cel în cauză a fost predat organelor de urmărire penală competente;

- în situația în care făptuitorul a săvârșit o infracțiune

în străinătate și a fost prins pe teritoriul României, competența teritorială revine organului de urmărire penală unde își are domiciliul ori locuiește acesta.

c) *Locul unde locuiește făptuitorul* trebuie înțeles în sensul că în cazul în care despre săvârșirea unei infracțiuni este sesizat organul de urmărire penală de la locul unde locuiește făptuitorul, organul respectiv va dispune începerea urmăririi penale, competența teritorială revenind instanței în raza căreia se află acel loc, implicit organului de urmărire penală sesizat. Prin urmare, sub aspect procesual penal, *"locul unde locuiește făptuitorul"* este acela unde autorul infracțiunii își avea locuința – adăpostul obișnuit – în momentul în care s-a început urmărirea penală pentru infracțiunea de care este învinuit. Este de observat că expresia *"locul unde locuiește"* nu se confundă nici cu *"domiciliul"*, nici cu *"reședința"* făptuitorului. După cum, în determinarea competenței teritoriale nu prezintă nici un fel de relevanță faptul că făptuitorul locuiește în acel loc de mai mult timp ori că locuința sa avea un caracter stabil sau temporar. De asemenea, nu are nici o importanță faptul că după începerea urmăririi penale a avut loc schimbarea locului în care locuiește făptuitorul.

d) În mod similar trebuie înțeles și criteriul de stabilire a competenței teritoriale constând în *locul unde locuiește persoana vătămată*. Actualele reglementări ale legii procesuale penale rețin ca având relevanță social juridică legătura dintre infracțiune și locul unde locuiește persoana vătămată. O asemenea legătură se observă în următoarele cazuri:

- în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate;

- în cazul pluralității de persoane vătămate; competența teritorială este determinată de cea dintâi plângere adresată organului competent, acesta producând efecte față de toate persoanele vătămate și față de toți făptuitorii;

- în cazul oricăror alte infracțiuni, dacă infracțiunea există, se cunoaște identitatea victimei, dar nu se cunoaște nici locul săvârșirii și nici autorul faptei;

- în cazul în care persoana vătămată este o unitate publică: într-o astfel de situație, prin expresia ”locul unde locuiește” se înțelege locul unde își are sediul persoana juridică vătămată prin infracțiune.

În cazul în care *persoana incompatibilă* nu a făcut declarația de obținere, ea poate fi *recuzată*, de oricare dintre părți, de îndată ce acesta a luat cunoștință de existența cazului de incompatibilitate. Dacă o astfel de cerere privește organul de cercetare penală și îi este adresată acestuia, el este obligat să o înainteze procurorului, împreună cu lămuririle necesare, în termen de 24 ore, fără a întrerupe cursul cercetării penale. Primind cererea de recuzare, procurorul este obligat să o soluționeze în termen de 3 zile, printr-o ordonanță.⁵ Tot în termen de 3 zile și tot prin

⁵ Codul de procedură penală a României, art. 53 alin. ultim.

ordonanță se pronunță procurorul și în privința declarației de abținere.

Efectuarea propriu-zisă a urmăririi penale.

Sesizarea organelor de urmărire.

În vederea realizării sarcinilor proprii procesului penal, organele de urmărire penală, implicit de cercetare penală speciale trebuie să fie sesizate în condițiile prevăzute de lege, despre săvârșirea unei infracțiuni.

Sesizarea organelor de urmărire penală este reglementată prin dispozițiile art. 221-223; 225-227 din C.pr.pen.

Prin sesizare se înțelege actul procedural prin care un organ sau o persoană îndreptățită se adresează organelor juridice, înștiințându-le despre săvârșirea unor fapte prevăzute de legea penală.

Căile prin care organele de urmărire penală iau cunoștință despre săvârșirea unei infracțiuni poartă denumirea de *moduri de sesizare*, care, potrivit art.221 C.pr.pen. sunt:

- plângerea;
- denunțul
- sesizarea din oficiu.

Plângerea este un act de sesizare prin care persoana vătămată prin infracțiune aduce la cunoștință autorităților faptul penal (pentru care se plânge) și se cere urmărirea lui și eventual, repararea daunelor cauzate de infracțiune.

Potrivit art. 222 alin.1 C.pr.pen., plângerea este încunoștințarea făcută de o persoană fizică sau o unitate din cele prevăzute în art. 145 C.pr.pen. căreia i s-a cauzat o vătămare prin infracțiune.

Plângerea se poate concretiza *în formă scrisă* – caz în care trebuie semnată de cel care o face sau *în formă orală* – situație în care aceasta se consemnează într-un proces-verbal de organul de cercetare penală ce o primește; acesta va fi semnat de persoana care a făcut plângerea și de organul care a primit-o.

Pentru ca plângerea să fie considerată un mijloc legal de sesizare, ea trebuie să cuprindă: numele, prenumele, calitatea și domiciliul petiționarului, descrierea faptei care formează obiectul plângerii, indicarea făptuitorului dacă este cunoscut și a mijloacelor materiale de probă. Plângerea se deosebește de plângerea prealabilă, care este un mod special de sesizare, prin aceea că, plângerea poate fi suplinită printr-un denunț sau o sesizare din oficiu, în schimb plângerea prealabilă nu poate fi înlocuită cu nici o altă modalitate de sesizare.

În afară de persoana care a suferit o vătămare de pe urma infracțiunii, plângerea mai poate fi depusă și de alte persoane, respectiv:

- prin mandatar – persoană anume împuternicită de cel care a suferit o vătămare prin infracțiune; mandatarul va prezenta un act numit *procură*, din care rezultă că a fost împuternicit de persoana vătămată să introducă plângerea; procura se va atașa la plângere.

- de către copilul major pentru părinți; părinții pot să declare că nu-și însușesc plângerea;

- de reprezentantul legal (părintele, tutorele, curatorul) pentru persoana lipsită de capacitate de exercițiu;

- de către persoana cu capacitate de exercițiu restrânsă cu încuviințarea persoanelor prevăzute de legea civilă, încuviințare care se poate materializa într-o declarație scrisă a acestora.

Instituția *plângerii penale* este o excepție de la regula oficialității procesului penal și constă în dreptul oferit de lege persoanei vătămate de a opta asupra sesizării organelor competente în cazul unei infracțiuni care prezintă un pericol social mai redus și expres prevăzute de lege, acțiunea penală neputând fi pusă în mișcare în lipsa acestei plângeri.

Plângerea prealabilă este încunoștințarea făcută de o persoană fizică căreia i s-a cauzat o vătămare prin infracțiune și este necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale în cazul infracțiunilor expres prevăzute de lege.

Ca și plângerea, plângerea prealabilă se poate face în formă scrisă sau orală. Când este orală se consemnează într-un proces-verbal în care se menționează cele sesizate.

Pe lângă datele prevăzute de art.222 alin.2 C.pr.pen., plângerea prealabilă potrivit art. 283 C. pr. pen. mai cuprinde: precizarea dacă persoana vătămată se constituie parte civilă și, atunci când este cazul, indicarea persoanei responsabile civilmente.

Plângerea prealabilă se introduce la organul competent de către persoana vătămată. Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu plângerea se face de reprezentantul lor legal. Persoana cu capacitate restrânsă de exercițiu poate face plângerea cu încuviințarea persoanelor prevăzute de legea civilă (părinte, tutore, sau curator). Plângerea prealabilă se introduce în termenul a două luni din ziua în care persoana vătămată sau persoana îndreptățită a reclama a știut cine este făptuitorul (art. 284 C.pr.pen.)

Lipsa plângerii prealabile sau retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, deci autorul infracțiunii nu mai poate fi tras la răspundere penală.

După introducere, plângerea prealabilă poate fi retrasă de către cel care a introdus-o. Retragera se materializează printr-o declarație dată în fața organului judiciar competent. Retragera plângerii prealabile trebuie să fie totală și necondiționată, adică să privească atât latura penală cât și cea civilă a procesului. Ea operează dacă a avut loc până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare. Dacă după retragera plângerii prealabile, persoana vătămată face o altă plângere cu privire la aceleași fapte, punerea în mișcare a acțiunii penale nu mai poate avea loc. Împăcarea părților înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă. Organul de cercetare penală constată împăcarea părților prin luarea unor declarații de la cei care s-au împăcat.

Plângerea prealabilă se adresează, în raport de competența stabilită după natura și gravitatea infracțiunilor sau după calitatea făptuitorului, următoarelor categorii de organe:

a) Instanței de judecată, în cazul infracțiunilor prevăzute de C.pen. în art.180, 184 alin.1, art.193, 205, 206, 210, 213 și 220, dacă făptuitorul este cunoscut. Când făptuitorul este necunoscut, persoana vătămată se poate adresa organului de cercetare penală pentru identificarea lui (art.279 alin. 2 lit. a C.pr.pen.). După identificarea autorului, organul de cercetare penală comunică persoanei vătămate constatările făcute și aceasta se poate adresa instanței de judecată.

b) Organului de cercetare penală sau procurorului, în cazul altor infracțiuni decât cele arătate la art.279 alin. 2 lit. a C.pr.pen., cum ar fi spre exemplu, pentru infracțiunile prevăzute de Codul penal în art.181, 184 alin.3, 192 alin.1, 195, 196, 197 alin.1, 217 alin.1, 304, 305 ș.a. (art.279 alin.2 lit. b C.pr.pen.)

c) Organului competent să efectueze urmărirea penală, când plângerea prealabilă este îndreptată contra unui judecător,

procuror, notar public, militar, judecător și contrelor financiar de al camera de conturi județeană sau contra uneia din persoanele arătate la art. 29 pct.1 (art.279 alin.2 lit.c, C.pr.pen.). În cazul infracțiunilor flagrante, organul de urmărire penală este obligat să constate săvârșirea acesteia, chiar în lipsa plângerii prealabile (art.280 alin.1 C.pr.pen.)

Denunțul este încunoștințarea făcută de către o persoană fizică sau juridică despre săvârșirea unei infracțiuni (art.223 alin.1C.pr.pen.). Denunțul se deosebește de plângere prin aceea că persoana care-l introduce nu este vătămată prin săvârșirea unei infracțiuni. Ea are cunoștință și își asumă răspunderea pentru realitatea faptelor denunțate.

Ca și plângerea, denunțul se poate face atât în formă scrisă (semnat de denunțător), cât și orală. Când este oral, acesta se consemnează într-un proces-verbal care se semnează și de către denunțător. În situația în care denunțul nu este semnat de denunțător acesta este primit ca o simplă informare pe baza căreia organul de cercetare penală se poate sesiza din oficiu.

În anumite cazuri, denunțul devine o obligație a aceloră care au luat cunoștință despre săvârșirea unei infracțiuni (art. 227 C.pr.pen., art. 262 C.pen.).

Denunțul cuprinde aceleași date ca și plângerea, iar la primirea lui se desfășoară aceleași activități ca și la primirea unei plângeri.

Sesizarea din oficiu. Organele de cercetare penală pot obține date despre săvârșirea unor infracțiuni și pe alte căi decât prin plângere sau denunț. Căile concrete prin care se realizează sesizarea din oficiu sunt multiple. Printre acestea enumerăm:

- denunțurile anonime sau pseudo-denunțurile, scrise (bilețele „lăsate”) sau orale (telefonice)

- activitățile specifice muncii de cercetare penală cum ar fi: acțiuni, controale, constatarea unor infracțiuni flagrante, descoperirea unor fapte noi în timpul cercetărilor ce se efectuează într-o casă etc.;

- zvonurile publice despre săvârșirea unor infracțiuni;

- informațiile obținute prin intermediul presei, radioului sau televiziunii.

Sesizarea din oficiu se materializează într-un proces-verbal și se înregistrează la fel ca plângerea și denunțul.

Verificare competenței.

În situația în care organele de urmărire penală sunt sesizate despre săvârșirea unor infracțiuni, în conformitate cu prevederile art. 210 C.pr.pen., trebuie să-și verifice competența.

Potrivit art.201 C.pr.pen., organele de urmărire penală sunt procurorii și organele de cercetare penală (ale poliției și speciale)

Conform dispozițiilor cuprinse în art. 207 C.pr.pen., organele de cercetare penală ale poliției sunt competente să efectueze cercetarea penală pentru orice infracțiune care nu este dată în mod obligatoriu în competența altor organe de cercetare.

Pentru a cunoaște infracțiunile ce intră în competența organelor de cercetare penală ale poliției este necesar ca din totalul general de fapte prevăzute de legea penală să fie eliminate faptele penale date în mod obligatoriu în competența celorlalte organe care au dreptul de a efectua urmărirea penală. Astfel vor fi eliminate:

- infracțiunile pentru care urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror (art.209 alin. 3 C.pr.pen.) și legi speciale;

- infracțiunile ce intră în competența organelor de cercetare penală specială (art. 208 C.pr.pen.);

- infracțiunile pentru care persoana vătămată trebuie să se adreseze cu plângere prealabilă instanței de judecată (art. 279 alin. 2 lit. a C.pr.pen.).

Celelalte fapte penale intră în competența organelor de cercetare penală ale poliției (art.207 C.pr.pen.).

Efectuarea actelor premergătoare.

Organele de urmărire penală după ce au fost sesizate legal despre săvârșirea unor fapte prevăzute de legea penală, au posibilitatea să desfășoare activități precum verificarea și completarea informațiilor obținute ca urmare a sesizării, în scopul soluționării lor legale, temeinice și operative. Aceste activități îmbracă forma actelor premergătoare.

Conform dispozițiilor cuprinse în art. 224 C.pr.pen., efectuarea actelor premergătoare se impune în vederea strângerii unui minim de date necesare cu privire la fapta săvârșită și creări convingerii intime că s-a săvârșit o faptă penală care să justifice începerea urmăririi penale.

Prin efectuarea lor, organele de urmărire penală verifică conținutul sesizării, stabilind dacă:

- fapta s-a săvârșit în realitate și eventual de către cine;
- fapta sesizată constituie o infracțiune și care anume;
- există vreunul din cazurile de împiedicare a începerii urmăririi penale.

Precizăm că nu în orice cauză penală este necesară efectuarea de acte premergătoare urmăririi penale, ci numai în situațiile în care

actele de sesizare adresate organelor de urmărire penală nu conțin suficiente elemente care să conducă la formarea convingerii că se poate începe urmărirea penală.

Mai frecvent în practica organelor de cercetare penală ale poliției, se efectuează următoarele acte premergătoare:

- verificarea unor înscrisuri pentru a stabili dacă cele sesizate cu privire la săvârșirea unor infracțiuni se confirmă;

- deplasarea și perceperea directă la fața locului a unor situații de fapt;

- discuții cu persoanele vizate, în legătură cu faptele ce li se impută, verificarea unor susțineri ale acestora;

- controale economice, inventarieri, revizii, experimente judiciare;

- executarea de fotografii, filmări, înregistrări pe casetă video și pe bandă de magnetofon etc.

Tot prin prisma practicii judiciare curente, constatăm că atunci când este cazul în cadrul actelor premergătoare se pot efectua și unele acte de urmărire penală cum ar fi: cercetarea la fața locului, ridicări de obiecte și înscrisuri, constatări tehnico-științifice, medico-legale, prezentări pentru recunoaștere și percheziții, dacă sunt absolut necesare în această etapă pentru descoperirea și strângerea probelor. Acestea trebuie efectuate cu respectarea legii și îndeplinirea tuturor condițiilor de fond și formă, ca și când s-ar fi efectuat după începerea urmăririi penale.

În sfera actelor premergătoare nu se pot efectua acte procesuale și procedurale, cum sunt expertizele, ascultarea învinuiților, și nu se pot lua măsuri preventive, măsuri asiguratorii, măsuri de ocrotire și siguranță, deoarece acestea se pot lua numai cu

privire la învinuit sau inculpat, ceea ce ar implica o urmărire penală începută.

Conform art.224 alin.3 C.pr.pen., efectuarea actelor premergătoare se materializează într-un proces-verbal ce poate constitui mijloc de probă.

Neînceperea urmăririi penale.

Art.228 alin.4 C.pr.pen. prevede că dacă în cuprinsul actului de sesizare sau al actelor premergătoare efectuate după primirea plângerii sau denunțului rezultă vreunul din cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzute în art. 10 C.pr.pen., cu excepția celui de la lit. b¹, organul de urmărire penală înaintează procurorului actele încheiate cu propunerea de a nu se începe urmărirea penală.

Din analiza acestor dispoziții rezultă că pentru a nu se începe urmărirea penală este necesară îndeplinirea în mod cumulativ, a două condiții și anume:

- organul de urmărire penală să fie sesizat în vreunul din modurile prevăzute de lege despre săvârșirea unei fapte penale;

- din cuprinsul actului de sesizare sau a actelor premergătoare efectuate să rezulte vreunul din cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzute în art. 10 C.pr.pen. cu excepția celui de la lit. b¹, sau să se desprindă alte cazuri de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale, neprevăzute de art.10, dar conținute în alte dispoziții legale. Aceste cazuri sunt reglementate în mod special în C.pen. sau în alte legi speciale sub denumirea comună de „cauze de nepedepsire”, sau „situații de nepedepsire”, cum ar fi

de exemplu, reglementările din art.22 alin. 1;29 alin.2; 167 alin.4; 221 alin. 2; 303 alin. 3; 304 alin. 5 și 6, toate din C.pen. și altele.

Propunerea de neîncepere a urmăririi penale se materializează într-un referat ca și în cazul în care a fost terminată urmărirea penală. Dacă procurorul este de acord cu propunerea, o confirmă prin rezoluție motivată, ce constituie act de dispoziție, iar atunci când nu este de acord cu propunerea, restituie actele organului de cercetare penală pentru completarea cercetărilor și începerea urmăririi penale.

Începerea urmăririi penale.

Urmărirea penală este prima fază a procesului penal și, potrivit art. 200 C.pr.pen. are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea făptuitorilor și la stabilirea răspunderii acestora pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.

Art. 200 alin.2 C.pr.pen., stabilește că urmărirea penală se efectuează de către procurori și de către organele de cercetare penală care pot fi ale poliției sau speciale.

Începerea urmăririi penale este reglementată prin dispozițiile cuprinse în art. 228 alin.1 și 3 C.pr.pen., care stabilește că aceasta se poate dispune prin:

- rezoluție, în cazul sesizărilor prin plângere sau denunț
- proces-verbal, în cazul sesizării din oficiu.

În cazul infracțiunii flagrante, când se aplică procedura specială, urmărirea penală începe prin întocmirea procesului-verbal de constatare a acesteia, redactat în conformitate cu prevederile art. 467 C.pr.pen., care constituie și actul de începere a urmăririi penale.

Pentru începerea urmăririi penale, este necesară îndeplinirea în mod cumulativ a două condiții și anume:

- organul de urmărire penală să fie sesizat în vreunul din modurile prevăzute de lege despre săvârșirea unei fapte penale;

- din cuprinsul actului de sesizare sau a actelor premergătoare efectuate să nu rezulte vreunul din cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzute în art. 10 C.pr.pen. cu excepția celui de la lit. b¹.

Când potrivit legii, punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă ori la sesizarea sau cu autorizarea organului prevăzut de lege, urmărirea penală nu poate începe în lipsa acestora (art. 221 alin. 2 C.pr.pen.).

De regulă urmărirea penală începe cu privire la faptă. În cazul când autorul este cunoscut, urmărirea penală începe și cu privire la persoană.

În cazul prevăzut de art. 10 lit. b¹ C.pr.pen. (fapta nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni), organul de cercetare penală începe urmărirea penală, efectuează cercetări complete și înmânează dosarul procurorului cu propunerea de a se dispune scoaterea de sub urmărirea penală (art. 228 alin.2 C.pr.pen. și art. 11 pct. 1 lit. b raportat la art. 10 lit. b¹, C.pr.pen.).

Examinând propunerile organului de cercetare penală, procurorul se pronunță, după cum urmează:

- este de acord cu propunerea făcută și o confirmă prin rezoluție motivată, înștiințând despre aceasta persoana care a făcut sesizarea;

- restituie actelor organelor de cercetare penală în vederea dispunerii începerii urmăririi penale atunci când constată că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege,

respectiv când nu există nici un caz care să împiedice punerea în mișcare a acțiunii penale;

- dacă ulterior procurorul constată că nu au existat ori au dispărut împrejurările pe care se întemeia propunerea inițială o organului de cercetare penală de a nu se începe urmărirea penală, infirmă rezoluția anterioară și restituie actele organului de cercetare penală, dispunând începerea urmăririi penale.

Organizarea și planificarea urmăririi penale.

Necesitatea și importanța planificării cercetării penale.

Planificarea cercetării penale și organizarea acesteia au drept scop desfășurarea unei activități de calitate și corelată tuturor măsurilor și acțiunilor întreprinse pentru verificarea împrejurărilor care au precedat, însoțit și succedat infracțiunea aflată în instrumentare.

Pe de altă parte, planificarea cercetărilor reprezintă un proces complex de analiză a activităților care trebuie executate și a succesiunii lor logice, constituindu-se într-un ghid care conferă perspectiva și eficiența investigației.

Importanța planificării cercetării penale rezidă în aceea că asigură:

- caracterul organizat al investigației criminalistice a cazului cercetat;

- respectarea strictă a dispozițiilor legale și a regulilor metodologice criminalistice;

- respectarea drepturilor conferite de lege părților implicate în procesul penal;

- lămurirea completă a împrejurărilor în care s-au comis infracțiunile, inclusiv prin extinderea cercetărilor;
- claritatea urmăririi, cu economisirea de forțe și timp;
- folosirea tuturor metodelor, procedeele și mijloacelor tehnico-tactice adecvate cazului cercetat;
- raportarea pagubelor cauzate prin infracțiune;
- prevenirea săvârșirii altor infracțiuni;
- constituie un permanent autocontrol al celor care efectuează cercetarea, precum și un mijloc de control asupra calității activităților efectuate.

Pentru a reprezenta un raport științific real al urmăririi penale, atât în ansamblul său, cât și în fiecare cauză concretă, planificarea este necesar să se facă potrivit anumitor reguli fundamentale, anumitor principii, astfel:

a) ***Principiul legalității*** – acesta presupunând că nici o activitate din cele prevăzute a fi întreprinse în cauză să nu contravină prevederilor legale;

b) ***Principiul individualității*** – potrivit căruia în planificarea cercetării trebuie să se țină cont de particularitățile fiecărui caz, cum ar fi: natura faptei comise, locul și timpul săvârșirii, mobilul și scopul infracțiunii, condițiile și împrejurările favorizatoare. Atât practica judiciară, cât și literatura de specialitate evidențiază faptul că nu există două cauze identice și prin urmare nu poate fi concepută o planificare cu valabilitate generală pentru toate infracțiunile de același gen. Altfel spus, pentru fiecare cauză trebuie să se întocmească plan de cercetare penală;

c) ***Principiul dinamismului*** – potrivit căruia planul trebuie să fie simplu, adaptabil la diversele împrejurări

schimbătoare ale cauzei. Cu alte cuvinte, întocmirea planului de cercetare penală trebuie să constituie doar un act de început al investigării criminalistice, pe parcurs acesta urmând a fi completat cu noile date apărute.

Structura și conținutul planului de urmărire penală – planul de urmărire penală nu este obligatoriu, imperios necesar în cauzele complexe sau în care, încă din faza inițială, s-au conturat mai multe versiuni. Planul este util numai dacă a fost întocmit în momentul oportun și după o analiză riguroasă a datelor obținute. Un anchetator experimentat nu va renunța la planificarea cercetării chir dacă instrumentează un caz în aparență simplu.

Principalele elemente ale planificării de cercetare penală;

- activitățile care urmează a fi executate în fiecare etapă, pentru clarificarea împrejurărilor în care s-a comis fapta, precum și cu privire la persoana făptuitorului;
- identificarea, urmărirea și prinderea infractorilor;
- repararea prejudiciului cauzat;
- măsuri asiguratorii;
- măsuri preventive;
- versiunile care trebuie să fie verificate etc.

În practică și-a dovedit utilitatea formula celor 7 întrebări:

- ce faptă s-a comis ?
- unde s-a comis ?
- când s-a comis ?
- cine este făptuitorul ?
- cum a comis fapta ?
- cu ajutorul cui ?
- în ce scop ?

Acestei formule i s-au adus și critici susținându-se că nu stabilește lucrul cel mai important – conținutul infracțiunii, fiind

necesar ca cercetările care se efectuează într-o cauză să fie efectuate în legătură directă cu elementele infracțiunii, deoarece contribuie la stabilirea acestora¹.

Practica a impus formula celor 4 întrebări, care elucidează problemele unei infracțiuni, pornindu-se de la elementele constitutive ale acesteia²:

- stabilirea obiectului infracțiunii;
- latura obiectivă, raportul de cauzalitate între acțiune sau interacțiune și urmările faptei, circumstanțele de loc, timp și mod în care a fost comisă fapta;
- latura subiectivă: vinovăția, lipsa vinovăției, culpa, scopul, mobilul.

Versiunile de urmărire penală.

Versiunea este rezultatul unui proces complex de analiză, în cadrul căruia, pe baza datelor administrate în cauză se emit presupuneri, se dau diferite explicații privitoare la natura faptei, conținutul acesteia, modul de comitere și ascundere a urmelor infracțiunii, participanții, forma de vinovăție, mobilul și scopul urmărit, cauzele și condițiile care au generat sau favorizat săvârșirea acesteia³.

Fără îndoială, versiunea este în același timp și rezultatul unui proces, la fel de complex, de cunoaștere a realității, rolul ei fiind acela de a permite stabilirea unei concordanțe cât mai depline între presupunerile ori explicațiile date de organul de cercetare penală și ceea ce s-a petrecut în realitate.

¹ N. Bracaciu, Ghe. Zăhăreșcu, op.cit, p.33.

² Emilian Stancu, op.cit., p.375.

³ C. Aonițoaie, Emilian Stancu, op. cit. p.20.

Versiunile trebuie să fie clare, precise și elaborate pe baza unor forme de raționament:

- *raționament deductiv*, care constituie operația logică în care gândirea trece de la general la particular, iar concluzia decurge cu necesitate din premise;

- *raționament prin analogie*, potrivit căruia pe baza asemănării între două sau mai multe fenomene în privința unor însușiri, se trage concluzia că există asemănări probabile, deci trebuie tratate cu spirit critic; ele sunt folosite de participanți pentru identificarea autorului pe baza *modului de operare*.

Elaborarea versiunilor se face numai pentru faptele care pot avea mai multe explicații.

Criteriile care stau la baza elaborării versiunii sunt:

a) Organul de cercetare penală trebuie să aprecieze dacă datele pe care le deține cu privire la natura faptei, împrejurările săvârșirii, mobil și scop etc. – sunt identice din punct de vedere cantitativ și corespund sub aspect calitativ;

b) Din punct de vedere calitativ, informațiile care stau la baza presupunerilor – explicațiilor – probabile trebuie să provină din fapte sigur determinate;

c) La baza elaborării versiunilor trebuie să stea, întotdeauna, elemente de fapt care să facă explicația – presupunerea, supoziția - obiectiv posibilă, plauzibilă și verosimilă;

d) Elaborarea judicioasă a versiunii implică și realizarea altor cerințe care vizează direct calitățile organului de cercetare penală (cunoștințele de specialitate, intuiția, flerul, aptitudinea de a opera cu formele de raționament amintite, calm, autocontrol etc.).

În raport cu întinderea lor, cu sfera împrejurărilor ce urmează a fi explicate, versiunile pot privi fapta în ansamblul ei, fie anumite împrejurări secundare-derivate – legate de infracțiunea comisă sau de autorul acesteia. Prin urmare, versiunile pot fi clasificate în:

a) Versiuni principale, care se referă la faptă, în întregul ei, sau la elementele constitutive ale acesteia (subiect, latură subiectivă, obiect, latură obiectivă):

- versiunile privitoare la *natura faptei* săvârșite cu o importanță deosebită, deoarece se va stabili dacă s-a comis o faptă care atrage răspunderea penală sau culpa;

- versiunile privitoare la *subiectul acțiunii* pornesc de la date factice ca: urmele descoperite la locul faptei, modul de operare, relatările martorilor despre semnalmentele și îmbrăcămintea făptuitorului etc.; ele sunt importante pentru formarea cercului de bănuți;

- versiunile care se referă la *latura subiectivă* a infracțiunii au în vedere forma motivației și mobilul;

- versiunile care privesc *obiectul infracțiunii* se elaborează rar, întrucât se suprapun cu versiunile referitoare la mobilul și scopul infracțiunii; obiectul infracțiunii este cunoscut de la început sau devine cunoscut pe măsura verificării celorlalte versiuni;

- verificările care au în vedere *latura obiectivă* a infracțiunii privesc modurile de operare, locul și timpul infracțiunii, împrejurările în care a fost comisă.

b) Versiunile secundare sunt propunerile referitoare la unele aspecte izolate ale faptei, dar cu o anumită semnificație în cauză (posibilitatea pătrunderii infractorului în câmpul

infracțional printr-un anumit loc, posibilitatea de a se fi tras cu arma dintr-un anumit loc, dacă un anumit obiect descoperit la locului aparține făptuitorului etc.). Versiunile secundare sunt elaborate și pentru verificarea unor fapte care, aparent, nu au legătură cu cauza (de exemplu, verificarea modului în care o persoană suspectă de săvârșirea unei omucideri si-a petrecut timpul înaintea crimei).

După elaborarea versiunilor de urmărire penală urmează o etapă de maximă importanță în stabilirea adevărului. Această etapă delimitează un proces de trecere de la probabilitatea fiecărui dintre versiuni la certitudinea faptei și a vinovăției. Este evident că cea mai mare parte a urmăririi penale propriu-zise este destinată tocmai acestui scop.

Prin urmare, organul de anchetă procedează la o *verificare atentă, aprofundată a fiecărui versiuni* în parte, pentru eliminarea acelor ipoteze, presupuneri, care nu sunt conforme cu realitatea. Totodată sunt reținute ca certe faptele din singura versiune corespunzătoare adevărului și a căror veridicitate nu mai poate fi negată în nici un mod.

Ca și în etapa elaborării versiunilor, în faza anchetei propriu-zise, când practic se procedează la verificarea fiecărei versiuni, este necesară respectarea de reguli tactice, reguli impuse de necesitatea unei juste soluționări a cauzei. În esență, acestea sunt:

- toate versiunile elaborate în cauză trebuie verificate în mod obligatoriu, în final rămânând una singură, care devine *versiune de lucru*;

- verificarea versiunilor trebuie să se facă concomitent, înțelegându-se prin aceasta că nu vor fi lăsate în nelucrare unele versiuni, în timp ce altora li se acordă un regim preferențial;

- verificarea versiunilor trebuie să se facă pentru toate activitățile care oferă perspective pentru lămurirea problemelor stabilite în cadrul fiecărei versiuni;

- ordinea activităților de verificare a versiunilor trebuie stabilită în raport cu particularitățile cauzei aflate în lucru.

Planul de urmărire penală poate avea diferite forme, după cum se impune elaborarea uneia sau mai multor versiuni. În cauzele complexe, cu mai multe fapte și participanți, se vor întocmi *planuri pe episoade sau scheme*, precum și *fișe* pentru fiecare participant.⁴ În cauzele simple, planul de cercetare va cuprinde activitățile ce urmează a fi întreprinse sau se va rezuma la o *fișă de cercetare penală*.

Desfășurarea urmăririi penale.

Desfășurarea urmăririi penale este reglementată prin dispozițiile cuprinse în art.229-238 C.pr.pen.

După începerea urmăririi penale organele de cercetare penală ale poliției efectuează activități de strângerea probelor pentru realizarea obiectului urmăririi penale, adică desfășoară urmărirea penală.

În raport de faptul dacă acțiunea penală se pune în mișcare în cursul urmăririi penale sau la terminare acesteia, deci prin ordonanță sau prin rechizitoriu, există două forme (modalități) de desfășurare a urmăririi penale:

1 – fără punere în mișcare a acțiunii penale.

2 – cu acțiunea penală pusă în mișcare.

⁴ Emilian Stancu, op. cit. p,384

Desfășurarea urmăririi penale fără punerea în mișcare a acțiunii penale.

Deși Codul de procedură penală nu stabilește în mod expres când anume urmărirea penală se desfășoară fără punerea în mișcare a acțiunii penale, totuși din analiza dispozițiilor ce reglementează desfășurarea urmăririi penale și luarea măsurilor preventive se poate desprinde concluzia că urmărirea penală se desfășoară fără punerea în mișcare a acțiunii penale în cauzele mai simple și care se pot cerceta fără să fie necesară arestarea preventivă a inculpatului.

Imediat ce s-a început urmărirea penală, organele de cercetare penală execută sarcinile prevăzute în planurile de cercetare penală sau în fișele de cercetare penală, procedând la desfășurarea unor activități de strângere și verificare a tuturor probelor necesare și posibile pentru a stabili ce infracțiune s-a comis, cine este autorul și dacă acesta va răspunde penal, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.

Astfel, vor putea fi efectuate activități ca:

- cercetarea la fața locului;
- ridicarea unor obiecte și înscrisuri;
- ascultări de martori, de părți vătămate, de părți civile, de părți responsabile civilmente, de învinuiți;
- percheziții, reconstituiri, confruntări;
- dispunerea efectuării unor constatări tehnico-științifice, constatări medico-legale, expertize etc..

Nu este obligatoriu ca în fiecare cauză penală să fie desfășurate toate aceste activități, ci în raport de specificul cauzei de modul concret în care a fost săvârșită infracțiunea se va aprecia care dintre mijloacele de probă prevăzute de art. 64 C.pr.pen., pot fi folosite în cauză pentru dovedirea elementelor acesteia.

Pentru a stabili ce probe trebuie administrate într-o cauză penală și pentru ce anume, organul de cercetare penală va avea în permanență în vedere conținutul legal al infracțiunii și condițiile în care legea încriminează fapta respectivă ca infracțiune.

În majoritatea cauzelor penale, *la dosar trebuie să existe* actul de sesizare, procesul-verbal de cercetare la fața locului însoțit de schița locului infracțiunii și planșa fotografică, declarațiile persoanei vătămate în calitate de parte vătămată sau parte civilă, declarațiile martorilor, declarațiile învinuitului, proces-verbal din care rezultă că i s-a adus la cunoștință învinuirea și dreptul de a fi asistat de un apărător, copie de pe fișa de verificare la formarea de informatică și cazier judiciar și procesul-verbal de percheziție domiciliară.

Celelalte mijloace de probă prevăzute de art.64 C.pr.pen., vor putea fi folosite în cauza penală, diferențiat, de la caz la caz, în raport de particularitățile infracțiunii ce se cercetează.

În baza rolului activ, organele de cercetare penală au datoria *de a strânge probe atât în apărarea cât și în acuzarea celui în cauză*. Ele trebuie să pornească de la principiul de drept potrivit căruia până la stabilirea vinovăției cuiva acesta este considerat nevinovat.

În cursul desfășurării urmăririi penale, până la terminarea acesteia, organele de cercetare penală vor putea dispune sau pro-pune luarea unor măsuri procesuale (măsuri asiguratorii, reținerea, arestarea învinuitului și a unor măsuri de ocrotire).

Desfășurarea urmăririi penale cu acțiunea penală pusă în mișcare.

Urmărirea penală cu acțiunea penală pusă în mișcare se desfășoară în cauzele complexe și când este necesară arestarea preventivă a inculpatului.

Dacă pe parcursul desfășurării „urmăririi penale fără punerea în mișcare a acțiunii penale” organul de cercetare penală apreciază că este necesar să se pună în mișcare acțiunea penală în cauza penală ce o cercetează și sunt temeiuri pentru aceasta, va întocmi un referat cu propunerea de punere în mișcare a acțiunii penale pe care-l va înainta procurorului împreună cu dosarul cauzei.

Dacă procurorul este de acord cu propunerea făcută, dispune prin ordonanță punerea în mișcare a acțiunii penale și restituie dosarul organului de cercetare penală în vederea continuării urmăririi penale. Din acest moment urmărirea penală se desfășoară cu acțiunea penală pusă în mișcare.

Organul de cercetare penală, primind dosarul va continua efectuarea actelor de cercetare penală având obligația de a respecta și dispozițiile scrise date de procuror.

Printre primele activități procedurale ce trebuie desfășurate imediat după punerea în mișcare a acțiunii penale, de către organul de cercetare penală este chemarea inculpatului pentru a i se aduce la cunoștință fapta pentru care este învinuit și a-i da explicații cu privire la drepturile și obligațiile pe care le are (art. 237 alin.2 C.pr.pen.) în noua sa calitate procesuală.

Când cercetările se desfășoară cu inculpatul în stare de libertate, organul de cercetare penală îi va pune în vedere că este obligat

să se prezinte la toate chemările ce i se vor face în cursul procesului penal și că are îndatorirea să comunice orice schimbare de adresă (art.237alin.3 C.pr.pen.).

Deci, ascultarea inculpatului după punerea în mișcare acțiunii penale este obligatorie, în art.237 alin. ultim din C.pr.pen. se prevede că în situația când acesta este dispărut, se sustrage de la cercetare sau nu locuiește în țară, organul de cercetare penală va continua urmărirea și fără a-l asculta, însă va fi necesar ca la dosar să se atașeze dovezile care atestă vreuna din aceste împrejurări.

Faptul că inculpatul este dispărut, se sustrage de la cercetare sau nu locuiește în țară nu este un impediment în procesul tragerii lui la răspundere penală, el va pute fi trimis în judecată și în lipsă dacă cercetările sunt complete.

După ascultarea inculpatului sau după strângerea dovezilor din care rezultă că acesta este dispărut, se sustrage de la cercetare sau nu locuiește în țară, organul de cercetare penală continuă administrarea probelor necesare cauzei penale în raport de particularitățile comiterii infracțiunii pentru justa soluționare a acestei putând administra oricare din mijloacele de probă prevăzute de lege.

În anumite situații organul de cercetare poate să propună „extinderea cercetării penale” (art.238 C.pr.pen.) întocmind un referat cu propuneri în acest sens pe care-l va înainta procurorului pentru a decide asupra estinderii cercetării penale sau schimbării încadrării juridice.

Din analiza dispozițiilor cuprinse în art. 238 C.pr.pen. rezultă că extinderea cercetării penale nu poate fi cerută decât într-o cauză în care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, iar propunerea pentru extinderea cercetării penale se poate face numai atunci

când organul de cercetare penală constată cel puțin una din următoarele situații:

- fapte noi în sarcina inculpatului, pentru care nu s-a pus în mișcare acțiunea penală, fapte ce au fost descoperite, ulterior punerii în mișcare a acțiunii penale;

- împrejurări noi, ce pot duce la schimbare încadrări juridice a faptei pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală;

- că la săvârșirea acelei sau acelor infracțiuni a mai participat și altă persoană (și cere punerea în mișcare a acțiunii penale și pentru aceea persoană).

Când fapte la care se face extinderea cercetării sau în noua sa încadrare este dintre cele pentru care urmărirea penală se efectuează obligatoriu de procuror, precum și în cazul în care participantul față de care s-a dispus extinderea cercetării are o calitate care atrage o competență specială, procurorul va dispune și asupra competenței de a continua urmărirea penală până la terminarea acesteia.

Actele care se întocmesc în cursul desfășurării urmăririi penale sub cele două forme sunt:

- proces-verbal de cercetare la fața locului însoțit de schița locului infracțiunii, planșe fotografice etc.;

- declarațiile părții vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente;

- declarațiile învinuitului sau inculpatului;

- ordonanța de reținere;

- declarațiile martorilor;

- procese-verbale de percheziție domiciliară, de confruntare, de aplicare a sechestrului, de reconstituire etc..

Rezolvarea cauzelor de către procuror.

În urma verificărilor lucrărilor de urmărire penală de către procuror, acesta poate da una din următoarele soluții: trimiterea în judecată; netrimiterea în judecată prin scoaterea de sub urmărire penală; încetarea urmăririi penale; clasarea cauzei penale; suspendarea urmăririi penale; restituirea cauzei în vederea completării sau refacerii urmăririi penale și trimiterea cauzei la organul competent să efectueze urmărirea.

Trimiterea în judecată.

Pentru ca procurorul să poată dispune trimiterea în judecată trebuie să fie realizate, potrivit art.262, următoarele condiții:

- a) în cursul urmăririi să fie respectate dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului;
- b) urmărirea penală să fie completă și să existe în cauză probele necesare și legal administrate;
- c) să existe fapta penală;
- d) să fie săvârșită de învinuit sau inculpat;
- e) învinuitul sau inculpatul să răspundă penal.

Constatând că sunt realizate cumulativ condițiile menționate mai sus, procurorul procedează la trimiterea în judecată după cum urmează:

- a) dacă acțiunea penală nu a fost pusă în mișcare în cursul urmăririi penale, dă rechizitoriul prin care pune în mișcare acțiunea penală și dispune trimiterea în judecată; în această situație, rechizitoriul are dublă funcționalitate, fiind, în același timp, act de inculpare și act de sesizare a instanței;

b) dacă acțiunea penală a fost pusă în mișcare în cursul urmăririi penale, dacă rechizitoriul prin care dispune trimiterea în judecată.

Scoaterea de sub urmărirea penală.

În cursul urmăririi penale pot fi constatate cazuri care împiedică exercitarea acțiunii penale. Astfel de cazuri sunt prevăzute de art.249 alin.1 C.pr.pen.:

- a) fapta nu există;
- b) fapta nu este prevăzută de legea penală;
- c) fapta nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni
- d) fapta nu a fost săvârșită de învinuit sau inculpat;
- e) faptei îi lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii;
- f) există vreuna din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, respectiv: legitima apărare; starea de necesitate; constrângerea fizică și constrângerea morală; cazul fortuit; iresponsabilitatea; beția; minoritatea făptuitorului; eroarea de fapt.

Încetarea urmăririi penale.

Continuarea cercetării penale nu mai este posibilă în cazul care, pe parcursul investigării criminalistice se constată existența vreunei cauze care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale ori exercitarea acesteia.

Potrivit dispozițiilor cuprinse în art. 242 alin.1, C.pr.pen., încetarea urmăririi penale are loc în următoarele cazuri:

a) lipsește plângerea penală a persoanei vătămate, autorizarea sau sesizarea organului competent ori altă condiție prevăzută de lege, pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;

b) a intervenit amnistia sau prescripția ori decesul făptuitorului;

c) a fost retrasă plângerea prealabilă ori părțile sau împăcat, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii penale sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală;

d) s-a dispus înlocuirea răspunderii penale;

e) există autoritate de lucru judecat.

Încetarea urmăririi penale poate fi totală sau parțială. Este totală când duce la stingerea în întregime a cauzei penale. Este parțială atunci când în cauză fiind mai mulți învinuiți sau inculpați ori mai multe fapte ce fac obiectul aceleași cauze, încetarea urmăririi penale are loc numai cu privire la persoanele sau faptele pentru care există cazul de încetare. Pentru restul persoanelor sau faptelor, urmărirea penală continuă.

Când organul de cercetare penală constată existența condițiilor sus menționate, întocmește un referat cu propunerea de încetare a urmăririi penale, pe care îl înaintează împreună cu dosarul cauzei procurorului pentru a se pronunța asupra propunerii făcute (art.243alin.1 C.pr.pen.

Clasarea cauzei penale.

Clasarea constituie o modalitate de întrerupere a urmăririi penale. Potrivit art. 11 pct. 1 lit. a C.pr.pen., clasarea se dispune

atunci când se constată existența vreunui din cazurile prevăzute de art. 10 C.pr.pen., care împiedică punerea în mișcare ori exercitarea acțiunii penale și nu există învinuit în cauză.

Suspendarea urmăririi penale.

Această instituție este reglementată în art. 239 -241 din C.pr.pen. Prin suspendarea urmăririi penale se înțelege întreruperea temporară a desfășurării acesteia ca urmărire a învinuitului sau inculpatului, acesta suferă o boală gravă care îl împiedică să ia parte la procesul penal. Condiția esențială cerută de lege este ca boala respectivă să fie constatată printr-o *expertiză medicală* care să confirme atât diagnosticul, cât și imposibilitatea învinuitului sau inculpatului de a lua parte la activitățile specifice procesului penal. Pe timpul cât urmărirea penală este suspendată, organul de cercetare penală efectuează toate celelalte activități de urmărire penală care nu necesită prezența învinuitului sau inculpatului.

Organul de cercetare penală când constată că a încetat cauza care a determinat suspendarea, înaintează dosarul procurorului pentru a dispune *reluarea urmăririi penale*.

Restituirea cauzei în vederea completării sau refacerii urmăririi penale.

Potrivit art. 265, când procurorul, cu ocazia verificărilor lucrărilor de urmărire penală, constată că urmărirea penală nu este completă sau că nu au fost respectate dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului, restituie cauza organului care a

efectuat urmărirea penală sau altui organ de urmărire în vederea completării sau refacerii urmăririi penale.

Trimiterea cauzei la organul competent să efectueze urmărirea penală.

În cazul în care, cu ocazia verificărilor lucrărilor de urmărire penală, procurorul constată că urmărirea s-a făcut de alt organ decât cel competent, ia măsuri ca urmărirea să fie făcută de organul competent.

Organul de cercetare penală căruia i s-a trimis cauza spre rezolvare procedează la ascultarea învinuitului sau inculpatului și ținând seama de actele și măsurile procesuale îndeplinite în cauză (care rămân valabile), dispune în ce măsură trebuie refăcute celelalte acte procesuale sau ce anume acte mai trebuie efectuate în completarea cercetării penale.

Terminarea urmăririi penale. Prezentarea materialului de urmărire penală.

Terminarea urmăririi penale este reglementată prin dispozițiile cuprinse în art.255-260 din C.pr.pen.. Din analiza acestor dispoziții se observă că în acest context, prin terminarea urmăririi penale nu se înțelege terminarea acesteia ca fază a procesului penal. Terminarea fazei de urmărire penală are loc odată cu întocmirea rechizitoriului și trimiterea în judecată efectuată de procuror. Terminarea urmăririi penale în sensul folosit de lege în dispozițiile de mai sus se referă la momentul terminării cercetării penale.

În vederea asigurării legității în întreaga activitate de urmărire penală și a sporirii fermității împotriva elementelor infractoare,

este de preferat ca aceasta să fie terminată în fiecare cauză în timp operativ de 30 de zile, maximum 3 luni din momentul începerii acesteia. Excepția de la această regulă pot face cauzele complexe când, pentru aflarea adevărului și lămurirea cauzei sub toate aspectele, termenul maximum de 3 luni poate fi prelungit.

Terminarea urmăririi penale este reglementat diferit în Codul de procedură penală, după cum în cursul urmăririi a fost pusă sau nu a fost pusă în mișcare acțiunea penală.

Terminarea urmăririi penale când aceasta s-a desfășurat fără punerea în mișcare a acțiunii penale.

În cauzele în care urmărirea penală s-a desfășurat fără punerea în mișcare a acțiunii penale, după ce organul de urmărire penală a administrat probele necesare și a constatat că există învinuit, că împotriva acestuia sunt suficiente probe de vinovăție, că răspunde penal pentru fapta comisă și nu există nici un caz prevăzut de art. 10 C.pr.pen., va proceda la o nouă ascultare a învinuitului pentru a-i aduce la cunoștință învinuirea ce i se reține în sarcină și este întrebat dacă are de propus noi probe în apărarea sa, ori cereri de formulat (art.255 alin. 1 C.pr.pen.).

Despre această operațiune se va face mențiune într-o declarație separată din care trebuie să rezulte și faptul că organul de cercetare penală i-a adus la cunoștință că urmează să fie trimis în judecată.

Dacă învinuitul nu a invocat noi mijloace de apărare sau dacă propunerile făcute de el nu au fost găsite întemeiate de organul de cercetare penală, ori dacă cercetarea a fost completată potrivit propunerilor făcute de învinuit, acesta se consideră terminată (art. 255 alin. 2 C.pr.pen.)

Practic în acest moment se prezintă materialul de urmărire penală. Prezentarea materialului de urmărire penală este o obligație pentru organul de cercetare penală și un drept pentru inculpat (acesta poate declara că nu dorește să ia act de conținutul dosarului de urmărire penală; refuzul inculpatului nu poate constitui o piedică pentru continuarea procesului penal).

Obligația de ascultare a învinuitului la terminarea cercetărilor este înlăturată în cazul existenței unor cauze obiective care împiedică luarea de contact cu acesta (este dispărut, se sustrage cercetărilor, sau nu locuiește în țară).

După ce s-a terminat cercetarea, dacă organul de cercetare penală consideră că sunt suficiente temeiuri pentru ca învinuitul să fie trimis în judecată are obligația de a întocmi un referat de terminare a urmăririi penale. După întocmirea referatului, dosarul cu toate lucrările se înaintează cu adresă procurorului, potrivit art.256 C.pr.pen., pentru ca acesta să decidă asupra lui în conformitate cu art. 262 C.pr.pen..

La terminarea cercetării penale și trimiterea dosarului la procuratură, lucrătorul care a instrumentat cauza va preda, pentru conservare, formațiunii unde se află înregistrat dosarul, întregul material care constituie urma dosarului de cercetare penală, (copia referatului de terminare a urmăririi penale, copii ale altor acte de urmărire penală, copia adresei de înaintare a dosarului la procuratură).

Urma dosarului va fi însoțită de fișele statistice privind infracțiunile și persoanele cercetate.

Terminarea urmăririi penale când acesta s-a desfășurat cu acțiunea penală pusă în mișcare.

Când urmărirea penală s-a desfășurat cu acțiunea penală pusă în mișcare, după efectuarea tuturor actelor de urmărire penală necesare în cauza care se cercetează, dacă vinovăția inculpatului este dovedită pe deplin, fiind temeiuri suficiente pentru trimiterea acestuia în judecată, și nu există nici un caz prevăzut de art.10 C.pr.pen. care să împiedice exercitarea acțiunii penale, organul de cercetare penală procedează la prezentarea materialului de urmărire penală.

Prezentarea materialului de urmărire penală este actul procedural prin care organul de cercetare penală pune la dispoziția inculpatului întregul material probator administrat în cauză pentru ca acesta să-l cunoască și să poată face cereri noi sau declarații suplimentare.

Prin prezentarea materialului de urmărire penală, inculpatul are posibilitatea de a cunoaște în mod direct și nemijlocit toate probele folosite în acuzarea sa, iar pe această bază, fiind în cunoștință de cauză, poate aduce noi dovezi în apărare, să formuleze cereri de administrare a noi probe etc.

Aceasta constituie, de altfel, o garanție importantă pentru realizarea dreptului de apărare a inculpatului, mai ales că, la efectuarea acestui act, poate participa și apărătorul său.

Pentru a prezenta materialul de urmărire penală, organul de cercetare penală este obligat conform art. 250 C.pr.pen, să cheme pe inculpat în fața sa și să desfășoare următoarele activități:

- îi pune în vedere că are dreptul de a lua cunoștință de materialul de urmărire penală, arătându-i încadrarea juridică a faptei săvârșite;

- îi asigură posibilitatea de a lua la cunoștință de întreg materialul de urmărire penală existent la dosar; pentru acesta organul de cercetare penală va înmâna inculpatului actele de cercetare spre a fi citite, dar sub directă sa supraveghere, pentru a evita unele surprize neplăcute (ruperi de acte, distrugeri etc.), iar dacă inculpatul nu poate să citească, organul de cercetare penală îi va citi materialul existent la dosar;
- îl întreabă, după ce a luat cunoștință de materialul de urmărire penală, dacă are de formulat cereri noi sau dacă dorește să facă declarații suplimentare.

Despre aducerea la îndeplinirea a acestor activități procesuale, organul de cercetare penală va întocmi un proces-verbal de prezentare a materialului de urmărire penală, în care se vor consemna atât activitățile desfășurate de organul de cercetare cu ocazia prezentării materialului, cât și declarațiile, cererile și răspunsurile inculpatului formulate cu această ocazie (art.251, C.pr.pen.).

Prezentarea materialului de urmărire penală nu poate avea loc atunci când inculpatul este dispărut, s-a sustras de la chemarea înaintea organului de cercetare penală sau nu locuiește în țară (art.254 alin.1 C.pr.pen.). În asemenea situații, organul de cercetare penală este obligat să strângă dovezi din care să rezulte motivele pentru care nu s-a putut prezenta materialul de urmărire penală urmând ca inculpatul să fie trimis în judecată în lipsă, fără a i se prezenta materialul de urmărire penală.

Dacă până la înaintarea dosarului la procuror inculpatul se prezintă, este prins ori adus, se procedează la prezentare materialului de urmărire penală (art.254 alin. ultim C.pr.pen.).

Inculpatul va fi asistat la participarea materialului de urmărire de către apărătorul său, iar despre acest lucru se va face mențiune în procesul-verbal.

Dacă inculpatul a formulat cereri noi în legătură cu urmărirea penală, organul de cercetare penală examinează de îndată și dispune prin ordonanță admiterea sau respingerea lor. În caz de admitere, prin aceeași ordonanță se dispune completarea cercetării.

Dacă în urma prezentării materialului de urmărire penală se constată necesitatea schimbării juridice a faptei se efectuează noi acte de cercetare penală, organul de cercetare este obligat să procedeze din nou la prezentarea materialului dacă consideră că inculpatul trebuie trimis în judecată. Când organul de cercetare penală, după efectuarea noilor acte de cercetare, consideră că nu este cazul că inculpatul să fie trimis în judecată, va întocmi referatul a urmăririi penale și va face propuneri pentru scoaterea de sub urmărire sau pentru încetarea urmăririi penale, și nu va mai proceda la o nouă prezentare a materialului de urmărire penală.

Dacă după prezentarea materialului de urmărire penală inculpatul nu a produs noi probe sau propunerea sa nu a fost găsită temeinică ori cercetarea a fost completată potrivit propunerilor făcute, cercetarea penală se consideră terminată.

După terminarea cercetărilor penale și înainte ca organul de cercetare să înainteze dosarul procurorului în vederea sesizării instanței de judecată, trebuie să se întocmească un referat de terminare a urmăririi penale.

Potrivit art.259, C.pr.pen., referatul de terminare a urmăririi penale trebuie să se limiteze la fapta care a format obiectul

punerii în mișcare a acțiunii penal, la persoana inculpatului și la ultima încadrare judiciară a faptei.

Recomandăm, ca înainte de a trece la redactarea referatului de terminare a urmăririi penale, organul de cercetare penală să restudieze și să reanalizeze toate probele și mijloacele de probă administrate în cauză. Cu acest prilej se impune evaluarea obiectivă a valorilor probatorii și a forței probate a fiecărui mijloc de probă existent în cauză.

Referatul de terminare a urmăririi penale, cuprinde:

- antetul;
- titlul;
- trei părți principale (partea introductivă; descriptivă – expunerea situației de fapt și dispozitivă – temeiul legal, propunerile făcute);
- date suplimentare, referitoare la (art.260 C.pr.pen.):
 - mijloacele materiale de probă și măsurile luate cu privire la ele în cursul cercetării penale, precum și locul unde se află;
 - măsurile asigurătorii privind reparațiile civile sau executarea pedepsei amenzii, luate în cursul cercetării penale;
 - cheltuielile judiciare.
 - părțile și persoanele care urmează a fi citate în instanță.

Plângerea împotriva actelor și măsurilor de urmărire penală (art.275 – 278 C.pr.pen.).

Ca o garanție a respectării legalității în procesul penal, legiuitorul a prevăzut posibilitatea ca orice persoană nemulțumită de actele

și măsurile dispuse în timpul urmăririi penale să facă plângere împotriva acestora.

Pentru evitarea tergiversării rezolvării cauzei și pentru menținerea operativității, legea a prevăzut aducerea la îndeplinire a măsurii sau actului atacat, urmând ca în urma rezolvării plângerii să se decidă dacă actul sau măsura respectivă își produce efectele prevăzute.

Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală ale organelor de cercetare penală.

Potrivit art.275, C.pr.pen., orice persoană poate face plângere împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală, dacă prin aceasta s-a adus o vătămare intereselor sale legitime.

În concepția legiuitorului, pot face o astfel de plângere nu numai persoanele care participă în calitate de părți în procesul penal, ci orice persoană ale căror interese au fost vătămate printr-un act sau măsură procesuală.

Plângerea împotriva actelor și măsurilor dispuse de organul de cercetare penală se adresează procurorului care supraveghează activitatea organului de cercetare penală și se depune fie direct la procuror, fie la organul de cercetare penală.

În vederea rezolvării operative a plângerii, organul de cercetare, când plângerea a fost depusă la acesta, este obligat ca, în termen de 48 de ore de la primirea ei, să o înainteze procurorului împreună cu explicațiile sale, atunci când acestea sunt necesare.

Introducerea plângerii nu suspendă aducerea la îndeplinire a măsurii sau actului care formează obiectul plângerii.

Primind plângerea, procurorul este obligat să o rezolve în termen de cel mult 20 de zile de la primire și să comunice de

îndată persoanei care a făcut-o modul în care a fost rezolvată. Nerezolvarea plângerii în termenul arătat mai sus poate atrage, pentru procuror, aplicarea unei sancțiuni disciplinare.

Plângerea împotriva actelor și dispozițiilor date de procuror.

În cadrul reglementării prevăzute de art.278, legea distinge două categorii de acte ale procurorului împotriva cărora cei interesați pot face plângere. Astfel, pe de o parte, este prevăzută posibilitatea atacării actelor efectuate de procuror, iar pe de altă parte, pot fi atacate actele efectuate de organele de cercetare penală pe baza dispozițiilor date de procuror. Ambele categorii de acte sunt însă ale procurorului, deoarece constituie manifestări de voință ale acestuia în legătură cu desfășurarea urmăririi penale.

Plângerea împotriva actelor procurorului se rezolvă de către prim – procurorul Parchetului sau de către procurorul general ori de către procurorul șef de secție al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

În cazul când actele și măsurile sunt ale acestor procurori, ori luate sau efectuate pe baza dispozițiilor date de aceștia, plângerea se rezolvă de către procurorul ierarhic superior.

Procedura de rezolvare a plângerii împotriva actelor procurorului este aceeași ca și în cazul plângerii împotriva actelor și măsurilor organelor de cercetare.

Ca urmare a deciziei Curții Constituționale nr. 486/1997, care constată că art. 278 este constituțional numai în măsura în care nu împiedică pe cel nemulțumit de rezolvarea de către procuror a plângerii sale să se adreseze, conform art. 21 din Constituție,

instanței de judecată, legiuitorul a intervenit și prin Legea nr. 281/2003, a stabilit o nouă procedură de soluționare a plângerii ce privește actele luate de către procuror.

Astfel, în cazul rezoluției de neîncepere a urmăririi penale sau al ordonanței ori, după caz, al rezoluției de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale, plângerea se face în termen de 20 de zile de la înștiințarea persoanelor interesate.

Potrivit art. 278, după respingerea plângerii făcute conform art. 275-278 împotriva rezoluției de neîncepere a urmăririi penale sau a ordonanței ori, după caz, a rezoluției de clasare, de scoatere de sub urmărire sau de încetare a urmăririi penale, date de procuror, persoana vătămată, precum și orice alte persoane ale căror interese legitime sunt vătămate pot face plângerea în termen de 20 de zile de la data comunicării de către procuror a modului de rezolvare, potrivit art. 277 și 278, la instanța căreia i-ar revenii, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță.

În cazul în care prim-procurorul Parchetului sau, după caz, procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel, procurorul șef de secție al Parchetului de pe lângă Înalță Curte de Casație și Justiție ori procurorul ierarhic superior nu a soluționat plângerea în termenul de 20 de zile prevăzut în art. 277, termenul de 20 de zile prevăzut în alin. 1 curge de la data expirării termenului de 20 de zile.

Dosarul va fi trimis de Parchet instanței în termen de 5 zile de la primirea adresei prin care se cere dosarul.

Persoana față de care s-a dispun neînceperea urmăririi penale, scoaterea de sub urmărire sau încetarea urmăririi, precum și persoana care a făcut plângerea se citează. Neprezentarea

acestor persoane legal citate nu împiedică soluționarea cauzei. Când instanța consideră că este absolut necesară prezența persoanei lipsă, poate lua măsuri pentru prezentarea acesteia. La judecarea plângerii prezența procurorului este obligatorie.

La termenul fixat pentru judecarea plângerii, instanța dă cuvântul persoanei care a făcut plângerea, persoanei față de care s-a dispun neîncetarea urmăririi penale, scoaterea de sub urmărire sau încetarea urmăririi și apoi procurorului.

Instanța, judecând plângerea, verifică rezoluția sau ordonanța atacată, pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul cauzei și a oricăror înscrisuri noi prezentate.

Instanța pronunță una din următoarele soluții:

a) respinge plângerea, prin sentință, menționând soluția din rezoluție sau ordonanța atacată;

b) admite plângerea, prin sentință, desființează rezoluția sau ordonanța atacată și trimite cauza procurorului în vederea începerii sau a redeschiderii urmăririi penale, după caz, dispozițiile art.333 alin. 2 C.pr.pen. se aplică în mod corespunzător;

c) admite plângerea, prin încheiere, desființează rezoluția sau ordonanța atacată și, când probele existente la dosar sunt suficiente pentru judecarea cauzei, reține cauza spre judecată, dispozițiile privind judecarea în primă instanță și căile de atac, aplicându-se în mod corespunzător.

Hotărârea instanței pronunțată poate fi atacată cu recurs de procuror, de persoana care a făcut plângerea, de persoana față de care s-a dispus neînceperea urmăririi penale, scoaterea de sub urmărire penală sau încetarea urmăririi penale, precum și de orice persoane ale căror interese legitime sunt vătămate.

Persoana în privința căruia instanța, prin hotărâre definitivă, a decis că nu este cazul să se înceapă ori să se redeschidă urmărirea penală, nu mai poate fi urmărită pentru aceeași faptă, afară de cazul când s-au descoperit fapte sau împrejurări noi ce nu au fost cunoscute de organul de urmărire penală și nu a intervenit unul din cazurile prevăzute în art.10.

Instanța este obligată să rezolve plângerea în termen de cel mult 20 de zile de la primire și să comunice, de îndată și motivat, persoanei care a făcut plângerea, modul în care aceasta a fost rezolvată.

CONCLUZII

Multitudinea schimbărilor și dinamismul acestora, au generat dezechilibre majore, o mare confuzie, care și-a lăsat definitiv amprenta asupra ultimilor 10-12 ani, fiind foarte probabil ca în următoarea perioadă amestecul instabil de condiții politice, economice, sociale, tehnologice și militare la nivel mondial, să se amplifice și să se accelereze generând tensiuni incontrollabile în ordinea internațională, favorizând proliferarea terorismului cu derapajul său extrem de periculos către megaterorism, ca formă extremă de manifestare a acestui fenomen.

Aceste tendințe impun statelor democratice, adoptarea prioritară a unor strategii proprii de prevenire a actelor teroriste, adaptate la realitățile teritoriale și regionale, interesele, problematica specifică, etc. fără a omite interesele și obiectivele comunității internaționale cu care trebuie armonizate, în efortul de combatere a fenomenului terorist.

În acest sens, organizațiilor europene și internaționale le revine o sarcină decisivă în angrenarea și impulsivarea luptei de prevenire și combatere a terorismului care de fapt nu mai are granițe de mult timp.

În următorii ani, va apare un nou tipar de securitate, care trebuie reconfigurat, adaptat la noile amenințări, impactul combinat al numeroaselor conflicte locale, regionale sau transnaționale, pauperizarea, politicile represive, extremele de dreapta sau stânga, neo-nazismul, mișcările anti-globalizare, naționalist-etnic-separatiste sau cele ecologiste, violențele de

orice natură, etc. sunt elemente care nu pot fi trecute cu vederea, fiind necesar ca acestea să fie analizate sub toate aspectele lor complexe, intercomplementare și interdependente, dacă dorim strategii/tactici performante și viabile.

Este imperios necesar ca și statul român, afiliat “de facto” al N.A.T.O., și al Coaliției de Luptă Antiteroristă, să adopte o lege complexă pentru a reglementa foarte clar aceste aspecte deosebit de importante, deși deocamdată în țara noastră nu s-au întâmplat evenimente majore, însă aspectele anticipative de prevenire nu trebuie excluse din calcule, deoarece TERORISTUL NU ARE MILĂ iar aderarea la alianța nord-atlantică, nu ne absolvă “de facto” de pericolul terorist.

Din considerente de ordin ideologic, strategic, economic, și nu doar atât, se impune mai mult ca oricând, să ne gândim că, o dată cu includerea în structura de securitate euro-atlantică, în calitate de aliați, vom fi trecuți pe “lista neagră” a unor organizații teroriste, care prin tradiție, ideologie, natura lor și scopurile urmărite, se opun N.A.T.O., și valorilor democratice internaționale unanim recunoscute, deși deocamdată în România nu se poate discuta despre un terorism autohton.

Conform unor rapoarte a instituțiilor specializate, în zona geostrategică Europa de Est se poate vorbi de o tendință ascendent-accentuată de proliferare a fenomenului de finanțare din fonduri ilicite, a unor grupări teroriste non-active în statul gazdă, însă cu o puternică reprezentare extenă, în special în Occident, comparativ cu țara de origine.

Angrenarea unor segmente importante a populației autohtone, din țările gazdă, generat în principal, prin implicarea exponenților/membrilor, în “investiții strategice”, în activități economice, în special în zonele defavorizate sau cu o

reprezentare etnică semnificativă, oferă unele avantaje grupărilor teroriste:

- sprijin moral, generat de corespondențele culturale, afinități, tradiții, obiceiuri, etc cu entitățile etnice autohtone.
- un grad ridicat de adeziune local/regional, bazat pe cointeresarea materială a populației (locuri de muncă), stare de fapt, ce poate fi exploatată de către teroriști, pentru promovarea intereselor și atragerea angajaților și a familiilor acestora, la sprijinirea activităților/acțiunilor acestora.
- nu în ultimul rând, forță de muncă calificată și ieftină, prin care-și pot “economisi” o parte din banii rulați pentru a sprijini logistic acțiunile teroriste.

Condițiile socio-economice postcomuniste din fostul blocul estic, proliferarea crimei organizate, a criminalității economico-finaniare, delinquența juvenilă, traficul de droguri și substanțe cu regim special, corupția la înalt nivel, etc, vor fi doar o parte din elementele care trebuie incluse în calculul complex, pe coordonatele prevenirii și combaterii fenomenului de terorism-megaterorism.

Identificarea, corelarea datelor necesare pentru refacerea întregului circuit, sursă de finanțare-act terorist, sunt dezideratele prioritare ale actualei campanii de luptă antiteroristă derulate sub tutela Coaliției Internaționale de Luptă Împotriva Terorismului.

Oamenii de pretutindeni, au tendința de a nu crede ceea ce nu se încadrează în planurile lor, ori nu se potrivește cu aranjamentele anterioare sau cu ceva cunoscut.

Punctul vulnerabil al oricărei informații despre terorism, indiferent de procentul exactității lor, este faptul că, acestea nu sunt mai bune decât judecata interpreților/analizatorilor acestora, iar judecata este produsul/cumulul de tendințe individuale, sociale, politice, al unor judecăți anterioare subiective și a tendinței ca ceea ce ne dorim, să credem că este realitate și deci, tot ceea ce este omenesc este supus greșelii.

ANEXE:

Hotărârea nr. 21 din 19 septembrie 2001 privind participarea României, împreună cu statele membre ale NATO, la acțiunile de combatere a terorismului internațional

Având în vedere mesajul Președintelui României și cele stabilite în ședința din data de 11 septembrie 2001 a Consiliului Suprem de Apărare a Țării,

luând cunoștința de Hotărârea Consiliului Nord-Atlantic de a aplica art. V din Tratatul Atlanticului de Nord,

Parlamentul României adoptă prezenta hotărâre.

ART. 1

(1) România, ca partener strategic al Statelor Unite ale Americii și membru al Parteneriatului pentru Pace, va participa, ca aliat de facto al NATO, împreună cu statele membre ale NATO și cu ceilalți parteneri și aliați ai acestora, la combaterea terorismului internațional prin toate mijloacele, inclusiv militare.

(2) În acest scop, la solicitarea NATO, România va pune la dispoziția acesteia, în sprijinul unei eventuale operațiuni de răspuns împotriva terorismului, facilitățile oferite de spațiul aerian, terestru și maritim național.

(3) România își va coordona acțiunile cu Statele Unite ale Americii și cu NATO, cu ceilalți parteneri și aliați ai acestora, în scopul punerii la dispoziție a mijloacelor și forțelor disponibile, în funcție de operațiunile preconizate.

ART. 2

Actiunile concrete la care va participa România in temeiul prevederilor art. 1 vor fi decise potrivit competentelor prevazute de lege.

ART. 3

Guvernul va asigura, potrivit legii, finantarea cheltuielilor necesare pentru aplicarea prevederilor prezentei hotarari.

**ORDONANȚA DE URGENȚĂ nr. 153 din 21 noiembrie
2001 pentru aplicarea Rezoluției nr. 1.373/2001 a
Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite
privind combaterea terorismului internațional**

În temeiul prevederilor art. 114 alin. (4) din Constituția
României,

în vederea aplicării prevederilor Rezoluției nr. 1.373 din 28
septembrie 2001 a Consiliului de Securitate al Organizației
Națiunilor Unite,

pentru îndeplinirea obligației care revine statelor membre ale
Organizației Națiunilor Unite de a îndeplini rezoluțiile adoptate
de Consiliul de Securitate, în conformitate cu prevederile cap.
VII al Cartei Națiunilor Unite,

Guvernul României adopta prezenta ordonanță de urgență.

ART. 1

(1) Autoritățile și instituțiile publice vor lua măsurile necesare
pentru aplicarea prevederilor Rezoluției nr. 1.373/2001 a
Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite
privind combaterea terorismului internațional, iar persoanele
fizice și juridice române, precum și persoanele fizice și juridice
straine care desfășoară activități pe teritoriul României se vor
conforma regulilor și măsurilor întreprinse în acest scop.

(2) Textul Rezoluției nr. 1.373/2001 a Consiliului de
Securitate al Organizației Națiunilor Unite este prevăzut în
anexa nr. 1.

ART. 2

Orice incalcare a prevederilor prezentei ordonante de urgenta atrage raspunderea persoanelor vinovate, in conformitate cu prevederile legale in vigoare.

ART. 3

(1) Se constituie un consiliu interministerial pentru urmarirea aplicarii Rezolutiei nr. 1.373/2001 a Consiliului de Securitate al Organizatiei Natiunilor Unite, care va prezenta periodic rapoarte Guvernului Romaniei.

(2) Consiliul interministerial va functiona sub coordonarea Ministerului Afacerilor Externe si va fi alcatuit din reprezentantii autoritatilor si institutiilor publice prevazute in anexa nr. 2.

ART. 4

Anexele nr. 1 si 2 fac parte integranta din prezenta ordonanta de urgenta.

REZOLUȚIA NR. 1.373/2001 A CONSILIULUI DE SECURITATE AL ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE

Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite,

reafirmând rezoluțiile nr. 1.269/1999 din 19 octombrie 1999
și nr. 1.368/2001 din 12 septembrie 2001,

reafirmând, de asemenea, condamnarea fără echivoc a
atacurilor teroriste care au avut loc la New York, Washington
D.C. și Pennsylvania la 11 septembrie 2001 și exprimându-și
hotărârea de a interzice orice asemenea acte,

considerând ca asemenea acte, ca orice act de terorism
international, constituie o amenințare la adresa păcii și securității
internationale,

reafirmând dreptul inerent la apărare individuală sau
colectivă, așa cum este recunoscut de Carta Națiunilor Unite și
reiterat în Rezoluția nr. 1.368/2001,

subliniind necesitatea de a combate prin toate mijloacele,
conform Cartei Națiunilor Unite, amenințările la adresa păcii și
securității cauzate de acte teroriste,

profund preocupat de creșterea în diferite regiuni ale lumii a
numărului actelor de terorism motivate de intoleranță și
extremism,

chemând toate statele să acționeze împreună de urgență
pentru a preveni și a suprima actele de terorism, inclusiv prin
cooperare sporită și aplicarea în totalitate a convențiilor
internationale relevante referitoare la terorism,

recunoscând necesitatea ca statele să întărească cooperarea internațională prin adoptarea de măsuri suplimentare pentru prevenirea și suprimarea pe teritoriile lor, prin toate măsurile legale, a finanțării și pregătirii oricărui act de terorism,

reafirmând principiile stabilite de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite în declarația sa din octombrie 1970 [Rezoluția nr. 2.625(XXV)], reiterată de Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite în Rezoluția sa nr. 1.189/1998 din 13 august 1998, conform căreia fiecare stat are obligația de a se abține de la organizarea, instigarea, sprijinirea sau participarea la acte teroriste în alt stat ori de la tolerarea acțiunilor organizate pe teritoriul său și orientate spre comanditarea unor asemenea acte,

acționând în baza prevederilor cap. VII al Cartei Națiunilor Unite,

1. decide ca toate statele:

a) să prevină și să suprimă finanțarea actelor teroriste;

b) să incrimineze asigurarea sau colectarea voită de fonduri de către conaționali lor ori pe teritoriile lor, prin orice mijloace, direct sau indirect, cu intenția ca fondurile să fie utilizate sau având cunoștința ca acestea urmează să fie utilizate în scopul săvârșirii de acte teroriste;

c) să înghețe fără întârziere fondurile și alte bunuri financiare ori resurse economice ale persoanelor care comit sau încearcă să comită acte teroriste ori care participa la sau facilitează comiterea de acte teroriste, ale entităților aflate în proprietatea sau controlate direct ori indirect de asemenea persoane, ale persoanelor sau entităților care acționează în numele sau sub conducerea unor astfel de persoane și entități, inclusiv fondurile provenite sau generate de proprietatea detinută ori controlată

direct sau indirect de asemenea teroristi ori de persoane si entitati asociate;

d) sa interzica nationalilor sau persoanelor si entitatilor din teritoriile lor de a pune la dispozitie, in mod direct sau indirect, orice fonduri, bunuri financiare sau resurse economice ori servicii financiare sau alte servicii asemanatoare in beneficiul persoanelor care comit, incearca sa comita, faciliteaza sau participa la comiterea actelor teroriste, al entitatilor aflate in proprietatea lor sau controlate in mod direct ori indirect de asemenea persoane sau de persoane si entitati actionand in numele ori sub conducerea acestor persoane;

2. decide, de asemenea, ca toate statele:

a) sa se abtina de la acordarea oricarei forme de sprijin, activ sau pasiv, entitatilor sau persoanelor implicate in acte teroriste, inclusiv prin suprimarea recrutarii de membri ai grupurilor teroriste si prin eliminarea furnizarii de arme teroristilor;

b) sa intreprinda masurile necesare in vederea prevenirii comiterii de acte teroriste, inclusiv prin stabilirea unui sistem de alerta timpurie intre state prin schimbul de informatii;

c) sa refuze sederea pe teritoriile lor a acelora care finanteaza, planuiesc, sprijina sau comit atacuri teroriste ori oferirea de adapost in acest sens;

d) sa ii impiedice pe cei care finanteaza, planuiesc, faciliteaza sau comit acte teroriste de a folosi teritoriile lor pentru aceste scopuri impotriva altor state sau cetatenilor acestora;

e) sa se asigure ca orice persoana care participa la finantarea, planificarea, pregatirea sau comiterea actelor teroriste ori care sprijina aceste acte este adusa in fata justitiei si sa se asigure ca, in completarea oricaror alte masuri de combatere a acestora,

asemenea acte teroriste sunt calificate drept infractiuni grave in legile si in reglementarile interne, precum si ca pedeapsa reflecta in mod corespunzator gravitatea actelor teroriste;

f) sa isi acorde unele altora intregul sprijin pentru investigatiile si actiunile penale asociate finantarii sau sprijinirii actelor teroriste, inclusiv asistenta in obtinerea probelor pe care le detin si care sunt necesare actiunilor penale;

g) sa previna deplasarea teroristilor si a gruparilor teroriste prin exercitarea unui control eficient al frontierelor si al eliberarii actelor de identitate si a documentelor de calatorie, precum si prin masuri de prevenire a contrafacerii, falsificarii sau utilizarii frauduloase a actelor de identitate si a documentelor de calatorie;

3. cere statelor:

a) sa identifice mijloace pentru intensificarea si accelerarea schimbului de informatii operative, in special cu privire la: actiuni sau deplasari ale teroristilor ori ale retelelor teroriste; documente de calatorie falsificate; trafic cu arme, materii explozive sau alte materiale periculoase; folosirea tehnologiei in domeniul comunicatiilor de catre grupari teroriste si amenintarea creata de detinerea de catre grupurile teroriste a armelor de distrugere in masa;

b) sa efectueze schimb de informatii in conformitate cu dispozitiile legale interne si internationale si sa coopereze in domeniile administrativ si judiciar pentru a impiedica comiterea de acte teroriste;

c) sa coopereze in special prin intermediul inteleggerilor si al acordurilor bilaterale si multilaterale pentru prevenirea si combaterea atacurilor teroriste si sa actioneze impotriva autorilor acestor acte;

d) sa devina cat mai curand posibil parti la conventiile si protocoalele internationale relevante in domeniul terorismului, inclusiv la Conventia internationala pentru combaterea finantarii terorismului din 9 decembrie 1999;

e) sa intareasca cooperarea si sa aplice in intregime cele 12 conventii si protocoale internationale relevante in domeniul terorismului, precum si rezolutiile Consiliului de Securitate al Organizatiei Natiunilor Unite nr. 1.269/1999 si nr. 1.368/2001;

f) sa intreprinda masurile necesare in conformitate cu prevederile relevante din dreptul intern si international, inclusiv cu standardele internationale in domeniul protectiei drepturilor omului, inainte de acordarea statutului de refugiat, pentru a se asigura ca solicitantii de azil nu au planificat, nu au facilitat sau nu au participat la comiterea de acte teroriste;

g) sa se asigure, in conformitate cu dreptul international, ca statutul de refugiat nu este utilizat in mod abuziv de autorii, organizatorii sau facilitatorii actelor teroriste si ca revendicarile cu motivatie politica nu vor fi recunoscute ca motive pentru respingerea cererilor de extradare a presupusilor teroristi;

4. ia nota cu ingrijorare de legatura stransa dintre terorismul international si crima organizata la nivel transnational, de traficul ilicit de stupefiante, operatiunile de spalare a banilor, traficul ilegal cu arme, transportul ilegal de materiale nucleare, chimice, biologice si alte materiale cu potential letal si, in aceasta privinta, evidentiaza necesitatea intaririi coordonarii eforturilor la nivel national, subregional, regional si international in scopul consolidarii reactiei internationale la aceasta amenintare grava la adresa securitatii internationale;

5. declara ca actele, metodele si practicile teroriste sunt contrare scopurilor si principiilor Organizatiei Natiunilor Unite si ca finantarea, planificarea si incitarea la acte teroriste, in

cunostinta de cauza, sunt contrare scopurilor si principiilor Organizatiei Natiunilor Unite;

6. decide sa creeze, in conformitate cu paragraful 28 din regulile provizorii de procedura, un comitet al Consiliului de Securitate al Organizatiei Natiunilor Unite, format din toti membrii consiliului, pentru a monitoriza aplicarea prezentei rezolutii, cu asistenta si expertiza necesare, si cere tuturor statelor sa raporteze comitetului, nu mai tarziu de 90 de zile de la data adoptarii prezentei rezolutii si, ulterior, conform programului stabilit de comitet, asupra masurilor luate pentru punerea in aplicare a prezentei rezolutii;

7. orienteaza comitetul in vederea stabilirii sarcinilor sale si a prezentarii unui plan de activitati in termen de 30 de zile de la data adoptarii prezentei rezolutii, precum si a evaluarii sprijinului necesar, in consultare cu secretarul general al Organizatiei Natiunilor Unite;

8. isi exprima hotararea de a lua toate masurile necesare pentru a asigura deplina aplicare a prezentei rezolutii, in conformitate cu responsabilitatile sale, potrivit Cartei Natiunilor Unite;

9. hotaraste sa urmareasca in continuare aceasta chestiune.

AUTORITĂȚILE ȘI INSTITUȚIILE PUBLICE
reprezentate în Consiliul interministerial pentru urmărirea
aplicării Rezoluției nr. 1.373/2001 a Consiliului de
Securitate al Organizației Națiunilor Unite

1. Ministerul Afacerilor Externe
2. Ministerul Finantelor Publice
3. Ministerul Justiției
4. Ministerul Apărării Naționale
5. Ministerul de Interne
6. Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informatiei
7. Ministerul Lucrărilor Publice, Transporturilor și Locuinței
8. Serviciul Român de Informații
9. Serviciul de Informații Externe
10. Banca Națională a României

ORDONANȚA DE URGENȚĂ nr. 141 din 25 octombrie 2001 pentru sancționarea unor acte de terorism și a unor fapte de încălcare a ordinii publice

În temeiul prevederilor art. 114 alin. (4) din Constituția României,

Guvernul României adopta prezenta ordonanță de urgență.

ART. 1

(1) Constituie acte de terorism:

a) infracțiunile de omor prevăzute în art. 174-176 din Codul penal, vătămare corporală și vătămare corporală gravă prevăzute în art. 181 și art. 182 din Codul penal, precum și lipsire de libertate în mod ilegal prevăzută în art. 189 din Codul penal;

b) infracțiunile prevăzute în art. 106-109 din Ordonanța Guvernului nr. 29/1997 privind Codul aerian, republicată;

c) infracțiunile de distrugere prevăzute în art. 217 și art. 218 din Codul penal;

d) infracțiunile de nerespectare a regimului armelor și munițiilor, nerespectare a regimului materialelor nucleare și a altor materii radioactive, precum și nerespectare a regimului materiilor explozive, prevăzute în art. 279, art. 279¹ și art. 280 din Codul penal, atunci când sunt săvârșite în scopul tulburării grave a ordinii publice prin intimidare, prin teroare sau prin crearea unei stări de panică.

(2) În cazul infracțiunilor prevăzute la alin. (1) maximul pedepsei prevăzute de lege se majorează cu 5 ani, fără a se putea depăși maximul general.

(3) Tentativa se pedepseste.

(4) Se considera tentativa si producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum si luarea de masuri in vederea comiterii infractiunilor prevazute la alin. (1).

ART. 2

(1) Constituie acte de terorism si se pedepsesc cu inchisoare de la 5 la 20 de ani si interzicerea unor drepturi faptele de a introduce sau raspândi in atmosfera, pe sol, in subsol sau in apa produse, substante, materiale, microorganisme sau toxine de natura sa puna in pericol sanatatea oamenilor sau a animalelor ori mediul inconjurator, precum si amenintarile cu bombe sau cu alte materii explozive, daca acestea au ca scop tulburarea grava a ordinii publice prin intimidare, prin teroare sau prin crearea unei stari de panica.

(2) Tentativa se pedepseste.

(3) Se considera tentativa si producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum si luarea de masuri in vederea comiterii infractiunii prevazute la alin. (1).

ART. 3

Intelegerea in vederea savarsirii de acte de terorism se pedepseste cu inchisoare de la 3 la 15 ani si interzicerea unor drepturi.

ART. 4

Amenintarea unei persoane sau colectivitati, prin orice mijloace, cu raspândirea sau folosirea de produse, substante, materiale, microorganisme sau toxine de natura sa puna in pericol sanatatea oamenilor sau a animalelor ori mediul inconjurator constituie infractiune si se pedepseste cu inchisoare de la 6 luni la 5 ani.

ART. 5

Alarmarea, fara un motiv intemeiat, a unei persoane sau a publicului, a organelor specializate pentru a interveni in caz de pericol ori a organelor de mentinere a ordinii publice, prin corespondenta, telefon sau orice alte mijloace de transmitere la distanta, care priveste raspandirea sau folosirea de produse, substante, materiale, microorganisme sau toxine dintre cele prevazute la art. 4, se pedepseste cu inchisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amenda.

ART. 6

(1) Competenta de a judeca in prima instanta infractiunile prevazute la art. 1 si 2 apartine tribunalului.

(2) In cazul infractiunilor prevazute la art. 1 si 2 urmarirea penala se efectueaza, in mod obligatoriu, de catre procuror.

ART. 7

Operatorii serviciilor de posta si telecomunicatii au obligatia de a comunica, de indata, ministrului comunicatiilor si tehnologiei informatiei, la cererea scrisa a acestuia, informatiile necesare in vederea identificarii persoanelor care au savarsit infractiunile prevazute in prezenta ordonanta de urgenta.

ART. 8

Nerespectarea de catre operatorii de posta si telecomunicatii a obligatiei prevazute la art. 7 constituie contraventie si se sanctioneaza cu amenda de la 100.000.000 lei la 500.000.000 lei.

LEGEA 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

CAPITOLUL I **Dispoziții generale**

Art. 1. – Terorismul reprezintă ansamblul de acțiuni și/sau amenințări, care prezintă pericol public și afectează securitatea națională, având următoarele caracteristici:

- a) sunt săvârșite premeditat de entități teroriste, motivate de concepții și atitudini extremiste, ostile față de alte entități, împotriva cărora acționează prin modalități violente și/sau distructive;
- b) au ca scop realizarea unor obiective specifice, de natură politică;
- c) vizează factori umani și/sau factori materiali din cadrul autorităților și instituțiilor publice, populației civile sau a oricărui alt segment aparținând acestora;
- d) produc stări cu un puternic impact psihologic asupra populației, menit să atragă atenția asupra scopurilor urmărite.

Art. 2. – Faptele săvârșite de entitățile teroriste sunt sancționate potrivit prevederilor prezentei legi, dacă îndeplinesc una din următoarele condiții:

- a) sunt săvârșite, de regulă, cu violență și produc stări de neliniște, nesiguranță, teamă, panică sau teroare în rândul populației;
- b) atentează grav asupra factorilor umani specifici și nespecifici, a factorilor materiali;
- c) urmăresc realizarea unor obiective specifice, de natură politică, prin determinarea autorităților statului sau a unei organizații internaționale să dispună, să renunțe sau să influențeze luarea unor decizii în favoarea entităților teroriste.

Art. 3. – Actele de terorism sunt de natură transnațională, dacă:

- a) sunt săvârșite pe teritoriul a cel puțin două state;
- b) sunt săvârșite pe teritoriul unui stat, dar o parte a planificării, pregătirii, conducerii sau a controlului acestora are loc pe teritoriul altui stat;

- c) sunt săvârșite pe teritoriul unui stat, dar implică o entitate teroristă care desfășoară activități pe teritoriul altui stat;
- d) sunt săvârșite pe teritoriul unui stat, dar au efecte substanțiale pe teritoriul altui stat.

Art. 4. – În sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următorul înțeles:

1. *entitate teroristă* – persoană, grupare, grup structurat sau organizație, care:
 - a) comite sau participă la acte teroriste;
 - b) se pregătește să comită acte teroriste;
 - c) promovează sau încurajează terorismul;
 - d) sprijină, sub orice formă, terorismul.
2. *terorist* – persoana care a săvârșit o infracțiune prevăzută de prezenta lege ori intenționează să pregătească, să comită, să faciliteze sau să instige la acte de terorism;
3. *grup structurat* – un grup care nu este format aleatoriu pentru săvârșirea imediată a unui act terorist, nu presupune un număr constant de membri și nu necesită stabilirea, în prealabil, a rolului acestora, sau a unei structuri ierarhice;
4. *grupare teroristă* – grup structurat mai mare de două persoane, înființat de o anumită perioadă de timp și care acționează concertat pentru comiterea de acte teroriste;
5. *organizație teroristă* – structură constituită ierarhic, cu ideologie proprie de organizare și acțiune, având reprezentare atât la nivel național, cât și internațional și care, pentru realizarea scopurilor specifice folosește modalități violente și/sau distructive;
6. *conducerea unei entități teroriste* – îndrumarea, supravegherea, controlul sau coordonarea activităților unui grup structurat, grupare sau organizație teroristă;
7. *acțiuni teroriste* – pregătirea, planificarea, favorizarea, comiterea, conducerea, coordonarea și controlul asupra actului terorist, precum și orice alte activități desfășurate ulterior comiterii acestuia, dacă au legătură cu actul terorist;
8. *resurse financiare* – fondurile colectate sau realizate, direct sau indirect, precum și conturile aparținând persoanelor fizice sau juridice, ori depozitele bancare ale acestora;
9. *resurse logistice* – bunuri mobile sau imobile, deținute cu orice titlu, mijloace de telecomunicații, mijloace de comunicare în masă standard sau speciale, societăți comerciale, mijloace de îndoctrinare, instruire și

- antrenament, documente de identitate contrafăcute sau eliberate în baza unor declarații false, elemente de deghizare și mascare, precum și orice alte bunuri;
10. *factori umani specifici* – persoanele incluse direct în mecanismele funcționale politogene ale entității-țintă, respectiv demnitari, militari, funcționari, precum și reprezentanți ai unor organizații internaționale;
 11. *factori umani nespecifiți* – persoanele incluse indirect în mecanismele politogene ale entității-țintă, în general populația civilă;
 12. *factori materiali* – factorii de mediu, culturile agricole și șeptelul, alimentele și alte produse de consum curent, obiectivele de importanță strategică, militare sau cu utilitate militară, facilitățile de infrastructură ale vieții sociale, facilitățile de stat și guvernamentale, sistemele de transport, telecomunicații și informaționale, simbolurile și valorile naționale, precum și bunurile mobile sau imobile ale organizațiilor internaționale;
 13. *facilități de stat și guvernamentale* – mijloacele de transport permanente sau temporare, folosite de reprezentanții unui stat, membrii guvernului, ai autorității legislative sau judecătorești, funcționarii, angajații unui stat sau ai oricărei alte autorități publice ori ai unei organizații interguvernamentale, în legătură cu actele lor oficiale;
 14. *obiective de importanță strategică* – obiectivele forțelor armate sau cele de importanță deosebită pentru apărarea țării, activitatea statului, economie, cultură și artă, localurile misiunilor diplomatice sau ale unor organizații internaționale, precum și facilitățile de infrastructură sau locurile de utilitate publică;
 15. *loc de utilitate publică* – acea parte a unei clădiri, teren, stradă, cale navigabilă, loc comercial, de afaceri, cultural-sportiv, istoric, educațional, religios, de recreere, precum și orice alt loc care este accesibil publicului;
 16. *facilități de infrastructură* – utilitatea publică sau privată care asigură sau distribuie servicii în beneficiul populației precum: apă și canalizare, energie, combustibil, comunicații, servicii bancare și servicii medicale, rețele de telecomunicații și informaționale;
 17. *sistem de transport* – toate facilitățile, mijloacele de transport și instrumentele publice sau private, folosite în sau pentru serviciile publice, pentru transportul de persoane sau de mărfuri;
 18. *criza teroristă* – reprezintă situația de fapt creată anterior sau în urma săvârșirii unui atac terorist, prin care:

- a) sunt întrerupte sau afectate grav o serie de activități economice, sociale, politice sau de altă natură;
 - b) sunt puși în pericol factori umani, specifici și nespecifici, sau factori materiali importanți;
 - c) siguranța populației sau a unei colectivități este expusă la riscuri majore;
 - d) este necesar a se acționa prin măsuri defensive ori ofensive pentru înlăturarea amenințărilor generate de situația de fapt creată;
19. *profit al entității teroriste* – orice bun care reprezintă, parțial sau total, direct sau indirect, un beneficiu obținut în urma săvârșirii actelor teroriste sau a desfășurării unor activități conexe terorismului;
20. *intervenție antiteroristă* – ansamblul măsurilor defensive, realizate anterior producerii unor atacuri teroriste iminente, folosite pentru reducerea vulnerabilității factorilor umani, specifici și nespecifici și a factorilor materiali;
21. *intervenție contrateroristă* – ansamblul măsurilor ofensive realizate în scopul capturării sau anihilării teroriștilor, eliberării ostajilor și restabilirii ordinii legale, în cazul desfășurării ori producerii unui atac terorist.

CAPITOLUL II

Realizarea activității de prevenire și combatere a terorismului

Secțiunea 1

Sistemul Național de Prevenire și Combatere a Terorismului

Art. 5. – Prevenirea și combaterea terorismului se realizează în conformitate cu prevederile convențiilor internaționale privind reprimarea terorismului, la care România este parte, precum și cu respectarea reglementărilor internaționale și a legislației interne referitoare la drepturile omului.

Art. 6. – (1) La nivel național, activitatea de prevenire și combatere a terorismului se organizează și se desfășoară în mod unitar, potrivit prezentei legi.

(2) În acest scop, cooperarea în domeniu se realizează ca Sistem Național de Prevenire și Combatere a Terorismului, denumit în continuare SNPCT, la care participă următoarele autorități și instituții publice:

- a) Serviciul Român de Informații, cu rol de coordonare tehnică;
- b) Ministerul Administrației și Internelor;
- c) Ministerul Apărării Naționale;
- d) Ministerul Afacerilor Externe;
- e) Ministerul Economiei și Comerțului;

- f) Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale;
 - g) Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor;
 - h) Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului;
 - i) Ministerul Sănătății;
 - j) Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației;
 - k) Ministerul Finanțelor Publice;
 - l) Ministerul Integrării Europene;
 - m) Ministerul Justiției;
 - n) Serviciul de Informații Externe;
 - o) Serviciul de Protecție și Pază;
 - p) Serviciul de Telecomunicații Speciale;
 - q) Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;
 - r) Banca Națională a României;
 - s) Agenția Națională de Control al Exporturilor;
 - t) Oficiul Național de Prevenire și Combateră a Spălării Banilor;
 - u) Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare.
- (3) În structura Serviciului Român de Informații – ca autoritate națională în domeniu – se înființează Centrul de Coordonare Operativă Antiteroristă, denumit în continuare CCOA, prin intermediul căruia Serviciul asigură coordonarea tehnică a SNPCT.

Art. 7. – În scopul prevenirii și combaterii actelor de terorism și a faptelor asimilate acestora, autoritățile și instituțiile publice componente ale SNPCT desfășoară activități specifice, individual sau în cooperare, în conformitate cu atribuțiile și competențele lor legale și cu prevederile Protocolului general de organizare și funcționare a Sistemului Național de Prevenire și Combateră a Terorismului, aprobat de Consiliul Suprem de Apărare a Țării.

Art. 8. – Ministerele și celelalte autorități și instituții publice cu atribuții în aplicarea prevederilor prezentei legi au obligația de a sesiza Serviciul Român de Informații cu privire la persoanele fizice și juridice suspecte de săvârșirea sau favorizarea în orice mod a actelor de terorism.

Art. 9. – Instituțiile și persoanele juridice, altele decât cele din componența SNPCT, precum și persoanele fizice care au cunoștință despre date și indicii privind comiterea, favorizarea ori finanțarea actelor de terorism, au următoarele obligații:

- a) să sesizeze, de îndată, autoritățile competente în domeniu;

- b) să permită reprezentanților acestora accesul în imobile, precum și la datele și informațiile care au legătură cu actele de terorism;
- c) să acorde sprijinul necesar îndeplinirii atribuțiilor pe linia prevenirii și combaterii terorismului, la solicitarea autorităților competente.

Art. 10. – Atribuțiile specifice, potrivit art. 7, pe linia prevenirii terorismului constau în:

- a) activități informativ-operative;
- b) activități împotriva fluxurilor de alimentare cu resurse umane a entităților teroriste, desfășurate în interiorul și/sau exteriorul teritoriului național;
- c) activități împotriva fluxurilor de alimentare cu mijloace specifice de acțiune, precum și cu resurse financiare, logistice sau informaționale a entităților teroriste, desfășurate în interiorul și/sau exteriorul teritoriului național;
- d) activități de pază, protecție și alte forme speciale de descurajare realizate de către forțele unor autorități și instituții publice din componența SNPCT, pentru asigurarea securității principalelor categorii de factori umani și de obiective autohtone ori străine de pe teritoriul național, precum și a principalelor obiective românești din străinătate, potențial vizate de entități teroriste;
- e) activități de pregătire a intervenției în urgențe civile, generate de acțiuni teroriste, în vederea limitării și combaterii efectelor acestora;
- f) activități de informare și relații publice;
- g) activități de cooperare internațională;
- h) activități de instruire și perfecționare profesională;
- i) activități destinate optimizării continue a cadrului legislativ aplicabil categoriilor de misiuni ce revin SNPCT, inclusiv sub aspect penal și procesual-penal.

Art. 11. – Atribuțiile specifice, potrivit art. 7, pe linia combaterii terorismului constau în:

- a) activități de identificare și alte activități desfășurate, potrivit atribuțiilor autorităților și instituțiilor publice componente, în vederea tragerii la răspundere, potrivit legii, a persoanelor care inițiază, pregătesc, comit ori favorizează actele de terorism;
- b) intervenția antiteroristă, în situația iminenței producerii unui atac terorist și, respectiv, intervenția contrateroristă când se desfășoară ori s-au produs atacuri teroriste;

c) participarea la operațiuni de combatere a terorismului, prin cooperare internațională.

Art. 12. – (1) În cazul unui atac terorist, Serviciul Român de Informații, prin unitatea specializată, execută intervenția contrateroristă, independent sau în cooperare cu alte forțe abilitate, pe întreg teritoriul țării, asupra obiectivelor atacate sau ocupate de teroriști, în scopul capturării sau anihilării acestora, eliberării ostaticilor și restabilirii ordinii legale.

(2) Intervenția contrateroristă se execută cu aprobarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării și se realizează potrivit metodologiei elaborate de Serviciul Român de Informații, aprobată prin Hotărâre a Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

(3) Intervenția antiteroristă, în situația iminenței producerii unui atac terorist, se realizează în condițiile metodologiei aprobate de conducerea Serviciului Român de Informații.

(4) La solicitarea Serviciului Român de Informații, în funcție de amploarea și natura acțiunii teroriste, pot fi angrenate, în condițiile legii, forțe cu misiuni specifice din Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Apărării Naționale și Serviciul de Protecție și Pază, precum și din alte structuri din sistemul securității și apărării naționale.

Art. 13. – (1) Pentru îndeplinirea atribuțiilor prevăzute în art.10 și art.11, autoritățile și instituțiile publice componente ale SNPCT desemnează reprezentanți la nivelul secretarilor sau al subsecretarilor de stat, care se întrunesc în ședință plenară, cel puțin o dată pe an, la care participă și primadjunctul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

(2) Autoritățile și instituțiile publice componente ale SNPCT desemnează experți permanenți, care constituie un Grup de lucru ce se întrunește o dată la 6 luni sau ori de câte ori este nevoie.

(3) Cu ocazia întrunirilor, prevăzute la alin.(2), Grupul de lucru evaluează modul de îndeplinire a prevederilor Protocolului general de organizare și funcționare a SNPCT și prezintă Consiliului Suprem de Apărare a Țării rapoarte în consecință.

Art. 14. – (1) Centrul de Coordonare Operativă Antiteroristă este structura organizatorico-funcțională ce asigură continuitatea și coerența funcționării sistemului de legătură ce articulează componentele SNPCT.

(2) Autoritățile și instituțiile publice din componența SNPCT vor desemna câte un reprezentant permanent la CCOA, în vederea asigurării schimbului de date și informații.

(3) Structura și efectivele acestuia se aprobă prin Hotărâre a Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

(4) În termen de 60 de zile de la intrarea în vigoare a legii, Serviciul Român de Informații va supune aprobării Consiliului Suprem de Apărare a Țării Regulamentul de organizare și funcționare a CCOA.

Art. 15. – Autoritățile și instituțiile publice cu responsabilități în SNPCT asigură accesul reprezentanților CCOA în sediile lor și în obiectivele speciale din componența acestora pentru verificarea informațiilor și/sau desfășurarea activităților specifice de prevenire și combatere a terorismului.

Art. 16. – Sunt exceptate de la prevederile art.15 Serviciul Român de Informații, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Administrației și Internelor, Serviciul de Informații Externe, Serviciul de Protecție și Pază și Serviciul de Telecomunicații Speciale.

Art. 17. – Centrul de Coordonare Operativă Antiteroristă are următoarele atribuții:

- a) coordonează activitățile desfășurate în cadrul SNPCT, prin reprezentanți desemnați de autoritățile și instituțiile publice din componența Sistemului;
- b) asigură operativ schimbul de date și informații între autoritățile și instituțiile publice componente ale SNPCT, privind activitățile cu caracter terorist;
- c) integrează datele și informațiile obținute în scopul stabilirii și întreprinderii măsurilor care se impun;
- d) monitorizează activitățile teroriste și informează operativ autoritățile și instituțiile publice abilitate din cadrul SNPCT;
- e) în situații de criză teroristă asigură suportul logistic și operațional pentru funcționarea operativă a Centrului Național de Acțiune Antiteroristă, care este integrat funcțional în mecanismul general de gestionare a crizelor și organizat conform legii;
- f) transmite către autoritățile și instituțiile publice competente din cadrul SNPCT datele și informațiile care fac obiectul întreprinderii de măsuri, conform atribuțiilor legale.

Art. 18. – În structura organizatorică a autorităților și instituțiilor publice componente ale SNPCT se înființează compartimente speciale, cu funcționare permanentă, și se desemnează persoane care asigură suportul structural și funcțional pentru desfășurarea coerentă a activităților de cooperare, precum și legătura continuă cu CCOA.

Art. 19. – (1) Sarcina privind actualizarea periodică a prevederilor Protocolului general de organizare și funcționare a SNPCT revine membrilor Sistemului, în funcție de modificările înregistrate în domeniu, precum și Serviciului Român de Informații, în calitate de coordonator tehnic.
(2) Orice modificare a Protocolului general de organizare și funcționare a SNPCT va fi supusă aprobării Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

Secțiunea a 2-a

Măsurile privind desfășurarea unor activități în scopul culegerii de informații

Art. 20. – Amenințările la adresa securității naționale a României, prevăzute de art.3 din Legea nr.51/1991 privind siguranța națională a României, inclusiv faptele de terorism prevăzute în prezenta lege, constituie temeiul legal pentru a se propune procurorului de către organele de stat cu atribuții în domeniul securității naționale, în cazuri justificate, să solicite autorizarea efectuării unor activități în scopul culegerii de informații, constând în: interceptarea și înregistrarea comunicațiilor, căutarea unor informații, documente sau înscrisuri pentru a căror obținere este necesar accesul într-un loc, la un obiect sau deschiderea unui obiect; ridicarea și repunerea la loc a unui obiect sau document, examinarea lui, extragerea informațiilor pe care acestea le conțin cât și înregistrarea, copierea sau obținerea de extrase prin orice procedee; instalarea de obiecte, întreținerea și ridicarea acestora din locurile în care au fost depuse.

Art. 21. – (1) Propunerea se formulează în scris și trebuie să cuprindă: date sau indicii din care să rezulte existența unei amenințări la adresa securității naționale pentru a cărei descoperire, prevenire sau contracarare se impune emiterea autorizării; categoriile de activități pentru a căror efectuare este necesară autorizarea; identitatea persoanei ale cărei comunicații trebuie interceptate, dacă este cunoscută, sau a persoanei care deține informațiile, documentele ori obiectele ce trebuie obținute; descrierea generală, dacă și

când este posibil, a locului unde urmează a fi efectuate activitățile autorizate; durata de valabilitate a autorizării.

(2) Propunerea se înaintează procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și este examinată sub aspectul temeiniciei și legalității de procurori anume desemnați de acesta.

(3) Dacă se apreciază că propunerea este nejustificată, procurorul o respinge prin rezoluție motivată, comunicând aceasta, de îndată, organului care a formulat-o.

(4) Dacă în termen de 24 de ore de la înregistrarea cererii se apreciază că propunerea este întemeiată și sunt întrunite toate condițiile prevăzute de lege, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau înlocuitorul de drept al acestuia solicită în scris președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție autorizarea activităților propuse.

(5) Solicitarea trebuie să cuprindă datele menționate în alin. (1).

(6) Solicitarea este examinată în camera de consiliu de judecători anume desemnați de președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, care o admit sau o resping motivat, prin încheiere.

(7) În cazul în care solicitarea este respinsă, aceasta se restituie procurorului, împreună cu un exemplar al încheierii.

(8) Dacă apreciază că solicitarea este justificată, o dată cu încheierea de admitere judecătorul emite mandat prin care autorizează efectuarea activităților propuse.

(9) Mandatul se înmânează reprezentantului anume desemnat al organului care a propus autorizarea și trebuie să cuprindă: categoriile de comunicații care pot fi interceptate, categoriile de informații, documente sau obiecte care pot fi obținute; datele de identitate ale persoanei ale cărei comunicații trebuie interceptate sau care se află în posesia datelor, informațiilor ori obiectelor ce trebuie obținute - dacă sunt cunoscute; descrierea generală a locului în care urmează a fi executat mandatul; organul împuternicit cu executarea; durata de valabilitate a mandatului.

(10) Durata de valabilitate a mandatului nu poate depăși 6 luni; în cazuri întemeiate, judecători anume desemnați de președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție pot prelungi, la cerere, durata mandatului, fiecare prelungire neputând depăși 3 luni.

(11) În acest caz se va urma procedura prevăzută în alin.(1)-(9).

(12) Solicitarea, emiterea și punerea în aplicare a mandatului se fac cu respectarea prevederilor Legii nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate.

(13) Organele care au propus autorizarea activităților pentru care s-a emis mandatul sunt obligate să le întrerupă de îndată atunci când temeiurile care le-au justificat au încetat și să informeze despre aceasta pe procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

(14) Aceleași organe au obligația să informeze în scris pe procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție despre rezultatul activităților autorizate prin mandat și despre măsurile luate, conform legii.

Art. 22. – (1) În situații deosebite, care impun înlăturarea unor pericole iminente pentru securitatea națională, organele de stat specializate cu atribuții în domeniu pot efectua activitățile prevăzute de art. 20, fără autorizarea menționată de prezenta lege, urmând ca solicitarea să fie înaintată de îndată ce este posibil, dar nu mai târziu de 48 de ore.

(2) Dacă judecătorul apreciază că nu se mai impune continuarea activităților prevăzute la alin. (1), dispune încetarea de îndată a acestora.

CAPITOLUL III

Prevenirea finanțării actelor de terorism

Secțiunea 1

Operațiuni financiar-bancare interzise

Art. 23. – (1) Sunt interzise operațiunile financiar-bancare între rezidenți și nerezidenți, precum și între nerezidenți, constând în operațiuni de cont curent sau de cont de capital, inclusiv operațiunile de schimb valutar, astfel cum sunt definite prin reglementările valutare emise de Banca Națională a României, efectuate pentru sau în contul persoanelor fizice ori juridice prevăzute în anexa la Ordonanța de urgență a Guvernului nr.159/2001 pentru prevenirea și combaterea utilizării sistemului financiar-bancar în scopul finanțării de acte de terorism, aprobată prin Legea nr.466/2002.

(2) Activele persoanelor cuprinse în anexa prevăzută la alin.(1) sunt blocate, fiind interzis orice transfer, prin orice modalitate, inclusiv bancară.

Art. 24. – (1) Anexa prevăzută la art.23 alin.(1) se completează și se actualizează periodic prin hotărâre a Guvernului, în baza informațiilor primite de la Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite.

(2) Completarea și actualizarea anexei se fac, în măsura posibilului, cu date de identificare a persoanelor fizice și juridice precum naționalitatea, cetățenia, data și locul nașterii, în cazul persoanelor fizice, și sediul, naționalitatea și numărul de înregistrare, în cazul persoanelor juridice.

(3) Datele de identificare se solicită Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite de către Ministerul Afacerilor Externe, la cererea Ministerului Finanțelor Publice.

Art. 25. – Personalul instituțiilor financiar-bancare are obligația de a refuza efectuarea operațiunilor prevăzute la art.23 alin.(1) și de a sesiza, de îndată, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel.

Secțiunea a 2-a

Operațiuni financiar-bancare supuse autorizării

Art. 26. – (1) Autoritățile și instituțiile publice cu responsabilități în SNPCT, precum și Oficiul Național al Registrului Comerțului, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare și Comisia de Supraveghere a Asigurărilor colaborează pentru întocmirea și actualizarea listelor cuprinzând persoanele fizice și juridice suspecte de săvârșirea sau finanțarea actelor de terorism, altele decât cele menționate în anexa prevăzută la art.23 alin.(1), care se transmit CCOA.
(2) Listele cuprind și datele de identificare prevăzute la art.24 alin. (2).
(3) În cazul în care listele nu cuprind datele de identificare, CCOA solicită efectuarea verificărilor care se impun pentru obținerea informațiilor necesare, potrivit competențelor ce revin fiecărei instituții.

Art. 27. – Listele rezultate sunt transmise de CCOA Ministerului Finanțelor Publice, care întocmește o listă unică pe baza listelor prevăzute la art.26 alin.(1), pe care o supune spre aprobare Guvernului.

Art. 28. – Operațiunile financiar-bancare prevăzute la art.23 alin.(1), dacă sunt efectuate pentru sau în contul persoanelor înscrise în lista prevăzută la art.27, sunt supuse autorizării prealabile a Băncii Naționale a României, a Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare și a Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor, după caz.

Art. 29. – (1) Personalul instituțiilor financiar-bancare are obligația de a sesiza conducerea instituției din care face parte cu privire la solicitarea de a efectua operațiunea financiar-bancară supusă autorizării.
(2) Instituțiile financiar-bancare din România prezintă de îndată Băncii Naționale a României, Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare sau Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor documentația privind operațiunea financiar-bancară supusă autorizării.

Art. 30. – (1) Banca Națională a României, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare sau Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, în termen de 5 zile de la prezentarea documentației, emite autorizarea operațiunii prevăzute la art.28 sau, după caz, refuză emiterea autorizării și sesizează Parchetul de pe lângă Curtea de Apel, precum și Serviciul Român de Informații.

(2) Banca Națională a României, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare și Comisia de Supraveghere a Asigurărilor emit, în termen de 30 zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, reglementări privind documentația necesară operațiunilor financiar-bancare supuse autorizării.

Art. 31. – Banca Națională a României, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare și Comisia de Supraveghere a Asigurărilor controlează modul de aducere la îndeplinire de către instituțiile supravegheate a dispozițiilor prezentei legi și aplică sancțiunile legale prevăzute în competența acestora.

CAPITOLUL IV

Infrațiuni și contravenții

Art. 32. – (1) Constituie acte de terorism următoarele infracțiuni săvârșite în condițiile prevederilor art.2:

- a) infracțiunile de omor, omor calificat și omor deosebit de grav, prevăzute în art.174-176 din Codul penal, vătămarea corporală și vătămarea corporală gravă, prevăzute în art.181 și art.182 din Codul penal, precum și lipsirea de libertate în mod ilegal, prevăzută în art.189 din Codul penal;
 - b) infracțiunile prevăzute în art.106-109 din Ordonanța Guvernului nr.29/1997 privind Codul aerian, republicată;
 - c) infracțiunile de distrugere, prevăzute în art.217 și art.218 din Codul penal;
 - d) infracțiunile de nerespectare a regimului armelor și munițiilor, nerespectare a regimului materialelor nucleare și a altor materii radioactive, precum și nerespectare a regimului materiilor explozive, prevăzute în art.279, art. 2791 și art. 280 din Codul penal;
 - e) producerea, dobândirea, deținerea, transportul, furnizarea sau transferarea către alte persoane, direct sau indirect, de arme chimice sau biologice, precum și cercetarea în domeniu sau dezvoltarea de asemenea arme;
 - f) introducerea sau răspândirea în atmosferă, pe sol, în subsol sau în apă de produse, substanțe, materiale, microorganisme sau toxine de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor sau a animalelor ori mediul înconjurător;
 - g) amenințarea cu săvârșirea faptelor prevăzute la lit.a)-f).
- (2) Actele de terorism, prevăzute la alin.(1), se pedepsesc astfel:

- a) în cazul infracțiunilor prevăzute la alin.(1) lit.a)-d) maximul pedepsei cu închisoarea prevăzută de lege se majorează cu 5 ani, fără a putea depăși maximul general al pedepsei închisorii și se aplică pedeapsa interzicerii unor drepturi;
- b) în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) lit.e)-f) pedeapsa este închisoarea de la 15 la 20 ani și interzicerea unor drepturi, iar în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) lit.g) pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.
- (3) În cazul infracțiunilor de distrugere prevăzute la art.217 din Codul Penal, săvârșite în condițiile alin. (1), nu se poate aplica pedeapsa amenzii.
- (4) Tentativa se pedepsește.
- (5) Se consideră tentativă și producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum și luarea de măsuri în vederea săvârșirii infracțiunilor prevăzute la alin.(1).

Art. 33. – (1) Sunt asimilate actelor de terorism următoarele fapte:

- a) procurarea, deținerea, confecționarea, fabricarea sau furnizarea, ori, după caz, producerea de mijloace distructive, substanțe toxice, materiale, microorganisme sau alte substanțe ori mijloace vătămătoare, de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor sau a animalelor ori mediul înconjurător, în scop terorist;
- b) recrutarea, instruirea sau pregătirea entităților teroriste în vederea folosirii armelor de foc, munițiilor, explozivilor, armelor chimice, biologice, bacteriologice sau nucleare, precum și în scopul facilitării ori comiterii de acte de terorism;
- c) înlesnirea intrării/ieșirii, în/din țară, găzduirea ori facilitarea accesului în zona obiectivelor vizate a persoanei despre care se cunoaște că a sprijinit/săvârșit sau urmează să sprijine/săvârșască un act terorist;
- d) culegerea și deținerea în scopul transmiterii, ori punerea la dispoziție de date și informații despre obiective vizate de teroriști, fără drept;
- e) promovarea unor idei, concepții sau atitudini în scopul susținerii cauzei și/sau activității entității teroriste;
- f) spălarea de bani, bancruta frauduloasă, actele de corupție, șantajul, traficul de persoane, traficul ilicit de droguri și precursori, contrabanda, traficul cu autoturisme furate, falsificarea de monedă sau de alte valori precum și orice alte infracțiuni având ca finalitate realizarea unui profit în folosul entității teroriste;
- g) orice alte fapte comise cu intenția de a sprijini, înlesni, ascunde sau de a determina săvârșirea actelor de terorism.

(2) Faptele prevăzute la alin.(1) se pedepsesc astfel:

a) cu închisoare de la 10 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, cele prevăzute la lit. a) și b);

b) cu închisoare de la 5 la 10 ani și interzicerea unor drepturi, cele prevăzute la lit. c), d) și e);

c) cu închisoare de la 1 la 5 ani și interzicerea unor drepturi, cele prevăzute la lit. g).

(3) În cazul infracțiunilor prevăzute la alin.(1) lit.f), maximul pedepsei prevăzute de legislația în vigoare se majorează cu 3 ani, fără a se putea depăși maximul general al pedepsei închisorii.

Art. 34. – (1) Constituie acte de terorism și fapta persoanei, săvârșită în condițiile art. 2, de a:

a) pune stăpânire pe o navă ori pe o platformă fixă sau de a exercita controlul asupra acestora prin violență ori amenințare cu violență;

b) comite un act de violență împotriva unei persoane aflate la bordul unei nave ori al unei platforme fixe, dacă aceste acte sunt de natură să compromită siguranța navei ori a platformei fixe;

c) distruge o platformă fixă ori o navă sau de a cauza daune platformei fixe ori încărcăturii unei nave, de natură să compromită siguranța platformei ori a navigației navei;

d) plasa sau face să se plaseze pe o navă ori pe o platformă fixă, prin orice mijloc, un dispozitiv ori o substanță aptă să le distrugă sau care să cauzeze platformei, navei ori încărcăturii sale daune ce compromit sau sunt de natură a compromite siguranța platformei sau a navigației navei;

e) distruge sau avaria în mod grav o platformă fixă ori instalații sau servicii de navigație ori a le produce grave perturbații în funcționare, dacă unul dintre aceste acte este de natură să compromită siguranța platformei fixe sau a navigației unei nave;

f) comunica o informație cunoscând că este falsă și, prin aceasta, compromite siguranța navigației unei nave;

g) răni sau ucidă orice persoană, când aceste fapte prezintă o legătură de conexitate cu una dintre infracțiunile prevăzute la lit. a)-f).

(2) Faptele prevăzute la alin. (1) se pedepsesc astfel:

a) în cazul infracțiunilor prevăzute la lit. a)-e) și g), cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi;

b) în cazul infracțiunii prevăzute la lit. f) cu închisoare de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

(3) Tentativa se pedepsește.

(4) Se consideră tentativă și producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum și luarea de măsuri în vederea săvârșirii infracțiunilor prevăzute la alin. (1).

Art. 35. – (1) Fapta persoanei de a conduce o entitate teroristă se pedepsește cu detențiunea pe viață sau cu detențiunea severă de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Fapta de a se asocia sau de a iniția constituirea unei asocieri în scopul săvârșirii de acte de terorism ori aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unei astfel de asocieri, se pedepsește cu închisoare de la 10 la 15 ani, fără a se putea depăși maximul pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea ce intră în scopul asocierii.

Art. 36. – (1) Punerea la dispoziția unei entități teroriste de bunuri mobile sau imobile, cunoscând că acestea sunt folosite pentru sprijinirea sau săvârșirea actelor de terorism, precum și realizarea sau colectarea de fonduri, direct sau indirect, ori efectuarea de orice operațiuni financiar-bancare, în vederea finanțării actelor de terorism, se sancționează cu închisoare de la 15 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Bunurile mobile sau imobile puse la dispoziția entității teroriste, precum și fondurile realizate sau colectate în scopul finanțării actelor de terorism se confiscă, iar dacă acestea nu se găsesc, condamnatul este obligat la plata echivalentului lor în bani.

Art. 37. – (1) Amenințarea unei persoane sau a unei colectivități, prin orice mijloace, cu răspândirea sau folosirea de produse, substanțe, materiale, microorganisme sau toxine de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor sau a animalelor ori mediul înconjurător constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani.

(2) Amenințarea adresată unui stat, unei organizații internaționale sau unei persoane fizice ori juridice cu folosirea armelor biologice, a materialelor nucleare, a altor materiale radioactive sau a materialelor explozive, în scop terorist, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani.

(3) Dacă fapta prevăzută la alin.(2) este condiționată de îndeplinirea sau neîndeplinirea unui act sau când prin amenințare, sub orice formă, se pretinde a se da ori a se preda asemenea materiale, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 38. – Alarmarea, fără un motiv întemeiat, a unei persoane sau a publicului, a organelor specializate pentru a interveni în caz de pericol ori a organelor de menținere a ordinii publice, prin corespondență, telefon sau orice alte mijloace de transmitere la distanță cu privire la răspândirea sau folosirea de produse, substanțe, materiale, microorganisme sau toxine de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor sau a animalelor ori mediul înconjurător se pedepsește cu închisoare de la 1 la 3 ani.

Art. 39. – Constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi fapta persoanei care administrează, cu știință, bunuri care aparțin unor entități teroriste, în nume propriu, prin tănuire sau prin transfer către alte persoane, ori care sprijină, în orice mod, astfel de fapte.

Art. 40. – (1) Competența de judecată în primă instanță a infracțiunilor de terorism aparține Curții de Apel.

(2) Procedura de urmărire penală și de judecată este cea prevăzută de lege pentru infracțiunile flagrante.

Art. 41. – Operatorii sau furnizorii de servicii poștale, precum și cei de rețele de comunicații electronice au obligația de a transmite, de îndată, procurorului, la solicitarea scrisă a acestuia, informațiile necesare identificării persoanelor suspecte de pregătirea sau săvârșirea actelor de terorism.

Art. 42. – (1) Constituie contravenții și se sancționează cu amendă de la 50.000.000 lei la 100.000.000 lei următoarele fapte:

- a) nerespectarea obligațiilor prevăzute la art.25 și art.29 de către personalul instituțiilor financiar bancare;
- b) nerespectarea obligațiilor prevăzute la art.30 alin.(1) de către Banca Națională a României, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare sau Comisia de Supraveghere a Asigurărilor;
- c) nerespectarea obligației prevăzute la art.41 de către operatorii sau furnizorii de servicii poștale, respectiv de către cei de rețele de comunicații electronice.

(2) Sancțiunile contravenționale pot fi aplicate și persoanelor juridice.

(3) Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor prevăzute la alin.(1) se fac de către personalul împuternicit în acest scop de Banca Națională a României, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, Comisia de

Supraveghere a Asigurărilor, precum și de Ministerul Administrației și Internelor, după caz.

Art. 43. – Dispozițiile reglementărilor generale referitoare la regimul juridic al contravențiilor se aplică în mod corespunzător.

Art. 44. – (1) Împotriva cetățenilor străini sau apatrizilor despre care există date sau indicii temeinice că intenționează să desfășoare acte de terorism ori de favorizare a terorismului se dispune măsura de declarare ca persoană indezirabilă pentru România sau de întrerupere a dreptului de ședere în țară, dacă împotriva acestora nu s-a dispus măsura nepermitterii ieșirii din țară, potrivit legii privind regimul străinilor în România.

(2) Prevederile alin.(1) se aplică, în mod corespunzător, și solicitanților de azil, refugiaților și victimelor conflictelor armate al căror statut și regim sunt reglementate prin legi speciale.

CAPITOLUL V

Dispoziții finale

Art. 45. – Fondurile financiare necesare CCOA se asigură de la bugetul de stat, prin bugetul Serviciului Român de Informații, iar pentru compartimentele cu atribuții în prevenirea și combaterea terorismului din cadrul autorităților și instituțiilor publice componente ale SNPCT se asigură prin bugetele autorităților și instituțiilor publice respective.

Art. 46. – Pe data intrării în vigoare a prezentei legi, Ordonanța de urgență a Guvernului nr.141/2001 pentru sancționarea unor acte de terorism și a unor fapte de încălcare a ordinii publice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.691 din 31 octombrie 2001, aprobată cu modificări prin Legea nr.472/2002, Ordonanța de urgență a Guvernului nr.159/2001 pentru prevenirea și combaterea utilizării sistemului financiar-bancar în scopul finanțării de acte de terorism, cu excepția anexei la aceasta, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.802 din 14 decembrie 2001, aprobată prin Legea nr.466/2002, precum și orice alte dispoziții contrare prezentei legi se abrogă.

Art. 47. – (1) La intrarea în vigoare a Legii nr.301/2004 - Codul penal - art.37 și art.38 din prezenta lege se abrogă.

(2) La aceeași dată art.32, art.35 alin.(2) și art.36 se modifică și vor avea următorul cuprins:

„Art. 32. – Constituie acte de terorism următoarele infracțiuni săvârșite în condițiile prevederilor art. 2:

a) producerea, dobândirea, deținerea, transportul, furnizarea sau transferarea către alte persoane, fără drept, direct sau indirect, de arme chimice sau biologice, precum și cercetarea în domeniu sau dezvoltarea de asemenea arme, fără drept, se pedepsește cu detențiune severă de la 15 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi;

b) preluarea fără drept a unei aeronave, prin orice mijloace, precum și exercitarea fără drept a controlului asupra acesteia se pedepsesc cu detențiune severă de la 15 la 30 de ani și interzicerea unor drepturi;

c) amenințarea cu săvârșirea faptelor prevăzute la lit.b), precum și a faptelor prevăzute în art. 295 alin.(1) lit. a)-e) din Codul Penal se pedepsește cu închisoare strictă de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 35. – (2) Fapta de a iniția constituirea unei asocieri în scopul săvârșirii de acte de terorism ori aderarea la sau sprijinirea, sub orice formă, a unei astfel de asocieri, se pedepsește cu închisoare strictă de la 10 la 15 ani, fără a se putea depăși maximul pedepsei prevăzută de lege pentru infracțiunea ce intră în scopul asocierii.

Art. 36. – (1) Punerea la dispoziția unei entități teroriste de bunuri mobile sau imobile ori efectuarea de orice operațiuni financiar-bancare, în vederea finanțării actelor de terorism, se sancționează cu detențiune severă de la 15 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Bunurile mobile sau imobile puse la dispoziția entității teroriste în scopul finanțării actelor de terorism se confiscă, iar dacă acestea nu se găsesc, condamnatul este obligat la plata echivalentului lor în bani.”

Această lege a fost adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor articolului 75 și ale articolului 76 alineatul (1) din Constituția României, republicată.

București, 25 noiembrie 2004

Nr. 535

BIBLIOGRAFIE:

1. Băraru R., *Flagelul terorismului contemporan. Psihologia teroristului*. Edit. FOCUS., București, 2002.
2. Cojocaru P., *Fenomenul terorist în lumea contemporană. Personalitatea teroristului*. Edit. FOCUS., București, 2002.
3. Gh. Nistoreanu, C. Păun - *Criminologie*, Ed. Europa Nova, București, 2000.
4. Ungureanu Ștefania – Georgeta – *Criminologie*, Ed. Stema, Bacău, 2002.
5. Tudor Amza - *Criminologie*, Ed. Lumina Lex, București, 1998.
6. Ion Eugen Sandu, Florin Sandu, Gheorghe Iulian Ioniță – *Criminologie*, Ed. Sylvi, București, 2001.
7. Gh. Arădăvoaice, Dumitru Iliescu, Laurențiu Dan Niță – *Terorism. Antiterorism. Contraterorism*. Ed. Antet, Oradea, 1997.
8. Enăchoioiu Ctin, Tihan, E., *România și cnsolidarea rolului acesteia ca furnizor de securitate. Cooperarea în domeniul combaterii bioterorismului*. În lucrarea: “*A XI-a sesiune de comunicări științifice. România și cnsolidarea rolului acesteia ca furnizor de securitate*”. (Secțiunea: Securitate și siguranță națională, vol.I, pag. 370-378, format A5), Editura A.N.I., București, 24.03..2005, ISSN 1224-4120.
9. R.M. Stănoiu și colab. – *Tranziția și criminalitatea*, Ed. Oscar Print, București, 1994.
10. Florin Dumitrescu, Ioan Gaborean, Maria Voinea, Mihaela Prună – *Terorismul înainte și după Ben Laden*, Ed. Mediauno, București, 2001.
11. Florian Gârț – *Expansiunea spre est a N.A.T.O.*, Ed. Pavel Coruț, București, 1997.
12. Florian Gârț – *Globalizare sau dispariție?* Ed. Odeon, București, 1995.
13. Alvin Toffler - *Puterea în mișcare*, Ed. Antet, București, 1995.
14. Herman Bryant Maynard Jr., Susan E. Mehrstens – *Dincolo de Alvin Toffler, Al patrulea val*, Ed. Antet, Oradea, 1997.
15. Florian Gârț – *Democrația hienelor*, Ed. Obiectiv, Craiova, 2001.

16. Soare Alexandru, D. Popescu Ghe., Bârsan Ovidiu – *Manual de pregătire a formațiunilor de protecție antichimică*, Ed. Granada, București, 1999.
17. Patrik M. Hughes (Directorul Agenției de Informații al Departamentului Apărării din S.U.A.) - *Amenințări și provocări pe plan mondial în deceniile următoare*, 01.03.2002, Internet.
18. Andrew Lloyd, Peter Mathews – *Bioterrorismul*, Ed. Hiparion, 2002, Cluj Napoca.
19. Jean-Luc Marret – *Tehnicile terorismului*, Ed. Corint, 2002.
20. * * *, *International Terrorism: A compilation of major Laws, Treaties, Agreements, and Executive Documents*. Committee on Foreign Affairs, US House of representatives, Washington, 1991.
21. Claire Sterling, *The Terror Network*. Reader's Digest Press, NY, 1981.
22. Tihan E., *Analiza simptomelor comportamentale*. În lucrarea: A IX-a sesiune de comunicări științifice: *Mediul internațional de securitate. România – de la invitația de aderare la membru NATO*. Secțiunea Psihosociologie. Pag.85-97, Editura ANI, 2003.
23. Tihan E., Roșu B., *Elemente de evaluare psihocomportamentală a persoanelor suspecte*. În lucrarea: A IX-a sesiune de comunicări științifice: *Mediul internațional de securitate. România – de la invitația de aderare la membru NATO*. Secțiunea Psihosociologie. Pag.97-105, Editura ANI, 2003.
24. Voicu C., Andreescu A., Jerebie R., *Acțiunile terorist-diversioniste și implicațiile acestora asupra securității naționale a României*. Editura Mai, 1996.

Legi, instrucțiuni, documente oficiale

1. Constituția României, Monitorul Oficial nr. 233, București ,1991;
2. Concepția integrată privind securitatea României, proiect 1994;
3. Cartea Albă a Guvernului, Observatorul militar nr. 17/2000;
4. Strategia de securitate a României, Observatorul militar nr. 3/1998;
5. Legea nr. 51 privind siguranța națională, Monitorul Oficial nr. 164, București 1991;
6. Legea nr. 191/1998 privind organizarea și funcționarea Serviciului de Protecție și Pază;

7. 7. Legea nr. 40/1990 privind organizarea și funcționarea Ministerului de Interne.

Literatură militară

1. A.N.1- Regulamentul operațiilor trupelor de uscat, București 1989;
2. Revista trupelor de uscat nr. 3/1999; nr. 4/1999;
3. Buletin de documentare-informare SPP nr. 1996,1997, 1998,1999, 2000;
4. ***Terminologie de specialitate, terorism, antiterorism SPP nr. 1993.***
5. Ministerul Forțelor Armate , ***Protecția subunităților împotriva armelor de nimicire în masă.*** Editura Militară, București, 1966

Lucrări teoretice românești

1. Ionel Cloșcă, Ion Suceavă - „***Tratat de drepturile Omului***”, Lugoj 1995;
2. Ionel Cloșcă (coordonator), „***Lumea în care trăim***”, Lugoj 1998;
3. Ionel Cloșcă, Ion Suceavă „***Drept internațional umanitar***”, București 1992;
4. Ion Bodunescu, „***Terorismul flagel internațional***”, București 1997;
5. Maxim „***Terorismul, cauze, efecte și măsuri de combatere***”, București 1989;
6. Ion Dragoman „***Drept internațional umanitar***” Constanța, 1999;
7. Grigore Geamănu „***Dreptul internațional penal și infracțiunile internaționale***”, București 1999;
8. Gheorghe Arădăvoaice, Dumitru Iliescu, Laurențiu Niță „***Terorism, antiterorism, contraterorism***”, București 1997.

Lucrări teoretice străine

1. Vincent Berger, ***Jurisprudența Curții Europene a drepturilor omului***”, București 1998;
2. Karl E. Seger „***Manualul de antiterorism***”, SUA 1993;
3. Brian M. Jenkins „***Terorismul internațional, un nou mod de conflict***”, Londra 1975;
4. H.P. Gasser „***Interzicerea actelor de terorism în D.I.U.***”, R.I.C.R. 1997;
5. Panos I. Kammenos „***Terorismul- teorie și practică***”, Atena 1992.

Alte lucrări specifice

1. Colecția „Revista română de drept umanitar”, A.R.D.U. ;
2. Colecția „Revista internațională de Cruce Roșie”;
3. Dicționarul Enciclopedic al Limbii Române, București 1995.

Conferințe, articole de specialitate

1. Conferința internațională **“Bioterrorism-international combating and cooperation”**. Varșovia, 17 Iunie 2002;
2. Dr. V. Melinte, dr. S. N. Dinescu, **Bioterrorismul**, Disciplina de Epidemiologie - UMF Craiova,
3. Ciufecu C, **Alimentul potențial vehicul al bioterrorismului**. Viața Medicală,
4. **Conferința privind combaterea terorismului**, Varșovia, noiembrie 2001 ;
5. Lungu Grigorași-Paul, **Terorismul și crima organizată**. Revista Psiho-sociologia, pag.156-160, nr. 1, 2005,

Lucrări recomandate:

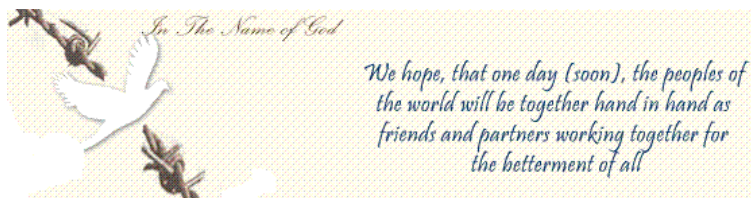
1. **Documente referitoare la procesul foștilor militari ai armatei japoneze acuzați că au fabricat și folosit arma bacteriologică.** (traducere după **Documents relatifs au process des anciens militaires de l'armee japonaise accuses d'avoir prepare et employe l'arme bacteriologique**). Ed. Moscou, 1950. Traducere în limba română : drd. Tihan E., drd. Tihan L., Editura OPINFO, 2006,
1. Arădăvoaice Ghe., Stancu V., **Războaiele de azi și de mâine. Agresiuni nonconvenționale**. Editura Militară, 1999
2. Carp Ghe., **Terorismul internațional**. Editura M.A.I., București, 2005,
3. Radai Raikhlin, **Civil war, terrorism and gangs (Război civil, terorism și gangsteri)** traducere în limba română: Tihan E., Tihan L., Editura OPINFO, 2006,

Terorismul continuă să provoace îngrijorare și disperare în tot mai multe națiuni ale lumii iar tendința de evoluție care se prefigurează, este tot mai violentă asupra unor ținte civile, cu folosirea unor arme tot mai distructive, cum sunt armele de nimicire în masă: nucleare, biologice, radiologice sau chimice ori neconvenționale.

Terorismul este o problemă dinamică, ce se transformă mereu, pe măsură ce se schimbă grupurile și principalii combatanți.

Cuprinderea întregii planete în procesul dinamic de globalizare justifică includerea obligatorie, treptată, a tuturor țărilor în sistemul de răspuns, vizându-se în mod deosebit agenții patogeni pretabili, fenomenele morbide putând apărea separat sau concomitent, oriunde și oricând.

EDITURA OPINFO

ISBN 973-88027-2-5

ISBN 978-973-88027-2-8